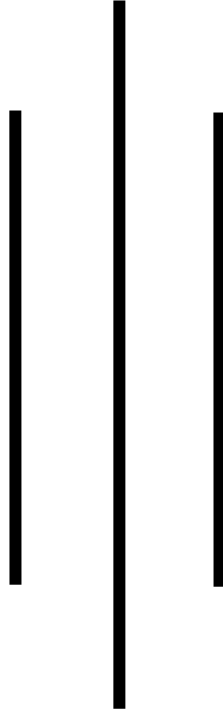

आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को
मन्त्रालयगत दोस्रो चौमासिकसम्मको प्रगति
विवरण

प्रदेश सरकार
लुम्बिनी प्रदेश
आर्थिक मामिला तथा सहकारी मन्त्रालय
मुकाम : बुटवल, नेपाल
२०७९

दुई शब्द

नेपालले संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको अभ्यास गर्न थालेको पाँच वर्ष भन्दा बढी अवधि भैसकेको छ। यस क्रममा संघको अतिरिक्त प्रदेश र स्थानीय तहहरू पनि क्रमशः अस्तित्वमा आए। यी तीनै तहको जिम्मेवारी तथा अधिकार संविधानले नै तोकिदिएको छ। यी जिम्मेवारी पुरा गर्न र आफ्नो अधिकार क्रमशः प्रयोग गर्ने कुरामा प्रदेश सरकारहरू क्रियाशील हुँदै आएका छन्।

यसै बमोजिम लुम्बिनी प्रदेश सरकार गठन भएपछि आर्थिक वर्षको २०७४/७५ को आंशिक र त्यस पछिका सबै आर्थिक वर्षमा पूर्ण बजेट तयार गरी चार आर्थिक वर्षको बजेट निर्माण तथा कार्यान्वयन भैसकेको छ भने हामी आर्थिक वर्ष २०७९/८० को बजेट निर्माणमा जुटिरहेका छौं।

नेपालको संविधानको धारा २०७ को उपधारा (२) मा प्रत्येक आर्थिक वर्षको वार्षिक अनुमान प्रदेश सभा समक्ष पेश गर्दा अधिल्लो आर्थिक वर्षमा प्रत्येक मन्त्रालयलाई छुट्याइएको खर्चको रकम र सो खर्च अनुसारको लक्ष्य हासिल भए नभएको विवरण पनि साथै पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। सोही बमोजिम चालु आर्थिक वर्षको आठ महिनाको प्रतिवेदन आगामी आर्थिक वर्षको वार्षिक अनुमानसँगै पेश गर्ने गरी तयार भएको छ।

यस प्रतिवेदनमा मुख्यतया प्रत्येक मन्त्रालय तथा प्रदेशस्तरिय निकायहरूको परिचय, उद्देश्य, रणनीति, कार्यक्षेत्र, विद्यमान नीतिगत तथा कानुनी व्यवस्था, संगठनात्मक संरचना, आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को असार मसान्त सम्मको यथार्थ खर्च विवरण, चालु आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को फागुन मसान्तसम्मको यथार्थ खर्च र प्रदेश सञ्चित कोषमा प्राप्त भएको आम्दानीको विवरणका साथै चालु आर्थिक वर्षको असार मसान्तसम्मको अनुमानित खर्च समावेश गरिएको छ। यसको अतिरिक्त स्थानीय तहलाई गएको वित्त हस्तान्तरणको स्थिति र प्रदेश सरकारले स्थानीय तहलाई उपलब्ध गराउने अनुदानका योजना/आयोजनाको विवरण तथा त्यसको प्रभावकारिताको विषय समेत समीक्षा गरिएको छ।

अन्तमा चालु आर्थिक वर्षमा बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा आवश्यक निर्देशनसहित वातावरण सिर्जना गरिदिने मा. मुख्यमन्त्री श्री कुल प्रसाद के.सी. प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु। साथै यस कार्यमा निरन्तर लागि रहने सबै कर्मचारीहरू तथा सहजीकरण गर्ने जनप्रतिनिधिहरूलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु।

यो प्रतिवेदन प्रदेश सरकारको आर्थिक अवस्था र बजेट तथा कार्यक्रमको बारेमा चासो राख्ने सबैलाई उपयोगी हुनेछ। प्रतिवेदन तयारीमा नेतृत्व गर्ने यस मन्त्रालयका सचिव लगायत यस कार्यमा संलग्न सबै कर्मचारीलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु।

मा. कृष्णध्वज खड्का
आर्थिक मामिला तथा सहकारी मन्त्री

मेरो भन्नु

आगामी आर्थिक वर्ष २०७९/८० को आय-व्यय अनुमान पेश गर्दा चालु आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को आठ महिनाको प्रगति पेश गर्नुपर्ने कानुनी व्यवस्था बमोजिम हरेक आर्थिक वर्षमा आठ महिनाको मन्त्रालयगत प्रगति विवरण तयार गर्ने कार्य लुम्बिनी प्रदेशमा शुरुदेखि नै हुँदै आएको देखिन्छ। सोही बमोजिम आगामी आर्थिक वर्षको आय-व्ययको अनुमान अर्थात् बजेटसँगै पेश गर्ने गरी चालु आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को मन्त्रालयगत प्रगति विवरण तयार गरिएको छ।

बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा विगत वर्षको तुलनामा केही सुधार भएको भए तापनि लक्ष्यको तुलनामा उपलब्धि त्यति सन्तोषजनक भने छैन। अझै पनि धेरैजसो मन्त्रालयको प्रगति ५० प्रतिशत भन्दा कम रहेको अवस्था छ। खास गरी आर्थिक वर्षको शुरुदेखि नै बजेट कार्यान्वयनमा लागि नपर्ने र अन्तिमतिर दौडधुप गर्ने, बजेट माग वा प्रस्ताव गर्दा आवश्यक भन्दा वढी नै माग्ने, साथै कतिपय कार्यक्रमको आवश्यकता, औचित्य र कार्यान्वयनको तौर तरिका (Modality) विचारै नगरी केवल बजेटमा समावेश गर्ने प्रवृत्ति वढी जिम्मेवार देखिन्छ भने केही हदसम्म मन्त्रालयका प्रशासनिक नेतृत्वमा हुने छिटो छिटो सरुवाले पनि गम्भीर असर पारेको छ।

प्रदेशको बजेट तथा कार्यक्रमको आठ महिनाको स्थितिलाई ऐनामा जस्तै छर्लङ्ग देख्न सकिने तस्वीरको रूपमा मैले यो प्रतिवेदनलाई लिएको छु। यसमा Text, Content, Format को हिसावले थप सुधारका ठाउँहरू नभएका होइनन् तर उपलब्ध समय र जनशक्तिको कसीमा छोड्दा यो प्रतिवेदनलाई नराम्रो मान्न मिल्दैन। यस प्रतिवेदनले पहिलो कुरा त संवैधानिक र कानुनी आवश्यकता पुरा गरेको छ भने दोस्रो कुरा लुम्बिनी प्रदेशको आर्थिक अवस्था, बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको स्थिति आदिका विषयमा रुचि राख्ने सबैलाई एउटा राम्रो सन्दर्भ सामग्री हुने विश्वास लिएको छु। यस प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्यमा संलग्न यस मन्त्रालय र प्रदेश सरकारका अन्य सबै मन्त्रालय/निकाय/सचिवालय/आयोग/कार्यालयका कर्मचारीहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु।

नरेन्द्र कुमार राना
सचिव

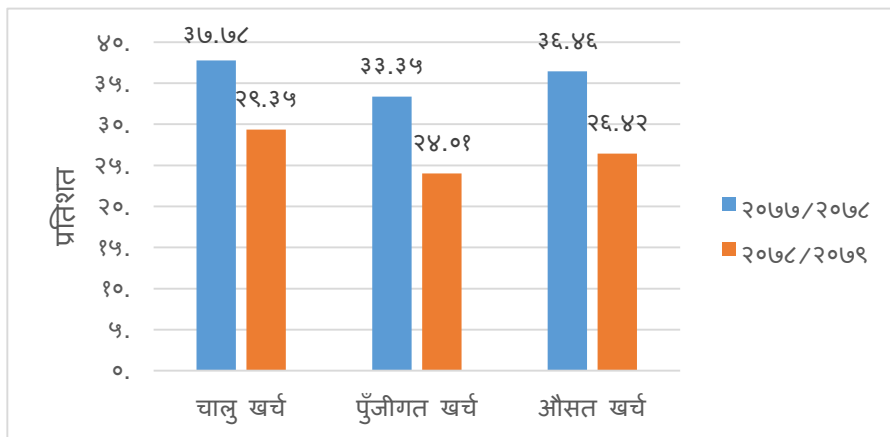
कार्यकारी सारांश

नेपालको संविधानको धारा २०७ तथा प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०७४ को दफा १३ बमोजिम आर्थिक मामिला तथा सहकारी मन्त्रालयले तयार गरेको लुम्बिनी प्रदेशको आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को दोस्रो चौमासिक अवधिसम्मको बजेट तथा कार्यक्रमगत प्रगतिको सारांशगत विवरण यस प्रकार रहेको छ।

१. बजेट र खर्चसँग सम्बन्धित विवरण

- आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को लागि प्रदेश सरकारको कुल बजेट रू. ४० अर्ब ९५ करोड ९७ लाखमध्ये सञ्चित कोषमाथि व्ययभार हुने रकम रू. ९९ लाख ४० हजार र प्रदेश विनियोजन ऐन बमोजिम खर्च हुने रकम रू. ४० अर्ब ९४ करोड ९७ लाख ६० हजार रहेको छ।
- विनियोजित रकममध्ये चालु आ.व. २०७८/०७९ को फागुन मसान्तसम्म चालुतर्फ रू. ५ अर्ब ४२ करोड ६५ लाख ५२ हजार र पुँजीगततर्फ रू. ५ अर्ब ३९ करोड ५३ लाख १७ हजार गरी जम्मा रू. १० अर्ब ८२ करोड १८ लाख ६९ हजार खर्च भएको छ। जुन विनियोजित बजेटको चालुतर्फ २९.३५ प्रतिशत, पुँजीगततर्फ २४.०१ प्रतिशत गरी औसत जम्मा २६.४२ प्रतिशत खर्च भएको देखिन्छ।
- गत आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ को सोही अवधिमा कुल बजेटको चालुतर्फ ३७.७८ प्रतिशत, पुँजीगततर्फ ३३.३५ प्रतिशत गरी कुल बजेटको औसत जम्मा ३६.४६ प्रतिशत रहेको थियो। यसरी गत आर्थिक वर्षको उक्त अवधिको खर्चको तुलनामा यस आर्थिक वर्षमा चालुतर्फ ८.४३ प्रतिशत पुँजीगततर्फ ९.४३ प्रतिशत र जम्मा १०.०४ प्रतिशतले बजेट खर्च कम रहेको छ।

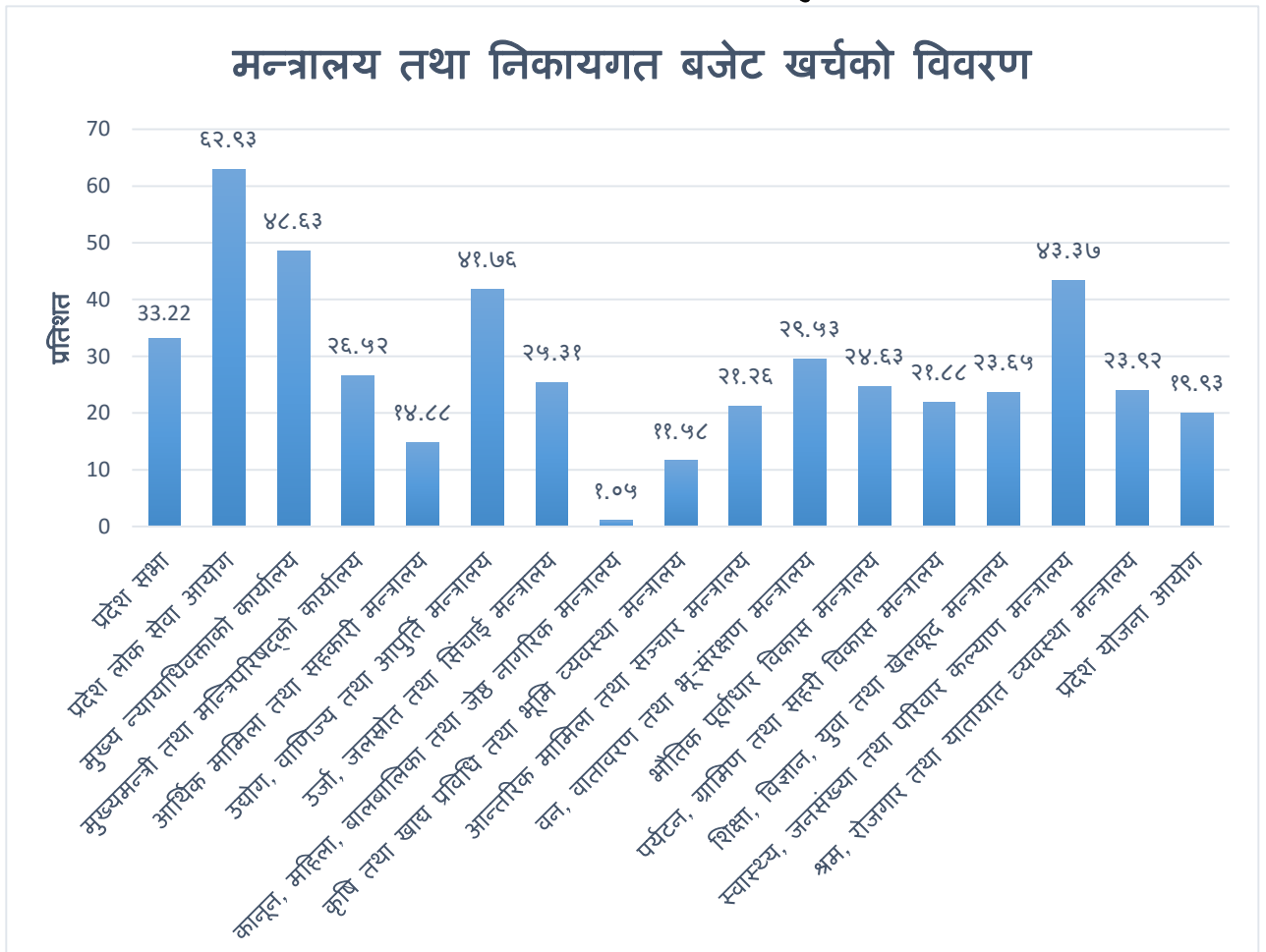
चित्र १: गत आ.व. २०७७/०७८ तथा चालु आ.व. २०७८/०७९ को बजेट खर्चको तुलनात्मक विवरण

- गत आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा नेपाल सरकारबाट प्राप्त अनुदान रकम अन्तर्गत खर्च नभई वचत भएको सशर्ततर्फ रु. २ अर्ब ७३ लाख ८५ हजार, विशेष अनुदानतर्फ रु. १७ करोड ९१ लाख ९६ हजार र समपुरक अनुदानतर्फ रु. १६ करोड ४० लाख ९५ हजार गरी जम्मा रु. २ अर्ब ३५ करोड ६ लाख ७७ हजार चालु आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा संघीय सञ्चित कोषमा फिर्ता गरिएको छ।
- चालु आ.व. २०७८/०७९ को फागुन मसान्तसम्ममा मन्त्रालयहरूमा विनियोजित बजेटमा सबैभन्दा बढी स्वास्थ्य, जनसंख्या तथा परिवार कल्याण मन्त्रालयले प्राप्त बजेटको ४३.३७ प्रतिशत खर्च गरेको छ।

चित्र नं. २: विनियोजित बजेट माथिको खर्च विवरण

(चालु आ.व.को दोस्रो चौमासिक सम्मको)

२. स्रोत परिचालनसँग सम्बन्धित विवरण

- नेपालको संविधान तथा अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ अनुरूप सवारी साधन कर, घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क, मनोरञ्जन कर, विज्ञापन कर र नदीजन्य पदार्थको बिक्रीबाट प्राप्त शुल्क प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकारको क्षेत्रको रूपमा उल्लेख गरेको छ। कृषि आयमा लाग्ने कर प्रदेशको एकल अधिकारभित्र पर्दछ।
- आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को फागुन मसान्तसम्ममा संघीय सरकारबाट राजस्व बाँडफाँट अन्तर्गत रु. ५ अर्ब ३८ करोड ९८ लाख ३० हजार प्राप्त भएको छ। अनुदान तर्फ वित्तीय समानीकरण अनुदान वापत रु. ४ अर्ब १ करोड २८ लाख ५० हजार र सशर्त अनुदान वापत रु. ४ अर्ब ११ करोड ०६ लाख २३ हजार प्राप्त गरी जम्मा रु. १३ अर्ब ५१ करोड ३३ लाख ३ हजार रकम प्राप्त भएको छ।
- स्थानीय तहबाट राजश्व बाँडफाँट अन्तर्गत रु ८५ करोड २३ लाख ४० हजार प्राप्त भएको छ।
- प्रदेशको आन्तरिक आयतर्फ सवारी साधन करतर्फ रु. १ अर्ब १३ करोड ५१ लाख ४८ हजार, स्थानीय तहबाट अनुदान फिर्ता भएको रकम रु. ८९ करोड १२ लाख २ हजार र प्रदेशको अन्य आन्तरिक राजस्व अन्तर्गत ९४ करोड ४४ लाख २१ हजार रकम गरी रु. २ अर्ब ९७ करोड ०७ लाख ७१ हजार रकम सङ्कलन भएको छ।
- यसरी संघीय सरकार र स्थानीयतहबाट प्राप्त रकम तथा प्रदेशको आन्तरिक आयबाट प्राप्त रकम गरी कुल १७ अर्ब ३३ करोड ६४ लाख ६७ हजार तथा गत आ.व.को वचत रकम रु. ४ अर्ब ७० करोड ४२ लाख ३६ हजार रकम सहित चालु आ.व. को दोस्रो चौमासिकसम्म रु. २२ अर्ब ०४ करोड ०७ लाख ०३ हजार प्रदेश संचित कोषमा जम्मा भएको छ।
- गत आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ को फागुन मसान्तसम्ममा सोही प्रकारका राजस्व बाँडफाँट(संघ र स्थानीय तह), वित्तीय समानीकरण अनुदान, सशर्त अनुदान, विशेष अनुदान, समपुरक अनुदान र प्रदेश अन्तर्गतका निकायहरूबाट गरी जम्मा रकम रु. १७ अर्ब ४३ करोड ३२ लाख १७ हजार तथा आ.व. २०७६/०७७ को वचत रकम ८ अर्ब ३८ करोड ७ लाख ४३ हजार गरी २५ अर्ब ८१ करोड ३९ लाख ६१ हजार रकम प्रदेश सञ्चित कोषमा जम्मा भएको थियो।
- प्रदेश सरकारको एकल अधिकारको क्षेत्र अन्तर्गत कृषि आयमा कर लगाउन सक्ने प्रावधान रहेकोमा प्रदेश आर्थिक ऐन, २०७८ ले सो करको दर समेत निर्धारण गरेको र उक्त कर व्यवसायीहरूले स्वेच्छिक रूपमा बुझाउन सक्ने व्यवस्था भए बमोजिम यस आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को फागुन मसान्तसम्म रु. ५७,७६०/- सङ्कलन भएको छ।

३. वित्तीय संघीयता कार्यान्वयन सम्बन्धी विवरण

- चालु आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा यस प्रदेशभित्रका स्थानीय तहको लागि वित्तीय समानीकरण अनुदान वापत रु. ७० करोड, सशर्त अनुदान वापत रु. १ अर्ब २८ करोड ७३ लाख ९६ हजार समपूरक अनुदान वापत रु. १ अर्ब ८५ करोड ५० लाख र विशेष अनुदानवापत रु. १ अर्ब गरी जम्मा रु. ४ अर्ब ८४ करोड २३ लाख ९६ हजार विनियोजन गरिएको छ।
- चालु आर्थिक वर्षमा स्थानीय तहमा विनियोजित बजेटको सीमाभित्र रही स्थानीय तहहरूको प्रस्तावका आधारमा समपूरक अनुदानतर्फ १०९ वटा स्थानीय तहका ४५९ वटा आयोजना स्वीकृत भई स्थानीय तहहरूमाफत कार्यान्वयन भइरहेका छन्।
- स्थानीय तहमा वित्त हस्तान्तरण अन्तर्गत चालु आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को फागुन मसान्तसम्ममा वित्तीय समानीकरण अनुदान रु. ५२ करोड ५० लाख, समपूरक अनुदान रु. ९२ करोड ६४ लाख ५१ हजार, विशेष अनुदान रु. ३४ करोड ७० लाख र सशर्त अनुदान वापत रु. ६४ करोड ३६ लाख ९८ हजार गरी जम्मा रु. २ अर्ब ४४ करोड २१ लाख ४९ हजार निकास भएका छन्।

४. अन्य नीतिगत/कार्यक्रमगत प्रगतिको विवरण

- प्रदेश सभा सचिवालयको नयाँ भवन दाङमा निर्माण गर्न ५ करोड ५० लाख स्रोत सुनिश्चितता प्रदान गरिएको,
- मध्यमकालीन खर्च संरचना प्रणाली (MTEF), समपूरक तथा विशेष अनुदान व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (CS grants) यस मन्त्रालयले र प्रदेश परियोजना बैंक व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (PPBMIS) प्रदेश योजना आयोगवाट संचालनको लागि स्वीकृत भै कार्यान्वयनको प्रक्रियामा रहेको,
- समपूरक अनुदान व्यवस्थापन कार्य विधि, २०७८ स्वीकृत भई एकीकृत विधुतीय प्रणालीमा आधारित बनाइएको,
- बन पैदावारको विक्री वितरण प्रदेश सन्चित कोषमा रु. ८ करोड जम्मा भएको ,
- १२ वटा पालिकामा १२० हेक्टर क्षेत्रमा लहरोपिपल, मसला र सिसौको १ लाख ९३ हजार विरुवा रोपण भएको ,
- रूकुम-पूर्व, रोल्पा र प्युठानमा १७००० दाँते-ओखर रोपण कार्य सम्पन्न भइसकेको ,
- पूर्वाधार विकास प्राधिकरण दाङले राप्ति गाउँपालिका, दाङ, मा निर्माण गरिरहेको प्रदेश सभा भवन निर्माणमा समन्वयात्मक कार्य गरेको ,
- सभा र समितिहरूको गतिविधि समेट्ने रेडियो कार्यक्रम उत्पादन भई प्रसारण भएको ,
- सभा र समितिहरूको गतिविधि समेट्ने टिभी कार्यक्रम प्रदेश सभा सेरोफेरो कार्यक्रम उत्पादन गरी प्रसारण गरिएको ,
- E-polling mobile app software प्रणाली निर्माण तथा संचालन,

- प्रदेश निजामती सेवा अन्तरगत नेपाल वन सेवा जनरल फरेष्ट्रि समूह तह विहिन वन रक्षक पदको लागि लिखित परिक्षा समेतबाट अन्तर्वार्ताका लागि छनौट भएका १४९ जना उम्मेदवारहरूको अन्तर्वार्ता संचालन गरी १०६ जना उम्मेदवारहरूलाई स्थायी नियुक्तिको लागि मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, लुम्बिनी प्रदेशमा सिफारिश गरिएको ,
- प्रदेश निजामती सेवा अन्तर्गत नेपाल प्रशासन सेवा, सामान्य प्रशासन समूह, सहायक स्तर पाचौं तह, सहायक पाचौं पदको लागि लिखित परिक्षाको नतिजा प्रकाशन गरी लिखित परिक्षाबाट अन्तरवार्ताका लागि छनौट भएका १४ जना उम्मेदवारहरूको कम्प्युटर सिप परिक्षण परिक्षा तथा अन्तरवार्ता संचालन गरी ६ जना उम्मेदवारहरूलाई स्थायी नियुक्तिको लागि मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय लुम्बिनी प्रदेशमा सिफारिश गरिएको,
- मुख्यमन्त्री शैक्षिक सुधार कार्यक्रम १०९ वटै स्थानीय तहमा सन्चालनमा ल्याइएको,
- पर्यटन प्रवर्द्धनमार्फत् दक्ष तथा अदक्ष जनशक्तिहरूलाई सिर्जित रोजगारीको विवरण: करिब २७९४२५ दिनको रोजगारी सिर्जना भएको ,
- साँस्कृतिक ग्रामको सम्भाव्यता अध्ययन सम्पन्न गरी विस्तृत अध्ययन हुँदै गरेको,
- नयाँ सडक ट्रयाक निर्माण कार्य २२ कि.मी मा भएको, सडक विस्तार ११५ कि.मी भएको, सडक ग्राभेल गर्ने कार्य ११५ कि.मी मा भएको, सडक कालोपत्रे गर्ने कार्य ७५ कि.मी मा भएको, कल्भर्ट/कजबे २५० वटा निर्माण भएको, पक्की नाला निर्माण ९० कि.मी लम्बाइमा भएको, १७ वटा सडक पूल निर्माण भएको, ५ वटा झोलुङ्गे पूल निर्माण भएको,
- सडकको नियमित मर्मत गर्न सडक हेरालु राखी ७५० जनालाई प्रत्यक्ष रोजगारी दिइएको,
- दाङको भालुवाङ देखि लमहिसम्म भि.एम.एस. प्रविधिमा आधारित सि.सि.टि.भि. जडान कार्य सम्पन्न गरिएको तथा रुपन्देहीको सैनामैना देखि सालझण्डी सम्म भि.एम.एस. प्रविधिमा आधारित सि.सि.टि.भि. जडान कार्यका लागि बोलपत्र आव्हान गरिएको,
- द्वन्द्वका क्रममा घाइते तथा अपाङ्ग भएकाहरूको लुम्बिनी प्रादेशिक अस्पतालमा उपचार व्यवस्था मिलाइएको,
- लुम्बिनी प्रादेशिक अस्पतालमा क्याथ ल्याव संचालन,
- प्रादेशिक तथा स्थानिय तहका स्वास्थ्य संस्थाहरूका लागि ३४ वटा प्यासेन्ट मोनिटर, ३२ वटा एक्सरे मेशीन, ३४ वटा इसिजि मेशिन, ४ वटा डिफ्रिलेटर, ३३ वटा पोर्टेबल USG मेशिन लगायतको खरिद कार्य सम्पन्न,
- प्रदेशमा हालसम्म ३४९५००० (८८%) जनाले कोभिड १९ विरुद्धको पुर्णमात्रा खोप प्राप्त गरेका,

- ग्रामिण अल्ट्रासाउण्डको लागि ३३ वटा पोर्टेबल यु.एस.जी मेशीन खरिद सम्पन्न,
- ७५९.५ हे. जमिनमा थप सिंचाइ सुविधा पुगेको, १७१४ हे. जमिनको सिंचाइ संरचना सुदृढीकरण गरेको, १६१ हे. जमिन उकास भएको, तटबन्धबाट २५५१ घर तथा ४९६ हे. खेतियोग्य जमिन सुरक्षित भएको,
- सबै जिल्लामा वाणिज्यबजार अनुगमन कार्य संचालन भएको र ८९ पटक बजार अनुगमन भै रु. ४८५०६१ मुल्य बराबरको अखाद्य समान नष्ट गरि रु. ६९६८० जरिवाना गरिएको,
- प्रदेश अन्तर्गत निकायहरूबाट यस अवधिमा लघु, घरेलु तथा साना उद्योग गरी जम्मा ९९६६ वटा उद्योग दर्ता भएका र सो बाट ३७७६६ जनामा रोजगारी सिर्जना भएको,
- यस अवधिमा अन्तरगत निकायहरूबाट ४४१६ वटा वाणिज्य फर्महरू दर्ता भएका,
- कोभिड १९ तथा घरेलु हिंसा विरुद्धको महिला सचेतना कार्यक्रम अन्तर्गत ६ वटा सचेतना कार्यक्रम सम्पन्न भएको,
- स्मार्ट कृषि गाउँ कार्यक्रमबाट हालसम्म करिब ७५०० घरधुरी समेटी ११६ वटा गाउँहरूमा एकीकृत मोडल सहितको कार्यक्रम संचालन भैरहेको,
- श्रम तथा रोजगार व्यवस्थापन कार्यक्रम अन्तर्गत २५ स्थानीय तहमा ३ महिने तालिम र १८ स्थानीय तहमा १ महिने तालिम संचालन भईरहेको,
- यातायात व्यवस्था सेवा कार्यालय नवलपरासी पश्चिम (ब.सु.प) र कपिलवस्तु कार्यालय स्थापना गरिएको,
- शिक्षाको प्रवर्द्धन र विकास आयोजनाहरूबाट १७१ जना स्वयमसेवकहरू रोजगार भएका, २० जना स्कुल नर्स, १२ जना खेलकूद प्रशिक्षकहरूले रोजगारी प्राप्त गरेका ,
- सामाजिक विकास डिभिजन कार्यालयहरूको पुर्वाधारहरूको निर्माण गर्दा मोटामोटी रूपमा १०००० मानिसलाई वर्षभरको लागि रोजगारी दिइएको र प्राविधिक तथा व्यावसायिक तालिम परिषद मार्फत ८००० भन्दा बढीलाई तालिम दिई स्वरोजगार बन्न सहयोग।

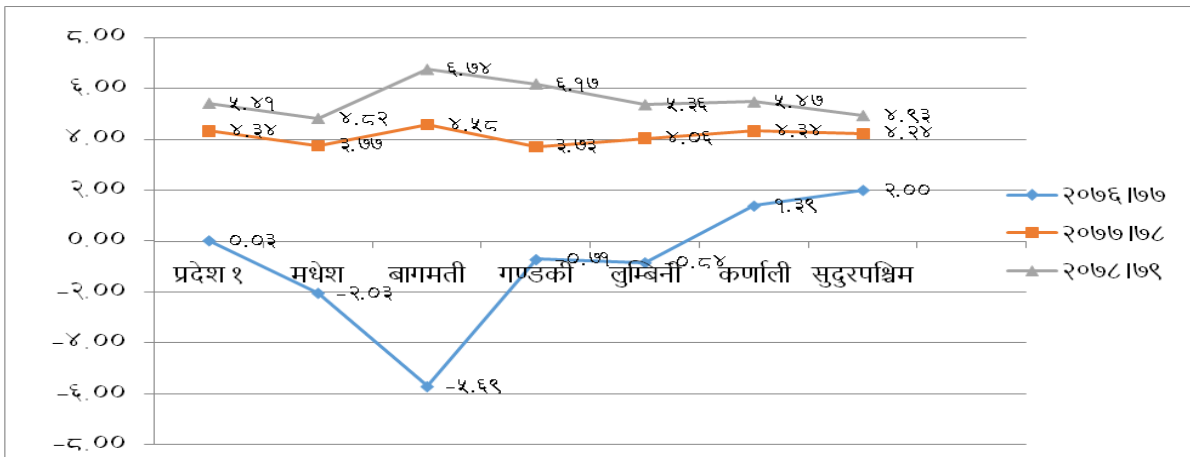
५. लुम्बिनी प्रदेशको अर्थतन्त्र

केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागले सार्वजनिक गरेको चालु आ.व. २०७८/०७९ को अघिल्ला ९ महिनासम्मका आर्थिक क्षेत्रहरूसँग सम्बन्धित आंकडा तथा सूचनाहरूको आधारमा तयार गरिएका अनुमानित तथ्याङ्क अनुसार राष्ट्रिय वार्षिक कुल गार्हस्थ उत्पादन उपभोक्ताको मूल्यमा करिब रु. ४८ खर्ब ५२ अर्ब अनुमान गरिएको छ। कुल गार्हस्थ उत्पादनको बृद्धि दर चालु आर्थिक वर्ष २०७८/०७९मा राष्ट्रिय तहमा उपभोक्ताको मूल्यमा ५.८ प्रतिशत अनुमान गरिएको छ।

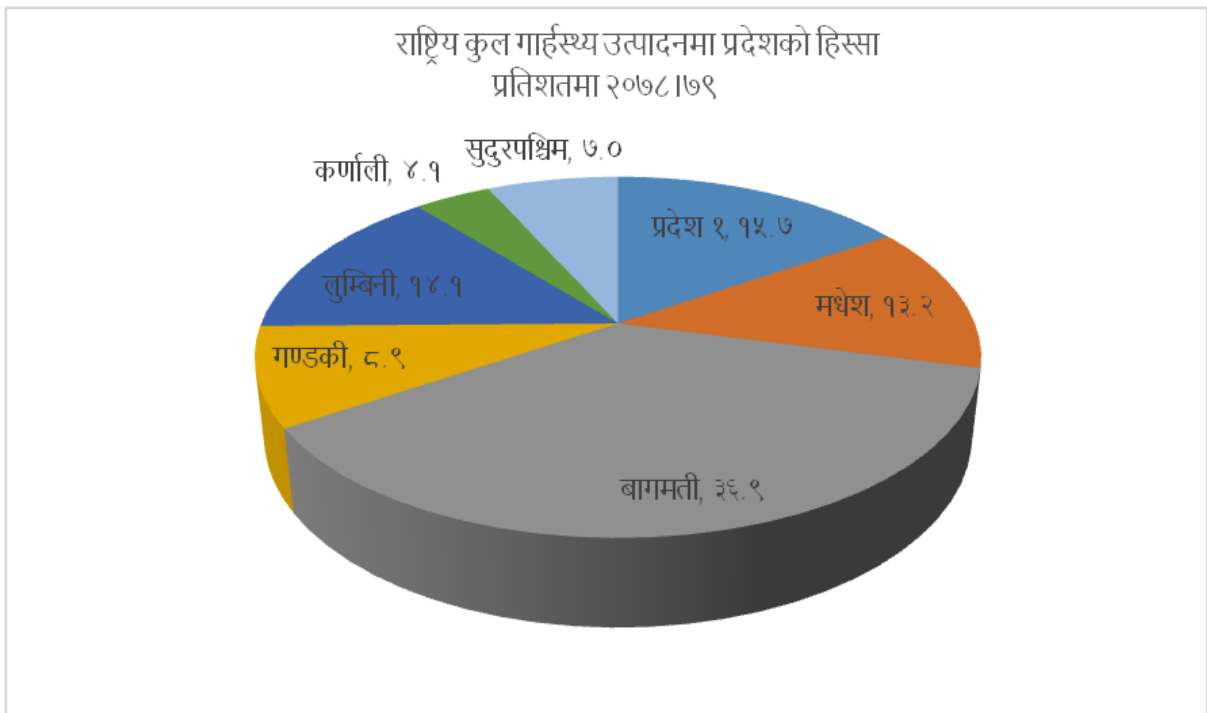
यस आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा यस लुम्बिनी प्रदेशको कुल गार्हस्थ उत्पादन उपभोक्ताको मूल्यमा करिब रु. ६ खर्ब ८५ अर्ब अनुमान गरिएको छ गत आर्थिक वर्षका संशोधित अनुमान करिब रु. ६ खर्ब ४ अर्ब रहेको देखिन्छ। गत आर्थिक वर्षमा राष्ट्रिय तहमा कुल गार्हस्थ उत्पादनको १४.१ प्रतिशत हिस्सा

ओगटेको यस प्रदेशले यस आ.व.मा पनि सोही प्रतिशत नै योगदान पुर्याउने अनुमान गरिएको छ। यसै गरी गत आ.व.मा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको बृद्धि दर ४.१ प्रतिशत थियो भने यस वर्षमा सुधार आई ५.४ प्रतिशत हुने अनुमान गरिएको छ। कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा सबैभन्दा बढि योगदान २९.४ प्रतिशतले कृषि क्षेत्रको छ भने सबैभन्दा कम योगदान ०.४ प्रतिशतले प्रशासनिक सहयोगी सेवा क्षेत्रको रहेको छ।

विगत तीन आर्थिक वर्षको आर्थिक वृद्धि दर प्रदेश अनुसार (प्रचलित मूल्यमा) (प्रतिशतमा)

(स्रोत: केन्द्रीय तथ्यांक विभाग, २०७८)

(स्रोत: केन्द्रीय तथ्यांक विभाग, २०७८)

तालिका : आ.व. २०७८/०७९ मा लुम्बिनी प्रदेशको कुल गार्हस्थ उत्पादनमा आर्थिक क्रियाकलापहरूको औद्योगिक वर्गीकरण अनुसारको योगदान

(प्रतिशतमा)

औद्योगिक वर्गीकरण	२०७६/७७	२०७७/७८ R	२०७८/७९ P
कृषि, वन तथा मत्स्यपालन	३०.७	३०.५	२९.४
खानी तथा उत्खनन्	०.७	०.७	०.७
उद्योग	५.८	६.२	६.४
विद्युत, ग्याँस, वाफ तथा एयरकन्डिसन आपूर्ति	०.६	०.६	०.६
पानी वितरण (ढल निकास, फोहर व्यवस्थापन तथा उपचार कृयाकलापहरू)	०.८	०.७	०.७
निर्माण	७.७	७.३	७.६
थोक तथा खुद्रा व्यापार, मोटर र मोटरसाइकल मर्मत	१०.७	११.४	११.७
यातायात तथा भण्डारण	५.५	५.७	६.३
होटल तथा रेष्टुरेन्ट	१.२	१.३	१.४
सूचना तथा संचार	२.५	२.५	२.३
वित्तीय तथा बीमा कृयाकलापहरू	५.३	५.४	५.३
रियलस्टेट क्रियाकलापहरू	४.९	४.७	४.६
व्यवसायिक, वैज्ञानिक तथा प्राविधिक कृयाकलापहरू	०.६	०.६	०.६
प्रशासनिक तथा सामाजिक कृयाकलापहरू	०.४	०.४	०.४
सार्वजनिक प्रशासन र रक्षा, अनिवार्य सामुदायिक सुरक्षा	९.६	९.३	९.२
शिक्षा	१०.५	१०.१	१०.१
स्वास्थ्य र सामाजिक कार्य, अन्य सेवा सम्बन्धी कृयाकलापहरू	२.१	२.१	२.१
कला, मनोरञ्जन र अन्य कृयाकलापहरू तथा घरायसी कामकाज, घरायसी प्रयोजनका लागि उत्पादित वस्तु	०.५	०.५	०.५
जम्मा	१००.०	१००.०	१००.०

R= Revised / P= Preliminary

(स्रोत: केन्द्रीय तथ्यांक विभाग, २०७९)

६. प्रदेशको मुख्य बिषयक्षेत्रगत प्रगती र तुलना

१. आर्थिक क्षेत्र

क) कृषि:

आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा धान बालीको राष्ट्रिय कुल उत्पादनको लुम्बिनी प्रदेशमा १९.४८ प्रतिशत हुने अनुमान रहेको छ। त्यस्तै, मकै, गहुँ, कोदो, जौ र फापरको उत्पादन अंश क्रमश १४.७६, २४.८६, ४.०४, ११.१७ र २४.७२ प्रतिशत रहने अनुमान छ ।

तालिका: चालु आर्थिक वर्षमा प्रमुख खाद्यान्न बालीको प्रदेशगत उत्पादन अनुपात

बाली/प्रदेश	धान	मकै	गहुँ	कोदो	जौ	फापर
प्रदेश नं. १	२४.६३	२९.६३	६.८७	२७.८१	५.९२	१९.२२
मधेस	२७.०२	५.८२	२९.१४	०.४९	०.५३	०.०
बागमती	९.९०	२२.४२	८.०९	२०.८१	७.९७	२५.३२

गण्डकी	७.९२	१४.९५	४.६२	३२.४५	९.८५	१५.२०
लुम्बिनी	१९.४८	१४.७६	२४.८६	४.०४	११.१७	२४.७२
कर्णाली	२.४४	८.०५	९.११	७.६२	४१.५७	१४.५९
सुदूरपश्चिम	८.६१	४.३८	१७.३२	६.७८	२२.९८	०.९५
कुल उत्पादन#	५१३०६२५	३१०६३९७	२१४४५६८	३३९४६२	३२१५६	१९२९०

स्रोत: आर्थिक सर्वेक्षण, २०७८

मेट्रिक टनमा

ख) वन:

लुम्बिनी प्रदेशको कुल क्षेत्रफलको ४३.७२ प्रतिशत वन क्षेत्रले ढाकेको छ । यस प्रदेशका ९ स्थानीय तहमा वन क्षेत्र रहेको छैन । स्थानीय तहहरूमा गाँउपालिकाको तुलनामा समग्रमा नगरपालिकाहरूमा वन क्षेत्र बढी रहेको छ । बिगत वर्षहरू देखिनै यस प्रदेशको वनजन्य आय बढ्दै आएको पाइन्छ । प्रदेशको आन्तरिक आयको बलियो खम्बाको रूपमा वन क्षेत्रलाई स्थापित गर्ने गरी वन क्षेत्रको विकास र प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्य अनुरूप वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमहरूमा वन क्षेत्रमा ठूलो लगानी गरिएको छ ।

ग) उद्योग क्षेत्र:

आर्थिक सर्वेक्षण, २०७८ अनुसार आर्थिक वर्ष २०७८/०७९को फागुनसम्म उद्योगमा भएको लगानीको आधारमा लुम्बिनी प्रदेशको सबै भन्दा बढी लगानी बागमती, प्रदेश १ र गण्डकी प्रदेशमा रहेको भए तापनि उद्योग संख्या, रोजगारी र उद्योग दर्ताको आधारमा बागमती पछि लुम्बिनीको उच्च वृद्धि भएको छ । लघु, घरेलु तथा साना उद्योग सबैभन्दा बढी बागमती प्रदेशमा ३२.० प्रतिशत र दोस्रो लुम्बिनी प्रदेशमा नै दर्ता भएको पाइन्छ । घोषणा भएका १०५ औद्योगिक ग्राममध्ये २०७८ फागुनसम्म लुम्बिनी प्रदेशमा २० रहेका छन् भने केहि थप औद्योगिक ग्रामको सम्भाव्यता अध्ययनको पूर्व तयारी सम्पन्न भएको छ ।

तालिका: लघु, घरेलु तथा साना उद्योगहरूको प्रदेशगत विवरण*

प्रदेश	उद्योगहरू दर्ताको संख्या (लघु, घरेलु तथा साना)	प्रस्तावित रोजगारी(संख्या)	उद्योग संख्या (प्रतिशतमा)	रोजगारी (प्रतिशतमा)
प्रदेश नं. १	७६०५९	४२३७७९	१४	१४
मधेश	७८२०४	४१३३२५	१४	१४
बागमती	१७६६८९	१०५२६८७	३२	३५
गण्डकी	५९९८०	२९५६१०	११	१०
लुम्बिनी	९४१३८	४९३६८६	१७	१६
कर्णाली	२९२४८	१३३९६५	५	४
सुदूरपश्चिम	४१४५८	१९५३१७	७	६
जम्मा	५५५७७६	३००८३६९		

स्रोत: आर्थिक सर्वेक्षण, २०७८/०७९

*आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ फागुनसम्म

घ) ऊर्जामा पहुँच:

चालु २०७८ फागुनसम्म यस प्रदेशका लगभग ९५ प्रतिशत भन्दा बढी जनसंख्यामा विद्युतको पहुँच पुगेको छ। विद्युत उत्पादनको दृष्टिले भने यो प्रदेशको उत्पादन क्षमता अरू केहि प्रदेशको तुलनामा कम रहेको छ। २०७८ फागुनसम्म यस प्रदेशका १२ जिल्ला मध्ये ६ वटामा विद्युतिकरण भएको र बाँकी ६ जिल्लामा २०७९ असारसम्ममा विद्युति करणको कार्य सम्पन्न हुने लक्ष्य रहेको छ। (स्रोत: आर्थिक सर्वेक्षण, २०७८)

ड) सडक पहुँच:

२०७८ फागुनसम्म प्रादेशिक तथा स्थानीयस्तरमा कच्ची, खण्डस्मित र कालोपत्रे गरी राष्ट्रिय स्तरमा ६४ हजार ६ सय १७ किलोमिटर सडक पुगेकोमा लुम्बिनी प्रदेशको अंश १४.१४ प्रतिशत रहेको छ। सडक घनत्वको हिसाबले जम्मा ०.४१ कि.मि. प्रति वर्ग कि.मि मात्र रहेता पनि कालोपत्रे सडकको दुरी उल्लेख्य रूपमा वृद्धि भइरहेको छ

तालिका: प्रादेशिक र स्थानीय सडक सञ्जालको प्रदेशगत सडकको विवरण(किलोमिटर)

प्रदेश	धुलो/कच्ची	ग्रावेल	कालोपत्रे	जम्मा सडक	प्रदेशको अंश(प्रतिशत)	सडक घनत्व (कि.मी. प्रति वर्ग कि.मी)
प्रदेश नं. १	९६९५	२५८८	८४६	१३१२९	२०.३२	०.५१
मधेश	२७४२	२८७४	३८६	६००२	९.२९	०.६२
बागमती	११८४५	२७६५	१३९१	१६००१	२४.७६	०.७९
गण्डकी	९६३२	१२५८	६८०	११५७०	१७.९१	०.५४
लुम्बिनी	५४६८	२७३९	९३२	९१३९	१४.१४	०.४१
कर्णाली	३००२	२०९	९०	३३०१	५.११	०.१२
सुदूरपश्चिम	४०५७	११९६	२२२	५४७५	८.४७	०.२७
जम्मा	४६४४१	१३६२९	४५४७	६४६१७	१००.००	०.४४

स्रोत : आर्थिक सर्वेक्षण, २०७८/०७९

२. सामाजिक क्षेत्र

क) शिक्षा:

यस प्रदेशमा देशभरका विद्यालय संख्याको १६.४ प्रतिशत विद्यालय रहेका छन्। यस प्रदेशको माध्यमिक तहको खुद भर्ना दर ५३ प्रतिशत रहेकोमा आधारभूत तहमा भने सो दर ९७ प्रतिशत भन्दा बढी रहेको छ। राष्ट्रियस्तरको प्रदेशगत तुलनालाई हेर्दा आधारभूत तह (कक्षा १-५) को खुद भर्ना दर सबैभन्दा बढी कर्णाली प्रदेश र सबैभन्दा कम मधेश प्रदेशमा रहेको छ। आधारभूत तह (कक्षा ६-८)को खुद भर्ना दर सबैभन्दा बढी सुदूरपश्चिम प्रदेश र कर्णाली प्रदेशमा रहेकोमा सबैभन्दा कम प्रदेश नं. १ मा रहेको छ। माध्यमिक तह कक्षा (कक्षा ९-१२) को खुद भर्ना दर सबैभन्दा बढी बागमती प्रदेशमा र सबैभन्दा कम मधेश प्रदेशमा रहेको छ।

ख) स्वास्थ्य क्षेत्र:

आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ फागुनसम्म यस प्रदेशका अस्पतालहरुबाट अन्तरङ्ग, बहिरङ्ग तथा आकस्मिक सेवा लिनेको संख्या गत वर्ष कोभिडको कारणले केहि कम भए तापनि चालु आ. व. मा उल्लेख्य वृद्धि भएको तथ्याङ्क छ । तुलनात्मक रूपमा बहिरङ्ग र आकस्मिक सेवा लिनेको संख्या केहि घटीबढी रहे ता पनि समग्र परिवर्तनको अवस्था सबै प्रदेशमा एकै प्रकारको रहेको छ। (स्रोत: आर्थिक सर्वेक्षण, २०७८)

ग) महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक:

आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ देखि २०७८/०७९ फागुनसम्म राष्ट्रपति महिला उत्थान कार्यक्रम अन्तर्गत समेटिएका विभिन्न प्रदेशका दुर्गम तथा पहाडी क्षेत्रका ३३५ गर्भवती तथा सुत्केरी महिलालाई हवाई उद्धार गरिएकोमा यस प्रदेशको संख्या सबैभन्दा न्यून (७ जना) रहेको छ। (स्रोत: आर्थिक सर्वेक्षण, २०७८)

घ) लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट:

आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा प्रत्यक्ष लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट विनियोजन गर्दा यस प्रदेशले गत आ.व. को तुलनामा उल्लेख्य वृद्धि गरेको छ। अन्य प्रदेशको तुलनामा सो वृद्धि अझै न्यून नै रहेको देखिन्छ। यसै गरी आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा सबैभन्दा बढि गण्डकी प्रदेशले ५८.२२ प्रतिशत र सबैभन्दा कम बागमती प्रदेशले २७.८५ प्रतिशत विनियोजन गरेको छ।

तालिका: प्रदेशगत बजेटमा लैङ्गिक उत्तरदायी बजेटको अंश (प्रतिशत)

प्रदेश	प्रत्यक्ष लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट	
	आर्थिक वर्ष २०७७/७८	आर्थिक वर्ष २०७८/७९
प्रदेश नं.१	१४.७२	२९.६२
मधेश	४०.०६	५१.४०
बागमती	२३.७४	२७.८५
गण्डकी	५४.२७	५८.२२
लुम्बिनी	२१.४६	३८.६०
कर्णाली	३६.९०	४२.४१
सुदूरपश्चिम	४७.४३	५१.५८

(स्रोत:आर्थिक सर्वेक्षण, २०७८/०७९)

विषय-सूची

परिच्छेद-१.....	१
परिचय.....	१
परिच्छेद-२.....	२
प्रदेश सभा सचिवालय.....	२
२.१ पृष्ठभूमि:.....	२
२.२ दीर्घकालीन सोच:.....	४
२.३ उद्देश्य:.....	४
२.४ रणनीति:.....	४
२.५ कार्यक्षेत्र:.....	४
२.६ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरु:.....	५
२.७ संगठन संरचना तथा जनशक्ति विवरण:.....	६
२.८ तयार भएका ऐन, नियमावली तथा कार्यविधिको विवरण:.....	७
२.९ आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा विनियोजित बजेट तथा २०७८ फाल्गुणसम्मको वित्तीय प्रगति:.....	७
२.१० आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को फाल्गुण मसान्त सम्म श्रोतगत आय र व्ययको विवरण:.....	७
२.११ नीति तथा कार्यक्रमको ०७८ फाल्गुण सम्मको प्रगति विवरण:.....	८
२.१२ बजेट वक्तव्यको ०७८ फाल्गुण प्रगति विवरण:.....	८
२.१३ आ.व.२०७८/०७९को स्वीकृत कार्यक्रमको दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति.....	९
२.१४ आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा विनियोजित बजेट तथा असार मसान्त सम्मको सम्भावित खर्च:..	१६
२.१५ आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को ०७८ फाल्गुण सम्मको राजस्व संकलनको विवरण.....	१६
२.१६ आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा २०७८ फाल्गुणसम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरु:.....	१६
परिच्छेद-३.....	१८
प्रदेश लोक सेवा आयोग.....	१८
३.१ पृष्ठभूमि:.....	१८
३.२ आयोगको दीर्घकालीन सोच:.....	१८
३.३ उद्देश्य:.....	१८
३.४ रणनीतिहरु:.....	१९
३.५ कार्यक्षेत्र:.....	१९
३.६ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरु:.....	२०
३.७ संगठन संरचना तथा जनशक्ति विवरण:.....	२१
३.८ तयार भएका ऐन, नियमावली तथा कार्यविधिको विवरण:.....	२२

३.९	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा विनियोजित बजेट तथा फागुन सम्मको वित्तिय प्रगति.....	२३
३.१०	आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को फागुन मसान्तसम्म श्रोतगत आय र व्ययको विवरण:.....	२३
३.११	वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमको प्रगति विवरण:.....	२३
३.१२	बजेट वक्तव्यको दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति विवरण:.....	२४
३.१३	आ.व. २०७८/७९ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको दोस्रो चौमासिकसम्मको प्रगति	२४
३.१४	आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को विनियोजित बजेट तथा वित्तिय प्रगति:.....	२६
३.१५	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को फागुन मसान्तसम्म रावस्व संकलन	२६
३.१६	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा २०७८ फागुनसम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरु:.....	२७
३.१७	नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका समस्याहरु:.....	२७
३.१८	समस्या समाधानका लागि चालिएका कदमहरु:.....	२८
३.१९	आगामी कार्य दिशा:.....	२८
३.२०	निष्कर्ष:.....	२८
परिच्छेद-४.....		२९
मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय		२९
४.१	पृष्ठभूमि:.....	२९
४.२	दीर्घकालीन सोच:	२९
४.३	उद्देश्य:.....	२९
४.४	रणनीतिहरु:	२९
४.५	कार्यक्षेत्र:	३०
४.६	कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरु:	३०
४.७	जनशक्ति विवरण:.....	३१
४.८	चालु आ.व.२०७८/७९को फागुन मसान्तसम्मसम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरु:.....	३२
४.९	तयार भएका ऐन, नियमावली तथा कार्यविधिको विवरण:.....	३२
४.१०	वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमको ०७८ फागुन सम्मको प्रगति विवरण:.....	३२
४.११	बजेट वक्तव्यको ०७८ फागुन सम्मको प्रगति विवरण:.....	३३
४.१२	आ.व.२०७८।०७९कोस्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमकोदोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति	३४
४.१३	आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को विनियोजित बजेट तथा वित्तीय प्रगति:.....	३७
४.१४	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को विनियोजित बजेट तथा फागुनसम्मको वित्तीय प्रगति.....	३७
४.१५	राजश्व संकलनको विवरण:.....	३७
४.१६	विकास आयोजना तथा कार्यक्रमहरुबाट सिर्जित रोजगारीको विवरण:	३७
४.१७	समस्या तथा चुनौतीहरु:.....	३८
४.१८	माथि उल्लेखित समस्या समाधानका लागि चालिएका कदमहरु:.....	३८

४.१९ आगामी कार्य दिशा:.....	३८
४.२० अन्य/विविध	३८
४.२१ निष्कर्ष:.....	३८
परिच्छेद-५.....	३९
पर्यटन, ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालय	३९
५.१ पृष्ठभूमि:.....	३९
५.२ दीर्घकालीन सोच र उद्देश्य:.....	३९
५.३ रणनीतिहरू:	३९
५.४ कार्यजिम्मेवारी:	४०
५.५ कानुन तथा नीतिगत व्यवस्थाहरू:.....	४१
५.६ संगठन संरचना तथा जनशक्ति विवरण:	४१
५.७ चालु आ.व. २०७८/७९को फागुन मसान्तसम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरू:.....	४२
५.८ आ.व. २०७८।७९मा तयार भएका ऐन, नियमावली तथा कार्यविधि विवरण:.....	४२
५.९ नीति तथा कार्यक्रम बजेट वक्तव्यको फागुनसम्मको प्रगति विवरण:.....	४४
५.१० आ.व. २०७८/७९को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको दोश्रो चौमासिक सम्मको प्रगति	४६
५.११ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को विनियोजित बजेट तथा वित्तीय प्रगति:	४९
५.१२ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को विनियोजित बजेट तथा फागुनसम्मको वित्तीय प्रगति.....	४९
५.१३ राजस्व संकलन विवरण:	४९
५.१४ विकास आयोजना तथा कार्यक्रमहरूबाट सिर्जित रोजगारीको विवरण:	४९
५.१५ समस्या तथा चुनौतीहरू र समस्या समाधानका लागि चालिएका कदमहरू:.....	५०
५.१६ आगामी कार्य दिशा:.....	५०
५.१७ निष्कर्ष:.....	५१
परिच्छेद-६.....	५२
आर्थिक मामिला तथा सहकारी मन्त्रालय.....	५२
६.१ पृष्ठभूमि:.....	५२
६.२ दीर्घकालीन सोच:	५२
६.३ उद्देश्य:.....	५२
६.४ रणनीति:	५२
६.५ कार्यक्षेत्र:	५३
६.६ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था:	५४
६.७ दरबन्दी र पदपूर्तिको अवस्था:	५५

६.८	आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा विनियोजित बजेट तथा ०७८ फागुन सम्मको वित्तीय प्रगति:.....	५७
६.९	नीति तथा कार्यक्रमको २०७८ फागुनसम्मको प्रगति विवरण:	५७
६.१०	बजेट वक्तव्यको २०७८फागुनसम्मको प्रगति विवरण:	५८
६.११	आ.व.२०७८।०७९ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको दोस्रो चौमासिक सम्मको.....	५९
६.१२	आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को विनियोजित बजेट तथा वित्तीय प्रगति:.....	६५
६.१३	आ.व. २०७८/७९ को विनियोजित बजेट, फागुनसम्मको वित्तीय प्रगति.....	६५
६.१४	अनुदान तथा राजश्व संकलनको विवरण:.....	६५
६.१५	आ.व. २०७८/०७९ को फागुन मसान्तसम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण उपलब्धीहरु:	६८
६.१६	वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका समस्या/कठिनाई:	६८
६.१७	समस्या समाधानका लागि चाल्नुपर्ने कदम:.....	६९
६.१८	अन्य/विविध:	७०
६.१९	निष्कर्ष:.....	७१
परिच्छेद-७.....		७२
भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय		७२
७.१	पृष्ठभूमि:.....	७२
७.२	दीर्घकालीन सोच:	७२
७.३	उद्देश्य:.....	७२
७.४	रणनीतिहरु:	७२
७.५	कार्यक्षेत्र:	७३
७.६	कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरु:	७३
७.७	संगठन संरचना तथा जनशक्ति विवरण:	७४
७.८	चालु आ.व.२०७८/७९को फागुन मसान्तसम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरु:.....	७६
७.९	तयार भएका ऐन, नियमावली तथा कार्यविधिको विवरण:.....	७६
७.१०	वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमको ०७८ फागुन सम्मको प्रगति विवरण:	७६
७.११	बजेट वक्तव्यको ०७८ फागुन सम्मको प्रगति विवरण:	७७
७.१२	आ.व.२०७८।०७९को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति	७८
७.१३	आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को विनियोजित बजेट तथा वित्तीय प्रगति:.....	८०
७.१४	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को विनियोजित बजेट तथा फागुनसम्मको वित्तीय प्रगति.....	८०
७.१५	विकास आयोजना तथा कार्यक्रमहरुबाट सिर्जित रोजगारीको विवरण:.....	८०
७.१६	समस्या तथा चुनौतीहरु:.....	८०
७.१७	माथि उल्लेखित समस्या समाधानका लागि चालिएका कदमहरु:	८१
७.१८	आगामी कार्य दिशा:.....	८१

७.१९ निष्कर्ष:.....	८१
परिच्छेद-८.....	८२
आन्तरिक मामिला तथा सञ्चार मन्त्रालय	८२
८.१ पृष्ठभूमि:.....	८२
८.२ कार्यक्षेत्र:	८२
८.३ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरु:	८३
८.४ संगठन संरचना तथा जनशक्ति विवरण:	८३
८.५ आ.व. २०७८/७९ मा २०७८ फागुन मसान्तसम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरु:.....	८४
८.६ तयार भएका ऐन, नियमावली तथा कार्यविधिको विवरण:.....	८४
८.७ वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमको २०७८ फागुन सम्मको प्रगति विवरण:	८५
८.८ बजेट वक्तव्यको २०७८ फागुन सम्मको प्रगति विवरण:.....	८६
८.९ आ.व. २०७८/७९ स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति	८८
८.१० आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा विनियोजित बजेट तथा वित्तीय प्रगति:.....	९२
८.११ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा विनियोजित बजेट तथा फागुनसम्मको वित्तीय प्रगति.....	९२
८.१२ नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका समस्या/कठिनाई.....	९२
८.१३ माथि उल्लेखित समस्या समाधानका लागि चालुपर्ने कदम	९३
परिच्छेद-९.....	९४
स्वास्थ्य, जनसङ्ख्या तथा परिवार कल्याण मन्त्रालय	९४
९.१ पृष्ठभूमि:.....	९४
९.२ दीर्घकालीन सोच.....	९४
९.३ उद्देश्य	९४
९.४ रणनीतिहरु.....	९५
९.५ कार्यक्षेत्र.....	९६
९.६ संगठन संरचना तथा जनशक्ति:	९७
९.७ मातहतका निकायहरुको दरबन्दी र पदपुर्तिको अवस्था:	९८
९.८ चालु आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ फाल्गुन मसान्त सम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरु:	९९
९.९ तयार भएका ऐन नियमावली तथा कार्यविधिको विवरण:	१०१
९.१० नीति तथा कार्यक्रमको फाल्गुन मसान्त २०७८ सम्मको प्रगति विवरण:.....	१०२
९.११ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा विनियोजित बजेट तथा खर्चको फाल्गुन मसान्तसम्मको प्रगति.....	१०२
९.१२ आर्थिक वर्ष २०७८।७९ को फाल्गुन मसान्तसम्म श्रोतगत आय र व्ययको विवरण:	१०३
९.१३ आर्थिक वर्ष २०७८।७९ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रममध्ये फाल्गुन मसान्तसम्म को प्रगति.....	१०३

९.१४ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा बजेट तथा खर्चको फाल्गुन मसान्तसम्मको वित्तीय प्रगति:.....	१०४
९.१५ नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका समस्या/कठिनाई:.....	१०५
९.१६ समस्या समाधानका लागि चालिएका प्रयास तथा आगामी कदम:	१०५
९.१७ निष्कर्ष:.....	१०६
परिच्छेद-१०.....	१०७
उर्जा, जलश्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालय.....	१०७
१०.१ पृष्ठभूमि:	१०७
१०.२ दीर्घकालीन सोच:.....	१०८
१०.३ उद्देश्य:.....	१०८
१०.४ रणनीतिहरू:	१०९
१०.५ कार्यक्षेत्र:	१०९
१०.६ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरू:	१०९
१०.७ संगठन संरचना तथा जनशक्ति विवरण:	११०
१०.८ चालु आ.व.२०७८/७९को फागुन मसान्तसम्मसम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरू:.....	१११
१०.९ तयार भएका ऐन, नियमावली तथा कार्यविधिको विवरण:.....	११२
१०.१० वार्षिकनीति तथा कार्यक्रमको०७८ फागुन सम्मकोप्रगति विवरण:.....	११२
१०.११ बजेट वक्तव्यको ०७८ फागुन सम्मकोप्रगति विवरण:.....	११३
१०.१२ आ.व.२०७८।०७९कोस्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमकोदोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति	११४
१०.१२ आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को विनियोजित बजेट तथा वित्तीय प्रगति:.....	११५
१०.१३ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को विनियोजित बजेट तथा फागुनसम्मको वित्तीय प्रगति	११५
१०.१४ विकास आयोजना तथा कार्यक्रमहरूबाट सिर्जित रोजगारीको विवरण:.....	११५
१०.१५ समस्या तथा चुनौतीहरू:.....	११५
१०.१६ माथि उल्लेखित समस्या समाधानका लागि चालिएका कदमहरू:.....	११६
१०.१७ आगामी कार्य दिशा:	११६
परिच्छेद-११.....	११७
वन, वातावरण तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय मन्त्रालय	११७
११.१ पृष्ठभूमि:	११७
११.२ दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य:.....	११७
११.३ रणनीति:	११७
११.४ उद्देश्यहरू	११८
११.५ कार्यक्षेत्र:	११८

११.६	दरवन्दी र पदपूर्तिको अवस्था:.....	१२०
११.७	तयार भएका ऐन नियममवलि तथा कार्यविधिको विवरण:.....	१२०
११.८	चालु आ.व.२०७८/७९को फागुन मसान्तसम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरू:.....	१२१
११.९	निति तथा कार्यक्रमको आठ महिनाको प्रगती:.....	१२२
११.१०	बजेट व्यक्तव्यको आठ महिनाको प्रगती:.....	१२७
११.११	आ.व.२०७८।०७९को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति.....	१२८
११.१२	आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को विनियोजित बजेट तथा वित्तीय प्रगति:.....	१३०
११.१३	राजस्व संकलनको विवरण:.....	१३१
११.१४	विकास योजना तथा कार्यक्रमहरूबाट सिर्जित रोजगारीको विवरण:.....	१३२
११.१५	समस्याहरू:.....	१३२
११.१६	समस्या समाधानका उपायहरू:.....	१३३
११.१७	अन्य:.....	१३३
११.१८	निष्कर्ष:.....	१३४
परिच्छेद-१२.....		१३५
उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय.....		१३५
१२.१	पृष्ठभूमि:.....	१३५
१२.२	दीर्घकालीन सोच:.....	१३५
१२.३	उद्देश्य:.....	१३५
१२.४	रणनीतिहरू:.....	१३५
१२.५	कार्यक्षेत्र:.....	१३६
१२.६	कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरू:.....	१३७
१२.७	संगठन संरचना तथा जनशक्ति विवरण:.....	१३८
१२.८	तयार भएका ऐन, नियमावली तथा कार्यविधिको विवरण:.....	१३९
१२.९	आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा विनियोजित बजेट तथा २०७८ फागुन सम्मको वित्तीय प्रगति:.....	१४०
१२.१०	आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को फागुन मसान्तसम्म मन्त्रालयको श्रोतगत आय र व्यय.....	१४०
१२.११	नीति तथा कार्यक्रमको २०७८ फागुन सम्मको प्रगति विवरण:.....	१४१
१२.११	बजेट व्यक्तव्यको २०७८ फागुन सम्मको प्रगति विवरण:.....	१४२
१२.१२	आ.व.२०७८।०७९को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति विवरण:.....	१४४
१२.१३	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को दोस्रो चौमासिक राजस्व संकलनको विवरण अनुमान:.....	१५८
१२.१४	आर्थिक वर्ष २०७८/७९मा दोस्रो चौमासिक सम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरू:.....	१५८
१२.१५	नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका समस्या/कठिनाई(यदि भए).....	१५८
१२.१६	माथि उल्लेखित समस्या समाधानका लागि चाल्नु पर्ने कदम (प्रस्तावित).....	१५८

१२.१७ अन्य/विविध.....	१५८
परिच्छेद-१३.....	१५९
कानून महिला बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय.....	१५९
१३.१ पृष्ठभूमि:.....	१५९
१३.२ दीर्घकालीन सोच:.....	१५९
१३.३ उद्देश्य:.....	१५९
१३.४ रणनीतिहरू:.....	१५९
१३.५ कार्यक्षेत्र:.....	१६०
१३.६ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरू:.....	१६१
१३.७ संगठन संरचना तथा जनशक्ति विवरण:.....	१६२
१३.८ तयार भएका ऐन, नियमावली तथा कार्यविधिको विवरण:.....	१६३
१३.९ आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा विनियोजित बजेट तथा दोस्रो चैमासिक वित्तीय प्रगति:.....	१६३
१३.१० आर्थिक वर्ष २०७८/०७९को दोस्रो चैमासिक मसान्तसम्म श्रोतगत आय र व्ययको विवरण:.....	१६४
१३.११ नीति तथा कार्यक्रमको फागुनमसान्तको प्रगति विवरण:.....	१६४
१३.१२ बजेट वक्तव्यको दोस्रो चैमासिक प्रगति विवरण:.....	१६६
१३.१३ आ.व.२०७८।०७९को स्वीकृत कार्यक्रमको दोश्रो चौमासिक सम्मको प्रगति.....	१६६
१३.१४ आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को विनियोजित बजेट तथा फागुनसम्मको वित्तीय प्रगति.....	१७३
१३.१५ विकास आयोजना तथा कार्यक्रमबाट सिर्जित रोजगारीको विवरण:.....	१७४
१३.१६ समस्या र चुनौतिहरू:.....	१७४
१३.१७ माथि उल्लेखित समस्या समाधानका लागि चाल्नु पर्ने कदम (प्रस्तावित).....	१७४
१३.१८ अन्य /विविध प्रतिवेदनमा समेटने उपयुक्त कुनै विवरण:.....	१७४
१३.१९ निष्कर्ष:.....	१७४
परिच्छेद-१४.....	१७५
कृषि, खाद्य प्रविधि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय.....	१७५
१४.१ पृष्ठभूमि:.....	१७५
१४.२ दीर्घकालिन सोच:.....	१७५
१४.३ लक्ष्य:.....	१७५
१४.४ उद्देश्य.....	१७५
१४.५ कार्यक्षेत्र:.....	१७६
१४.६ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था:.....	१७६
१४.७ संगठन संरचना तथा जनशक्ति विवरण:.....	१७६

१४.८ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा विनियोजित बजेट तथा अष्टमासिक वित्तीय प्रगति:.....	१७८
१४.९ आ.व. २०७८/७९ को स्वीकृत अष्टमासिक कार्यक्रमको प्रगति विवरण:	१७८
१४.१० मन्त्रालयमा रहेको मुख्य मुख्य कार्यक्रमको प्रगति अवस्था:.....	१८०
१४.११ मुख्य मुख्य आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको उपलब्धि:.....	१८१
१४.१२ स्रोत केन्द्र स्थापनाका लागि हालसम्म गरिएका प्रयासहरू:.....	१८२
१४.१३ हालसम्मका प्रगतिहरू:.....	१८२
१४.१४ प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना संघीय सशर्त कार्यक्रम (ब्लक विकास).....	१८३
१४.१५ शीत भण्डार निर्माण कार्यक्रम:.....	१८३
१४.१६ चालु आ.व. २०७८/७९ मा सम्पन्न हुने शीत भण्डार आयोजनाहरू:.....	१८३
१४.१७ सुलभकर्जा सहजिकरण तथा व्याजमा अनुदान कार्यक्रम:.....	१८४
१४.१८ पशुपन्छी तर्फ नियमन कार्यक्रम:.....	१८५
१४.१९ कृषि तर्फ बीउ विजन तथा माटो प्रयोगशालाहरूबाट प्रवाह भएका सेवा:.....	१८५
१४.२० नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका समस्या तथा समाधानका लागि चाल्नुपर्ने कदम:..	१८६
परिच्छेद-१५.....	१८८
श्रम, रोजगार तथा यातायात ब्यवस्था मन्त्रालय.....	१८८
१५.३ कार्यक्षेत्र:.....	१८८
१५.४ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरू:.....	१८९
१५.५ संगठन संरचना तथा जनशक्ति विवरण:.....	१८९
१५.६ तयार भएका ऐन, नियमावली तथा कार्यविधिको विवरण:.....	१९०
१५.७ आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा विनियोजित बजेट तथा फागुन मसान्तसम्मको वित्तीय प्रगति:....	१९०
१५.८ आर्थिक वर्ष २०७८/०७९को फागुन मसान्त सम्म श्रोतगत आय र व्ययको विवरण:.....	१९१
१५.९ बजेट वक्तव्यको २०७८ फाल्गुन मसान्तसम्म प्रगति विवरण:.....	१९१
१५.१० आ.व.२०७८/०७९ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको फागुन मसान्तसम्मको प्रगति विवरण:....	१९४
१५.१२ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा २०७८ फागुन मसान्तसम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरू:१९७	१९७
१५.१३ नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका समस्या/कठिनाई (यदि भए).....	१९७
१५.१४ चुनौतीहरू:.....	१९९
१५.१५ अवसर:.....	१९९
१५.१६ भावी कार्यदिशा:.....	२००
परिच्छेद-१६.....	२०१
शिक्षा विज्ञान युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय.....	२०१
१६.१ पृष्ठभूमि:.....	२०१

१६.२ दीर्घकालीन सोच:.....	२०१
१६.३ उद्देश्य:.....	२०१
१६.४ रणनीतिहरू:.....	२०१
१६.५ कार्यक्षेत्र:.....	२०१
१६.६ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरू.....	२०२
१६.७ संगठन संरचना तथा जनशक्ति विवरण:.....	२०२
१६.८ चालु आ.व. २०७८।७९ को फागुन मसान्त सम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरू:.....	२०३
१६.९ तयार भएका ऐन, नियमावली तथा कार्यविधिको विवरण:.....	२०४
१६.१० वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमको २०७८ फागुन सम्मको प्रगति विवरण:.....	२०५
१६.११ बजेट बक्तव्यको २०७८ फागुन सम्मको प्रगतिविवरण:.....	२०६
१६.१२ आ.व.२०७८।७९ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति.....	२०७
१६.१३ आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ को विनियोजित बजेट तथा वित्तीय प्रगति:.....	२१०
१६.१४ आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को विनियोजित बजेट तथा फागुन मसान्तसम्मको वित्तीय प्रगति..	२१०
१६.१५ राजस्व संकलनको विवरण:.....	२१०
१६.१६ विकास आयोजना तथा कार्यक्रमहरूबाट सिर्जित रोजगारीको विवरण:.....	२११
१६.१७ समस्या तथा चुनौतीहरू:.....	२११
परिच्छेद-१७.....	२१३
मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय.....	२१३
१७.१ पृष्ठभूमी:.....	२१३
१७.२ दीर्घकालीन सोच:.....	२१३
१७.३ उद्देश्य:.....	२१३
१७.४ रणनीतिहरू:.....	२१३
१७.५ कार्यक्षेत्र:.....	२१४
१७.६ कानूनी तथा नितिगत व्यवस्थाहरू :.....	२१४
१७.७ संगठन संरचना तथा जनशक्ती विवरण:.....	२१४
१७.८ चालु आ.व. मा फागुन मसान्त सम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरू:.....	२१५
१७.९ तयार भएका ऐन नियमावली तथा कार्यविधिको विवरण:.....	२१६
१७.१० वार्षिक निति तथा कार्यक्रमको ०७८ फागुन सम्मको प्रगति विवरण:.....	२१६
१७.११ बजेट बक्तव्यको ०७८ फागुन सम्मको प्रगति विवरण:.....	२१६
१७.१२ आ.व. २०७८/०७९ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति.....	२१६
१७.१३ आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा विनियोजन बजेट तथा वित्तीय प्रगति:.....	२१७
१७.१४ आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को विनियोजित बजेट तथा फागुन सम्मको वित्तीय प्रगति.....	२१७

१७.१५	राजस्व संकलनको विवरण:.....	२१७
१७.१६	विकास आयोजना तथा कार्यक्रमहरूबाट सिर्जित रोजगारीको विवरण:.....	२१८
१७.१७	समस्या तथा चुनौतीहरू:.....	२१८
१७.१८	माथि उल्लेखित समस्या समाधानका लागि चल्नु पर्ने कदम:.....	२१८
१७.१९	निष्कर्ष:.....	२१८
परिच्छेद-१८		२२०
प्रदेश योजना आयोग		२२०
१८.१	पृष्ठभूमि:.....	२२०
१८.२	दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य:.....	२२०
१८.३	कार्यक्षेत्र:.....	२२१
१८.४	कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरू:.....	२२२
१८.५	संगठन संरचना तथा जनशक्ति विवरण:.....	२२२
१८.६	तयार भएका ऐन, नियमावली तथा कार्यविधिको विवरण:.....	२२३
१८.७	आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा विनियोजित बजेट तथा दोस्रो चौमासिक वित्तीय प्रगति:.....	२२३
१८.८	आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को फागुन मसान्त सम्म श्रोतगत आय र व्ययको विवरण:.....	२२३
१८.९	आ.व. २०७८/०७९ को स्वीकृत फागुन मसान्त सम्मको कार्यक्रमको प्रगति विवरण:.....	२२४
१८.१०	आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को विनियोजित बजेट तथा फागुनसम्मको वित्तीय प्रगति.....	२२६
१८.११	आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा २०७८ फागुन सम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरू:.....	२२७
१८.१२	नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका समस्या/कठिनाई(यदि भए).....	२२७
१८.१३	माथि उल्लेखित समस्या समाधानका लागि चाल्नु पर्ने कदम (प्रस्तावित).....	२२८
परिच्छेद-१९		२२९
निष्कर्ष र सुझाव		२२९

परिच्छेद-१

परिचय

प्रदेशको आर्थिक मामिला तथा सहकारी मन्त्रीले आगामी आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को आय व्ययको विवरण प्रदेश सभामा पेश गर्दा चालु आ.व. २०७८/०७९ मा प्रदेशका सबै मन्त्रालयमा विनियोजन भएको बजेट कार्यान्वयन तथा खर्चको प्रगति र राजस्व संकलनको अवस्थालाई समेत पेश गर्नुपर्ने संवैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था रहेको छ। सोही व्यवस्था बमोजिम आर्थिक मामिला तथा सहकारी मन्त्रालयले मन्त्रालयगत प्रगति विवरण तयार गर्दै आएको छ ।

प्रस्तुत प्रतिवेदनमा लुम्बिनी प्रदेश सरकार अन्तरगतका सबै मन्त्रालय तथा निकायहरूको चालु आ.व. २०७८/७९ मा प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रम र विनियोजित बजेटको आठ महिनासम्मको खर्च र प्रगति विवरण, असार मसान्तसम्मको बजेट खर्च लक्ष्य अनुसार राजस्व संकलनको अनुमानित विवरण, राजस्व बाँडफाँट र वित्तीय हस्तान्तरणको अवस्था समेत समावेश गरिएको छ । साथै लक्ष्य बमोजिम प्रगति हुन नसक्नाका कारणहरू, समस्या, चुनौती, प्रयास र सम्भावनालाई समेटेर यो प्रतिवेदन तयार गरिएको छ। सबै मन्त्रालय तथा निकायहरूको संगठन संरचना र दरबन्दी अनुसार पदपूर्तिको अवस्था तथा प्रदेशको समग्र आर्थिक, सामाजिक स्थितिलाई पनि यस प्रतिवेदनले समेटेको छ ।

प्रस्तुत प्रगति विवरणबाट लुम्बिनी प्रदेशको बजेट कार्यान्वयन तथा असार मसान्तसम्म गर्न सकिने खर्चको अनुमान र राजस्व संकलनको अवस्था बुझ्न र आगामी आ.व. २०७९/८० को बजेटको आकार, प्राथमिकताका क्षेत्रसहित कार्यान्वयनका नयाँ उपाय समेत पत्ता लगाई अगाडि बढ्न सजिलो हुनेछ। साथै यस सम्बन्धी कार्यक्षेत्रमा काम गर्ने तथा सरोकार राख्ने सबैलाई उपयोगी हुने अपेक्षा गर्न सकिन्छ।

परिच्छेद-२ प्रदेश सभा सचिवालय

२.१ पृष्ठभूमि:

नेपालको संविधानले नेपाल स्वतन्त्र, अविभाज्य, सार्वभौमसत्ता सम्पन्न, धर्म निरपेक्ष, समावेशी, लोकतन्त्रात्मक, समाजवाद उन्मुख, सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक राज्य हो भनी धारा ४ मा घोषणा गरेको छ। यसरी संघीयता लागु गरेको नेपालको संविधानको धारा ५६ले राज्यको पुनर्संरचना गर्ने क्रममा नेपालको मूल संरचना संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तह बनाएको छ। सोही बमोजिम संविधानको अनुसूची ४ मा नवलपरासी पश्चिम, रूपन्देही, कपिलवस्तु, पाल्पा, अर्घाखाँची, गुल्मी, पूर्वी रूकुम, रोल्पा, प्युठान, दाङ, बाँके र बर्दिया गरी १२ वटा जिल्लाको प्रदेश नं. ५ हाल लुम्बिनी प्रदेशको गठन भएको छ।

लुम्बिनी प्रदेश नेपालका सबै विशेषता बोकेको र औसत तथ्याङ्क तथा सूचकाङ्कहरूका अनुसार सानो नेपाल बन्न पुगेको छ। भौगोलिक रूपमा तराई, पहाड, हिमाल रहेको यो प्रदेश सांस्कृतिक रूपले पनि निकै विविधतायुक्त छ। थारु, मगर, मधेशी, मुस्लिम र खस आर्य समुदायको सांस्कृतिक सम्मिश्रण र अन्तरघुलनबाट यो प्रदेश सप्तरी इन्द्रेणी जस्तै बन्न पुगेको छ।

नेपालको मध्य भागमा हिमाल, पहाड र तराइको भूभाग समेटेर बनेको लुम्बिनी प्रदेश विश्वले शान्तिका अग्रदुतका रूपमा चिनेका भगवान गौतम बुद्ध जन्मेको लुम्बिनी (रूपन्देही), बुद्धले २९ वर्षको उमेर सम्म जीवन व्यतित गरेको तिलौराकोट (कपिलवस्तु), एशियाको सबैभन्दा ठूलो र सुन्दर उपत्यका दाङ्ग, मनमोहक रमणीय पहाडी क्षेत्रहरू पाल्पा, प्युठान, अर्घाखाँची र गुल्मी साथै सिस्ने र पुथा हिमाल रहेको रूकुम पूर्व र जलजला पहाड रहेको रोल्पा, नेपालको अन्न भण्डार भनेर चिनिएका नवलपरासी, रूपन्देही, कपिलवस्तु, दाङ्ग, बाँके, बर्दिया, त्यस्तै कर्णाली प्रदेशको मुख्य भन्सार नाका नेपालगंज (बाँके) र गण्डकी तथा लुम्बिनी प्रदेशका मुख्य भन्सार नाका सुनौली (रूपन्देही) अनि औद्योगिक नगरको रूपमा स्थापना भैसकेको बुटवल र नेपालगंज जस्ता नेपालकै ठूला शहरहरू रहेको अति सुन्दर बनावट भएको सामाजिक, सांस्कृतिक, ऐतिहासिक तथा भौगोलिक र आर्थिक हिसावले अत्यन्त महत्वपूर्ण पर्यटकीय प्रदेशको रूपमा रहेको छ। यस प्रदेशको दक्षिण तर्फको लामो सिमाना भारतसँग जोडिएको छ भने पूर्वमा गण्डकी प्रदेश, पश्चिममा कर्णाली प्रदेश र सुदूरपश्चिम प्रदेश तथा उत्तरमा गण्डकी र कर्णाली प्रदेश रहेका छन्। साविकका रूकुम र नवलपरासी जिल्ला टुक्राइएपछि बनेको नवलपरासी पश्चिम र रूकुम पूर्व गरी १२ जिल्ला यस प्रदेशमा समेटिएका छन्।

नेपालको संविधानको भाग १४ मा सातै प्रदेशहरूका लागि एक सदनात्मक व्यवस्थापिकाको सिद्धान्त अनुसार प्रत्येक प्रदेशमा प्रदेश सभाको व्यवस्था गरिएको छ। यस प्रदेशमा पनि संविधानको धारा १७६ बमोजिम ६० प्रतिशत पहिलो हुनेले जित्ने निर्वाचन प्रणालीबाट र ४० प्रतिशत समानुपातिक निर्वाचन प्रणालीबाट प्रदेश सभा सदस्यहरू निर्वाचित हुने व्यवस्था छ। सोही बमोजिम निर्वाचन क्षेत्र निर्धारण

सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन, २०७३ को दफा १२ बमोजिम निर्वाचन आयोगले पहिलो हुने निर्वाचित हुने प्रणालीका लागि मिति २०७४ भाद्र १५ गतेको नेपाल राजपत्रको भाग ३ खण्ड ६७ (अतिरिक्ताङ्क १५क) मा प्रकाशित सूचना अनुसार यस प्रदेशका ५२ वटा प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचित हुने निर्वाचन क्षेत्रहरू निर्धारण भएको छ। लुम्बिनी प्रदेशमा संविधान बमोजिमको उक्त ५२ सिटलाई ६० प्रतिशत मानी बाँकी रहेको ४० प्रतिशत सिटमा समानुपातिक निर्वाचन प्रणालीबाट निर्वाचित हुने ३५ जना गरी जम्मा ८७ जना सदस्य रहेको प्रदेश सभा गठन भएको छ।

प्रचलित संसदीय अभ्यास अनुरूप नै प्रदेश सभाले पनि प्रदेश स्तरमा प्रदेश सरकार गठन गर्ने, प्रदेश कानूनहरूको विधेयक पारित गर्ने, प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रम र बजेट पारित गर्ने, सरकार तथा सरकारी निकायहरूको संसदीय निगरानी तथा नियन्त्रण जस्ता कार्यहरू गर्दछ। ती कार्यहरू मर्यादित रूपमा व्यवस्थापन गर्न संविधानले धारा १८२ मा सभामुख र उपसभामुखको व्यवस्था गरेको छ। त्यसैगरी प्रदेश सभाले आफ्नो कार्य सञ्चालन गर्न, बैठकको सुव्यवस्था कायम राख्न र समितिहरूको गठन, काम, कारवाही र समिति सम्बन्धी अन्य विषय नियमित गर्नका लागि नेपालको संविधानको धारा १९४ बमोजिम प्रदेश सभाले प्रदेश सभा नियमावली, २०७४ बनाएको छ।

उक्त प्रदेश सभा नियमावली, २०७४ मा विभिन्न विषयगत तथा विशेष समितिहरू, संसदीय दलहरू संरचनाहरूका साथै समितिका सभापतिहरू र विपक्षी तथा सत्तापक्षका नेता, उपनेता, प्रमुख सचेतक, सचेतक जस्ता पदाधिकारीहरूको व्यवस्था छ। यसका साथै उक्त नियमावलीमा सभा तथा समितिका बैठकहरूको कार्यविधि, प्रश्नोत्तर, विभिन्न प्रस्तावहरूको कार्यविधि, सरकार गठन विघटनका व्यवस्था जस्ता विषयवस्तु उल्लेखित छन्। लुम्बिनी प्रदेशको प्रदेश सभा नियमावलीको नियमा ६० मा मन्त्रिपरिषद, सरकारी वा गैरसरकारी निकायको निर्णयको कुनै कारणले सम्बन्धित प्रदेशभित्र बसोबास गर्ने नेपाली नागरिकलाई मर्का परेको विषय खुलाई कम्तीमा एक सय जना व्यक्तिको हस्ताक्षर सहित दिएको आवेदनपत्रलाई तीन जना सदस्यले प्रमाणित गरी प्रस्तावको रूपमा पेश गर्न सक्ने नयाँ र लोकतान्त्रिक व्यवस्था गरिएको छ।

प्रदेश सभाका लागि आवश्यक सभा हल, विषयगत समितिहरू, संसदीय दलका कार्यालयहरू र पुस्तकालय जस्ता संरचनाहरूको प्रभावकारी र मर्यादित व्यवस्थापन गर्न सचिवालयको आवश्यकता पर्ने हुनाले संविधानको धारा १९५ ले प्रदेश सभा सचिवालय र सचिवको व्यवस्था गरेको छ। सोही बमोजिम प्रदेश सभा सचिवालय सम्बन्धी ऐन, २०७५ बनी सचिवालयको स्थापना तथा प्रदेश सभा सचिवको नियुक्ति भइसकेको छ। तत्कालीन अवस्थामा संघीय सरकारको सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले पठाएको दरबन्दी तेरिज बमोजिम यस सचिवालयमा सचिवको नेतृत्वमा ३६ जना कर्मचारीहरू रहने व्यवस्था छ। यस बाहेक सेवा करारका र माननीय पदाधिकारीहरू तथा सदस्यज्यूहरूका स्वकीय सचिवालयमा कार्यरत कर्मचारीहरूबाट पनि सचिवालयमा सहयोग पुगिरहेको छ।

२.२ दीर्घकालीन सोच:

- जनमैत्री, जिम्मेवार, प्रभावशाली र मर्यादित प्रदेश सभा।

२.३ उद्देश्य:

- प्रदेश सभालाई जनमैत्री, जिम्मेवार, प्रभावशाली र मर्यादित बनाई कानून निर्माण तथा संसदीय निगरानी प्रकृत्यालाई प्रभावकारी बनाउने।

२.४ रणनीति:

- प्रदेश सभामा प्रस्तुत विधेयकहरूलाई घनिभूत छलफल गरेर पास गर्ने,
- संसदिय गतिविधिहरूलाई सञ्चार माध्यमबाट प्रचार प्रसार गर्ने,
- संसदमा बाह्य पहुँचका लागि विभिन्न कार्यक्रमहरू गर्ने,
- संसदीय अनुगमनलाई तिव्रता दिने,
- प्रदेश सभाका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूलाई क्षमता अभिवृद्धि तालिम तथा अध्ययन अनुसन्धान र भ्रमणको व्यवस्था मिलाउने,
- प्रदेश सभा सचिवालयमा कार्यरत कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,
- संसदिय गतिविधिलाई अनुशासित र मर्यादित बनाउन मर्यादापालन तथा सुरक्षाको व्यवस्था गर्ने।

२.५ कार्यक्षेत्र:

- नेपालको संविधानको धारा १९४ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी आफ्नो कार्य सञ्चालन गर्ने,
- लुम्बिनी प्रदेश सभा सचिवालय सम्बन्धी ऐन, २०७५ बमोजिमको कार्यक्षेत्र,
- प्रदेश सभा नियमावली, २०७४ बमोजिमको कार्यक्षेत्र,
- संवैधानिक प्रावधान अनुसार प्रदेश सभालाई ऐन कानून तथा नीति कार्यक्रम सम्बन्धी निर्णय गर्न सहयोग गर्ने,
- जनताका सरोकारका विषयहरूमा छलफल गर्ने,
- प्रदेश सभाको बैठकको सुव्यवस्था कायम राख्न र अन्य कामकारवाही नियमित एवम् प्रभावकारी बनाउने,
- प्रदेश सभा तथा प्रदेश सभाका समितिलाई विधायिकी तथा प्रदेश सरकार र मातहतका निकायहरूको संसदीय निगरानी सम्बन्धी कार्यमा सहयोग गर्ने,
- प्रदेश सभाको काम कारवाहीलाई नियमित, प्रभावकारी र व्यवस्थित बनाउन आवश्यक प्रशासनिक, आर्थिक र भौतिक व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने,
- प्रदेश सभा, प्रदेश सभाका समिति र सदस्यलाई आवश्यक सेवा सुविधा उपलब्ध गराउने,
- प्रदेश सभाका समितिको निर्णय कार्यान्वयन सम्बन्धमा आवश्यक कार्य गर्ने,
- प्रदेश सभाको सूचना प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउने,

- प्रदेश सभामा प्रतिनिधित्व गर्ने संसदीय दलका कार्यालयलाई आवश्यक सेवा सुविधा उपलब्ध गराउने,
- प्रदेश सभामा परम्परागत तथा विद्युतीय दुबै प्रकारका पुस्तकालय र संवाद केन्द्रको संचालन गर्ने,
- संसदीय अध्ययन तथा अनुसन्धान सम्बन्धी कार्य गर्ने,
- प्रदेश सभा परिसरमा सुरक्षा व्यवस्थापन गर्ने,
- प्रदेश सभालाई मर्यादित बनाउन अन्य कार्य गर्ने।

२.६ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरू:

- नेपालको संविधान को भाग ५ धारा ५६ उपधारा १ मा संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको मूलसंरचना संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहको हुने व्यवस्था गरेको,
- नेपालको संविधान को भाग ५ धारा ५६को उपधारा ३ ले संविधानको अनुसूची ४ बमोजिमका १२ वटा जिल्ला रहने गरी प्रदेशको ५ नं प्रदेशको व्यवस्था गरेको,
- नेपालको संविधान को भाग ५ धारा ५७ को उपधारा २,३ र ५ मा अनुसूची ६,७ र ९ बमोजिम प्रदेशको अधिकार सूची, संघ र प्रदेशको साझा अधिकार सूची र संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकार सूचीको व्यवस्था गरेको,
- नेपालको संविधान को भाग १४ धारा १७५ मा एक सदनात्मक प्रदेश सभा र धारा १७६ मा प्रदेश सभा गठन सम्बन्धी व्यवस्था गरेको,
- नेपालको संविधान को भाग १४ धारा १८२ प्रदेश सभा बैठक सञ्चालनका लागि सभामुख र उपसभामुखको व्यवस्था गरेको,
- नेपालको संविधान को भाग १४ धारा १९३ मा प्रदेश सभाको कार्य प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न प्रदेश सभा निमावली बमोजिम आवश्यकता अनुसार समिति तथा विशेष समिति गठन गर्न सक्ने व्यवस्था रहेको,
- नेपालको संविधान को भाग १४ धारा १९४ मा प्रदेश सभाले आफ्नो कार्य सञ्चालन गर्न, बैठकको सुव्यवस्था कायम राख्न, समितिहरूको गठन, काम कारवाही र समिति सम्बन्धी अन्य विषय नियमित गर्नका लागि निमावली बनाउनु पर्ने व्यवस्था गरेको छ,
- नेपालको संविधान को भाग १४ धारा १९५ मा प्रदेश सभा सचिवालय र प्रदेश सभा सचिवको नियुक्ती सम्बन्धी व्यवस्था गरेको,
- नेपालको संविधान को भाग १५ धारा १९८ विद्येयक प्रदेश सभामा पेश गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको र पारित गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको साथै धारा २०२ मा अध्यादेश प्रदेश सभामा पेश गर्ने र पारित गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था रहेको,
- प्रदेश सभाको काम, कारवाहीहरूलाई सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्नका लागि प्रदेश सभा सचिवालय सम्बन्धी ऐन २०७५ रहेको,
- प्रदेश सभाका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूलाई आवश्यक सेवा सुविधाहरू उपलब्ध गराउन प्रदेश सभाका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूको पारिश्रमिक र सुविधा सम्बन्धी ऐन २०७७ रहेको,
- प्रदेश सभाले आफ्नो कार्य सञ्चालन गर्न, बैठकको सुव्यवस्था कायम राख्न र प्रदेश सभाका पदाधिकारीहरूको व्यवस्था गरी प्रदेश सभाका काम कार्यहरूलाई नियमित गर्न नियमित गर्न प्रदेश सभा नियमावली, २०७४ कार्वान्वयनमा रहेको।

२.७ संगठन संरचना तथा जनशक्ति विवरणः

तालिकानं.-१.१ दरवन्दी र पदपूर्तिको अवस्था (मातहत कार्यालय समेत)

क्र.स.	पद	सेवा	समूह	श्रेणी/तह	कूल दरवन्दी संख्या	पदपूर्ति संख्या	रिक्त
१	सचिवालय सचिव	संसद		रा.प.प्र.	१	१	०
२	उपसचिव	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	रा.प.द्वि.	२	-	२
३	उपसचिव	न्याय	कानून	रा.प.द्वि.	१	-	१
४	शाखा अधिकृत	प्रशासन	सा.प्र.	रा.प.तृ.	४	२	२
५	लेखा अधिकृत	प्रशासन	लेखा	रा.प.तृ.	१	१	०
६	कानून अधिकृत	न्याय	कानून	रा.प.तृ.	१	-	१
७	कम्प्युटर अधिकृत	विविध		रा.प.तृ.	१	-	१
८	प्रहरी निरीक्षक	नेपाल प्रहरी	-	-	१	१	०
८	नायव सुब्बा	प्रशासन	सा.प्र.	रा.प.अन.प्रथम.	७	५	२
९	कम्प्युटर अपरेटर	विविध		रा.प.अन.प्रथम.	१	१	०
१०	ईलेक्ट्रिसियन	ईन्जिनियरिङ	ईलेक्ट्रिकल	रा.प.अन.प्रथम.	१	१	०
११	माईक सञ्चालक	विविध		रा.प.अन.प्रथम	२	-	२
१२	सहायक लेखापाल	प्रशासन	लेखा	रा.प.अन.द्वि	१	१	०
१३	मर्यादापालक	नेपाल प्रहरी	-	-	६	६	०
१३	ह.सा.चा.	-	-	श्रेणी विहिन	३	३	०
१४	का.सं.	-	-	श्रेणी विहिन	३	३	०
जम्मा					३६	२५	११

२.८ तयार भएका ऐन, नियमावली तथा कार्यविधिको विवरण:

- प्रदेश सभाका पदाधिकारी तथा सदस्यको पारिश्रमिक र सुविधा सम्बन्धी ऐन, २०७५ लाई संशोधन गर्न बनेको विधेयक”,
- “सेवा केन्द्र तथा पुनर्स्थापनाकेन्द्रको स्थापना तथा सञ्चालन र सेवा तथा पुनर्स्थापना कोष सम्बन्धमा व्यवस्थागर्न बनेको विधेयक”,
- “प्रदेशपूर्वाधार विकास प्राधिकरणको स्थापना र संचालन सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेकोविधेयक”,
- “प्रदेशनं .५ प्रदेश पदक ऐन, २०७६ लाई संशोधन गर्न बनेको विधेयक”,
- वनसम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक,
- प्रदेशसरकारको अर्थ सम्बन्धी प्रस्तावलाई कार्यान्वयन गर्न बनेको विधेयक,
- आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को सेवा र कार्यको लागि लुम्बिनी प्रदेश प्रदेश सञ्चित कोषबाटकेही रकम खर्च गर्ने र विनियोजन गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक ।

२.९ आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा विनियोजित बजेट तथा २०७८ फाल्गुणसम्मको वित्तीय प्रगति:

(रु. हजारमा)

बजेट शीर्षक	विनियोजित बजेट	२०७८ फाल्गुण सम्मको खर्च	प्रतिशत
चालु	१९५११४	८४५५९.९८	४३.३४
पूँजीगत	६९५६१	१८४३.११	२.६५
जम्मा	२६४६७५	८६४०३.२९	३२.६५

(स्रोत:प्रदेश सभा सचिवालय)

२.१० आर्थिक वर्ष २०७८/०७९को फाल्गुण मसान्त सम्म मन्त्रालयको श्रोतगत आय र व्ययको विवरण:

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	श्रोत	प्राप्त रकम	खर्च रकम
१	नेपाल सरकार समानीकरण अनुदान	-	-
२	नेपाल सरकार सशर्त अनुदान	-	-
३	नेपाल सरकार समपूरक अनुदान	-	-
४	नेपाल सरकार विशेष अनुदान	-	-
५	प्रदेश सरकार (राजश्व वौडफाँट समेत)	२६४६७५	८६४०३.२९

२.११ नीति तथा कार्यक्रमको ०७८ फाल्गुण सम्मको प्रगति विवरणः

नीति तथा कार्यक्रमको बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
	नीति तथा कार्यक्रममा उल्लेख नभएको ।	

२.१२ बजेट वक्तव्यको ०७८ फाल्गुण प्रगति विवरणः

ब. व.कोबुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
	बजेट वक्तव्यमा उल्लेख नभएको ।	

२.१३ आ.व.२०७८/०७९को स्वीकृत कार्यक्रमको दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति र असार मसान्त सम्मको अनुमान विवरणः

रु हजारमा

क्र स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्त सम्मको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %
१	प्रदेश सभा र सचिवालयका प्राविधिक, अप्राविधिक कर्मचारीहरुलाई सूचना प्रविधि (अडियो सिस्टम, एच डि स्टुडियो, कम्प्युटर नेटवर्किङ, भर्नेटिम सिस्टम आदि) सम्बन्धी न्यु भर्ना रिफ्रेसिङ तालिम ।	१	२५०	०	०	०	०	१	१००	२५०	१००
२	प्रदेश सभाका महत्वपूर्ण बैठकहरु टिभिमा प्रत्यक्ष प्रसारण गर्ने	४	२४०	०	०	०	०	४	१००	२४०	१००

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्त सम्मको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %
३	सभा र समितिको गतिविधि समेट्ने रेडियो कार्यक्रम उत्पादन तथा प्रसारण	४५	१९८०	५	११	२७८	१४.०४	४५	१००	१९८०	१००
४	सभा र समितिको गतिविधि समेट्ने टिभी कार्यक्रम उत्पादन तथा प्रसारण	५२	३५१०	१६	३१	११२०	३२	५२	१००	३५१०	१००
५	प्रदेश सभा स्थापना दिवस विशेष कार्यक्रम	१	१०००	१	१००	३६९	३६.९०	१	१००	४००	४०
६	प्रदेश सभाका सभामुख र उपसभामुखको अन्तरप्रदेश अध्ययन अवलोकन भ्रमण	२	६००	०	०	०	०	२	१००	६००	१००
७	स्थापना दिवसको अवसरमा संसदीय मामिला पत्रकार समाज	१	१००	०	०	०	०	०	०	०	०

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्त सम्मको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %
	मार्फत अन्तरक्रिया										
८	प्रदेश सभाका पदाधिकारीहरुको पत्रकारहरूसंग अन्तरक्रिया कार्यक्रम	१	४००	०	०	०	०	१	१००	४००	१००
९	नयाँ वर्षको अवसरमा शुभकामना आदान प्रदान कार्यक्रम	१	२००	०	०	०	०	१	१००	१५०	७५
१०	संसदीय मामिला पत्रकार समाजलाई क्षमता अभिवृद्धि तालिम कार्यक्रम प्रदान	१	५००	०	०	०	०	१	१००	५००	१००
११	संवाद केन्द्रमा विज्ञहरूसंगको अन्तरक्रिया	३	३६०	०	०	०	०	२	६६.६६	२४०	६६.६६

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्त सम्मको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %
१२	संसदीय मामिला पत्रकार समाज बुटवललाई अध्ययन प्रतिवेदन प्रकाशन गर्न चालु अनुदान	१	५००	०	०	०	०	१	१००	५००	१००
१३	Compounding Works Including Entry and Exit Gate With Guard House and Four Numbers of Sentry Post at New Assembly Hall	१	३८००	०	०	०	०	१	१००	२७००	७१.०५
१४	Construction of Parking Shade	१	१६००	०	०	०	०	०	०	०	०
१५	जेनेरेटर शेड निर्माण	१	५००	०	०	०	०	०	०	०	०

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्त सम्मको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %
१६	Utility Water Supply System	१	६००	०	०	०	०	०	०	०	०
१७	Interior Decoration in New Assembly Hall	१	२०००	०	०	०	०	०	०	०	०
१८	Acoustic Treatment in New Assembly Hall	१	७५००	०	०	०	०	१	१००		
१९	Different Existing Structures Renovation for Secretariat, Parliamentary Parties Office, Parliamentary Committees and Library cum Dialog Center	१	८०००	०	०	०	०	०	०	०	०
२०	प्रदेश सभा र सचिवालयका अप्राविधिक कर्मचारीलाई क्षमता अभिवृद्धि (१	३७५	०	०	०	०	१	३३.३३	१२५	३३.३३

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्त सम्मको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %
	लेखापालन, पुस्तकालय व्यवस्थापन, जिन्सी व्यवस्थापन, सार्वजनिक खरिद, विधेयक निर्माण चक्र, कार्यालय व्यवस्थापन आदि) सम्बन्धी रिफ्रेसिड तालिम										
२१	प्रदेश सभा र सचिवालयका प्राविधिक, अप्राविधिक कर्मचारीहरुलाई सूचना प्रविधि (अडियो सिस्टम, एच डि स्टुडियो, कम्प्युटर नेटवर्किङ, भर्नेटिम सिस्टम आदि) सम्बन्धी न्यु भर्जन रिफ्रेसिड तालिम ।	१	१२५	०	०	०	०	१	१००	१२५	१००

क्र स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्त सम्मको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %
२२	प्रदेश सभाले गरेको कार्यको चौमासिक समीक्षा प्रेस मिट	३	१५०	०	०	०	०	१	३३.३३	५०	३३.३३
२३	स्थानीय तहको मत संकलन प्रणाली सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम	१	१००	०	०	०	०	०	०	०	०
२४	संसदीय कार्यप्रक्रिया र कार्यपद्धतिको अन्तरप्रदेश संघीय अध्ययन अनुसन्धान र अवलोकन कार्यक्रम	२	८००	२	१००	७९२	९९				
२५	Construction of Sachiwalaya Building	१	१००००	०	०	०	०	१	१००		१००

२.१४ आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा विनियोजित बजेट तथा असार मसान्त सम्मको सम्भावित खर्च:

(रु. हजारमा)

बजेट शीर्षक	विनियोजित बजेट	२०७८ फाल्गुण सम्मको खर्च	प्रतिशत	असार मसान्तसम्मको अनुमानित खर्च
चालु	१८९६५३	८१०८६.९८	४२.७५	१३१८.४७
पुँजीगत	६९५६१	१८४३.११	२.६५	२१५.४१
सचिव कोषमाथिको व्यहभार	५४६१	३४७३	६३.५९	५३५०
जम्मा	२६४६७५	८६४०३.२९	३२.६५	

(स्रोत:प्रदेश सभा सचिवालय)

२.१५ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को ०७८ फाल्गुण सम्मको राजस्व संकलनको विवरण अनुमान असार मसान्त सम्मको सम्भावित सकलन रकम:

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	शीर्षक	लक्ष्य	प्राप्त रकम	प्रतिशत
१	१५१११		९६	९६
२	१४२२९		५.२	८
जम्मा			१०१.२	१०४

२.१६ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा २०७८ फाल्गुणसम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरू:

(क) महत्वपूर्ण कार्यहरूको विवरण (बुँदागत रूपमा)

- सात वटा विद्येकहरू प्रदेश सभाबाट पारित भएको,
- आ.ब. २०७८/७९ को नीति तथा कार्यक्रम पारित,
- प्रदेश सभाबाट आ.ब.२०७८/७९ का लागि बजेट पारित,
- पूर्वाधार विकास प्राधिकरण दाडले राप्ति गाउँपालिकादाडकोमा निर्माण गरिरहेको प्रदेश सभा भवन निर्माणमा समन्वयात्मक कार्य गरेको,
- सभा र समितिहरूको गतिविधि समेट्ने रेडियो कार्यक्रम उत्पादन भई प्रसारण भएको,

- सभा र समितिहरूको गतिविधि समेट्ने टिभी कार्यक्रम प्रदेश सभा सेरोफेरो कार्यक्रम उत्पादन गरी प्रसारण गरिएको,
- प्रदेश सभा सचिवालयको भवन दाङमा निर्माण गर्नका लागि वोलपत्र आह्वान,
- निर्माणाधिन प्रदेश सभा भवनमा सेन्ट्रल एसी जडानका लागि सम्झौता भएको,
- निर्माणाधिन प्रदेश सभा भवन दाङमा कम्पाउण्ड वाल निर्माणका लागि सम्झौता भएको,
- निर्माणाधिन प्रदेश सभा भवनमा ध्वनी अनुकुलन जडान खरिद कार्यका लागि वोलपत्रको सूचना प्रकाशन,
- प्रदेश सभाका पदाधिकारीहरू तथा सदस्यहरूको पारिश्रमिक तथा सुविधाहरूको व्यवस्था,
- प्रदेश सभा स्थापना दिवस भव्यताका साथ मनाउने कार्य सम्पन्न,
- प्रदेश सभाका पदाधिकारी तथा प्रदेश सभा सचिवालयका कर्मचारीहरूले प्रयोग गर्ने सवारी साधनहरूको नियमित मर्मत सम्भार,
- प्रदेश सभाका कर्मचारीहरूको अन्तर प्रदेश भ्रमण सम्पन्न भएको।

(ख) खण्ड (क)मा उल्लेखित कार्यक्रमले प्रदेश अर्थतन्त्रमा पु-याएको योगदान(तथ्य/तथ्याङ्क सहित) - नभएको।

- नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका समस्या/कठिनाई(यदि भए) - नभएको,
- माथि उल्लेखित समस्या समाधानका लागि चाल्नु पर्ने कदम (प्रस्तावित) - नभएको,
- अन्य/विविध(अर्धवार्षिक प्रतिवेदनमा समेट्ने उपयुक्त देखिएका अन्य कुनै विवरण) - नभएको।

परिच्छेद-३ प्रदेश लोक सेवा आयोग

३.१ पृष्ठभूमि:

नेपालको संविधानको भाग २३ धारा २४४ मा प्रदेश लोक सेवा आयोग सम्बन्धी संवैधानिक व्यवस्था रहेको छ । यसै संवैधानिक व्यवस्था अनुरूप प्रदेश लोक सेवा आयोगको गठन, काम, कर्तव्य र अधिकार सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन, २०७६ कार्यान्वयनमा आएको छ । उक्त ऐनको दफा ३ बमोजिम प्रदेश लोक सेवा आयोग गठन भई आयोगको कार्यालय लुम्बिनी प्रदेशको मुकाम : बुटवलमा स्थापना भई सञ्चालनमा आएको छ । प्रदेश लोक सेवा आयोग प्रदेश निजामती सेवा, प्रदेश प्रहरी सेवा, प्रदेश अन्य सरकारी सेवा र स्थानीय सरकारी सेवा तथा प्रदेश संगठित संस्थाको सेवाको पदमा उपयुक्त उम्मेदवारको छनौटमा स्वच्छता तथा निष्पक्षता कायम गरी योग्यता प्रणालीलाई प्रवर्द्धन गर्दै सार्वजनिक प्रशासनलाई सक्षम, सुदृढ र सेवामुखी बनाउनका लागि गठन भएको हो । यसै गरी प्रदेशस्तरमा उल्लेखित सेवाका विभिन्न सेवा समूहका पदहरूमा दक्ष जनशक्तिलाई आकर्षित गर्ने, परीक्षा संचालन गरी सिफारिस गर्ने सम्मका कार्यमा निष्पक्षता, तटस्थता र योग्यता कायम गरि जनशक्ति व्यवस्थापनमा प्रदेश सरकारलाई सहयोग गर्ने उद्देश्यले प्रदेश लोक सेवा आयोग स्थापना भएको हो ।

३.२ आयोगको दीर्घकालीन सोच:

प्रदेश सरकारको दिर्घकालीन सोच “समृद्ध लुम्बिनी: आत्मनिर्भर प्रदेश” अनुरूप लुम्बिनी प्रदेशमा गुणस्तरीय सेवा प्रवाहका लागि सक्षम र उच्च नैतिक चरित्र भएका जनशक्ति छनौट गरी प्रदेश सरकार र स्थानीय तहलाई सिफारिस गर्ने साथै प्रदेशमा सुशासन प्रवर्द्धनमा सहयोग गर्ने ।

३.३ उद्देश्य:

- प्रदेश निजामती सेवा, स्थानीय सरकारी सेवा र अन्य सरकारी सेवाको पदमा नियुक्तिका लागि उपयुक्त उम्मेदवार छनौट गर्न परीक्षाहरू सञ्चालन गर्ने ।
- समसामयिक एवं वैज्ञानिक परीक्षा प्रणाली अवलम्बन गर्ने ।
- सेवा प्रवाहसँग सम्बन्धित समय सापेक्ष पाठ्यक्रम तर्जुमा गरी दक्ष उम्मेदवार छनौट गर्ने ।
- लोक सेवाका मूलभूत मान्यता : योग्यता प्रणाली, निष्पक्षता र स्वच्छतालाई सुदृढ र विश्वसनीय बनाउने ।
- प्रदेश, स्थानीय तह र अन्य तोकिएको क्षेत्रमा जनशक्ति व्यवस्थापनमा अध्ययन अनुसन्धान गर्ने ।
- तोकिएका विषयमा सम्बन्धित निकायलाई परामर्श दिने ।

३.४ रणनीतिहरु:

- प्रदेश लोक सेवा आयोग ऐन, २०७६ को दफा ६१ र ६२ मा व्यवस्था भए बमोजिम निर्माण गरिएका आयोगको नियमावली, कार्यविधि, मापदण्ड र निर्देशिकाको कार्यान्वयन तथा अद्यावधिक गर्दै जाने ।
- आयोगको लागि आवश्यक हुने विभिन्न विषय क्षेत्रका विज्ञको रोस्टर सूची तयार तथा अद्यावधिक गर्दै जाने ।
- प्रदेश निजामती सेवा र स्थानीय सरकारी सेवाका विभिन्न तहका पदको पाठ्यक्रम निर्माण र अद्यावधिक गर्दै जाने ।
- आयोगको भौतिक पूर्वाधार, जनशक्ति र प्रविधिको विकास गर्दै आयोगको सक्षमता वृद्धि गर्ने ।
- लोक सेवा आयोगका मूलभूत मान्यता, योग्यता, निष्पक्षता र स्वच्छतालाई सुदृढ र विश्वसनीय बनाउने ।
- गुणस्तरीय सेवा प्रवाहका लागि सक्षम, चरित्रवान र सामाजिक उत्तरदायित्व बहन गर्न सक्ने जनशक्ति छनोट गर्ने ।

३.५ कार्यक्षेत्र:

प्रदेश लोक सेवा आयोग ऐन, २०७६ को दफा ७ मा उल्लेख भए बमोजिम यस आयोगको कार्यक्षेत्र देहाय बमोजिम रहेका छन्।

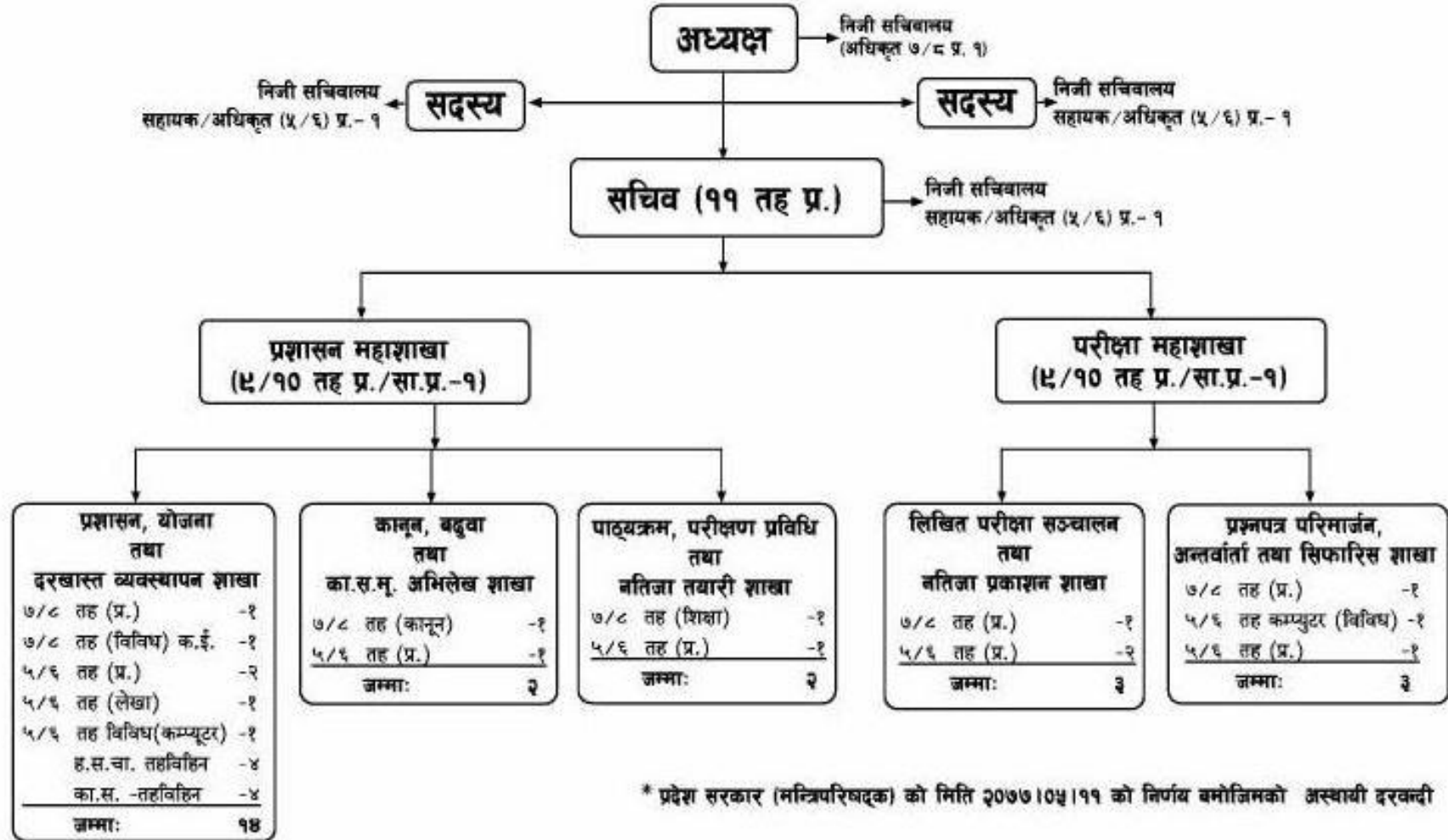
- प्रदेश निजामती सेवा र स्थानीय सरकारी सेवाको पदमा नियुक्तिका लागि उपयुक्त उम्मेदवार छनोट गर्न परीक्षा सञ्चालन गर्ने,
- प्रदेश प्रहरी सेवा, प्रदेश अन्य सरकारी सेवा र संगठित संस्थाको पदमा पदपूर्तिका लागि लिइने लिखित परीक्षा सञ्चालन गर्ने,
- प्रदेश निजामती सेवा, अन्य सरकारी सेवा र स्थानीय सरकारी सेवाका पदमा बढुवा गर्दा अपनाउनु पर्ने सामान्य सिद्धान्तका विषयमा परामर्श दिने,
- संगठित संस्थाको सेवाका कर्मचारीहरुको सेवाका शर्त सम्बन्धी कानून र त्यस्तो सेवाको पदमा बढुवा वा विभागीय कार्यवाही गर्दा अपनाउनु पर्ने सामान्य सिद्धान्तको विषयमा परामर्श दिने,
- प्रदेश निजामती सेवाको शर्त सम्बन्धी विषयमा प्रदेश निजामती सेवा वा पदमा नियुक्ति, बढुवा र विभागीय कार्यवाही गर्दा अपनाउनु पर्ने सिद्धान्तको विषयमा र प्रदेश सरकारी सेवाको पदमा ६ महिना भन्दा बढी समयका लागि नियुक्ति गर्दा उम्मेदवारको उपयुक्तताको विषयमा परामर्श दिने ,
- कुनै एक प्रकारको प्रदेश सरकारी सेवाको पदबाट अर्को प्रकारको प्रदेश सरकारी सेवाको पदमा वा अन्य सरकारी सेवाबाट प्रदेश निजामती सेवामा सरुवा वा बढुवा गर्दा वा कुनै प्रदेशको सेवाको पदबाट प्रदेश निजामतीसेवाको पदमा सेवा परिवर्तन वा स्थानान्तरण गर्दा उम्मेदवारको उपयुक्तताको विषयमा परामर्श दिने,
- आयोगको परामर्श लिनु नपर्ने अवस्थाको पदमा बहाल रहेको कर्मचारीलाई आयोगको परामर्श लिनु पर्ने अवस्थाको पदमा स्थायी सरुवा वा बढुवा गर्नु पर्ने विषयमा र प्रदेश सरकारी सेवाको र स्थानीय सरकारी सेवाका कर्मचारीलाई दिइने विभागीय सजायको विषयमा परामर्श दिने।

३.६ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरु:

प्रदेश लोक सेवा आयोगलाई संविधान एवं कानूनले तोकिदिएको कार्य जिम्मेवारी पूरा गर्न अन्य प्रचलित कानूनका अतिरिक्त देहायका कानूनहरुको अधिनमा रही क्रियाकलाप सञ्चालन गर्दै आएको छ।

- नेपालको संविधान
- प्रदेश लोक सेवा आयोग (आधार र मापदण्ड निर्धारण) ऐन, २०७५
- प्रदेश लोक सेवा आयोग ऐन, २०७६ र नियमावली २०७६
- प्रदेश लोक सेवा आयोगको खर्चको मापदण्ड, २०७६,
- प्रदेश लोक सेवा आयोग (कार्य सञ्चालन) निर्देशिका, २०७७
- सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३
- प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०७५
- सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४
- भ्रमण खर्च नियमावली, २०६४
- सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्बन्धी निर्देशिका, २०७५

३.७ संगठन संरचना तथा जनशक्ति विवरण:

१.१ आयोगको संगठन संरचना

तालिका: दरबन्दी र पदपूर्तिको अवस्था (मातहत कार्यालय समेत)

क्र.स.	पद	सेवा	समूह	श्रेणी/तह	स्वीकृत दरबन्दी	पदपूर्ति संख्या	रिक्त दरबन्दी संख्या
१	सचिव	प्रशासन	सा.प्रशासन	एघारौं	१	१	-
२	अधिकृत	प्रशासन	सा.प्रशासन	नवौं/दशौं	२	१	१
३	अधिकृत	प्रशासन	सा.प्रशासन	सातौं/आठौं	४	१	३
४	कम्प्युटर ईन्जिनियर	विविध	विविध	सातौं/आठौं	१	-	१
५	अधिकृत	न्याय	कानून	सातौं/आठौं	१	-	१
६	अधिकृत	शिक्षा	शिक्षा प्रशासन	सातौं/आठौं	१	-	१
७	सहायक/अधिकृत	प्रशासन	सा.प्रशासन	पाचौं/छैठौं	९	६	३
८	सहायक/अधिकृत	विविध	विविध	पाचौं/छैठौं	२	१	१
९	सहायक/अधिकृत	प्रशासन	लेखा	पाचौं/छैठौं	१	१	-
१०	ह.स.चा.			श्रेणी विहीन	४	३	१
११	का.स.			श्रेणी विहीन	४	४	-
जम्मा					३०	१८	१२

(स्रोत: प्रदेश लोक सेवा आयोग)

३.८ तयार भएका ऐन, नियमावली तथा कार्यविधिको विवरण:

- प्रदेश लोक सेवा आयोग ऐन, २०७६
- प्रदेश लोक सेवा आयोग (कार्य संचालन) निर्देशिका, २०७७
- प्रदेश लोक सेवा आयोग नियमावली, २०७६
- परीक्षा संचालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धमा स्वास्थ्य सुरक्षा मापदण्ड, २०७७
- प्रदेश लोक सेवा आयोगको परिश्रमिक तथा दस्तुर सम्बन्धी मापदण्ड, २०७६
- प्रदेश लोक सेवा आयोगको आचारसंहिता, २०७६
- प्रदेश लोक सेवा आयोग बैठक सञ्चालन कार्यविधि, २०७६
- परीक्षा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धमा स्वास्थ्य सुरक्षा मापदण्ड, २०७७

- प्रदेश लोक सेवा आयोगको कार्यसम्पादनसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित ऐन, नियम र निर्देशिकाहरु

३.९ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा विनियोजित बजेट तथा फागुन सम्मको वित्तिय प्रगति र २०७९ असार सम्मको अनुमानित खर्च:

(रु. हजारमा)

बजेट शीर्षक	विनियोजित बजेट	२०७८ फागुन मसान्त सम्मको खर्च	असार सम्मको अनुमानित खर्च
चालु	४९७९८.००	६३.००	१५९३५.००
पुँजीगत	१२५०.००	५९.००	५१२.५०
संचितकोष	३७७९.००	४४.००	१७००.००
जम्मा	५४८२७.००		१८१४७.५०

स्रोत: प्रदेश लोक सेवा आयोग

३.१० आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को फागुन मसान्तसम्म मन्त्रालयको श्रोतगत आय र व्ययको विवरण:

(रु हजारमा)

क्र.सं.	श्रोत	प्राप्त रकम	खर्च रकम
१	नेपाल सरकार समानीकरण अनुदान		
२	नेपाल सरकार सशर्त अनुदान		
३	नेपाल सरकार समपुरक अनुदान		
४	नेपाल सरकार बिशेष अनुदान		
५	प्रदेश सरकार (राजस्व बाँडफाँड समेत)		

३.११ वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमको प्रगति विवरण:

नि.का.को बुँदानं	नीति तथा कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
२३७	प्रदेश तथा स्थानीय तहमा आवश्यक कानून तर्जुमा गरी प्रदेश लोक सेवा आयोगमार्फत जनशक्ति भर्ना प्रकृया शुरु गरिनेछ ।	प्रदेश सरकारबाट माग भए बमोजिम नेपाल प्रशासन सेवा सामान्य प्रशासन समूह सहायकस्तर पाँचौं र सहायक स्तर चौथो तह

		तथा नेपाल वन सेवा जनरल फरेष्ट्रि समूह तह विहिन वन रक्षक पदको विज्ञापन प्रकाशन गरी लिखित परिक्षा सम्पन्न गरेको ।
--	--	---

३.१२ बजेट वक्तव्यको दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति विवरणः

ब.व. को बुँदा नं	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
२३७	प्रदेश तथा स्थानीय तहमा आवश्यक कानून तर्जुमा गरी प्रदेश लोक सेवा आयोगमार्फत जनशक्ति भर्ना प्रकृया शुरु गरिनेछ ।	प्रदेश सरकारबाट माग भए बमोजिम नेपाल प्रशासन सेवा सामान्य प्रशासन समूह सहायकस्तर पाँचौं र सहायक स्तर चौथो तह तथा नेपाल वन सेवा जनरल फरेष्ट्रि समूह तह विहिन वन रक्षक पदको विज्ञापन प्रकाशन गरी लिखित परिक्षा सम्पन्न गरेको ।

३.१३ आ.व. २०७८/७९ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको दोस्रो चौमासिकसम्मको प्रगति र असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमानः

रु. हजारमा

क्र. स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %मा
१	फर्निचर तथा फिक्चर्स	२५	५००	२५	१००	५००	४७२.४८				
२	सवारी साधन खरिद	१	२५०	०	०	००	००	१	१००	२५०	१००
३	मेसिनरी औजार	८	५००	६.५	८२	७	२६८.००	१.५	१००	१५०	१००
४	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	१	३००	१	१००	३००	९५.६०	०	०	०	०

क्र. स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %मा
५	पत्रपत्रिका छपाइ तथा सुचना प्रकाशन खर्च	५	२००	१	२५	२०	१	४	७५	१८०	१००
६	प्रदेश लोक सेवा आयोगको स्थापना दिवस मनाउने	१	१००	१	१००	६२	६२	०	०	०	०
७	प्रदेश र स्थानिय तहका कर्मचारीहरुको सक्षमता अभिवृद्धिको साथैआयोगबाट गरिने पद पुर्ति निति विश्लेषण सम्बन्धमा अध्ययन अनुसन्धान तथा अन्तरक्रियात्मक कार्यक्रम	४	६००	०	०	०	०	४	१००	६००	१००
८	बुलेटिन तथा ब्रोसर तथा पुस्तक प्रकाशन	३	३००	०	०	०	०	२	५०	२००	५०
९	नियम कानुन तर्जुमा सम्बन्धी कार्यहरु	१०	१००	०	०	०	०	१०	१००	१००	१००
१०	पाठ्यक्रम निर्माण एवं परिमार्जनका कामहरु	२५	३००	०	०	०	०	१६	६६	२००	६६
११	संघिय तथा अन्तरप्रदेश लोक सेवा आयोग विच अनुभव आदान प्रदानसम्बन्धमा अन्तरक्रियात्मक	४	४००	०	०	०	०	४	१००	४००	१००

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %मा
	कार्यक्रम										
१२	पारिश्रमिक दररेट २०७६ बमोजिमका परीक्षा संचालन सम्बन्धि खर्चहरु	-	३२५००	-	-	२२९३२	७१	-	-	९५६८	१००
१३	भ्रमण खर्च कर्मचारी	१०	४००	१०	१००	९०	६०	१०	१००	६०	१००
१४	घरभाडा	१२	३८१	१२	१००	२४०	६३	१२	१००	१२०	३१

३.१४ आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को विनियोजित बजेट तथा वित्तिय प्रगति:

(रु. हजारमा)

बजेटशीर्षक	विनियोजित बजेट	वार्षिक खर्च	प्रतिशत
चालु	१७२३७.००	१४४३७.५०	८३.७५
पूँजीगत	२७९५.००	२५७४.११	९२.०९
सञ्चित कोष	३५१२.००	२५७४.७३	७३.३०
जम्मा	२३५४४.००	१९५८६.२२	८३.१८

३.१५ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को फागुन मसान्तसम्म रावस्व संकलन र २०७९ असार सम्मको अनुमान:

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	शीर्षक	लक्ष्य	प्राप्त रकम	प्रतिशत	असार मसान्तसम्मको संशोधित अनुमान
१	परीक्षा दस्तुर	२४८८७	२४८८७	१००	

(स्रोत: प्रदेश लोक सेवा आयोग)

३.१६ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा २०७८ फागुनसम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरू:

- आयोगको दोस्रो वार्षिक प्रतिवेदन माननिय प्रदेश प्रमुख समक्ष पेश गरेको ।
- प्रदेश निजामती सेवा अन्तर्गत नेपाल वन सेवा जनरल फरेष्ट्रि समूह तह विहिन वन रक्षक पदको विज्ञापनमा पर्न आएका ७२००० दरखास्तहरू मध्ये दरखास्त स्वीकृत भएका ६२००० जना उम्मेदवारहरूको शारीरिक तन्दुरुस्ती परीक्षण परिक्षा संचालन गरी सफल उम्मेदवारहरूको लिखित परीक्षा सञ्चालन गरेको ।
- प्रदेश निजामती सेवा अन्तरगत प्रशासन सेवा सामान्य प्रशासन समूह सहायक पाँचो तह र सहायक चौथो तहको विज्ञापन गरी लिखित परीक्षा सञ्चालन गरिएको ।
- प्रदेश निजामती सेवा अन्तर्गत विभिन्न पदहरूको कम्प्युटर सीप परीक्षण परिक्षा सञ्चालन गर्नका लागि PLGSP को सहयोगमा कम्प्युटर ल्याब तयार गरिएको ।

हाल सम्म सम्पादन भएका मुख्य मुख्य कामहरू

- प्रदेश निजामती सेवा अन्तरगत नेपाल वन सेवा जनरल फरेष्ट्रि समूह तह विहिन वन रक्षक पदको लागि लिखित परिक्षा समेतबाट अन्तर्वार्ताका लागि छनौट भएका १४९ जना उम्मेदवारहरूको अन्तर्वार्ता संचालन गरी १०६ जना उम्मेदवारहरूलाई स्थायी नियुक्तिको लागि मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, लुम्बिनी प्रदेशमा सिफारिश गरिएको ।
- प्रदेश निजामती सेवा अन्तर्गत नेपाल प्रशासन सेवा, सामान्य प्रशासन समूह, सहायक स्तर पाचौं तह, सहायक पाचौं पदको लागि लिखित परिक्षाको नतिजा प्रकाशन गरी लिखित परिक्षाबाट अन्तरवार्ताका लागि छनौट भएका १४ जना उम्मेदवारहरूको कम्प्युटर सिप परिक्षण परिक्षा तथा अन्तरवार्ता संचालन गरी ६ जना उम्मेदवारहरूलाई स्थायी नियुक्तिको लागि मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय लुम्बिनी प्रदेशमा सिफारिश गरिएको ।
- प्रदेश निजामती सेवा अन्तर्गत नेपाल प्रशासन सेवा, सामान्य प्रशासन समूह, सहायक स्तर चौथो तह, सहायक चौथो पदको लिखित परिक्षाको नतिजा प्रकाशन गरिएको ।

३.१७ नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका समस्याहरू:

- प्रदेश सरकारबाट कर्मचारी पदपूर्तिको लागि प्रदेश सरकारबाट माग प्राप्त नहुदा आयोगले प्रकाशित गरेको कार्यतालिका बमोजिम पदपूर्तिको काम गर्न कठिनाई भईरहेको ।
- आयोगको कार्य संचालनका लागि आवश्यक Lay out अनुरूपको भवनको अभाव ।

३.१८ समस्या समाधानका लागि चालिएका कदमहरू:

- आयोगबाट प्रकाशित कार्यतालिका बमोजिम विज्ञापन प्रकाशित गर्न रिक्त दरवन्दीमा माग गरि पठाउन सम्बन्धित निकायसंग समन्वय गरिएको ।
- कार्यालय भवन, सवारी साधन तथा मेसिनरी साधन समेतका पूर्वाधारको व्यवस्थाका लागि सम्बन्धित निकायसंग समन्वय गरिएको ।

३.१९ आगामी कार्य दिशा:

- आयोगलाई आवश्यक जनशक्ति र भौतिक साधन श्रोतको समुचित प्रवन्ध गर्ने ।
- सेवा समूहको पदमा काम गर्न सहयोग पुऱ्याउने समय सापेक्ष पाठ्यक्रम तर्जुमा गर्ने ।
- चुस्त, दुरुस्त, गुणस्तरीय सेवा प्रवाहका लागि सक्षम जनशक्ति छनौट गरी प्रदेश सरकारले लिएको “समृद्ध लुम्बिनी: आत्मनिर्भर प्रदेश” को नारालाई लाई साकार बनाउन निरन्तर प्रयत्नशील रहने ।

३.२० निष्कर्ष:

नेपालको संविधानमा उल्लेखित एवम ऐनमा भएको व्यवस्था बमोजिम लुम्बिनी प्रदेश र यस अन्तर्गतका स्थानीय तहमा आवश्यक जनशक्ति भर्ना गर्दा दक्ष जनशक्तिलाई आकर्षण गरि निष्पक्षता एवं योग्यता प्रणाली अनुरूप वैज्ञानिक रूपमा परीक्षा संचालन देखि सिफारिस सम्मका कार्यमा नविन सोच सहित आयोगका काम कारवाहीमा प्रभावकारीता ल्याउन आयोग सदैव प्रयत्नशील रहेको छ । आगामी दिनमा प्रदेश सरकार सँगको सहकार्यमा आयोगले प्रकाशित गरेको कार्यतालिका बमोजिम रिक्त दरवन्दी पदपूर्तिका कार्यमा आयोग केन्द्रित रहने छ । आयोगको ऐन, नियमावली, निर्देशिका, आचारसंहिता निर्माणको कार्य गरिसकेको छ । त्यसै गरी विज्ञहरूको रोष्टर तयार गरिसकिएको छ । प्रदेश सरकार र मन्त्रालयहरू र कार्यालयहरू एवं स्थानीय तहहरूसँग निरन्तर अन्तरक्रिया कार्यक्रम संचालन गरिएको छ । विभिन्न पदहरूलाई चाहिने शैक्षिक योग्यताको बारेमा छलफल गरी सो को निर्धारण गरिसकिएको छ । वेवसाइट निर्माण गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ । आयोगको वुलेटिन र ब्रोसर प्रकाशन गर्ने कार्य सम्पन्न गरिएको छ । विभिन्न पदका लागि चाहिने ४४ वटा पाठ्यक्रम निर्माण गर्ने काम सम्पन्न भै सकेको छ । त्यसै गरी अन्य पाठ्यक्रम निर्माणको काम प्रक्रियामा रहेको छ । माग बमोजिम पदपूर्तिका लागि परीक्षाहरू सञ्चालन गर्न पूर्वाधार तयार गर्ने काम आयोगले गरिसकेको छ । अतः आयोग आगामी दिनमा कर्मचारी पदपूर्ति प्रकृयाका लागि सम्बन्धित निकायसँगको परामर्शमा अगाडी बढ्ने नै छ । गुणस्तरीय सेवा प्रवाहका लागि सक्षम र उच्च नैतिक चरित्र भएका जनशक्ति छनौट गरी प्रदेश सरकार र स्थानीय तहलाई सिफारिस गर्नेछ । यसबाट प्रदेशमा सुशासन प्रवर्द्धनमा सहयोग पुऱ्याई प्रदेश सरकारले अगाडि सारेको “समृद्ध लुम्बिनी: आत्मनिर्भर प्रदेश” को नारालाई सार्थक बनाउन आयोग सधैव प्रतिबद्ध रहेको छ ।

परिच्छेद-४

मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

४.१ पृष्ठभूमि:

प्रदेशमा शासकीय प्रवन्ध, सार्वजनिक सेवा प्रवाह र विकास व्यवस्थापन गर्ने प्रदेश सरकारको कार्यजिम्मेवारी निर्वाह गर्ने प्रमुख प्रशासकीय निकायका रूपमा मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय रहेको छ। प्रदेश निजामती सेवाको केन्द्रीय प्रशासनिक निकाय, सुशासन प्रवर्द्धन, सार्वजनिक श्रोत व्यवस्थापन, विकास निर्माण, प्रदेश भित्रको शासन व्यवस्थाको सामान्य निर्देशन, नियन्त्रण र सञ्चालन लगायत २२ वटा कार्यजिम्मेवारी यस कार्यालय अन्तर्गत रहेका छन्। मुख्यमन्त्रीज्यूको मातहत रहने यसकार्यालयमा राजपत्राङ्कित विशिष्ट श्रेणीका प्रमुख सचिव प्रशासकीय प्रमुखको रूपमा रहने व्यवस्था छ।

४.२ दीर्घकालीन सोच:

प्रदेशमा शासन व्यवस्था सञ्चालन र कार्यकारिणी अधिकारको प्रयोग गर्ने प्रमुख निकायका रूपमा रहेको यस कार्यालयले लिएको दीर्घकालीन सोच देहाय बमोजिम रहेको छ:

“संविधानबमोजिम प्रदेशको कार्यकारिणी अधिकारको प्रयोग र प्रदेशको समृद्धि तथा प्रदेशवासीको खुसीका निमित्त अनुकूल वातावरण तयार गर्ने उत्कृष्ट निकाय।”

४.३ उद्देश्य:

संगठन स्थापना र सञ्चालनका निश्चित उद्देश्य र लक्ष्य रहेका हुन्छन्। यस कार्यालयले लिएका दीर्घकालीन सोच हासिल गर्ने सन्दर्भमा यस कार्यालयका उद्देश्य देहाय बमोजिम छन्:

- प्रदेश सरकार (मन्त्रिपरिषद्)का निर्णयहरूलाई तथ्यपरक एवम् नतिजामूलक बनाउनु,
- प्रदेश सरकारका निर्णयहरू प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्नु गराउनु,
- प्रदेशको प्रशासनयन्त्रलाई विश्वसनीय, परिणाममुखी, उत्तरदायी र सक्षम बनाउनुका साथै प्रदेशका संरचना र जनशक्तिको व्यवस्थित परिचालन गरी सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउनु,
- सदाचारिताको प्रवर्द्धन, प्रभावकारी कानुनी व्यवस्था एवम् शून्य सहनशीलतामार्फत भ्रष्टाचार नियन्त्रण गर्नु,
- प्रदेशको समृद्धिका निमित्त बढी प्रतिफलदायी विकास नीति, योजना, कार्यक्रम र आयोजना तर्जुमा हुने वातावरण सिर्जना गर्नु,
- विकास निर्माण कार्यलाई समन्वयात्मक रूपमा र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीको प्रभावकारीतामार्फत नतिजामूलक बनाउनु।

४.४ रणनीतिहरू:

प्रदेशमा समृद्धि हासिल गर्ने र आत्मनिर्भरता उन्मुख जनजीवन विकास गर्ने सन्दर्भमा कार्यालयले देहायका रणनीतिक क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने गरी दीर्घकालीन रणनीतिहरू स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ:

- प्रदेश सरकारका नीति, निर्णय प्रक्रियालाई आवश्यक सूचना तथा तथ्याङ्क व्यवस्थित रूपमा उपलब्ध गराइनेछ,
- नीति एवम् निर्णय प्रक्रियालाई विश्वसनीय बनाउन सहभागितामूलक पद्धति अवलम्बन गरिनेछ,
- विद्युतीय शासन प्रणालीको विकास एवम् विस्तार गरिनेछ,
- सार्वजनिक सेवा प्रवाहको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनलाई नतिजामूलक एवम् प्रभावकारी बनाइनेछ,
- मानव अधिकारको संरक्षण एवम् प्रवर्द्धन हुने वातावरण सिर्जना गरिनेछ,
- मन्त्रालयहरू, प्रमुख विकास आयोजनाहरू, सेवा प्रदायक निकायहरू र अन्य निकायहरूमा कार्यसम्पादन सूचकमा आधारित नतिजामूलक व्यवस्थापन पद्धति लागू गरिनेछ,
- भौतिक पूर्वाधार विकासमा प्रभावकारिता अभिवृद्धिका लागि सहकार्य, समन्वय र सहभागितामूलक विधि अवलम्बन गरिनेछ,
- निर्णय निर्माण एवम् कार्यान्वयनमा सहजीकरण र एकरूपता कायम गर्न एकीकृत तथ्याङ्क पद्धतिको विकास गरिनेछ।

४.५ कार्यक्षेत्र:

नेपालको संविधान, कार्यविस्तृतीकरण प्रतिवेदन, संघीय नीति नियम, प्रदेश सरकार कार्यविभाजन नियमावली बमोजिम यस कार्यालयको मुख्य कार्यक्षेत्र देहाय बमोजिम रहेको छ।

- शासन व्यवस्थाको निर्देशन, नियन्त्रण र सञ्चालन,
- प्रदेश मन्त्रपरिषद्को सञ्चालन, व्यवस्थापन र निर्णय कार्यान्वयन,
- प्रदेश मन्त्रालयहरूको सुपरिवेक्षण, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र नियन्त्रण,
- नीति तथा कानून तर्जुमा, कार्यान्वयन तथा मूल्याङ्कन,
- सुशासन, भ्रष्टाचार नियन्त्रण र प्रशासन सुधार,
- प्रदेश निजामती सेवाको सञ्चालन, व्यवस्थापन, तालिम र संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण,
- अन्तरप्रदेश परिषद्, संघ तथा अन्य प्रदेश र स्थानीय तहहरूसंगको समन्वय र अन्तर्सम्बन्ध।

४.६ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरू:

- नेपालको संविधान,
- संविधानको धारा १६२(१) अनुसार "प्रदेशको कार्यकारिणी अधिकार प्रदेश मन्त्रपरिषदमा निहित हुनेछ" भनी उल्लेख भएको,
- संविधानको धारा १६२ (२) बमोजिम "यो संविधान र अन्य कानूनको अधीनमा रही प्रदेशको शासन व्यवस्थाको सामान्य निर्देशन, नियन्त्रण र सञ्चालन गर्ने अभिभारा प्रदेश मन्त्रपरिषदमा रहनेछ" भन्ने व्यवस्था भएको,
- प्रदेश सरकार कार्यविभाजन नियमावली, २०७८
- प्रदेश सरकार कार्यसञ्चालन नियमावली, २०७८

४.७ जनशक्ति विवरणः

तालिकानं.-१.१ जनशक्ति विवरण

क्र.स.	पद	सेवा	समूह	श्रेणी/तह	कूल दरवन्दी संख्या	पदपूर्ति संख्या	रिक्त
१	प्रमुख सचिव	प्रशासन		रा.प.विशिष्ट	१	१	०
२	प्रदेश सचिव	प्रशासन		रा.प.प्रथम	३	२	१
३	उप सचिव	प्रशासन	सा.प्र.	रा.प.द्वितीय/अ धिकृत नवौं/दशौं	८	२	६
४	शाखा अधिकृत	प्रशासन	सा.प्र.	रा.प.तृतीय/अधि कृत सातौं/आठौं	८	६	२
५	लेखा अधिकृत	प्रशासन	लेखा	रा.प.तृतीय/अधि कृत सातौं/आठौं	१	१	०
६	कम्प्युटर अधिकृत	विविध		रा.प.तृतीय/अधि कृत सातौं/आठौं	१	०	१
७	स.पाचौं/अ.छैठौं	प्रशासन	सा.प्र.	रा.प.अनं.प्रथम/ सहायक पाचौं/अधिकृत छैठौं	१०	६	४
८	क.अपरेटर	विविध		रा.प.अनं.प्रथम/ सहायक पाचौं/अधिकृत छैठौं	४	३	१
९	खरिदार	प्रशासन	सा.प्र.	रा.प.अनं.द्वितीय /स.चौथो/पाचौं	२	२	०
१०	स.ले.पा.	प्रशासन	लेखा	रा.प.अनं.द्वितीय /स.चौथो/पाचौं	१	१	०
११	का.स.	प्रशासन		श्रेणीविहिन	७	७	०
१२	ह.स.चा.	प्रशासन		श्रेणीविहिन	८	८	०
जम्मा					५४	३९	१५

४.८ चालु आ.व.२०७८/७९को फागुन मसान्तसम्मसम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरू:

- मुख्यमन्त्री शैक्षिक सुधार कार्यक्रम १०९ वटै स्थानीय तहमा सञ्चालनमा ल्याइएको,
- प्रदेश सरकारबाट सञ्चालित आयोजना तथा कार्यक्रमको संयुक्तरूपमा अनुगमन गरिएको,
- ७ जना कानून इन्टर्नहरूलाई ७ वटा स्थानीय तहमा पठाइएको,
- अन्तर प्रदेश अनुभव आदान प्रदान सम्पन्न गरिएको,
- प्रदेश स्थापनाको चार वर्ष नामक स्मारीका प्रकाशन गरिएको,
- प्रदेश भित्रका पदाधिकारी तथा जनप्रतिनिधिहरूको सम्पत्ति विवरण संकलन।

४.९ तयार भएका ऐन, नियमावली तथा कार्यविधिको विवरण:

- प्रदेश प्रशिक्षण प्रतिष्ठान कार्यविधि, २०७८
- मुख्यमन्त्री शैक्षिक सुधार कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७८
- प्रदेशको नाम सुधार तथा केही प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७८
- प्रदेश सरकार कार्यसम्पादन नियमावलीको अनुसूचि संशोधन

४.१० वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमको ०७८ फागुन सम्मको प्रगति विवरण:

नीति तथा कार्यक्रमको बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
८	प्रदेशमा आवश्यक जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने	प्रदेशको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षण बमोजिमनयाँ स्थापित मन्त्रालय र कार्यालय सञ्चालनलाई मध्यनजर गर्दै उपलब्ध जनशक्तिको सरुवा र कामकाजको व्यवस्था गरिएको। संघीय सरकारबाट यस प्रदेशमा कामकाज गर्न इच्छुक जनशक्तिलाई सरुवा सहमति प्रदान गरी जनशक्ति उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाइएको। प्रदेश लोक सेवा आयोगबाट सिफारिस भएका वनरक्षकहरूलाई सम्बन्धित मन्त्रालयमा नियुक्तिको लागि पठाइएको।
१०	समन्वय, सहकार्य र सह अस्तित्वको	प्रदेश समन्वय परिषदको पाँचौँ बैठक सम्पन्न

नीति तथा कार्यक्रमको बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
	संवैधानिक सिद्धान्तलाई आत्मसात गर्दै प्रदेश र स्थानीय तहहरू बीच समन्वयका लागि प्रदेश समन्वय परिषदको बैठक गरी स्थानीय तहसँगको समन्वय र सहकार्य थप सुदृढ गर्ने	गरिएको।
६, ६७	प्रदेशको स्थायीराजधानी देउखुरी उपत्यका (राप्ती उपत्यका) मा राष्ट्रको गौरवर प्रदेशको पहिचान झल्कने गरी प्रदेश राजधानीको गुरु योजना तयार गरी प्रदेश राजधानी स्थल देउखुरी उपत्यकालाई नदी सभ्यतामा आधारित आधुनिक व्यवस्थित शहरको रूपमा विकास गर्ने	नदी सभ्यतामा आधारित आधुनिक राजधानी शहर निर्माणका लागि गुरुयोजना निर्माणका चरणमा विभिन्न सरोकारवालासँग प्रारम्भिक छलफल र पृष्ठपोषण लिने कार्य भैरहेको। प्रशासनिक संरचना निर्माणका लागि जग्गा प्राप्ति र ल्याण्ड पुलिङ्गका लागि समिति संरचना निर्माण गरी प्राप्त प्रतिवेदनका आधारमा जग्गा प्राप्तिका लागि नेपाल सरकारसाग समन्वय भैरहेको। नेपालको सरकारबाट रु. १ अर्ब बजेट प्राप्त गरिएको।

(श्रोत: मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय)

४.११ बजेट वक्तव्यको ०७८ फागुन सम्मको प्रगति विवरण:

ब. व.को बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
१६	मुख्यमन्त्री शैक्षिक सुधार कार्यक्रम सञ्चालन गरी विद्यालय शिक्षाको गुणस्तरमा सुधार ल्याउने	मुख्यमन्त्री शैक्षिक सुधार कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि स्वीकृत भएको, समन्वय इकाई गठन, कार्यक्रम छनोट समिति गठनभई १०९ वटै स्थानीय तहमा सञ्चालन गरिएको।

(श्रोत: मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय)

४.१२ आ.व.२०७८।०७९कोस्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमकोदोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति र असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान:

(रु.हजारमा)

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %मा
१	बैठक व्यवस्थापन र संचालन तथा मन्त्रिपरिषद्को निर्णयहरुको विद्युतीय अभिलेख व्यवस्थापन		१५००			१०७५.९१	७१.७३			१५००	१००
२	कर्मचारी अध्ययन छात्रवृत्ति कार्यक्रम		१०००			०	०			०	०
३	प्रदेशस्तरका निकायहरुको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण		१४००			९८	७			७००	५०
४	प्रदेश सेवाका कर्मचारीहरुको अभिलेख व्यवस्थापन		१५००			०	०			७००	५०
५	पुस्तकालय व्यवस्थापन र संचालन		५००			७३.८०	१४.७६			४००	८०
६	दिवस समारोह तथा अन्य कार्यक्रम		१५००			५९.८९	३.९९			७५०	५०

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %मा
७	कर्मचारी तालिम तथा गोष्ठी (प्रमाणपत्र दिने/नदिने)		२५००			०	०			५००	२०
८	सेवाग्राही सन्तुष्टी सर्वेक्षण		१५००			०	०			७५०	५०
९	प्रदेश समन्वय परिषद्को बैठक		२०००			०	०			२०००	१००
१०	प्रदेश र स्थानीय तह बिच अन्तरक्रिया		२१००			०	०			१०००	४८
११	प्रदेश नतिजा सूचक तयारी		१५००			०	०			१२००	८०
१२	स्थानीय तह, न्यायिक समिति र कानून निर्माण प्रक्रिया सहयोग कार्यक्रम		२०००			७५०.५७	३७.५३			१८००	९०
१३	मानव अधिकार संरक्षण र सम्बर्द्धन सम्बन्धी कार्यक्रम		१०००			०	०			७००	७०
१४	गाउँसभा/नगरसभा सञ्चालन/कानून निर्माण र न्यायीक समितिको क्षमता विकास कार्यक्रम		२०००			३७५	१८.७५			१६००	८०
१५	प्रदेश सरकारका ऐन, नियम संग्रह अद्यावधिक गरी प्रकाशन		१०००			०	०			५००	५०
१६	मुख्यमन्त्री शैक्षिक सुधार कार्यक्रम		५०००				०			०	०

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %मा
१७	कर्मचारीहरु तथा पदाधिकारीहरुको स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम		५००			०	०			२५०	५०
१८	प्रदेश सरकारबाट सञ्चालित आयोजना तथा कार्यक्रमको प्रभाव मूल्याङ्कन		१५००			०	०			१२००	८०
१९	प्रदेशको विकास व्यवस्थापन सम्बन्धमा विदेशी तथा स्वदेशी संघ संस्था, व्यक्ति र पदाधिकारी बीच अन्तर्क्रिया		३०००			३८४.९९	१२.८३			२१००	७०
२०	व्यवस्थापन परीक्षण		१०००			०	०			५००	५०
२१	मुख्यमन्त्री संचार सबलीकरण कार्यक्रम		२०००			१८०.६९७	९.०३			२०००	१००
२२	हेल्लो मुख्यमन्त्री कार्यक्रम		२०००			०	०			२०००	१००
२३	प्रदेश मन्त्रालय/कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीका लागि अध्ययन तथा असल अभ्यास/सिकाई सम्बन्धी अवलोकन भ्रमण		२०००			१६८२.७६	८४.१४			२०००	१००

४.१३ आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को विनियोजित बजेट तथा वित्तीय प्रगति:

रु. हजारमा

बजेटशीर्षक	विनियोजित बजेट	वार्षिक खर्च	प्रतिशत
चालु	१००१२३	८९७१६	८९.६०
पूँजीगत	११०५०	९९५९	९०
जम्मा	११११७३	९९६७५	८९.६५

४.१४ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को विनियोजित बजेट तथा फागुनसम्मको वित्तीय प्रगति र ०७९ असारसम्मको अनुमानित खर्च:

रु. हजारमा

बजेट शीर्षक	विनियोजित बजेट	खर्च प्रतिशत	असार मसान्तसम्मको अनुमानित खर्च
चालु	११८८७३	४७८०७.३६	१०००००
पूँजीगत	१३६००	१६१४.६७	१३०००
संचित कोष	-	-	-
जम्मा	१३२४७३	४९४४२.०३	११३०००

४.१५ राजस्व संकलनको विवरण:

आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को ०७८ फागुनसम्म राजस्व संकलन र ०७९ असारसम्मको अनुमान

रु. हजारमा

शीर्षक	लक्ष्य	प्राप्त रकम	प्रतिशत	असार मसान्तसम्मको अनुमान
१४२२९		१७०००.००		५००००.००
१४२२४		४४६००.००		१०००००.००
१५१११		८४३६४.००		१५००००.००

४.१६ विकास आयोजना तथा कार्यक्रमहरूबाट सिर्जित रोजगारीको विवरण:

- प्रदेश तथा स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रम अन्तर्गत ७ जना सूचना प्रविधि अधिकृत र ६ जना कानून अधिकृत संवयसेवकको रूपमा भर्ना गरी असार मसान्तसम्मलाई नियुक्ति दिइएको छ।

४.१७ समस्या तथा चुनौतीहरु:

- दरबन्दी अनुसार सम्पूर्ण कर्मचारीको पदपूर्ति हुन नसकेको। सचिव प्रशासन १ जना र उपसचिवहरुको दरबन्दी पूर्ति हुन नसकेको।

४.१८ माथि उल्लेखित समस्या समाधानका लागि चालिएका कदमहरु:

- प्रदेश निजामती सेवा ऐनको निर्माण प्रक्रियालाई तिव्रता दिइएको। साथै नेपाल सरकारलाई जानकारी गराइएको।

४.१९ आगामी कार्य दिशा:

- आगामी वर्षको लागि नविनतम कार्यक्रमहरु तयार गर्ने क्रममा रहेको। वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम बमोजिम कार्यक्रम बनाउनुका साथै प्रदेशलाई आवश्यक कानून निर्माण प्रक्रियालाई तिव्रता दिइएको।

४.२० अन्य/विविध प्रतिवेदनमा समेट्ने उपयुक्त देखिएका अन्य कुनै विवरण:

- वार्षिक कार्यक्रम बाहेकका समन्वयात्मक कार्यक्रमहरुको निरन्तर रहेको।

४.२१ निष्कर्ष:

आर्थिक वर्ष २०७८/०७९मा राजनितिक परिवर्तन संगसंगै नया सरकारको गठन भएको छ। सो अवधिमा नयाँ बजेट निर्माण र सो को कार्यान्वयन प्रक्रियामा भएको ढिलाइले दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति केही कमी देखिएको अवस्था छ। बजेट कार्यान्वयनको लागि अझै एक चौमासिक बाँकी नै रहेको अवस्थामा यस कार्यालयका वार्षिक कार्यक्रमहरुले पूर्णता पाउने अवस्था देखिन्छ।

परिच्छेद-५

पर्यटन, ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालय

५.१ पृष्ठभूमि:

प्रदेशभित्रका खानेपानी, आवास, भवन, शहरी विकास र पर्यटन पूर्वाधारजस्ता आयोजनाहरूको तर्जुमा, कार्यान्वयन, अध्ययन, अनुसन्धान, अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्थापकीय कार्य गर्ने उद्देश्यले मिति २०७८/०१/०६ मा ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालयको स्थापना भएको हो।

लुम्बिनी प्रदेश सरकार (मन्त्रपरिषद्)को मिति २०७८/०१/०६ को निर्णयानुसार यस मन्त्रालय अन्तर्गत आवास, भवन तथा शहरी विकास, खानेपानी तथा सरसफाइ, पर्यटन पूर्वाधार, प्रशासन, योजना तथा अनुगमन गरी विभिन्न ३ वटा महाशाखा र विभिन्न १२ वटा विषयगत कार्यालयहरू क्रियाशील रहेकोमा मिति २०७८/०५/१३ को प्रदेश मन्त्रपरिषद्को निर्णयानुसार पर्यटन, ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालयको रूपमा नाम संशोधन भई प्रदेश सरकार (मन्त्रपरिषद्)को मिति २०७८/०६/२२ को निर्णयानुसार यस मन्त्रालय अन्तर्गत (१) ग्रामीण तथा शहरी विकास महाशाखा, (२) खानेपानी तथा सरसफाइ महाशाखा, (३) प्रशासन तथा पर्यटन महाशाखा र (४) राजधानी व्यवस्थापन महाशाखा गरी विभिन्न ४ वटा महाशाखा रहेका छन् भने प्रदेश सरकार (मन्त्रपरिषद्) को मिति २०७८।०८।१६ को निर्णयानुसार थप तीन वटा विषयगत कार्यालयहरू स्थापना गरिएको छ।

५.२ दीर्घकालीन सोच र उद्देश्य:

प्रदेशभर खानेपानी तथा सरसफाइ, आवास, भवन तथा शहरी विकास, ग्रामीण विकास र पर्यटन प्रवर्द्धन पूर्वाधार तथा विकासजस्ता भौतिक पूर्वाधारको विकास गर्नु यस मन्त्रालयको मूलभूत उद्देश्य रहेको छ। गरिवी निवारण र दिगो शान्ति स्थापनाका लागि आवश्यक भौतिक पूर्वाधार विकासको माध्यमबाट आर्थिक तथा सामाजिक समृद्धि हासिल गरी प्रदेशको “समृद्धलुम्बिनी: आत्मनिर्भरप्रदेश”को लक्ष्यमा टेवा पुर्याउनु नै यस मन्त्रालयको दीर्घकालीन सोच रहेको छ।

५.३ रणनीतिहरू:

पूर्वाधार विकासका लागि अवलम्बन गरिएका रणनीतिहरू:

- भौतिक पूर्वाधारको विकासलाई रोजगारीका अवसर सिर्जना गर्ने माध्यमको रूपमा प्रयोग गर्ने,
- भौतिक पूर्वाधारको विकासलाई नागरिक एवम् वातावरणमैत्री बनाउने,
- विपन्न र सीमान्तकृत वर्ग तथा जोखिममा रहेका नागरिकका लागि सुरक्षित, किफायती र वातावरणमैत्री आवास बनाउने,
- सबै प्रकारका विपद् जोखिम न्यूनीकरण हुनेगरी पूर्वाधारहरूको विकास रक विस्तार गर्ने,
- शहर गाउँ अन्तर-सम्बन्धलाई सुदृढीकरण गर्ने गरी पूर्वाधारहरूको विकास र विस्तार गर्ने,
- स्थानीय श्रम, सीप, श्रोत, साधन र प्रविधिको उपयोगलाई प्राथमिकता दिई जनसहभागिता र जनस्वामित्वमा पूर्वाधारहरूको विकास गर्ने।

५.४ प्रदेश सरकार (कार्यविभाजन नियमावली), २०७८ अनुसार पर्यटन, ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालयको कार्यजिम्मेवारी:

क्र. सं.	कार्य जिम्मेवारी
१	प्रदेशस्तरका सरकारी कार्यालयहरूको भौतिक व्यवस्थापन र निर्माण सम्बन्धी नीति, मापदण्ड र योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन।
२	प्रदेशभित्रको शहरी विकास योजना तर्जुमा, शहरी पूर्वाधार निर्माण, सञ्चालन, मर्मत सम्भार र आवास तथा भवन सम्बन्धी योजनाहरूको कार्यान्वयन र मार्ग निर्देशन।
३	प्रदेशस्तरमा राष्ट्रिय भवनसंहिताको कार्यान्वयन र नियमन तथा प्रदेशभित्र उपयुक्त भवन निर्माण प्रविधिको प्रवर्द्धन।
४	प्रदेशको राजधानी र प्रादेशिक शहरको विकास, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, संयोजन र पूर्वाधार निर्माण।
५	सुरक्षित बसोबास र जग्गा एकीकरण सम्बन्धी नीति तर्जुमा र कार्यान्वयन।
६	बस्ती स्थानान्तरण सम्बन्धी नीति, मापदण्ड, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन।
७	प्रदेशस्तरको खानेपानी सरसफाइ तथा स्वच्छता सम्बन्धी प्रादेशिक नीति तथा मापदण्ड तर्जुमा र कार्यान्वयन, सेवाको शुल्क निर्धारण, योजना, आयोजना कार्यान्वयन तथा सञ्चालन, सम्भार र नियमन।
८	खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा विस्तारमा निजी क्षेत्रको सहभागिता प्रवर्द्धन सम्बन्धी नीति तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन।
९	सर्वसाधारणलाई स्वच्छ खानेपानीको उपलब्धता र खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छतामा पिछडिएका वर्गको पहुँच सुनिश्चतता।
१०	लोपोन्मुख, सीमान्तकृत, गरिब, जेष्ठ नागरिक लक्षित आवास सम्बन्धी नीति, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन।
११	प्रादेशिक पर्यटन विकास सम्बन्धी पूर्वाधारको विकास र निर्माण।

१२	प्रादेशिक पर्यटन विकासको नीति, मापदण्ड र योजना निर्माण।
१३	प्रदेशमा पर्यटन प्रवर्द्धन।
१४	पर्यटक सुरक्षा व्यवस्थापन।

५.५ कानुनि तथा नीतिगत व्यवस्थाहरू:

- प्रदेश भवन ऐन २०७५
- प्रदेश भवन नियमावली, २०७६
- जनता आवास कार्यान्वयन कार्यक्रम कार्यविधि, २०७५ (प्रथम संशोधन सहित)
- खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता कार्यविधि (वास), २०७६
- विपद् प्रभावित क्षेत्रमा एकीकृत वस्ती तथा पूर्वाधार विकास कार्यक्रम कार्यविधि, २०७६
- प्रदेश पर्यटन ऐन, २०७६

५.६ संगठन संरचना तथा जनशक्ति विवरण:

क्र.सं.	पद	सेवा	समूह	श्रेणी/तह	कुलदरबन्दी संख्या	पदपूर्तिसंख्या	रिक्त	कैफियत
१	सचिव	इन्जिनियरिग	सिभिल	रा.प.प्रथम	१	१	०	
२	सि.डि.ई.	इन्जिनियरिग	सिभिल	नवौं/दशौं	१३	७	६	
३	अधिकृत	नेपाल प्र.	सा.प्र.	नवौं/दशौं	४	२	२	
४	अधिकृत	नेपाल प्र.	सा.प्र.	सातौं/आठौं	५	५	०	
५	अधिकृत	नेपाल प्र.	लेखा	सातौं/आठौं	१	१	०	
६	कानून अधिकृत	न्याय	कानून	रा.प.तृतीय	१	१	०	
७	इन्जिनियर	इन्जिनियरिग	सिभिल	सातौं/आठौं	४५	३०	१५	

		ग	ल	ठौं				
८	सहायक/अधिकृत	प्रशासन	सा. प्र.	पाचौं/छैठौं	२०	१७	३	
९	सहायक/अधिकृत लेखा	प्रशासन	लेखा	पाचौं/छैठौं	१५	१३	२	
१०	कम्प्युटर अपरेटर/अधिकृत	विविध	-	पाचौं/छैठौं	९	९	०	
११	सव- इन्जिनियर/अधिकृत त	इन्जिनियरि ग	सिभि ल	पाचौं/छैठौं	५०	१३	३७	
१२	खा.प.स.टे/ अधिकृत	इन्जिनियरि ग	सिभि ल	पाचौं/छैठौं	२४	१२	१२	
१३	महिला कार्यकर्ता/अधिकृत	विविध		पाचौं/छैठौं	६	५	१	
१४	सहायक	प्रशासन	सा. प्र.	चौथो/पाचौं	८	७	१	
१५	सहायक/लेखा	प्रशासन	लेखा	चौथो/पाचौं	४	४	०	
१६	खा.प.स.टे द्वितीय	इन्जिनियरि ग		चौथो/पाचौं	१२	४	८	
१७	ह.स.चा.	इन्जिनियरि ग	-	-	२१	१९	२	
१८	का.स.	प्रशासन	-	-	३२	२८	४	
जम्मा					२७१	१७८	९३	

५.७ चालु आ.व. २०७८/७९को फागुन मसान्तसम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरू:

- साँस्कृतिक ग्रामको सम्भाव्यता अध्ययन सम्पन्न गरी विस्तृत अध्ययन हुँदै गरेको,
- वार्षिक विकास कार्यक्रम सञ्चालन तथा कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७८ स्वीकृत गरिएको,
- राजधानी व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य अघि बढाइएको,
- WASH PLAN निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको,
- यस प्रदेशका विभिन्न नदीहरूमा ज्यापिटडको सम्भाव्यता अध्ययन गरिएको।

५.८ आ.व. २०७८।७९मा तयार भएका ऐन, नियमावली तथा कार्यविधि विवरण:

- वार्षिक विकास कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७८

- पर्यटन परिषद नियमावली, २०७८

५.९ नीति तथा कार्यक्रम बजेट वक्तव्यको फागुनसम्मको प्रगति विवरण:

क्र.स.	नीतितथा कार्यक्रमको बुँदा नं.	बजेटवक्तव्यको बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्यप्राप्तिको विद्यमान अवस्था
१	६७	९	प्रदेश सभाबाट निर्णय भएबमोजिम राजधानी व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य सङ्घीय सरकार तथा स्थानीय तहसँगसमन्वय गरी राष्ट्रको गौरव र प्रदेशको पहिचान झल्कनेगरी निर्माण गर्ने कार्यलाईचालु आर्थिक वर्षमा तीव्रताका साथ अगाडि बढाउने व्यवस्था मिलाएको छु।	प्रदेश सरकारका लागि भौतिक संरचना निर्माणको अध्ययन भइ ठेक्का प्रक्रियाको लागि कार्य भैरहेको।
२	१४३, १४४	३५	लुम्बिनी तथा स्वर्गद्वारीक्षेत्रमा स्थानीय समुदायको सहकारी वा सामूहिक कम्पनी मार्फत स्थानीयहस्तकलामा आधारित चिनो (सोभिनियर) उद्योग स्थापना गर्न सहयोग गरिनेछ। लुम्बिनीक्षेत्र र स्वर्गद्वारी जस्ता पवित्र स्थलको माटो वा पानी प्रयोग गरी चिनोकोरूपमा विभिन्न कलात्मक सामग्रीहरू निर्माण गर्न सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ।	-
३		बुँदा नं ३८	गण्डक नदीको त्रिवेणी-देवघाट खण्ड, राप्ती नदीको भालुवाड-अगैयाखण्ड र भालुवाड-खुङ्ग्रीमा सार्वजनिक-निजी साझेदारीमा न्याफिटड सञ्चालनगरिनेछ।	यस प्रदेशको विभिन्न ५ स्थान (दाङ जिल्ला, राप्ति खोलाकोबडडाँडा-भालुवाँग र कुसुम-अगैया, बबई खोलाको पुरन्धारा झरना पूर्व, रोल्पा-प्यूठान जिल्ला माडी खोलाको खुङ्ग्री-बडडाँडा र रूकुम पूर्वको सानो भेरी) मासम्भाव्यता अध्ययनको कार्य सम्पन्न भएको।

क्र.स.	नीतितथा कार्यक्रमको बुँदा नं.	बजेटवक्तव्यको बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्यप्राप्तिको विद्यमान अवस्था
४	१३९, १४१	४२	सबै जिल्लाको विशेष ठाउँ पहिचान गरी खस/आर्य, अवध, मगर, थारु, मुस्लिम समुदायको स्थानीय साँस्कृतिक परम्परागत खाना, भेषभुषा, नाचगानको संरक्षणगर्न समुदायमा आधारित साँस्कृतिक ग्राम, होमस्टे निर्माण गरी ग्रामीण पर्यटनको प्रवर्द्धन गरिनेछ।	प्रदेशका विभिन्न १२ स्थानमा साँस्कृतिक ग्राम निर्माणको अवधारणापश्चात सम्भाव्यता अध्ययन सम्पन्न भई विस्तृत अध्ययन भैरहेको।
५	१४०	४३	लुम्बिनी प्रदेशमा रहेको प्राकृतिक सौन्दर्यतालाई पर्यटन विकास र ग्रामीण आयआर्जनसँग जोड्ने हेतुले रुपन्देही, पाल्पा, अर्घाखाँची, गुल्मी, रुकुमपूर्व, रोल्पा, दाङ र प्यूठानमा सम्भाव्यता अध्ययन गरी हिल-स्टेशनको विकास गरिनेछ।	अवधारणा र कार्यगत शर्तहरू तयार भई सम्भाव्यता अध्ययनको कार्य भैरहेको।
६	७०	४४	१२ जिल्लामा नयाँ शहर र एकीकृत बस्ती विकासको सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ।	कार्यगत शर्तहरू तयार भई अध्ययनको कार्य प्रारम्भ हुने चरणमा रहेको।
७	बुँदा नं ६२		स्थानीय तहसंगको समन्वयमा पूर्ण सरसफाइ कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ। प्रदेश सरकारको एक घर: एक धारा को संकल्पलाई पुरा गर्न सबै स्थानीय तहहरूको खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता योजना (वाश प्लान) सम्पन्न गरी सोहियोजनाको आधारमा खानेपानी आयोजनाहरूको छनौट तथा कार्यान्वयन गरिनेछ।	प्रदेशको सबै १०९ पालिकामै वास सम्बन्धी तथ्यांक संकलन कार्य एकै साथ सुरु भएकोमा ७० पालिकामा तथ्यांक संकलनको कार्य सकिएको र बाँकी ३९ पालिकामा तथ्यांक संकलन गर्ने कार्य भैरहेको छ।

५.१० आ.व. २०७८/७९को स्वीकृत बार्षिक कार्यक्रमको दोश्रो चौमासिक सम्मको प्रगति र असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान:

रु हजारमा

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	बार्षिकलक्ष्य		अर्धबार्षिकप्रगति				असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेटखर्च %	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेट खर्च %
(क)	मन्त्रालय										
१	पर्यटनग्रामिण तथा शहरी विकास मन्त्रालय		९७३९०			१६७७३	१७.२२			८७६५१	९०
२	पर्यटनग्रामिण तथा शहरी विकास मन्त्रालय	२९	५०७७१	२०	६४.५	२७१९४	५३.५६			४५६९४	८०
(ख)	भवन										
१	भवन तथाशहरी विकास कार्यालयहरु		६२१६७			२१९२८	३५.२७			५५९५०	९०
२	भवन तथाशहरी विकास कार्यालयहरु		५३००			०	०.००				
३	आवासव्यवस्था तथा वस्ती विकास कार्यक्रम	१७२	४७८५५०	१६०	२९.२	५८५३६	१२.२३			२८७१३०	६०
४	भवन तथासभाहल निर्माण कार्यक्रम	१३२	३७२५९९	१२५	३८.५	६३०९५	१६.९३			२२३५५९	६०
५	शहरीपूर्वाधार विकास कार्यक्रम	९२	४५४५५०	८५	४१.३	८८२६४	१९.४२			२७२७३०	६०
६	आवास, भवन मर्मत सुधार	८५	११७६८०	७४	२७.६	१३१७५	११.२०			७०६०८	६०
७	आवास व्यवस्था कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	२३	५०००००	१५	४२.८	१०७५५७	२१.५१			३०००००	६०
(ग)	खानेपानी										
१	खानेपानी कार्यालयहरु		१०६८५८			४५९५७	४३.०१			९६१७२	९०

२	खानेपानी कार्यालयहरु		१५७००			५४९	३.५०			१२५६०	८०
३	सघन खानेपानी विकास आयोजना	१८४६	१७३८९८०	१,३४९	५३.३	४८३२२४	२७.७९			१३९११८४	८०
४	सरसफाई तथा ढल व्यवस्थापन कार्यक्रम	३७	११४१००	२२	५.८	२८५९	२.५१			९१२८०	८०
५	खानेपानी आयोजना गुणस्तर अभिवृद्धि तथा श्रोत संरक्षण कार्यक्रम	२३	४३२००	०	०	०	०.००			३४५६०	८०
६	खानेपानी आयोजना मर्मत सुधार तथा विस्तार कार्यक्रम	८३	१४७८०६	५२	१९.८	१२०६५	८.१६			११८२४५	८०
७	खानेपानी तथा गुणस्तर सुधार कार्यक्रम(संघशसर्त अनुदान)	१	२०००	१	८२	१६०४	८०.२०			०	०
क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य		अर्धवार्षिकप्रगति				असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेटखर्च %	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेट खर्च %
८	जलवायु अनुकूलित वृहत खानेपानी आयोजना(संघ शसर्त अनुदान)	३४९	९३३३००	३४२	४१.९५	१९२७४३	२०.६५			७४६६४०	८०
९	खानेपानी तथा सरसफाई सह-लगानी कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	१	२०००	०	०	०	०			१६००	८०
१०	डीप ट्युवेल आयोजना (मर्मत सूधार)(संघ शसर्त अनुदान)	१	४४००		२९.८	७४२	१६.८६			३५२०	८०
११	तराई-मधेश खानेपानी सुधार कार्यक्रम(संघ शसर्त अनुदान)	१३८	३५८०००	१३८	५१.४	१०४३९५	२९.१६			२८६४००	८०
घ	पर्यटन										
१	पर्यटन कार्यालयहरु		१८१२०			७५४७	४१.६५			१६३०८	९०
२	पर्यटन कार्यालयहरु		९०००			४५००	५०.००			७२००	८०

३	पर्यटन विकास र प्रवर्द्धन कार्यक्रम		२६४५०			२७८३	१०.५२			२३८०५	९०
४	पर्यटन विकास र प्रवर्द्धन कार्यक्रम	१७७	७५८१५०	१३२	२३.२	५०३५९	६.६४			४१६९८३	५५
ड	सह-लगानी(संघ शासर्त अनुदान)										
१	सह-लगानी(संघ शासर्त अनुदान)	२	३९९९९१	०	०	०	०			२१९९५	५५
	कुल जम्मा		६,४५,७०,६२			१,३०,५८,४९	२०.२२			४६११७७४	७१.४२

५.११ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को विनियोजित बजेट तथा वित्तीय प्रगति:

रु हजारमा

क्र.सं.	बजेट शीर्षक	विनियोजित बजेट (रु)	२०७८ फाल्गुन सम्मको खर्च (रु)	वित्तीय प्रगति (%)	कैफियत
१	चालु	३,१०,९८५	९,४९,८८	३०.५४	
२	पुँजीगत	६,१४,६०,७७	१,२१,०८,६१	१९.७०	
	जम्मा	६,४५,७०,६२	१,३०,५८,४९	२०.२२	

५.१२ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को विनियोजित बजेट तथा फागुनसम्मको वित्तीय प्रगति र ०७९ असारसम्मको अनुमानित खर्च:

रु हजारमा

क्र.सं.	बजेट शीर्षक	विनियोजित बजेट (रु)	२०७८ फागुन सम्मको खर्च प्रतिशत	असार मसान्त सम्मको अनुमानित खर्च	कैफियत
१	चालु	३,१०,९८५	३०.५४	२७९८८६	
२	पुँजीगत	६,१४,६०,७७	१९.७०	४३३१८८८	
३	संचित कोष				
	जम्मा	६,४५,७०,६२	२०.२२	४६११७७४	

५.१३ राजस्व संकलन विवरण:

आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को ०७८ फागुनसम्मको राजस्व संकलन र ०७९ असारसम्मको अनुमान:

रु हजारमा

क्र.सं.	शीर्षक	लक्ष्य	प्राप्त रकम	प्रतिसत	असार मसान्त सम्मको अनुमान
१			१५		
	जम्मा		१५		

५.१४ विकास आयोजना तथा कार्यक्रमहरूबाट सिर्जित रोजगारीको विवरण:

- यस आ.व. २०७८/७९ को दोश्रो चौमासिकसम्मविकास आयोजना तथा कार्यक्रमबाट सिर्जित रोजगारीको विवरण निम्नासुसार रहेको छ,

- दक्ष तथा अदक्ष जनशक्तिहरूलाई सिर्जित रोजगारीको विवरण: करिब २७९४२५ दिनकोरोजगारी सिर्जना भएको छ।

५.१५ समस्या तथा चुनौतीहरू र समस्या समाधानका लागि चालिएका कदमहरू:

क्र.स	समस्या	समस्या समाधानको लागि भएको प्रयास	समस्या समाधानका उपाय
१	नयाँ कार्यालय स्थापना, कार्यालय प्रमुखको खटनपटन र कर्मचारी व्यवस्थापनमा लामो समय लागेको।	मन्त्रालयबाट नयाँ कार्यालयहरूको दरबन्दी संरचना तयार र प्रस्ताव पेश / कार्यालय प्रमुखको खटनपटन तथा कर्मचारी कामकाजमा पठाउन मडिसरसम्म समय व्यतित हुन गएको।	
२	न्यून बजेट विनियोजनका कारण सशर्त तर्फको खा. पा. आ. हरू लामो समयदेखि सम्पन्न हुन नसकेका।	थप बजेट विनियोजनको लागि पत्राचार गरिएको र केहि थप बजेट विनियोजन भएको।	समयमै आवश्यक थप बजेट निकासी हुनु पर्ने।
३	समानीकरण तर्फ अत्याधिक योजना संख्याका कारण कम बजेट विनियोजन हुँदा अधिकांश योजना कार्यान्वयनमा लान नसकिएको।	थप बजेट विनियोजनको लागि पत्राचार गरिएको।	समयमै आवश्यक थप बजेट निकासी हुनु पर्ने।
४	आयोजनास्थलको जग्गा व्यवस्थापन (जस्तै: रिफ्रेसमेन्ट सेन्टर, लमही; जिल्ला वन कार्यालय, दाङ, लमही; सबदाह गृह, घोराही-१३, दाङ)।	स्थानीय सरकार, जिल्ला प्रशासन कार्यालय तथा जिल्ला वन कार्यालयसँग समन्वय गरिएको।	सहजीकरण गरिदिनुपर्ने।

५.१६ आगामी कार्य दिशा:

- हरेक जिल्लामा १/१ वटा नमुना वस्ती विकास गर्ने,

- पहाडमा २ र तराइमा २ वटा शहर उन्मुख बजारको पूर्वाधार विकास गरी वरपरका वासिन्दालाई आकर्षित गर्न सक्ने गरी समुन्नत शहरको विकास गर्ने,
- यस आ.व. भित्रै WASHPLAN निर्माण सम्पन्न गर्ने,
- जमिनको पानीको सतह बढाउन ठाउँ ठाउँ मा RechargePond निर्माण गर्ने,
- पर्यटन प्रवर्द्धन कार्यक्रमहरू जस्तै Cultural Village, Hill Station, Rafting हरूकोविस्तृत अध्ययन गरि निर्माण चरणमा लगिने।

५.१७ निष्कर्ष:

दोश्रो चौमासिक सम्म वित्तीय प्रगति २०.२२ प्रतिशत मात्र रहेको छ। योआर्थिक बर्षको अन्त्य सम्ममा वित्तीय प्रगति ७१.४२ रहने प्रक्षेपण गरिएको छ।

परिच्छेद-६

आर्थिक मामिला तथा सहकारी मन्त्रालय

६.१ पृष्ठभूमि:

आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको मिति २०७४ साल फाल्गुन ३ गते गठन भएको हो। प्रदेशको आर्थिक अवस्थाको विश्लेषण तथा आर्थिक नीतिको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन, प्रदेशस्तरको आर्थिक श्रोतको बाँडफाँट, लगानी प्रक्षेपण र वित्तीय व्यवस्थापन तथा प्रदेश राजस्व सम्बन्धी नीति तथा कानूनको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन गर्ने जिम्मेवारी आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको रहेकोमा हाल २०७८ साल भाद्र १३ गते प्रदेश सरकारको निर्णयानुसार प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन)नियमावली, २०७८ संशोधन भई संशोधित कार्य विभाजन अनुसार यस मन्त्रालयको नाम आर्थिक मामिला तथा सहकारी मन्त्रालय कायम भएको छ। उक्त संशोधन पश्चात साविकमा कायम रहेको कार्य जिम्मेवारीका अतिरिक्त सहकारी विकास तथा व्यवस्थापन, नीति तथा मापदण्डको तर्जुमा कार्यान्वयन, संचालन, अनुमति, नियमन, तथ्यांक व्यवस्थापन, परिचालन लगायतका सहकारी क्षेत्रसँग सम्बन्धित विषयवस्तुहरु कार्य जिम्मेवारीमा थप भएको छ।

६.२ दीर्घकालीन सोच:

लुम्बिनी प्रदेशलाई “समृद्ध लुम्बिनी: आत्मनिर्भर प्रदेश” को मूल नाराका साथ द्रुत विकास गर्दै सवल वित्तीय र आर्थिक व्यवस्थापनको माध्यमबाट दिगो, फराकिलो तथा उच्च दरको आर्थिक बृद्धि हासिल गरी समग्र प्रदेशस्तरीय अर्थतन्त्रको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने, साथै सहकारी क्षेत्रलाई परिचालन गरी प्रदेशको अर्थतन्त्रमा सुधार तथा सहकारी क्षेत्रको विकास र जनस्तरमा सुधार ल्याउने रहेको छ।

६.३ उद्देश्य:

नेपालको संविधान प्रदत्त अधिकारको अधिकतम उपयोग गर्दै उपलब्ध स्रोतको प्रभावकारी र समुचित उपयोगबाट समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम गर्नमा सहयोग पुऱ्याउने एवम सहकारीको सिद्धान्त र मुल्यहरुको प्रवर्द्धन गर्दै सहकारीमा आधारित उत्पादन, उद्यम, सेवा व्यवसाय, विकास र विस्तार गरी प्रदेशको दीगो र समतामूलक आर्थिक, सामाजिक विकासमा योगदान पुऱ्याउने रहेको छ।

६.४ रणनीति:

- आर्थिक व्यवस्थापन सुधार कार्यमा योगदान दिने,
- कृषि, पर्यटन, शिक्षा, स्वास्थ्य र भौतिक पूर्वाधार विकास जस्ता सामाजिक आर्थिक पूर्वाधार र बढी मात्रमा गरिबी निवारणोन्मुख क्षेत्रमा अनुकूल हुने गरी सार्वजनिक खर्चको प्राथमिकीकरण गर्ने,
- बढी भन्दा बढी राजस्व वृद्धिका उपाय अवलम्बन गर्ने,

- स्थानीय सरकारहरू बीचको साझेदारीमा सम्पन्न गर्न सकिने आयोजनाहरूलाई प्राथमिकता दिने,
- विभिन्न मन्त्रालय र निकायहरूको लागि भएको बजेट विनियोजन र तिनीहरूले प्रदान गर्ने सेवा प्रवाह प्रणाली बीचमा प्रभावकारी सम्बन्ध स्थापित गर्ने,
- माग तथा सामाजिक न्यायमा आधारित आयोजना कार्यान्वयनमा जोड दिने।

६.५ कार्यक्षेत्र:

- प्रदेशको आर्थिक अवस्थाको विश्लेषण तथा आर्थिक नीतिको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- प्रदेशस्तरको आर्थिक स्रोतको बाँडफाँट, लगानी प्रक्षेपण र वित्तीय व्यवस्थापन,
- प्रदेशस्तरको आर्थिक स्थायित्व र मूल्य स्थिरता सम्बन्धी नीति तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- संघको स्वीकृतिमा वैदेशिक सहयोग, वैदेशिक ऋण र अनुदान प्राप्ति, उपयोग, लेखाङ्कन र प्रतिवेदन,
- प्रदेशस्थित सरकारी सम्पत्तिको एकीकृत विवरण र सरकारी बाँकी भए रकमको लगत तथा असुल उपर,
- प्रदेशस्तरीय विकास नीति, प्राथमिकता, आवधिक तथा क्षेत्रगत योजना र वार्षिक विकास कार्यक्रमको तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन,
- राष्ट्रिय तथा अन्तर प्रदेश विकास आयोजनाको समन्वय र सशर्त अनुदानको सदुपयोग-
- प्रदेश राजस्व सम्बन्धी नीति तथा कानूनको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- प्रदेश सार्वजनिक खर्च सम्बन्धी नीतिको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन तथा स्थानीय तह अनुदान,
- संघीय नीति अनुरूप सहवित्तीयकरण,
- प्रदेश आर्थिक कार्यविधि सम्बन्धी नीति तथा कानूनको निर्माण, कार्यान्वयन र नियमन,
- प्रदेश विनियोजन ऐन तथा प्रदेशको बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, नियमन र आर्थिक अनुशासन,
- प्रदेश संचित कोषको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन र प्रदेश लेखा नियन्त्रण एवम् व्यवस्थापन,
- प्रदेश पुरक अनुमान तथा पेशकी खर्च र प्रदेश आकस्मिक कोष सम्बन्धी,
- प्रदेश सरकारी लगानी र लाभांशको लेखा व्यवस्थापन,
- प्रदेशगत विनियोजन, राजस्व, धरौटी, कार्यसञ्चालन कोष र अन्य सरकारी कोष तथा सम्पत्तिको एकीकृत विवरण र लेखा परीक्षण,
- घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क, सवारी साधन कर, मनोरञ्जन कर, विज्ञापन कर, पर्यटन शुल्क, कृषि आयमा कर, सेवा शुल्क, दस्तुर र दण्ड जरिवाना संकलन, बाँडफाँट र उपयोग सम्बन्धी नीति तथा कानून तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- संघीय कानून अनुसार प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी र शुल्क संकलन, नियमन र हस्तान्तरण,

- राजश्व चुहावट नियन्त्रण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- संघसँगको अन्तरसरकारी वित्तीय सम्पर्क, सम्बन्ध र सहकार्य,
- तथ्याङ्क, सूचना प्रणाली तथा अभिलेख व्यवस्थापन सम्बन्धमा प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड एवम् योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन तथा संघ र स्थानीय तहसँग सहयोग, समन्वय र सहकार्य,
- बीमा र बीमा व्यवसायको सञ्चालन, व्यवस्थापन, प्रवर्द्धन तथा विस्तार र नियमन,
- प्रदेशस्तरका सार्वजनिक संस्थान, वित्तीय संस्था, समिति, प्रतिष्ठान तथा कम्पनी आदिको सञ्चालन, व्यवस्थापन, सुधार र नियमन,
- आर्थिक विकासमा निजी, सहकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रसंगको समन्वय र सहकार्य,
- सहकारी संस्थाकानून तथा ,सहकारी संघ तथा सहकारी बैंक सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, मापदण्डको तर्जुमा र कार्यान्वयन संचालन अनुमति नियमन तथ्यांक व्यवस्थापन र अध्ययन , अनुसन्धान
- सहकारी बचत तथा ऋण परिचालन सम्बन्धी प्रादेशिक मापदण्ड निर्धारण र नियमन
- सहकारी सम्बन्धमा संघीय संस्थासंग समन्वय र, अन्तर प्रादेशिक र स्थानीय तहका संघ, सहकार्य
- सहकारी क्षेत्रको विकास तथा प्रवर्द्धन।

६.६ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था:

नेपालको संविधान, कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदन तथा प्रदेश सरकारको कार्यविभाजन नियमावली बमोजिम यस आर्थिक मामिला तथा सहकारी मन्त्रालयको कार्य जिम्मेवारी अन्तर्गत रहेका देहायका ऐन, नियमावली, कार्यविधि, निर्देशिका तथा आदेशसमेतका कानूनहरू आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को फागुन मसान्तसम्म निर्माण भई हाल कार्यान्वयनमा रहेका छन्:

- प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०७४,
- प्रदेश वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७५,
- प्रदेश कर तथा गैरकर राजश्व सम्बन्धी ऐन, २०७५,
- प्रदेश आकस्मिक कोष संचालन ऐन, २०७५,
- प्रदेश तथ्याङ्क ऐन, २०७५
- प्रदेश सहकारी ऐन २०७६ ,
- सालवसाली रूपमा ल्याइने प्रदेश विनियोजन ऐनहरू तथा प्रदेश आर्थिक ऐनहरू,
- संचित कोष संचालन कार्यविधि, २०७४,
- समपुरक अनुदान व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७५,
- सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्बन्धी निर्देशिका, २०७५,
- प्रदेश घरजग्गा न्यूनतम मुल्य निर्धारण समिति(गठन तथा कार्यसञ्चालन) आदेश, २०७६,

- विशेष अनुदान व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७६,
- मनोरञ्जन कर नियमावली, २०७६,
- सार्वजनिक खरिद सम्बन्धी प्रदेश नियमावली, २०७६,
- विज्ञापन कर नियमावली, २०७६,
- कोरोना भाइरस (COVID-19) नियन्त्रण तथा उपचार कोष (स्थापना र सञ्चालन) निर्देशिका, २०७८,
- प्रदेश सहकारी नियमावली, २०७६ ,
- प्रदेश सहकारी संस्था दर्ता दिग्दर्शन, २०७७ ,
- प्रदेश सहकारी एकीकरण कार्यविधि, २०७७ ,
- एक स्थानीय तह एक सामूहिक उद्यम कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७८,
- सहकारी बजार स्थापना तथा संचालन कार्यविधि, २०७८,
- सहकारी सँस्थालाई अनुदान सुविधा प्रदान गर्ने कार्यविधि, २०७८,
- सहकारीका माध्यमबाट नवीनतम सोच सहितका कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि , २०७८,
- सहकारीमा आधारित नमुना गाँउ स्थापना तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७८,
- सुपथ मूल्य पसल स्थापना तथा सञ्चालन कार्यविधि २०७८ ।,

६.७ दरबन्दी र पदपूर्तिको अवस्था:

६.७.१ आर्थिक मामिला तथा सहकारी मन्त्रालय

क्र.सं.	पदनाम	सेवा	समूह	कूल दरबन्दी	पदपूर्ति		रिक्त	कैफियत
					स्थायी	करार		
१	प्रदेश सचिव (रा.प.प्रथम)	प्रशासन	सा.प्र.	१	१		०	
२	अधिकृत नवौं/दशौं	प्रशासन	सा.प्र.	२	२		०	
३	अधिकृत नवौं/दशौं	प्रशासन	लेखा	१	०		१	
४	अधिकृत नवौं/दशौं	प्रशासन	राजस्व	२	१		१	
५	अधिकृत सातौं/आठौं	प्रशासन	सा.प्र.	७	६		१	
६	अधिकृत सातौं/आठौं	प्रशासन	लेखा	१	१		०	
७	अधिकृत सातौं/आठौं	प्रशासन	राजस्व	३	०		३	
८	तथ्याङ्क अधिकृत सातौं/आठौं	आ.यो. तथा तथ्याङ्क		१	१		०	
९	कम्प्युटर अधिकृत सातौं/आठौं	विविध		१	१		०	
१०	कम्प्युटर इन्जिनियर	विविध		०	०		०	
११	अर्थशास्त्री	विविध		१	०		१	
१२	अधिकृत सातौं/आठौं	न्याय	कानून	१	१		०	
१३	सहायक/अधिकृत,	प्रशासन	सा.प्र.	७	३		४	

	पाँचौ/छैठौं							
१४	सहायक/अधिकृत, पाँचौ/छैठौं	प्रशासन	राजध्व	३	०		३	
१५	सहायक/अधिकृत, पाँचौ/छैठौं	विविध (कम्प्युटर)		४	३	१	०	
१६	सहायक चौथो/पाँचौ	प्रशासन	सा.प्र.	१	०		१	
१७	सहलेखापाल	प्रशासन	लेखा	१	१		०	
१८	ह.स.चा. (तहविहिन)			५	१	४	०	
१९	का.स. (तहविहिन)			६	१	५	०	
	जम्मा			४८	२३	१०	१५	

नोट: प्रदेश सरकारबाट चालु आ.व. ०७८/७९ का लागि स्वीकृत भएको दरबन्दी ।

६.७.२ प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय

क्र.सं.	पदनाम	सेवा	समूह	कूल दरबन्दी	पदपूर्ति		रिक्त	कैफियत
					स्थायी	करार		
१	अधिकृत नवौं/दशौं	प्रशासन	लेखा	१	१		०	
२	अधिकृत सातौं/आठौं	प्रशासन	लेखा	४	४		०	
३	सहायक/अधिकृत, पाँचौ/छैठौं	प्रशासन	लेखा	४	३		१	
४	सहायक/अधिकृत, पाँचौ/छैठौं	विविध		१	०		१	
५	सहलेखापाल	प्रशासन	लेखा	४	४		०	
६	ह.स.चा. (तहविहिन)			२	१	१	१	
७	का.स. (तहविहिन)			४	०	४	०	
	जम्मा			२०	१७		३	

६.७.३ सहकारी प्रशिक्षालय

क्र.सं.	पदनाम	सेवा	समूह	कूल दरबन्दी	पदपूर्ति		रिक्त	कैफियत
					स्थायी	करार		
१	अधिकृत नवौं/दशौं	प्रशासन	सा.प्र.	१	०		१	
२	अधिकृत सातौं/आठौं	प्रशासन	सा.प्र.	३	३		०	
३	सहायक/अधिकृत, पाँचौ/छैठौं	प्रशासन	सा.प्र.	३	१		२	
४	सहायक/अधिकृत, पाँचौ/छैठौं	प्रशासन	लेखा	१	१		०	
५	सहायक/अधिकृत, पाँचौ/छैठौं	विविध (कम्प्युटर)		१	१		०	
६	ह.स.चा. (तहविहिन)			१	०	१	०	

७	का.स. (तहविहिन)			३	०	३	०	
	जम्मा			१३	६	४	३	

६.७.४ सहकारी दर्ता अधिकारीको कार्यालय

क्र.सं.	पदनाम	सेवा	समूह	उपसमूह	कूल दरबन्दी	पदपूर्ति	रिक्त	कैफियत
१	अधिकृत नवौं/दशौं	प्रशासन	सा.प्र.		१	०	१	
२	अधिकृत सातौं/आठौं	प्रशासन	सा.प्र.		२	१	१	
३	सहायक/अधिकृत, पाँचौं/छैठौं	प्रशासन	सा.प्र.		३	०	३	
४	सहायक/अधिकृत, पाँचौं/छैठौं	प्रशासन	लेखा		१	०	१	
५	सहायक/अधिकृत, पाँचौं/छैठौं	विविध (कम्प्युटर)			१	१	०	करार
६	सहायक/अधिकृत, पाँचौं/छैठौं	आ.यो. तथा तथ्याङ्क			१		१	
७	सहायक चौथो/पाँचौं	प्रशासन	सा.प्र.		१	०	१	
८	ह.स.चा. (तहविहिन)				१	०	१	
९	का.स. (तहविहिन)				२	२		करार
	जम्मा				१३	४	९	

६.८ आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा विनियोजित बजेट तथा ०७८ फागुन सम्मको वित्तीय प्रगति:

बजेट शीर्षक	विनियोजित बजेट	२०७८ फागुन सम्मको खर्च	प्रतिशत
चालु	२९१८१८	४३९५३	१५.०६
पूँजीगत	२१५२०	२६८०	१२.४५
जम्मा	३१३३३८	४६६३३	१४.८८

६.९ नीति तथा कार्यक्रमको २०७८ फागुनसम्मको प्रगति विवरण:

नीति तथा कार्यक्रमको बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था

नीति तथा कार्यक्रमको बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
१२२	लगानी सम्मेलन	प्रक्रियामा रहेको
१२३	पूजी बजार प्रवर्द्धन	सम्भाव्यता अध्ययन भैरहेको
१२४	वित्तीय संस्थाको स्थापनाका लागि सम्भाव्यता अध्ययन	सम्भाव्यता अध्ययन भैरहेको

स्रोत: आर्थिक मामिला तथा सहकारी

६.१० बजेट वक्तव्यको २०७८ फागुनसम्मको प्रगति विवरण:

बजेट वक्तव्यको को बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
५९	लगानी सम्मेलन	प्रक्रियामा रहेको
६०	लुम्बिनी प्रदेश बैंक स्थापना	प्रक्रियामा रहेको
६१	पूँजी बजार विकास र वीमा व्यवसायको पहुँच विस्तारका लागि सम्भाव्यता अध्ययन	सम्भाव्यता अध्ययन भैरहेको

(स्रोत: आर्थिक मामिला तथा सहकारी मन्त्रालय)

६.११ आ.व.२०७८।०७९ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति र असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान:

रु.हजारमा

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %मा
१	प्रदेशमा अवस्थित सरकारी सम्पत्तिको एकीकृत अभिलेखीकरण	१ पटक	५००	०	०	०	०	१	१००	५००	१००
२	लगानी सम्मेलन	१ पटक	१००००	०	०	१६९	१.६९			१६९	१.६९
३	प्रदेश स्तरका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको अध्ययन अनुसन्धान	१ पटक	५००	०	०	०	०	०	०	०	०
४	प्रदेशस्तरका करका स्रोतहरुको अध्ययन अनुसन्धान	१ पटक	१५००	०	०	०	०	०	०	०	०
५	लुम्बिनी प्रदेशमा पूँजीवजारको विकास र विस्तारको लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरी आवश्यक संरचना निर्माणको कार्य अघि बढाउने	१ पटक	५००	०	०	०	०	१	१००	४००	८०
६	लुम्बिनी प्रदेशमा वीमा व्यवसायको पहुँच विस्तारको लागि सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने	१ पटक	५००	०	०	०	०	१	१००	४००	८०
७	लुम्बिनी प्रदेश बैंक स्थापना गर्ने	१ पटक	१००००	०	०	०	०	१	१००	५०००	५०

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %मा
८	अन्तर प्रदेश अध्ययन अवलोकन भ्रमण तथा अनुभव आदान प्रदान	१ पटक	११००	०	०	०	०	०	०	०	०
९	बजेट सम्बन्धी अन्तरक्रिया	१ पटक	२०००	०	०	०	०	१	१००	५००	२५
१०	कर्मचारी क्षमता विकास कार्यक्रम	१ पटक	११००	०	०	०	०	१	१००	४००	३६
११	योजना/ राजस्व र अनुदानको अनुगमन	१२ पटक	१०००	६	५०	०	०	१०	८३	५००	५०
१२	बजेट, राजस्व र अनुदान सम्बन्धी अन्तरक्रिया कार्यक्रम स्थानीय तहहरूसँगको	१ पटक	२१००	०	०	०	०	०	०	०	०
१३	बजेट तर्जुमा/MTEF तर्जुमा / PLMBIS तालिम	१ पटक	१५००	०	०	०	०	१	१००	५००	३३
१४	आन्तरिक प्रशासन सम्बन्धी अन्तरक्रिया/तालिम/गोष्ठी	१ पटक	१६०००	०	०	०	०	०	०	०	०
१५	लक्षित समूह/समुदायमा (मुक्तकमैया, हलिया, कम्लरी, दलित, भूमिहिन, विपन्न आदि) रहेका गरीब नागरिकहरूका लागि सीप विकास तालिम (दाड, बाँके र	१ पटक	५०००	०	०	०	०	१	१००	५००	१०

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %मा
	बर्दिया)										
१६	गाँउ गाँउमा सहकारी घर घरमा रोजगारी (उद्यमशीलता, रोजगारी मुलक / सशक्तिकरण / सीप विकास तथा क्षमता अभिवृद्धि तालिम)	१ पटक	२४००	०	०	०	०	०	०	०	०
१७	सहकारी विकास बोर्ड विकास तथा क्षमता अभिवृद्धि तालिम	१ पटक	१०००	०	०	०	०	०	०	०	०
१८	गोष्ठी तथा कार्यशाला (PEARLS, copomis) लगायतका तालिमसमेत)	१ पटक	५०००	०	०	०	०	०	०	०	०
१९	गरिबी निवारणका लागि स्थानीय तहसँगको सहकार्यमा व्यावसायिक कृषि, वन तथा प्राकृतिक श्रोतजन्य व्यवसाय तथा उद्योग सञ्चालनको लागि मागमा आधारित एक पालिका एक सामुदायिक कम्पनी	१ पटक	३००००	०	०	०	०	१	१००	६०००	२०
२०	सहकारी संस्थालाई प्रविधि र पूर्वाधार निर्माणमा सहयोग	१ पटक	१००००	०	०	०	०	१	१००	३०००	३०

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %मा
२१	सहकारी Expo	२ पटक	२०००	१	५०	१००	५	१	१००	२००	२०
२२	सहकारीहरूलाई आवश्यकताको आधारमा IT उपकरण सहयोग	१ पटक	१०००	०	०	०	०	१	१००	५००	५०
२३	एक जिल्लामा एक पालिका छनौट गरी सहकारीको सहयोगमा विपन्न घर परिवारलाई सस्तो मूल्यमा अत्यावश्यक खाद्यवस्तु (चामल, दाल, नून, चिनी, गँहु र तेल) उपलब्ध गराउन सार्वजनिक सुलभ पसल सञ्चालन गर्ने	१ पटक	१००००	०	०	०	०	१	१००	२४००	२४
२४	सहकारी मार्फत जडिबुटी संकलन प्रशोधन कार्यक्रम	१ पटक	२०००	०	०	०	०	०	०	०	०
२५	सहकारी मार्फत एकिकृत सहकारी नमुना गाउँ स्थापना तथा संचालन	१ पटक	१२०००	०	०	०	०	१	१००	६०००	५०
२६	सहकारी बजार स्थापना तथा संचालन	१ पटक	२००००	०	०	०	०	१	१००	१५००	७.५
२७	सहकारी मार्फत नविनतम सोच सहितको उत्पादन र रोजगार कार्यक्रम	१ पटक	१००००	०	०	०	०	१	१००	२८००	२८

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %मा
२८	सहकारी बुलेटिन प्रकाशन	१ पटक	२००	०	०	०	०	०	०	०	०
२९	चार्टर्ड एकाउन्टेन्ट/लेखा परिक्षक मार्फत सहकारीहरूको Re-Audit गर्ने	१ पटक	५००	०	०	०	०	०	०	०	०
३०	सहकारी सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी सहकारी संस्थाका अध्यक्ष तथा व्यवस्थापकहरूसँग अन्तरक्रिया	१ पटक	५००	१	१००	२५८	५२	१	१००	२५८	५२
३१	लक्षित समूह/समुदायमा (मुक्तकमैया, हलिया, कम्लरी, दलित, भूमिहिन, विपन्न आदि) रहेका गरिब नागरिकहरूका लागि सीप विकास तालिमका सहभागीहरूलाई अनुदान सहयोग कार्यक्रम (दाड, बाँके र बर्दिया)	१ पटक	५०००	०	०	०	०	१	१००	५००	१०
३२	सहकारी विकास कोष स्थापना, सञ्चालन तथा प्रशासनिक खर्च (महिला उद्यमशीलता प्राथमिकता)	१ पटक	१००००	०	०	०	०	०	०	०	०
३३	दिव्यज्योति महिला बहुउद्देशीय सहकारी संस्था, बाणगंगा ५, कपिलवस्तु	१ पटक	५००	०	०	०	०	१	१००	५००	१००

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %मा
३४	नवज्योति महिला बहुउद्देशीय सहकारी संस्था हथौसा, बाणगंगा ११, कपिलवस्तु	१ पटक	५००	०	०	०	०	१	१००	५००	१००
३५	सहकारीसंगको समन्वयमा प्रादेशिक रुपमा दुधको UHT उद्योग स्थापनामा अनुदान सहयोग - रुपन्देही	१ पटक	२०,०००	०	०	०	०	०	०	०	०
३६	सहकारी दिवस, समारोह, अन्तरक्रिया तथा छलफल कार्यक्रम	१ पटक	३००	०	०	०	०	१	१००	३०	१००
३७	तालिम हलमाथी तला थप गर्ने	१ तला	२०००	०	०	०	०	०	०	०	०
३८	Copomis Lab स्थापना	१पटक	२०००	०	०	०	०	०	०	०	०

६.१२ आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को विनियोजित बजेट तथा वित्तीय प्रगति:

रु. हजारमा

बजेट शीर्षक	विनियोजित बजेट	वार्षिक खर्च	प्रतिशत
चालु	१११०९७	६१३५१	५५.२२
पूँजीगत	१५९००	१११४७	७०.११
जम्मा	१२६९९७	७२४९८	५७.०९

६.१३ आ.व. २०७८/७९ को विनियोजित बजेट, फागुनसम्मको वित्तीय प्रगति र ०७९ असारसम्मको अनुमानित खर्च:

रु. हजारमा

बजेट शीर्षक	विनियोजित बजेट	खर्च	खर्च%मा	असार मसान्तसम्मको अनुमानित खर्च
चालु	२९१८१८	४३९५३	१५.०६	७०००
पूँजीगत	२१५२०	२६८०	१२.४५	१५६०
जम्मा	३१३३३८	४६६३३	१४.८८	८५६०

६.१४ अनुदान तथा राजस्व संकलनको विवरण:

आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को ०७८ फागुन सम्म राजस्व संकलन र ०७९ असारसम्मको अनुमान

क्र.सं.	राजस्व शीर्षक	वार्षिक लक्ष्य रु.	०७८ फागुन सम्मको		०७९ असार सम्मको अनुमान	कैफियत
			प्रगति रु.	%मा		
संघबाट प्राप्त हुने अनुदान						
१३३११	वित्तीय समानीकरण अनुदान	८,०२५,७००,०००	४,०१२,८५०,०००	५०	८,०२५,७००,०००	
१३३१२	सशर्त अनुदान	६,३३९,३९८,०००	४,११०,६२३,०२४	६४.८४	६,३३९,३९८,०००	
१३३१४	विशेष अनुदान	६३४,९००,०००			६३४,९००,०००	
१३३१७	समपूरक अनुदान	७२१,६००,०००			७२१,६००,०००	
	जम्मा	१५,७२१,५९८,०००	८,१२३,४७३,०२४	५१.६७	१५,७२१,५९८,०००	
संघबाट प्राप्त हुने राजस्व बाँडफाँड						
११४११	मूल्य अभिवृद्धि कर	६,७२०,७००,०००	४,१३७,०७३,०२४	६१.५६	६२०००००००	
११४२१	अन्त शुल्क	२,८१३,८००,०००	१,२५२,७५६,९९०	४४.५२	१९०००००००	

क्र.सं.	राजस्व शिर्षक	वार्षिक लक्ष्य रु.	०७८ फागुन सम्मको		०७९ असार सम्मको अनुमान	कैफियत
			प्रगति रु.	%मा		
जम्मा		९,५३४,५००,०००	५,३८९,८३०,०१४	५६.५३	८,१००,०००,०००	
कोषबाट प्राप्त हुने रोयल्टी बाँडफाँट						
१४१५३	वन सम्बन्धी रोयल्टी	१००,०००,०००			३३८१४९,८४	
१४१५४	खानी तथा खनिज रोयल्टी	१७५,०००,०००			१४८०२५,८९३	
१४१५६	विद्युत सम्बन्धी रोयल्टी	१२५,०००,०००			७९२०८९,५४	
१४१५८	पर्वतारोहण वापतको रोयल्टी	१५०,०००			०	
जम्मा		४००,१५०,०००			२६९,०४९,८३१	
प्रदेशको आन्तरिक राजस्व						
११११४	कृषि आयमा लाग्ने कर	१००,०००	५७,७६०	५७.७६	८५,०००	
१४१५१	सरकारी सम्पतीको वहालबाट प्राप्त	३,०००,०००	१,७४४,०६३	५८.१४	३,०००,०००	
१४२११	कृषि उत्पादनको बिक्रीबाट प्राप्त	१५,०००,०००	६,६९०,७०८	४४.६०	१४,५००,०००	
१४२१२	सरकारी सम्पतीको बिक्रीबाट प्राप्त	१,०००,०००	२९३,७२८	२९.३७	९५०,०००	
१४२१३	अन्यबिक्रीबाट प्राप्त रकम	१००,०००	५,०००	५.००	१५,०००	
१४२१७	नहर तथा कुलो उपयोग वापतको शुल्क	१००,०००			७०००	
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री	२५,०००,०००	१,०८२,९९८	४.३३	१,२००,०००	
१४२२३	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	५००,०००	५०४,९३०	१००	६२५,०००	
१४२२४	परीक्षा शुल्क	७,७००,०००	२७,९४७,३७९	३६२	३०,०००,०००	
१४२२५	यातायात क्षेत्रको आम्दानी	१५०,०००,०००	५१,५७६,४८०	३४.३८	७२,५००,०००	
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	६०,०००,०००	३३,३३९,१७६	५५.५७	५५,०००,०००	
१४२५३	व्यावसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	२००,०००,०००	५८,५३३,५७९	२९.२७	७५,०००,०००	
१४२५५	टेलिभिजन सञ्चालन दस्तुर	१,०००,०००			०	

क्र.सं.	राजस्व शिर्षक	वार्षिक लक्ष्य रु.	०७८ फागुन सम्मको		०७९ असार सम्मको अनुमान	कैफियत
			प्रगति रु.	%मा		
१४२५६	चालक अनुमति पत्र र सवारी	४५०,०००,०००	४३१,५३२,६४८	९५.९०	६००,०००,०००	
१४२६४	वन क्षेत्रको आय	१,५००,०००,०००	४१,९९०,३२०	२.८०	१००,०००,०००	
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	१००,०००	१५८.२०६	१५८.२	२००,०००	
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड जरिवाना र जफत	६०,०००,०००	५,८१५,८१५	९.६९	१६,०००,०००	
१४३१३	धरौटी सदरस्याहा	५,५००,०००	२,१८२,१०१	३९.६७	२,३००,०००	
१४५२९	अन्य राजस्व	१,००२,०००,०००	२६९,३४०	०.०३	४००,०००	
१५१११	बेरुजु	६५,७५०,०००	३१,९८३,३१२	४८.६४	५०,०००,०००	
१५११२	निकासी फिर्ता	४८,८१४,०००	२४८,७१३,५४०	५०९	२४९,०००,०००	
१५११३	अनुदान फिर्ता	१,५००,०००,०००	८९१,२०२,७०९	५९.४१	८९२०००,०००	
	जम्मा	५,०९५,६६४,०००	१,८३५,६२३,८२७	३६.०२	२,१६२,७८२,०००	
	आन्तरिक ऋण	२,०७०,०००,०००	-	-	०	
	जम्मा	७,१६५,६६४,०००	१,८३५,६२३,८२७	२५.६२	२,१६२,७८२,०००	
प्रदेश र स्थानीय तहमा बाँडफाँट हुने राजस्व						
११४५६	सवारी साधन कर	२,२००,०००,०००	१,१३५,१४८,३८७	५१.६०	१५,०००,०००	
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	१,४२०,०००,०००	७७२,१८३,७२०	५४.३८	१,१८०,०००,०००	
११४७१	मनोरञ्जन कर	७,५००,०००			३७५००० -	
११४७२	विज्ञापन कर	१०,०००,०००			५४०००० -	
१४१५७	दहत्तर बहत्तरको विक्रि आय	६००,०००,०००	८०,१५६,००५	१३.३६	१५००००,०००	
	जम्मा	२,०३७,५००,०००	८५२,३३९,७२६	४१.८३	१,३३०,९१५,०००	
३२१२१	गत वर्षको मौज्दात	३,९००,२८८,०००	४,७०४,२३६,०६७	१२०	४,४४३,१८६,२३६	
	कुल जम्मा	४०,९५९,७००,०००	२२,०४०,६५१,०४४	५३.८१	३२,०३४,५३१,०६७	

६.१५ आ.व. २०७८/०७९ को फागुन मसान्तसम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण उपलब्धीहरू:

- प्रदेश मन्त्रालयहरूले मस्यौदा गरेको कार्यविधि, निर्देशिका, विधेयक, नियमावलीको मस्यौदा उपर राय, परामर्श उपलब्ध गराइएको ,
- प्रदेश सरकारको निकायका लागि आवश्यक जनशक्ति व्यवस्थापन गर्न दरबन्दी सिर्जना गर्ने सम्बन्धमा राय/सहमति उपलब्ध गराइएको ,
- विभिन्न मन्त्रालय तथा निकायबाट माग भई आएबमोजिम रकमान्तर एवम् बजेट बाँटफाँट तथा स्वीकृत गरी बजेट कार्यान्वयनका लागि सहजीकरण गरिएको ,
- सबै स्थानीय तहलाई उपलब्ध गराउनु पर्ने वित्तीय समानीकरण अनुदानको पहिलो किस्ता २५% र दोस्रो किस्ता २५% गरी जम्मा ५०% रकम स्थानीय तहलाई उपलब्ध गराइएको,
- स्थानीय तहलाई उपलब्ध गराउनु पर्ने सशर्त, समपुरक र विशेष अनुदानको पहिलो किस्ता २५% रकम स्थानीय तहलाई उपलब्ध गराइएको ,
- १८ वर्षमुनिका सम्पूर्ण बालबालिकाको लागि भ्याक्सिन उपलब्ध गराउन ५० करोडको स्रोत सुनिश्चितता स्वास्थ्य,जनसंख्या तथा परिवार कल्याण मन्त्रालयलाई दिएको,
- प्रदेश सभा सचिवालयको नयाँ भवन दाङ्गमा निर्माण गर्न ५ करोड ५० लाख स्रोत सुनिश्चितता प्रदान गरिएको,
- सहकारी दर्ता अधिकारीको कार्यालय दाङ्ग भालुवाङ्गमा स्थापना गर्ने र उक्त कार्यालयको अस्थायी दरबन्दी संगठन संरचना स्वीकृत भएको,
- मध्यमकालीन खर्च संरचना प्रणाली (MTEF), समपुरक तथा विशेष अनुदान व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (CS grants) यस मन्त्रालयले र प्रदेश परियोजना बैंक व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (PPBMIS) प्रदेश योजना आयोगबाट संचालनको लागि स्वीकृत भै कार्यान्वयनको प्रक्रियामा रहेको,
- भालुवाङ्ग स्वास्थ्य चौकीलाई प्रदेश मातहत ल्याई ५० शैयाको अस्पतालमा स्तरोन्नति गर्न सहमति प्रदान गरिएको।

६.१६ वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका समस्या/कठिनाई:

- प्रदेश सरकारको आयको दायरा साँघुरो रहेको,
- एकल अधिकारको सूचीमा पर्ने कर (कृषि आयमा लाग्ने कर) कार्यान्वयनमा आउन नसकेको,
- स्थानीय तहसँग वाँडफाँड हुने करहरू समेत प्रभावकारी हुन नसकेको,
 - नदीजन्य पदार्थबाट प्राप्त हुने आयमा समस्या रहेको,
 - विज्ञापन करको दायरा बढ्न नसकेको,
 - मनोरञ्जन करको दायरा बढ्न नसकेको,

- सवारी साधन करमा समस्या रहेको (अन्य प्रदेशमा दर्ता हुने, कर अन्यत्र बुझाउने प्रयोग यस प्रदेशमा गर्ने)
- घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्कको वास्तविक कारोवारसँग तादम्यता मिलाउन नसकेको,
- अन्य संभावित आयमा स्रोत पहिल्याउने र आय वृद्धि गर्ने कार्य हुन नसकेको,
- प्रदेशको बजेट तथा कार्यक्रममा स्पष्ट मापदण्ड र प्राथमिकताको अभाव देखिएको। केही मापदण्ड तथा नीतिगत व्यवस्था भएको भए तापनि कार्यान्वयनमा समस्या देखिएको,
- प्रदेश स्तरीय योजना/कार्यक्रममा स्वदेशी तथा विदेशी लगानी कर्ताहरू आकर्षित हुन नसकेको,
- अधुरा आयोजनाको संख्या बढ्दै गइरहेको,
- केन्द्रबाट प्राप्त हुने समपूरक र विशेष अनुदान बजेटमा प्रस्ताव गरिएबमोजिम प्राप्त नहुने गरेको
- मन्त्रालयले अधिकांश समय विषयगत मन्त्रालयहरूको कानूनहरूको राय/सहमति तथा कार्यक्रम संशोधनमा केन्द्रित गर्नुपर्ने भएको,
- स्थानीय तहमा वितरण गरिने अनुदान रकमको खर्चको विवरण हेर्ने प्रणालीको विकास हुन नसकेको,
- PLMBIS System मा समस्या आउँदा समय समयमा कार्यसम्पादनमा कठिनाई आउने गरेको,
- स्थानीय तहले सँकलन गरेको साझा करको अध्यावधिक विवरण प्राप्त गर्ने संयन्त्रको विकास भई नसकेको साथै साझा करबाट सँकलित रकम कतिपय स्थानीय तहहरूले समयमै दाखिला नगरेको,
- प्रदेश र स्थानीय तहबीचको कोष प्रवाह संयन्त्र तयार हुन नसकेको।

६.१७ समस्या समाधानका लागि चाल्नुपर्ने कदम:

- कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धिको लागि आवश्यक कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्ने,
- राजस्व वृद्धिको लागि स्थानीयतहलाई प्रभावकारी परिचालन गरी चुनहुंङ्गा खानी, गिटी बालुवा, विज्ञापन कर तथा मनोरञ्जन कर मार्फत कर बृद्धि गर्नुपर्ने ,
- राजस्व, खर्च तथा अनुदान व्यवस्थापन सम्बन्धी एकीकृत प्रणाली विकास गर्नुपर्ने,
- प्रदेशमा आन्तरिक तथा वाह्य लगानी आकर्षित गर्न नीतिगत कानूनी एवं संस्थागत प्रवन्ध गर्दै लुम्बिनी प्रदेशलाई लगानीकर्ताको आकर्षणको केन्द्रको रूपमा अगाडि बढाउनुपर्ने,
- अधुरा आयोजना तथा कार्यक्रमको लागि आवश्यक स्रोत साधनको प्रवन्ध गरी त्यस्ता आयोजनाको संख्यालाई यथासम्भव न्यूनतम सीमामा कायम गर्नुपर्ने,
- केन्द्रबाट प्राप्त हुने समपूरक र विशेष अनुदान बजेटमा प्रस्ताव गरिए बमोजिम प्राप्त गर्न केन्द्रसँग पहल गर्नुपर्ने,
- स्थानीय तहमा वितरण गरिने अनुदान रकमको खर्चको विवरण हेर्ने प्रणालीको विकास गर्नुपर्ने,
- PLMBIS System को सर्भर तथा Backup System लाई Upgrade गर्नुपर्ने,
- स्थानीय तहले सँकलन गरेको साझा करबाट सँकलित रकम समयमै दाखिला गराउन पहल गर्नुपर्ने,
- प्रदेश कर तथा गैर कर राजस्व सम्बन्धी ऐन, २०७५ मा संशोधन गर्नुपर्ने ,

- स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ र अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को पुनरावलोकन गर्नु पर्ने।

६.१८ अन्य/विविध:

- तीन तहको सरकारको अधिकार तथा जिम्मेवारी उपर थप बहस र विश्लेषण गरी प्रदेशको कार्य क्षेत्रको सिमाङ्कन (Scoping) गरी सो कार्यक्षेत्रमा पर्ने विषयमा मात्र ध्यान केन्द्रित गर्दै प्रदेश सरकारको वैधता स्थापित गर्ने दिशामा कामकारवाहीहरू अघि बढाउने,
- प्रदेश सरकारले संचालन गर्ने योजना तथा कार्यक्रममा परिमाणात्माक मापदण्ड (Threshold) कायम गरी निश्चित आकारका कार्य आयोजनामा बजेट विनियोजन गर्ने, विनियोजित बजेटको दक्षतापूर्वक कार्यान्वयन गर्ने गरी बजेट प्रणालीलाई थप व्यवस्थित गर्दै अघि बढाउने,
- "थोरै गर्ने तर राम्रो गर्ने" नीति अवलम्बन गर्दै प्रदेशले कार्यान्वयन गर्ने विकास आयोजना तथा गुणस्तरमा विशेष ध्यान दिने र स्रोत साधनको कमी हुन नदिने गरी योजना तर्जुमा तथा बजेट व्यवस्थापनलाई सुधार गर्दै अघि बढ्ने,
- प्रदेशको अर्थतन्त्रलाई आत्मनिर्भर अर्थतन्त्रको रूपमा विकसित गर्दै अगाडि बढाउने । त्यसका लागि प्रदेशमा उपलब्ध प्रादेशिक स्रोत साधनको दीगो एवम कुशलतम उपयोगमा दक्षता अभिवृद्धि गर्ने,
- विषयगत मन्त्रालयले आयोजनागत बजेट विनियोजन दक्षता बढाई कार्यक्रम संशोधन तथा रकमान्तर गर्ने प्रवृत्तिलाई न्यून गर्नुपर्ने,
- बजेट तर्जुमा गर्दा आयोजना पहिचान नगरी अमूर्त शीर्षक कायम गरी अबण्डामा रकम राखी पछि आयोजना तथा कार्यक्रमहरू स्वीकृत गर्ने परिपाटीको अन्त्य गर्नुपर्ने, तोकिएको समय सिमाभित्र अबण्डा रकम बाँडफाँट गर्ने,
- पहिचान नभएका नयाँ अत्यावश्यक क्षेत्रका आयोजना तथा कार्यक्रममा बजेट खर्च गर्नुपर्ने विशेष परिस्थिति सिर्जना भएमा मात्रै खर्च हुन नसक्ने सम्भावित आयोजना तथा कार्यक्रम र खर्च शीर्षकबाट दोस्रो चौमासिक भित्र रकमान्तर गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्ने,
- बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा अन्तरमन्त्रालयगत र महाशाखागत समन्वय बढाउनुपर्ने साथै संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कार्य जिम्मेवारी बमोजिम आपसी समन्वयमा आयोजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नुपर्ने,
- मनोरञ्जन कर र विज्ञापन कर संङ्कलनमा स्थानीय तहहरूको पर्याप्त ध्यान जान नसकेकोले सो क्षेत्र करको दायरामा समावेश भए तापनि अपेक्षाकृत रूपमा कर संङ्कलन भएको नदेखिएकाले स्थानीय तहहरूले विशेष जोड दिनुपर्ने,

- नदीजन्य पदार्थको बिक्रीबाट प्राप्त रकमका सम्बन्धमा अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ (संशोधनसहित) मा देखिएका द्विविधाले अपेक्षाकृत कर संकलन हुन नसकेको,
- संघबाट हस्तान्तरण भई आएका सशर्त, समपूरक र विशेष अनुदानका आयोजनाहरू प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गर्नुपर्ने साथै सशर्त अनुदानका आयोजनाहरूमा नपुग हुने रकम नेपाल सरकार अर्थ मन्त्रालयसँग समयमै माग गर्ने,
- प्रदेश सरकारको बजेट कार्यान्वयनमा स्थानीय तहहरूको समेत उल्लेख्य भूमिका हुने भएकोले प्रदेश सरकारबाट स्थानीय तहहरूलाई उपलब्ध गराइएको सशर्त, समपूरक र विशेष अनुदानका आयोजनाहरू समयमै सम्पन्न गर्न ध्यान दिनुपर्ने,
- आयोजना तथा कार्यक्रमहरू कार्यान्वयनका लागि प्राविधिक जनशक्ति अभाव रहेका निकायहरूले प्रचलित कानूनबमोजिम आवश्यक जनशक्ति सेवा करार वा परामर्श सेवाबाट आपूर्ति गरी समयमा कार्यान्वयन गर्ने,
- आयोजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनका सम्बन्धमा कुनै अन्यौलता वा बाधा अड्काउ देखिन आएमा नेपाल सरकारका सम्बन्धित विषयगत मन्त्रालयहरू, प्रदेश सरकारका अन्य मन्त्रालयहरू तथा स्थानीय तहहरूसँग समयमै आवश्यक समन्वय गरी बाधा अड्काउ फुकाएर आयोजना तथा कार्यक्रम सम्पन्न गर्ने।

६.१९ निष्कर्ष:

राजस्व वृद्धिको लागि स्थानीय तहलाई प्रभावकारी रूपमा परिचालन गरी आन्तरिक आयमा बढोत्तरी गर्दै स्थानीय तहलाई उपलब्ध गराउने अनुदानहरू मागमा आधारित र प्रदेश सरकारको योगदानको स्पष्ट पहिचान हुने गरी परिमार्जन गर्दै प्रदेशको समग्र विकासको लागि स्रोत साधन व्यवस्थापनका साथै विषयगत मन्त्रालयहरूको पूँजीगत खर्चमा बढोत्तरीका माध्यमबाट “समृद्ध लुम्बिनी: आत्मनिर्भर प्रदेश” को दीर्घकालीन लक्ष्य हासिल गर्न सकिने अपेक्षा गर्न सकिन्छ।

परिच्छेद-७

भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय

७.१ पृष्ठभूमि:

नेपालको संविधान अनुसार संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन पद्धतिको अवलम्बनसँगै प्रदेश भित्रका सडक, पूल, सिंचाइ, खानेपानी, उर्जा, आवास, भवन, शहरी विकास जस्ता पूर्वाधार आयोजनाहरूको तर्जुमा, कार्यान्वयन, अध्ययन, अनुसन्धान, अनुगमन तथा यातायात सम्बन्धी व्यवस्थापकीय कार्य गर्ने उद्देश्यले मिति २०७४/१०/१९ मा भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालयको स्थापना भएको हो।

प्रदेश सरकारको मिति २०७८/०१/०६ को निर्णयानुसार स्वीकृत प्रदेश सरकार कार्यविभाजन नियमावली २०७८ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी मिति २०७८ भाद्र १८ गते प्रदेश राजपत्रमा प्रकाशित भए वमोजिम यस मन्त्रालयको कार्यक्षेत्र सडक, पूल लगायतको यातायात पूर्वाधारहरूको अध्ययन, निर्माण, संचालन, मर्मत कायम गरिएको छ। हाल यस मन्त्रालय अन्तर्गत एउटा यातायात पूर्वाधार निर्देशनालय र ११ वटा सडक पूर्वाधार विकास कार्यालयहरू क्रियाशील रही प्रदेशका १२ वटै जिल्लामा सेवा प्रदान गर्दै आएका छन्।

७.२ दीर्घकालीन सोच:

गरिवी निवारण र दिगो शान्ति स्थापनाका लागि आवश्यक यातायात पूर्वाधारहरूको विकासको माध्यमबाट आर्थिक तथा सामाजिक समृद्धि हासिल गरी प्रदेशको "समृद्ध लुम्बिनी: आत्मनिर्भर प्रदेश" को लक्ष्यमा टेवा पुऱ्याउनु यस मन्त्रालयको दीर्घकालिन सोच रहेको छ।

७.३ उद्देश्य:

प्रदेशभर सडक, सडक-पूल, झोलुङ्गे पूल जस्ता भौतिक पूर्वाधारहरूको विकास गर्नु यस मन्त्रालयको मुलभूत उद्देश्य हो।

७.४ रणनीतिहरू:

- प्रदेशका स्थानीय तहहरूको पहुँच र आर्थिक बृद्धिलाई योगदान पुग्ने गरी भौतिक पूर्वाधारहरूको विकास, विस्तार र सुदृढीकरण गर्ने,
- भौतिक पूर्वाधारको विकासलाई रोजगारीका अवसर सिर्जना गर्ने माध्यमको रूपमा प्रयोग गर्ने,
- भौतिक पूर्वाधारको विकासलाई नागरिक एवं वातावरण मैत्री बनाउने,
- जलउत्पन्न प्रकोप तथा विपद जोखिम न्यूनीकरण हुने गरी पूर्वाधारहरूको विकास र विस्तार गर्ने,
- शहर गाउँ अन्तर सम्बन्धलाई सुदृढीकरण गर्ने गरी सडक पूर्वाधारको विकास र विस्तार गर्ने,
- स्थानीय श्रम, सीप, स्रोत, साधन र प्रविधिको उपयोगलाई प्राथमिकता दिई जनसहभागिता र जनस्वामित्वमा पूर्वाधारहरूको विकास गर्ने।

७.५ कार्यक्षेत्र:

सडक तथा यातायात

- प्रदेश स्तरका लोकमार्गहरु,
- साविकमा स्थानीय पूर्वाधार तथा कृषि सडक विभागबाट सञ्चालित प्रदेश स्तरका सम्पूर्ण कार्यहरु (संरचना समेत)
- दुई वा दुईभन्दा बढी स्थानीय तह भएर जाने सडकहरु (ग्रामीण र कृषि सडक समेत)
- झोलुङ्गे पुल,
- सडक सुरक्षा सुदृढीकरण।

७.६ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरु:

- प्रदेश मन्त्रिपरिषद कार्यविभाजन नियमावली, २०७८
- विनियोजन ऐन, २०७८
- आवधिक योजना

७.७ संगठन संरचना तथा जनशक्ति विवरण:

तालिकानं.-१.१ दरवन्दी र पदपूर्तिको अवस्था(मातहत कार्यालय समेत)

क्र.स.	पद	सेवा	समूह	उपसमूह	श्रेणी/तह	कूल दरवन्दी संख्या	पदपूर्ति संख्या	रिक्त
१	सचिव	नेपाल ईन्जिनियरिङ्ग	सिभिल	जनरल	रा.प.प्रथम	१	१	०
२	निर्देशक	नेपाल ईन्जिनियरिङ्ग	सिभिल	जनरल	अधिकृत एघारौं	१	०	१
३	सि.डि.ई	नेपाल ईन्जिनियरिङ्ग	सिभिल	जनरल	अधिकृत नवौं/दसौं	१२	४	८
४	सि.डि.ई	नेपाल ईन्जिनियरिङ्ग	सिभिल	जनरल/हाइवे	अधिकृत नवौं/दसौं	१	१	०
४	उपसचिव	नेपाल प्रशासन	सा.प्र		अधिकृत नवौं/दसौं	१	०	१
५	अधिकृत सातौं/आठौं	नेपाल प्रशासन	सा.प्र		अधिकृत सातौं/आठौं	३	१	२
६	अधिकृत सातौं/आठौं	नेपाल प्रशासन	लेखा		अधिकृत सातौं/आठौं	६	६	०
७	ईन्जिनियर	नेपाल ईन्जिनियरिङ्ग	सिभिल	जनरल	अधिकृत सातौं/आठौं	३५	१८	१७
८	ईन्जिनियर	नेपाल ईन्जिनियरिङ्ग	मेकानिकल	जनरल	अधिकृत सातौं/आठौं	१	०	१
९	कानून अधिकृत	न्याय	कानून		रा.प.तृतीय	१	१	०
१०	सहायक/अधिकृत	प्रशासन	सा.प्र			१५	१३	२

११	सहायक/अधिकृत	प्रशासन	लेखा			८	८	०
१२	कम्प्युटर अपरेटर	विविध				१	०	१
१२	सव-इन्जिनियर	नेपाल ईन्जिनियरिङ्ग	सिभिल	जनरल		६१	२८	३३
१३	ल्याव-टेक्निसियन	नेपाल ईन्जिनियरिङ्ग	सिभिल			१२	०	१२
१४	ह.स.चा					१६	१६	०
१५	का.स					२९	२९	०
जम्मा						२०४	१२६	८

(श्रोत: मन्त्रालय)

७.८ चालु आ.व.२०७८/७९को फागुन मसान्तसम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरू:

- नयाँ सडक ट्रयाक निर्माण कार्य २२ कि.मी मा भएको,
- सडक विस्तार ११५ कि.मी भएको,
- सडक ग्राभेल गर्ने कार्य ११५ कि.मी मा भएको,
- सडक कालोपत्रे गर्ने कार्य ७५ कि.मी मा भएको,
- कल्भर्ट/कजबे २५० वटा निर्माण भएको,
- पक्की नाला निर्माण ९० कि.मी लम्बाइमा भएको,
- १७ वटा सडक पूल निर्माण भएको,
- ५ वटा झोलुङ्गे पूल निर्माण भएको।

७.९ तयार भएका ऐन, नियमावली तथा कार्यविधिको विवरण:

- प्रदेश सडक ऐन, २०७७
- सडक छेउमा फ्युल फिलिड स्टेशन स्थापनका लागि मापदण्ड, २०७६
- सडक तथा फुटपाथ निर्माण सम्बन्धी निर्देशिका, २०७७
- सडक पूर्वाधार निर्माणमा उपभोक्ता समिति परिचालन कार्यविधि, २०७८

७.१० वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमको ०७८ फागुन सम्मको प्रगति विवरण:

नीति तथा कार्यक्रमको बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
८८	सडक गुरुयोजना वमोजिम प्रदेश राजमार्ग, कृषि, पर्यटन तथा आन्तरिक आयमा टेवा पुर्याउने सडक निर्माणमा जोड दिनेछ।	८ वटा कृषि सडक, १६ वटा पर्यटन स्थल सडक निर्माणाधिन रहेको।
८९	स्थानीय तह पहुँच मार्ग र अन्तर जिल्ला जोड्ने सडक निर्माण गर्ने	२१ वटा स्थानीय तह पहुँच मार्ग योजना निर्माणाधिन अवस्थामा रहेको।
९०	प्रदेश सरकारको प्राथमिकतामा रहेको सिद्धार्थ राजमार्ग अन्तर्गतको सिद्धबाबा क्षेत्रको बैकल्पिक मार्गको रूपमा रहेको निर्माणाधिन चरङ्गे-झुम्सा सडकमा आगामी आ.व मा यातायात संचालन	१३ कि.मी सडक मध्य ९ कि.मी मा स्ट्रक्चरको कार्य सम्पन्न गरिएको, ३.५ कि.मी कालोपत्रे गरिएको।

नीति तथा कार्यक्रमको बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
	गर्ने गरी खण्डाशिमत गरिनेछ।	
९१	प्राथमिकता प्राप्त सडक संजालको दिगो व्यवस्थापनको लागि कार्यसम्पादनमा आधारित सम्झौता गरी नियमित मर्मत संभार कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।	१७५० कि.मी नियमित मर्मत संभार गरिएको।
९५	प्रेदशका सडक पूलको सूचि तयार गरी प्राथमिकताको आधारमा अध्ययन र निर्माण गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ।	सूचि तयारी गरी प्राथमिकताको आधारमा DPR कार्य अघि बढाइएको।
९७	प्रदेशस्तरमा सुविधा सम्पन्न प्रयोगशाला निर्माण गरिनेछ।	कपिलवस्तुमा प्रयोगशाला निर्माणका लागि ठेक्का सम्झौता गरिएको।

(श्रोत: भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय)

७.११ बजेट वक्तव्यको ०७८ फागुन सम्मको प्रगति विवरण:

ब. व.को बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
४६	प्रदेश सरकारको प्राथमिकतामा रहेको सिद्धार्थ राजमार्ग अन्तर्गतको सिद्धबाबा क्षेत्रको बैकल्पिक मार्गको रूपमा रहेको निर्माणाधिन चरङ्गे-झुम्सा सडकमा आगामी आ.व मा यातायात संचालन गर्ने गरी खण्डाशिमत गरिनेछ।	१३ कि.मी सडक मध्य ९ कि.मी मा स्ट्रक्चरको कार्य सम्पन्न गरिएको, ३.५ कि.मी कालोपत्रे गरिएको।
४८	नियमित सवारी चल्ने ११४ वटा सडकमा नियमित मर्मत संभार गरी सडकको दिगोपन अभिवृद्धि गरिने।	सडक हेरालु वाट नियमित मर्मत संभार हुने गरेको।
४९	सडक दुर्घटनालाई न्यूनीकरण गर्न सडक सुरक्षा कार्यक्रमलाई महत्त्व दिइने।	सडक दुर्घटना न्यूनीकरणका कार्यक्रमहरू पूर्वाधार विकास कार्यालयहरूबाट संचालन गरिएको।
५०	प्रदेशस्तरीय यातायात गुरुयोजना तयार गर्ने	(PTMP) प्रदेशस्तरीय यातायात गुरुयोजना तर्जुमा अन्तिम चरणमा रहेको

७.१२ आ.व.२०७८।०७९को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति र
असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान:

(रु.हजारमा)

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %मा
१	प्रदेशस्तरका प्रमुख राजमार्ग एवं प्रदेश गौरवका आयोजनाहरु	२३	६८४०००	२३	१००	११९९२४	१७.५३	२३	१००	६१५६००	९०
२	प्रदेश क्षेत्र स्तरीय सडक	४२१	१००५०००	४२१	१००	७०७१९	७.०३	४२१	१००	९०४५००	९०
३	प्रदेश स्तरीय सडक	१४९	५१९८००	१४९	१००	८१०२८	१५.५८	१४९	१००	४६७८२०	९०
४	स्थानीय तह पहुँच मार्ग	२१	५३५०००	२१	१००	१३९२११	२६.०२	२१	१००	४८१५००	९०
५	पर्यटन स्थल पहुँच मार्ग	१६	१८३०००	१६	१००	२२८८	१.२५	१६	१००	१६४७००	९०
६	सीमा क्षेत्र सडक कार्यक्रम	१८	२९६८००	१८	१००	३५९६३	१२.११	१८	१००	२४०१२०	९०
७	कृषि सडक	८	७८०६०	८	१००	२३५००	३०.११	८	१००	७०२५४	९०
८	अन्य पहुँच मार्ग (जलाशय, उर्जा, निर्माण सामग्री श्रोत स्थल, अन्य सरकारी निकाय आदी)	६	५५३००	६	१००	२३५००	४२.५	६	१००	४९७७०	९०
९	अधुरा आयोजनाहरु	१५	१२०७४०	१५	१००	२११२१	१७.४९	१५	१००	१०८६६६	९०
१०	सडक पुल निर्माण क्रमागत	१०३	१५३१५००	१०३	१००	३३५०२३	२१.९	१०३	१००	१३७८३५०	९०
११	झोलुङ्गे पुल निर्माण क्रमागत	१३	१२२५००	१३	१००	२५६८६	२०.९६	१३	१००	११०२५०	९०
१२	झोलुङ्गे पुल निर्माण (नयाँ)	८	१४४५००	८	१००	२८२१	१.९५	८	१००	१३००५०	९०

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %मा
१३	सडक पुल निर्माण (नयाँ)	६६	४८४००	६६	१००	३३८८०	५१.३	६६	१००	४३५६०	९०
१४	परामर्श सेवा खरिद	११	३९०००	६६	१००	२३४००	३०.२	६६	१००	३५१००	९०
१५	अन्य सडक आयोजनाहरु	३३९	६१८९००	३३९	१००	३७१३४०	२०.३	३३९	१००	५५७०१०	९०
१६	सडक सुरक्षा कार्यक्रम	११	१०५००	११	१००	६३००	३१.२	११	१००	९४५०	९०
१७	आकस्मिक मर्मत	११	८५००	११	१००	५१००	५०.३	११	१००	७६५०	९०
१८	सडक संजालको नियमित मर्मत	११३	२२१२१८	११३	१००	१३२७३०	३२.१	११३	१००	१९९०९६	९०
१९	झोलुङ्गे पुल मर्मत	१३	१३०१२	१३	१००	७८२७	२२.३	१३	१००	११७१०	९०
१९	सडक संजालको मर्मत संभार	६४	५५५३७०	६४	१००	३३३२२२	१५.८	६४	१००	४९९८३३	९०
२०	समपुरक आयोजनाहरु	११	११२५४००	११	१००	६७५२४०	३५.३	११	१००	१०१२८६०	९०
२१	स्थानीय स्तरका सडक पुल तथा सामुदायिक पहुँच सुधार परियोजना	२७	२४००००	२७	१००	१४४०००	२५.८	२७	१००	२१६०००	९०
२२	रणनीतिक सडक	१३	४०७८००	१३	१००	२४४६८०	३०.२	१३	१००	३६७०२०	९०
२३	प्रादेशिक सडक	३९	३१३१००	३९	१००	१९८६०	३५.३	३९	१००	२८१७९०	९०
२४	वर्षाको कारण क्षतिग्रस्त ६ जिल्लाका सडकहरुको मर्मत संभार	२८	५००००	२८	१००	३००००	२०.१	२८	१००	४५०००	९०
	जम्मा	१६०२	८९२७४००	१६०२	१००	२९०८३६३	२४.५९	१६०२	१००	८०३४६६०	९०

७.१३ आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को विनियोजित बजेट तथा वित्तीय प्रगति:

रु. हजारमा

बजेट शीर्षक	विनियोजित बजेट	वार्षिक खर्च	प्रतिशत
चालु	३८६१७१	२८३२२८	७३.३४
पूँजीगत	१०९९१७४७	९५३०७८४	८६.७१
जम्मा	११३७७९१८	९८१४०१२	८६.२५

७.१४ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को विनियोजित बजेट तथा फागुनसम्मको वित्तीय प्रगति र ०७९ असारसम्मको अनुमानित खर्च:

रु. हजारमा

बजेट शीर्षक	विनियोजित बजेट	खर्च प्रतिशत	असार मसान्तसम्मको अनुमानित खर्च
चालु	१६०३८२	५७.८४	११२२६७
पूँजीगत	८९२७४००	२४.१४	६२४८१३०
संचित कोष			
जम्मा	९०८६२८२	२४.७४	६३६०३९७

७.१५ विकास आयोजना तथा कार्यक्रमहरूबाट सिर्जित रोजगारीको विवरण:

- सडकको नियमित मर्मत गर्न सडक हेरालु राखी ७५० जनालाई प्रत्यक्ष रोजगारी दिइएको,
- सडक तथा पूल निर्माण गरी रोजगारी सिर्जना गरिएको।

७.१६ समस्या तथा चुनौतीहरू:

- दरवन्दी अनुसार कर्मचारी पदपूर्ति नभएको,
- बहुवर्षीय आयोजनाहरूमा बजेट अभाव र टुक्रे योजनाहरूको संख्या अत्याधिक भएको,
- कार्यक्रम तथा बजेट संशोधनको अनिश्चितता,
- निर्माण सामग्रीको अभाव तथा मूल्यवृद्धि भएको,
- आयोजना निरीक्षणका लागि सवारी साधनको अभाव भएको।

७.१७ माथि उल्लेखित समस्या समाधानका लागि चालिएका कदमहरु:

- दरबन्दी अनुसार कर्मचारी पदपूर्ति हुनुपर्ने,
- बचत हुने योजनाहरुबाट रकम अपुग हुने योजनामा रकमान्तर हुनुपर्ने,
- आवश्यकताको आधारमा ठूला योजनाहरु मात्र संचालन गर्नुपर्ने,
- सशर्तका आयोजनाहरुमा थप बजेट व्यवस्था हुनुपर्ने,
- आयोजनाहरु निरीक्षणका लागि सवारी साधनको व्यवस्था हुनुपर्ने।

७.१८ आगामी कार्य दिशा:

सशर्त तर्फ र समानीकरण तर्फका आयोजनाहरुमा थप आवश्यक बजेटको लागि बचत हुने आयोजनाहरुबाट बजेट नपुग हुने आयोजनामा रकमान्तर गर्नेगरी कार्यक्रम संशोधन गर्न आवश्यक रहेको छ। साथै आयोजनाहरु तोकिएको समयमै गुणस्तरीय रूपमा सम्पन्न गर्न मन्त्रालय, निर्देशनालय र सम्बन्धित कार्यालयहरुबाट अनुगमन निरन्तर गर्नुपर्ने देखिन्छ।

७.१९ निष्कर्ष:

चालु आ.व ०७८/०७९ मा चालु तर्फ रु १६०३८२०००, पूजीगत तर्फ ८९२७४००००० गरी कूल बजेट रु ९०८६२८२००० विनियोजन भएको छ। कोरोनाको कहरको अवधिमा समेत फाल्गुन मसान्त सम्म पूजीगत खर्च २४.१४% हासिल गरिएको छ र यस आ.व को अन्त्य सम्म ७० प्रतिशत पूजीगत खर्चको अपेक्षा राखिएको छ। विभिन्न शिर्षक अन्तर्गत १६०२ वटा आयोजनाहरु यस आ.व मा संचालन गरिएको छ। यस मन्त्रालय अन्तर्गत २०४ स्वीकृत दरबन्दी रहेकोमा १२६ दरबन्दी पूर्ति भएको र ७७ वटा विभिन्न पदका दरबन्दी पदपूर्ति हुन बाँकी छ। फाल्गुन मसान्त सम्म नयाँ सडक ट्रयाक निर्माण कार्य २२ कि.मी भएको, ग्राबेलिङ्ग ११२ कि.मी भएको, ७५ कि.मी सडक कालोपत्रे भएको, १७ वटा सडक पूल र ५ वटा झोलुङ्गे पूल निर्माण भएको छ। उपभोक्ता परिचालन समवन्धी कार्यविधिको तर्जुमा गरी रु १० लाख भन्दा साना आयोजनाहरु आवश्यकताको आधारमा उपभोक्ता मार्फत संचालन गरिएको छ।

परिच्छेद-८ आन्तरिक मामिला तथा सञ्चार मन्त्रालय

८.१ पृष्ठभूमि:

सार्वजनिक प्रशासनलाई जनमुखी, जवाफदेही, पारदर्शी, नतिजामूलक र सुशासनयुक्त बनाउने पहिलो दायित्व सरकारको हो। सरकारका नीति तथा कार्यक्रमलाई उपयुक्त तवरले यथा समयमै कार्यान्वयन गरी नागरिक आवश्यकता परीपूर्ती गर्नुका साथै सरकार र नागरिक बीचको सम्बन्धलाई सुमधुर बनाई प्रदेश सरकारको समृद्ध लुम्बिनी आत्मनिर्भर प्रदेशको दीर्घकालिन सौँचलाई व्यवहारमा उतार्न आन्तरिक मामिला तथा सञ्चार मन्त्रालय प्रतिवद्ध रहँदै आएको छ। मन्त्रालयले आफ्नो कार्य जिम्मेवारी बमोजिम साँगठनिक लक्ष्य तथा उद्देश्य हाँसिल गर्ने सन्दर्भमा शान्ति सुरक्षा, विपद् व्यवस्थापन र सूचना तथा संचार क्षेत्रको कार्यलाई कार्यान्वयन योग्य तवरले बजेट तथा कार्यक्रमका माध्यमबाट कार्यान्वयनमा जोड दिएको छ।

८.२ कार्यक्षेत्र:

नेपालको संविधान बमोजिम प्रदेश सरकार गठन भई प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावलीले मन्त्रालयलाई मूलतः प्रदेश भित्र शान्ति सुरक्षा, विपद् व्यवस्थापन, र सूचना तथा संचार क्षेत्रको जिम्मेवारी सुम्पिएको छ। प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावलीले यस मन्त्रालयलाई विभिन्न ३३ वटा कार्यक्षेत्र तोकिएकोमा मन्त्रालयले मूलतः उल्लिखित तिनवटा क्षेत्रमा आधारित भई वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र बजेट तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिँदै आईएको छ। प्रदेश सुशासन सञ्चालन, व्यवस्थापन र समन्वयमा प्रभावकारिता कायम गरी सुशासन प्रवर्द्धन गर्न मन्त्रालय प्रतिवद्ध छ। प्रहरी कर्मचारीको समायोजन भई प्रदेश मातहत आउने अपेक्षा सहित मन्त्रालयले प्रदेश भित्रको शान्ति सुरक्षा कायम गर्न टेवा पुग्ने गरी सुरक्षा निकायको मनोबल उच्च राख्ने गरी बजेट विनियोजन गर्दै आएको छ। विपद् व्यवस्थापन कोषमा रकम सुनिश्चित गरी विपदबाट प्रभावितहरूलाई राहत उपलब्ध गराउँदै आएको छ। यसै गरी कानून निर्माणको कार्यलाई उच्च प्राथमिकतामा राखी मन्त्रालयलाई आवश्यक पर्ने कानूनहरू तर्जुमा गर्नुका साथै अन्य मन्त्रालयहरूबाट तर्जुमा भएका कानूनमा राय तथा परामर्शका साथै सहमति प्रदान गर्दै आईएको छ। प्रदेश सरकारबाट सम्पादन भएका कार्यहरूका बारे नागरिकलाई सुसूचित हुने वातावरण सृजना गर्नुका साथै संचारकर्मीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्दै सत्य, तथ्य र विश्वसनीय समाचार संप्रेषणमा जोड दिँदै आएको छ। विश्वव्यापी महामारीको रूपमा फैलिएको कोरोना भाईरस (कोभिड १९) ले पारेको प्रभावका कारण वार्षिकरूपमा निर्दिष्ट गरिएका लक्षहरू अपेक्षाकृतरूपमा हासिल गर्न कठिनाई उत्पन्न भएता पनि समग्रमा वार्षिक कार्यक्रम कार्यान्वयनमा मन्त्रालयको तयारी र तत्परता पर्याप्त नै रह्यो।

द.३ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरु:

मन्त्रालयको कार्यसम्पादनलाई प्रभावकारी बनाउने सन्दर्भमा विभिन्न कानूनी तथा नीतिगत प्रबन्ध गरिएको छ।

- कार्य विभाजन नियमावलीले व्यवस्था गरेको विपद् व्यवस्थापनका सन्दर्भमा थप राहात तथा व्यवस्थाका लागि प्रदेश विपद् व्यवस्थापन ऐन,
- प्रदेशभर शान्ति सुरक्षा तथा प्रहरी व्यवस्थापनको कार्यलाई व्यवस्थित बनाउन प्रदेश प्रहरी ऐनको मस्यौदा तयारी गरिएको,
- सञ्चार क्षेत्रलाई व्यवस्थित बनाउन सञ्चार विधेयकको मस्यौदा तयार गरिएको।

द.४ संगठन संरचना तथा जनशक्ति विवरण:

क्र.सं.	पद	पद संख्या	पदपूर्तीको अवस्था	रिक्त दरबन्दी
१	प्रदेश सचिव	१	१	०
२	अधिकृत नवौं/दशौं (प्रशासन)	२	१	१
३	अधिकृत नवौं/दशौं (IT)	१	०	१
४	अधिकृत सातौं/आठौं (प्रशासन)	६	३	३
५	IT ईन्जिनियर (सातौं/आठौं)	१	०	१
६	लेखा अधिकृत	१	१	०
७	कानून अधिकृत	१	१	०
८	सहायक/अधिकृत (पाचौं/छैटौं)	६	२	४
९	कम्प्युटर अपरेटर(पाचौं/छैटौं)	४	४	०
१०	सहायक(चौथो/पाचौं)	१	१	०
११	लेखा सहायक(चौथो/पाचौं)	१	१	०
१२	हलुका सवारी चालक	४	४	०
१३	कार्यालय सहयोगी	६	६	०
	जम्मा	३५	२५	१०

८.५ आ.व. २०७८/७९ मा २०७८ फागुन मसान्तसम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरू:

पाल्पा, अर्घाखाँची, रूकुम पूर्व, प्यूठान, बाँके र कपिलवस्तुमा जिल्ला स्तरीय सुरक्षा व्यवस्थापन गोष्ठी सम्पन्न गरिएको। जसबाट जिल्लाको सुरक्षा अवस्थाको जानकारी प्राप्त भएको, भावि रणनीति र प्रदेश सरकारको भूमिका सम्बन्धमा स्पष्ट भएको,

प्रदेशको हित एवं प्रतिष्ठा अभिवृद्धिमा योगदान पुऱ्याउने ५७ जनालाई प्रदेश पदकबाट विभुषित हुने महानुभावहरूलाई प्रदेश सरकारका तर्फबाट प्रदान गरिने प्रदेश पदकबाट विभुषित गरिएको। यसबाट प्रदेशको गौरव बढ्नुका साथै इमान्दार, नैतिकवान र राष्ट्रसेवामा लागेका महानुभावलाई प्रेरणा मिलेको,

- प्रदेश सरकारका गतिविधिहरू समेटिएको टेलिभिजन कार्यक्रम समृद्धिका पाईला उत्पादन र प्रशारण गर्न सम्झौता भई नेपाल टेलिभिजन कोहलपुरबाट साप्ताहिक रूपमा कार्यक्रम प्रशारण भईरहेको,
- एफ.एम. रेडियोसँग सहकार्य अनुदान अन्तर्गत प्रदेश सरकारका गतिविधिहरू समेटिएका रेडियो कार्यक्रमहरू प्रशारण भैरहेको,

द्वन्द्वका क्रममा घाइते तथा अपाङ्ग भएकाहरूको उपचार प्रक्रियालाई निरन्तरता प्रदान गरिएको। यसले द्वन्द्व पिडितको पिडा कम गर्न सहयोग गरी राज्यप्रति नागरिक विश्वास अभिवृद्धिमा टेवा पुगेको,

हेलिप्याड निर्माण, प्रदेश प्रहरी ईकाई भवन निर्माण, कारागारहरूमा संरचना निर्माण, प्रहरी कार्यालयहरूको परिसरमा संरचना निर्माण तथा ट्राफिक प्रहरी विट निर्माणको लागि रकम वण्डा गरि सम्बन्धित प्रशासन/प्रहरी कार्यालयहरूमा बजेट अख्तियारी पठाईएको,

गुल्मीको शान्तिपुर, अर्घाखाँचीको धारापानी र रोल्पाको कोटगाँउमा नवनिर्मित प्रदेश प्रहरी ईकाई भवनको निर्माण सम्पन्न भई उद्घाटन समेत गरिएको।

८.६ तयार भएका ऐन, नियमावली तथा कार्यविधिको विवरण:

- प्रदेश पदक (पहिलो संशोधन) ऐन, २०७८
- सञ्चार माध्यमलाई अनुदान वितरण सम्बन्धी कार्यविधि, २०७८
- सार्वजनिक सन्देशमुलक रेडियो सामग्री उत्पादन तथा प्रशारण कार्यविधि, २०७८
- द्वन्द्व प्रभावित स्वरोजगार कार्यक्रम (सञ्चालन तथा व्यवस्थापन) कार्यविधि, २०७८
- प्रदेश विपद् व्यवस्थापन कार्यसञ्चालन निर्देशिका, २०७६ को दोस्रो संशोधन।

८.७ बाषिक नीति तथा कार्यक्रमको २०७८ फागुन सम्मको प्रगति विवरण:

नीति तथा कार्यक्रमको बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
१०१	प्रदेश प्रहरी इकाई भवन निर्माण	अघिल्लो आर्थिक वर्षहरूमा प्रस्ताव गरिएका प्रदेश प्रहरी इकाई भवन निर्माण कार्यलाई निरन्तरता दिदै यो वर्ष नवलपरासीको बेलटार, रुपन्देहीको हाटिबनगाई, कपिलवस्तुको पकडी, बर्दियाको जयनगर र भुरीगाँउ, बाँकेको धनौली, पाल्पाको बल्डेडगढी, प्यूठानको मरन्ठा, रोल्पाको नुवागाँउ र रुकुमपूर्वको काँकमीमा भवन निर्माणका लागि रकम वण्डा गरी सम्बन्धित जिल्ला प्रहरी कार्यालयहरूलाई बजेट अख्तियारी प्रदान गरिएको।
१०२	प्रदेश प्रहरी अस्पतालको स्तरोन्नती	प्रहरी अस्पतालको अपरेशन थियटर निर्माणको लागि बजेट व्यवस्था गरी अख्तियारी प्रदान गरिएको ।
	प्रदेश प्रहरी तालिम केन्द्रको स्तरोन्नती	प्रदेश प्रहरी तालिम केन्द्र प्रशिक्षार्थी व्यारेक निर्माण तथा तालिम केन्द्रको कम्पाउण्ड वाल र डिउटी कक्ष निर्माणका लागि आवश्यक बजेट व्यवस्था गरी अख्तियारी प्रदान गरिएको ।
१०३	प्रदेश प्रहरीको क्षमता अभिवृद्धि	प्रहरी कार्यालयको कार्यसम्पादन उच्च बनाउनका लागि ब्रेथलाईजर मेशिन खरिद र मोटरसाईकल खरिदका लागि आवश्यक प्रक्रिया थालनी गरिएको।
१०४	ट्राफिक व्यवस्थापन र सि.सि.टि.भि. जडान	दाङको भालुवाङ देखि लमहिसम्म भि.एम.एस. प्रविधिमा आधारित सि.सि.टि.भि. जडान कार्य सम्पन्न गरिएको तथा रुपन्देहीको सैनामैना देखि सालझण्डी सम्म भि.एम.एस. प्रविधिमा आधारित सि.सि.टि.भि. जडान कार्यका लागि बोलपत्र आव्हान गरिएको ।
१०५	लागूपदार्थ विरुद्ध जनचेतनामुलक कार्यक्रम	पाल्पाको तानसेन बहुमुखी क्याम्पस र गुल्मीको रुङ्गा मा.वि.मा अध्ययनरत विद्यार्थिको लागि जनचेतनामुलक कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको । र अन्य जिल्लामा कार्यक्रम गर्ने तयारी गरिएको ।
१०६	कारागार सुधार	कपिलवस्तु, बर्दिया, रोल्पा, गुल्मी र पाल्पा जिल्लामा कारागारको सुदृढिकरणका लागि बजेट अख्तियारी प्रदान गरिएको ।
१०७	आत्महत्या न्यूनिकरण कार्यक्रम	तनाव तथा द्वन्द्व व्यवस्थापन गरी आत्महत्या न्यूनिकरणका लागि कार्यक्रम सञ्चालनको तयारी गरिएको ।
१०८	विपद् जोखिम क्षेत्रको पहिचान	प्रदेशभित्रको विपद् जोखिम क्षेत्रहरूको पहिचान र नक्साङ्कनको लागि अवधारणा पत्र स्वीकृत गरी खरिद प्रक्रिया सुरु गरिएको ।
	हेलिप्याड निर्माण	पाल्पाको झ्यालटुङ्ग, गुल्मीको छल्लीबगर, अर्घाखाँचीको भुमिकास्थान, रोल्पाको राङ्सी र रुकुमपूर्वको पुथा उत्तरगंगामा हेलिप्याड निर्माणका लागि रकम वण्डा गरी सम्बन्धीत जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा बजेट अख्तियारी प्रदान गरिएको ।
१०९	द्वन्द्वका क्रममा घाईते भएका व्यक्तिहरूको उपचार	द्वन्द्वका क्रममा घाईते तथा अपाङ्ग भएकाहरूको लुम्बिनी प्रादेशिक अस्पतालमा उपचार व्यवस्था मिलाइएको ।

नीति तथा कार्यक्रमको बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
	जनआन्दोलन र जनयुद्धका घाईते र पूर्व लडाकुहरुको स्वास्थ्य विमा	१२ वटै जिल्ला प्रशासन कार्यालय र गृह मन्त्रालयसँग जनआन्दोलन र जनयुद्धका घाईते र पूर्व लडाकुहरुको विवरण माग गरिएको ।
११५	संचार माध्यम, पत्रकार एवं संचारकर्मीको क्षमता अभिवृद्धि	पत्रकारिक्षा क्षमता विकास कार्यक्रमको अवधारणापत्र स्वीकृत गरीएको ।
	संचार माध्यमसँग सहकार्य	७८ वटा एफ.एम. रेडियोहरु, १२ वटा टेलिभिजन तथा २८ वटा छापा सञ्चार माध्यमहरुबाट प्रदेश सरकारका विभिन्न गतिविधिहरु समेटिएका कार्यक्रमहरु प्रशारण भैरहेका छन् ।

(स्रोत:.....)

८.८ बजेट वक्तव्यको २०७८ फागुन सम्मको प्रगति विवरण:

ब.व.को बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
२७१	प्रदेश प्रहरीको संस्थागत सुदृढिकरण	अघिल्लो आर्थिक वर्षमा प्रस्ताव गरिएका प्रदेश प्रहरी इकाई भवन निर्माण कार्यलाई निरन्तरता दिदै यो वर्ष १० वटा नया प्रहरी इकाई भवन निर्माणका लागि बजेट अख्तियारी प्रदान गरिएको । जिल्ला प्रहरी कार्यालयहरुको सुधारमा बजेट अख्तियारी प्रदान गरिएको । प्रहरी तालिम केन्द्र, दङ्गा नियन्त्रण, प्रदेश प्रहरी अस्पताल लगायतका प्रहरी कार्यालयहरुमा बजेट अख्तियारी प्रदान गरिएको ।
२७२	सुरक्षा संवेदनशील क्षेत्रमा सि.सि.टि.भि जडान	दाङ्गको भालुवाङ्ग देखि लमहीसम्म भि.एम.एस. प्रविधिमा आधारित सि.सि.टि.भि. प्रणालीको कार्य सम्पन्न गरिएको तथा रुपन्देहीको सैनामैना देखि सालझण्डी सम्म उक्त प्रणाली जडानको लागि विद्युतिय बोलपत्र मुल्याङ्कनको चरणमा रहेको ।
२७३	लागूपदार्थ विरुद्ध जनचेतनामूलक कार्यक्रम	पाल्पा, गुल्मी र रुकुमपूर्वमा ११ र १२ मा अध्ययनरत विद्यार्थीको लागि जनचेतनामूलक कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको । र अन्य जिल्लामा कार्यक्रम गर्ने तयारी गरिएको ।
२७४	द्वन्द्वका क्रममा घाईते भएका व्यक्तिहरुको उपचार	द्वन्द्वका क्रममा घाईते तथा अपाङ्ग भएकाहरुको लुम्बिनी प्रादेशिक अस्पतालमा उपचार व्यवस्था मिलाइएको ।
	कारागार सुधार	रोल्पा, दाङ्ग र प्यूठानमा कारागार कार्यालय निर्माणका लागि बजेट अख्तियारी प्रदान गरिएको । कपिलवस्तु बर्दिया, रोल्पा, पाल्पा र गुल्मीमा कारागार सुधारका लागि आवश्यक बजेट अख्तियारी प्रदान गरिएको ।
	विपद् जोखिम क्षेत्रको पहिचान र	प्रदेशभित्रको विपद् जोखिम क्षेत्रहरुको पहिचान र नक्साङ्कनको

ब.व.को बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
२७७	विपद् प्रतिकार्य तालिम	लागि अवधारणा पत्र स्वीकृत गरी खरिद प्रक्रिया सुरु गरिएको । हालसम्म गुल्मीको मदाने, पाल्पाको रैनादेवी छहरा गाँउपालिका र अर्घाखाँचीको शितगंगा नगरपालिकामा विपद् प्रतिकार्य तालिम प्रदान गरिनुका साथै अन्य पालिकामा गर्ने तयारी गरिएको ।
२७८	हेलिप्याड निर्माण	पाल्पाको इयाल्टुङ्ग, गुल्मीको छल्लीबगर, अर्घाखाँचीको भुमिकास्थान, रोल्पाको राङ्सी र रुकुमपूर्वको पुथा उत्तरगंगामा हेलिप्याड निर्माणका लागि रकम वण्डा गरी सम्बन्धीत जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा बजेट अख्तियारी प्रदान गरिएको ।

८.९ आ.व. २०७८/७९ स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति र असार मसान्त सम्मको खर्चको अनुमान:

रु. हजारमा

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्तसम्म खर्चको अनुमान			
		परिणाम	बजेट	परिणाम	परिणाम	बजेट %	बजेट खर्च %	परिणाम	परिणाम	बजेट%	बजेट खर्च %
१	कोभिड १९ भाइरस रोकथाम तथा अन्य प्रकोप जन्य/महामारी नियन्त्रणका लागि सुरक्षा परिचालन खर्च		७५				५२			७५	१००
२	जिल्ला स्तरीय सुरक्षा व्यवस्थापन तथा अपराध नियन्त्रण सम्बन्धी अन्तरक्रिया तथा छलफल गोष्ठी		१५	६	५०	७	४७	१२	१००	१५	१००
३	विपद् पूर्वतयारी गोष्ठी		६	१	५०	१.५	२५	२	१००	४.२	७०
४	तनाव व्यवस्थापन तथा आत्महत्या न्यूनिकरण गर्न सचेतना कार्यक्रम		२०				०				
५	प्रदेशका विपद् जोखिम क्षेत्रहरुको पहिचान र नक्साङ्कन		१५				०				
६	विपद्को जोखिममा रहेका स्थानीय तहलाई विपद् प्रतिकार्य तालिम संचालन		४०	६	७५	२४	६०	८	१००	३५	८८
७	समृद्ध लुम्बिनी प्रदेश सम्बन्धी टेलिभिजन कार्यक्रम		५०				४०			५०	१००
८	प्रदेशमा सूचिकृत र आवद्ध छापा तथा अनलाईन संचार माध्यमसँग सहकार्य अनुदान		५०			१०	२०			४०	८०

९	प्रदेशमा सूचिकृत र आवद्ध टेलिभिजन कार्यक्रम संचालन सहकार्य अनुदान		५०			२०	४०			५०	१००
१०	एफ.एम. रेडियो कार्यक्रम प्रसारण सहकार्य अनुदान कार्यक्रम		१००			३०	३०			१००	१००
११	कैदीबन्दी आमाहरुसँग रहेका बालबालिकाहरुको शैक्षिक विकास कार्यक्रम		५			२.५	५०			२.५	५०
११	मुस्लिम तथा कुमाल जातिको वृत्तचित्र निर्माण		४०				२०			४०	१००
१२	सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा घाईते तथा अपाङ्ग भएकाहरुको उपचार		५०				५.३२			४०	६०
१३	सशस्त्र प्रहरी बाहिनी बैठक हल निर्माण		२०			१२	६०			२०	१००
१४	हेलिप्याड निर्माण		५०				०			५०	१००
१५	लुम्बिनी प्रदेशमा विज्ञापन बजार अनुसन्धान कार्यक्रम		५				०				
१६	प्रदेश पत्रकार महासंघ भवन निर्माण अनुदान		५०				०			५०	१००
१७	पत्रकार महासंघ कपिलवस्तु, पाल्पा, अर्घाखाँची, र रुपन्देही भवन निर्माण		२०				०			२०	१००
१९	सामुदायिक रेडियो प्रसारक संघ (अक्रोराब) लुम्बिनी प्रदेशलाई उपकरण खरिद अनुदान		५				०			५	१००
२०	ब्रोकास्टिङ एशोसियसन अफ नेपाल (बान) लुम्बिनी		५				०			५	१००

	प्रदेशलाई उपकरण खरिद अनुदान									
२१	महिलाले मात्र संचालन गरेको एफ.एम. रेडियोलाई उपकरण खरिद अनुदान		५				०		५	१००
२२	पत्रकारिता विकास कार्यक्रम		२०				०		२०	१००
२३	समावेशी पत्रकारिता विकास कार्यक्रम		२०				०		२०	१००
२४	सुशासन र विकास सम्बन्धी खोजमूलक आलेख लेखन र व्यवस्थापन कार्यक्रम		२०				०			
२५	थारु थिएटर दाङको संरचना निर्माण		२०				०		२०	१००
२६	मगर थिएटर रोल्पाको संरचना निर्माण		२०				०		२०	१००
२७	कारागारका कैदी बन्दीहरुको सकारात्मक सौच विकास कार्यक्रम		१२		२		१७		१२	१००
२८	लागु औषध दुर्व्यसन न्यूनिकरणको लागि सचेतना कार्यक्रम		१०		२		२०		१०	१००
२९	प्रादेशिक ट्राफिक चेतना प्रवर्द्धन सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम		२०		४		२०		२०	१००
३०	विपद् व्यवस्थापन सामग्री खरिद		१००				०		१००	१००
३१	प्रदेश प्रहरी ईकाई भवन निर्माण कोटगाँउ र खुङ्ग्री रोल्पा		३१५				२७.७		३१५	१००
३२	प्रदेश प्रहरी ईकाई भवन निर्माण पुरनधारा, दाङ		१५०				०		१५०	१००
३३	प्रदेश प्रहरी ईकाई		२००				६१.६		२००	१००

	भवन निर्माण भगवानपुर, बाँके										
३४	प्रदेश प्रहरी ईकाई भवन निर्माण गणेशपुर, कपिलवस्तु		२००				३४.०४			२००	१००
३५	प्रदेश प्रहरी ईकाई भवन निर्माण बुटवल, रुपन्देही		२००				६०			२००	१००
३६	प्रदेश प्रहरी ईकाई भवन निर्माण पिपलडाँडा, पाल्पा		२००				०			२००	१००
३७	प्रदेश प्रहरी ईकाई भवन निर्माण शान्तिपुर, गुल्मी		१२५	१	१००	६०	४५				
३८	प्रदेश प्रहरी ईकाई भवन निर्माण धारापानी, अर्घाखाँची		८१	१	१००	६४	८०				
३९	प्रदेश प्रहरी ईकाई भवन निर्माण जाड, रुकुम पूर्व		१५०				८०			१५०	१००
४०	प्रदेश प्रहरी ईकाई भवन निर्माण चुजाठाँटी, प्यूठान		१७६				०			१७६	१००
४१	ट्राफिक प्रहरी सुरक्षा चेकजाँच पोष्ट निर्माण		४०				०			४०	१००
४२	सैनामैना देखि सालझण्डी सम्म भि.एम.एस.सिस्टममा कम्प्याटिबल हुनेगरी सि.सि.टि.भि. प्रणालिको जडान		१५०				०			१४०	९५
४३	प्रदेश प्रहरी तालिम केन्द्र प्रशिक्षार्थी व्यारेक निर्माण		१००				०				
४४	प्रदेश प्रहरी तालिम केन्द्रको कम्पाउण्ड र डिउटी कक्ष निर्माण		६६.५				०			६६.५	१००
४५	प्रदेश प्रहरी ईकाई भवन निर्माण		७५०				०				
४६	प्रदेश प्रहरी कार्यालय दाङ्गको सौचालय		२०				०			२०	१००

	निर्माण									
४७	प्रहरी कार्यालय परिसरमा संरचना निर्माण		२००				०			२०० १००
४८	प्रदेश स्तरीय सूरक्षा गोष्ठी		३०				०			
४९	कारागारहरूको परिसरमा संरचना निर्माण		६०				०			६० १००

८.१० आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा विनियोजित बजेट तथा वित्तीय प्रगति:

बजेट शीर्षक	विनियोजित बजेट	वार्षिक खर्च	खर्च प्रतिशत
चालु	२६११.६२	१४४७.५८	६२.१०
पूँजीगत	४५६४	१८६८.८३	३९.३
जम्मा	७१७५.६२	३३१६.०५८	४६.७७

८.११ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा विनियोजित बजेट तथा फागुनसम्मको वित्तीय प्रगति र ०७९ असारसम्मको अनुमानित खर्च:

बजेट शीर्षक	विनियोजित बजेट	२०७८ पौष सम्मको खर्च	खर्च प्रतिशत	असार मसान्त सम्मको अनुमानित खर्च प्रतिशत
चालु	२६७७.५८	८५३.५५	३१.८८	८०
पूँजीगत	४०४७.५	११७८.४५	२९.१२	५५
जम्मा	६७२५.०८	२०३१.९९	३०.२२	५७

८.१२ नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका समस्या/कठिनाई (यदि भए)

- मन्त्रालय मातहत प्रादेशिक इकाई तथा कार्यालयहरू नहुदा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा कठिनाई भएको,

- कार्यक्रम संशोधन तथा बजेट अख्तियारी दिने वर्तमान प्रक्रिया लामो रहेको,
- प्रहरी समायोजन भइ प्रदेश मातहतमा नआएकोले बजेट तथा कार्यान्वयनमा समस्या देखिएको,
- संघीय इकाइलाई अख्तियारी दिने प्रक्रिया घुमाउरो भएको हुँदा अख्तियारी ढिलो प्रदान हुने जसले गर्दा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा समस्या परेको ।

८.१३ माथि उल्लेखित समस्या समाधानका लागि चाल्नुपर्ने कदम (प्रस्तावित)

- प्रदेश मामिला सूचना केन्द्रमा जनशक्ति व्यवस्थाका लागि मन्त्रालयस्तरीय O&M समितिको बैठकबाट सिफारिस गरी आर्थिक मामिला तथा सञ्चार मन्त्रालयमा सहमती माग गरी पठाईएको,
- अन्य समस्या समाधानका लागि प्रदेश स्तरीय विकास समाधान समितिको बैठकमा समस्या प्रस्तुत गर्ने गरिएको ।

परिच्छेद-९

स्वास्थ्य, जनसङ्ख्या तथा परिवार कल्याण मन्त्रालय

९.१ पृष्ठभूमि:

नेपालको संविधानमा निःशुल्क आधारभूत तथा आकस्मिक स्वास्थ्य सेवालाई मौलिक हकको रूपमा स्थापित गरेको छ। संघीयताको कार्यान्वयन संगै प्रदेशको मातहतका स्वास्थ्य क्षेत्रका संरचना तथा सेवा प्रणालीले पनि गुणस्तरीय तथा सुलभ स्वास्थ्य सेवाको प्रदान गर्नका लागि उचित रणनीतिहरू तय गरी कार्यान्वयनमा रहेको छ। गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा सर्वव्यापी पहुँच पुऱ्याउनु प्रदेशको समेत दायित्व रहेको छ। जस अनुरूप प्रदेशवासीहरूमा सरल, गुणस्तरीय तथा सुलभ स्वास्थ्य सेवा सुनिश्चित गर्न प्रदेश स्वास्थ्य नीति, २०७६ तयार गरिएको छ। संविधान बमोजिम विभिन्न तहले सम्पादन गर्ने कार्यहरूको अधिकार सूची, संघीय नीति तथा कार्यक्रमहरू, दिगो विकास लक्ष्य, नेपालले विभिन्न समयमा गरेका अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धताहरू एवम् प्रदेशमा स्वास्थ्य क्षेत्र भित्रका समस्या तथा चुनौतीहरू, प्रदेश नीति, प्रदेशमा उपलब्ध साधन र स्रोत, तथ्य तथा प्रमाणहरूलाई समेत विश्लेषण गरी प्रदेशको स्वास्थ्य क्षेत्रमा प्राथमिकता तय गरिएको छ।

संघीयता कार्यान्वयनसँगै २०७४ सालमा स्थापना भएको प्रदेश सरकारको संगठन संरचना बमोजिम स्वास्थ्य, शिक्षा, समाजकल्याण, महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरीक, श्रम तथा रोजगार, भाषा, कला, संस्कृति, युवा तथा खेलकुद र सरसफाई जस्ता क्षेत्रहरूमा काम गर्नको लागि सामाजिक विकास मन्त्रालयको गठन भएकोमा २०७८ साल बैशाख ६ गते संशोधित कार्य विभाजन नियमावली अनुसार सामाजिक विकास मन्त्रालयबाट शिक्षा तथा सामाजिक विकास मन्त्रालय र स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय गरी २ वटा मन्त्रालयमा विभाजन भएको र प्रदेश सरकार (मन्त्रिपरिषद्) को निर्णयानुसार मन्त्रालयको नाम स्वास्थ्य, जनसङ्ख्या तथा परिवार कल्याण मन्त्रालय कायम गरिएको छ।

९.२ दीर्घकालीन सोच

गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा सबै जनताको पहुँचमाफत स्वस्थ र सवल नागरीकको विकास।

९.३ उद्देश्य

- आधारभूत स्वास्थ्य सेवामा समतामूलक पहुँच सुनिश्चित गराउनु।
- गुणस्तरीय प्रवर्द्धनात्मक, निरोधात्मक एवं उपचारात्मक सेवामा जनताको सहज पहुँच बनाउनु।
- स्वस्थ जीवन शैली प्रवर्द्धन, व्यवहार परिवर्तन र जनस्वास्थ्यमा प्रतिकूल असर गर्ने कारक तत्वहरूलाई निरुत्साहित गर्नका लागि अनुकूल वातावरण सृजना गर्नु।
- विशेषज्ञ सेवा सहितको स्वास्थ्य सेवामा सबैको पहुँच पुऱ्याउनु।

- आपतकालीन र विपद्को अवस्थामा स्वास्थ्य सेवा प्रवाह प्रभावकारी रूपमा अविच्छिन्न उपलब्ध गर्नु।
- स्वास्थ्य सेवा व्यवस्थापनमा अन्तर सरकारी, सामुदायिक तथा बहुपक्षीय समन्वय, साझेदारी र सहकार्य गर्ने साथै आवश्यकता अनुरूप निजी र गैरसरकारी क्षेत्रसँग समेत सहकार्य गर्नु।
- प्रदेशवासीको स्वास्थ्योपचारमा हुने खर्चलाई कम गर्दै स्वास्थ्य सेवालाई सुलभ बनाउनु।

९.४ रणनीतिहरू

- प्रदेशभित्रका सबै तहका स्वास्थ्य संस्थाबाट निःशुल्क आधारभूत र आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरिएको सुनिश्चित गर्ने।
- गुणस्तरीय विशेषज्ञ तथा विशिष्टिकृत स्वास्थ्य सेवालाई सुदृढीकरण गर्दै समतामूलक पहुँच वृद्धि गरी सामाजिक, आर्थिक, भौगोलिक, लैंगिक, धार्मिक र सांस्कृतिक हिसाबले पछाडि परेका समुदायको गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा पहुँच र उपयोग वृद्धि गर्ने।
- गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रवाहको लागि आवश्यक जनशक्ति व्यवस्थापन, पूर्वाधार विकास, औषधि, औषधिजन्य सामग्री, औजार, उपकरण तथा निदानात्मक सेवाको व्यवस्था गर्ने।
- न्यूनतम सेवा मापदण्ड तथा राष्ट्रिय चिकित्सा मापदण्डका आधारमा प्रादेशिक मापदण्ड तयार गरी स्वास्थ्य संस्थाहरूबाट गुणस्तरीय रूपमा स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गर्ने।
- आयुर्वेद तथा प्रदेशमा प्रचलित अन्य परम्परागत, प्राकृतिक चिकित्सा, योग लगायत वैकल्पिक चिकित्सा पद्धतिहरूको आधारभूत, विशेषज्ञ तथा विशिष्टिकृत स्वास्थ्य सेवा प्रभावकारी रूपमा उपलब्ध गर्ने।
- स्वास्थ्यवर्द्धक खाद्य पदार्थको उत्पादन, उपलब्धता र उपभोग बढाई पोषण स्थितिमा सुधार गर्ने।
- जीवनपथमा आधारित स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गर्ने अवधारणा अनुरूप किशोर किशोरी तथा महिलाको सुरक्षित मातृत्व तथा प्रजनन स्वास्थ्य अधिकार सुनिश्चित गर्ने र विशेषगरी जेष्ठ नागरीक असहाय अपाङ्गहरूलाई घरघरमै स्वास्थ्य सेवा पुर्याउने।
- नसर्ने रोगहरूको रोकथाम तथा व्यवस्थापनको लागि प्रवर्द्धनात्मक, प्रतिकारात्मक, उपचारात्मक, पुर्नस्थापनात्मक तथा प्रशामक स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गर्ने।
- स्वस्थ जीवनशैली प्रवर्द्धनका लागि स्वस्थ सकारात्मक व्यवहार परिवर्तन, स्वास्थ्य शिक्षा र सूचना प्रवाह गर्दै अनुकूल वातावरण सुनिश्चित गर्ने।
- बढ्दो शहरीकरणबाट उत्पन्न हुने स्वास्थ्य समस्याहरूको व्यवस्थापनको लागि शहरी स्वास्थ्य प्रवर्द्धन योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने।
- विपद् वा प्रकोपको समयमा पर्न सक्ने सम्भावित स्वास्थ्य असरहरू तथा महामारी न्यूनीकरण एवम् प्रतिकार्यको लागि बहुपक्षीय सहकार्य गर्ने।
- वातावरणबाट स्वास्थ्यमा पर्ने प्रतिकूल असरहरू न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन गर्ने।
- विभिन्न कार्यस्थलहरूमा काम गर्ने कामदारहरूको पेशागत स्वास्थ्य सुरक्षा सुनिश्चित गर्ने।

- स्वास्थ्य सेवाको पहुँच र उपयोगमा वृद्धि गर्न सार्वजनिक, सामुदायिक तथा आवश्यकता अनुसार निजी क्षेत्रसँग साझेदारी गर्ने।
- स्वास्थ्य क्षेत्रका प्रगति एवम् उपलब्धिहरूलाई संस्थागत गर्दै थप उपलब्धि हासिल गर्न अध्ययन तथा अनुसन्धानात्मक कार्यलाई प्रवर्द्धन गर्दै निश्कर्षको आधारमा स्वास्थ्य कार्यक्रम तथा रणनीति निर्माण गरी लागु गर्ने।
- तथ्यमा आधारित योजना बनाउन र स्वास्थ्य सेवाको प्रभावकारी ब्यवस्थापन गर्न एकीकृत स्वास्थ्य सूचना प्रणालीलाई थप सुदृढ र प्रविधिमैत्री बनाउने।
- सरुवा रोग, किटजन्य रोग, पशुपन्छीजन्य रोग एवं सिकल सेल एनेमिया, थालासेमिया जस्ता निश्चित स्थान र समुदायमा विद्यमान रोगहरू तथा खुला सिमानाबाट भित्रिन सक्ने रोगहरूको रोकथाम, नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन प्रभावकारी रूपमा गर्ने।
- स्वास्थ्य क्षेत्रमा लगानी वृद्धि गर्दै सामाजिक सुरक्षा योजनालाई सुदृढ गरी स्वास्थ्योपचारमा पर्ने व्यक्तिगत व्ययभार कम गर्ने।
- जनसांख्यिक स्थिति र वितरणको आधारमा स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने।

९.५ कार्यक्षेत्र

स्वास्थ्य तथा सरसफाई लगायतका क्षेत्रहरू समेट्ने यस मन्त्रालयका निम्न लिखित कार्यक्षेत्रहरू रहेका यस मन्त्रालयको कार्य विभाजन यस प्रकार रहेको छ।

- स्वास्थ्य सेवा तथा पोषण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन ।
- प्रदेशस्तरमा आवश्यक पर्ने प्रवर्द्धनात्मक, प्रतिकारात्मक, उपचारात्मक तथा पुर्नस्थापनात्मक स्वास्थ्य सेवाको व्यवस्थापन ।
- स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी प्रदेशस्तरीय प्राज्ञिक, व्यवसायिक र पेसागत संघ संस्थाको दर्ता, सञ्चालन अनुमति र नियमन।
- प्रदेशस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर निर्धारण, अनुगमन र नियमन ।
- राष्ट्रिय मापदण्ड बमोजिम औषधीजन्य तथा स्वास्थ्य प्रविधि सम्बन्धी सामग्रीको उत्पादन तथा संचय, अधिकतम खुद्रा मूल्य निर्धारण, अन्तिम बिसर्जन, गुणस्तर तथा मापदण्ड निर्धारण र त्यस्ता सामग्री उत्पादन गर्ने उद्योगको दर्ता, सञ्चालन, अनुमति र नियमन ।
- राष्ट्रिय मापदण्ड अनुरूप अस्पताल, नर्सिङ्ग होम, निदान केन्द्र, उपचार केन्द्र र अन्य स्वास्थ्य संस्था तथा प्रयोगशालाको दर्ता, सञ्चालन, अनुमति र नियमन ।
- राष्ट्रिय मापदण्ड बमोजिम स्वास्थ्य बीमा लगायतका सामाजिक स्वास्थ्य सुरक्षा कार्यक्रमको व्यवस्थापन तथा नियमन ।
- प्रदेशस्तरीय स्वास्थ्य क्षेत्रको मानवस्रोत विकास र व्यवस्थापन ।

- औषधी निगरानी (Pharmacovigilance), औषधिको उचित प्रयोग र सुक्ष्म प्रतिजैविक प्रतिरोध (Antimicrobial Resistance) न्यूनीकरण ।
- खोप र परिवार नियोजन ।
- संवेदनशील औषधी तथा अन्य स्वास्थ्य सामग्री खरिद तथा आपूर्ति व्यवस्थापन ।
- प्रदेशस्तरमा स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी अध्ययन तथा अनुसन्धान तथा सूचना प्रणाली, स्वास्थ्य लेखा पद्धतिको संस्थागत व्यवस्थापन, सूचना प्रवाह ।
- प्रदेशस्तरीय जनस्वास्थ्य निगरानी व्यवस्थापन ।
- सूति, मदिरा र लागुपदार्थजन्य वस्तुको मापदण्ड, नियन्त्रण तथा नियमन ।
- स्वास्थ्य क्षेत्रमा आपत्कालीन अवस्था, विपद् र महामारी व्यवस्थापन, आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा प्रवाह, आपत्कालीन अवस्थाका लागि औषधी तथा औषधीजन्य सामग्रीको प्रादेशिक बफर स्टक व्यवस्थापन ।
- सरूवा तथा नसर्ने रोग नियन्त्रण तथा रोकथाम ।
- राष्ट्रिय मापदण्ड अनुरूप स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी भौतिक पूर्वाधार विकास तथा व्यवस्थापन ।
- स्वास्थ्यजन्य फोहोर व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड निर्धारण, कार्यान्वयन र नियमन ।
- आयुर्वेदिक, युनानी, आम्ची, होमियोप्याथिक, प्राकृतिक चिकित्सा लगायतका अन्य प्रचलित परम्परागत स्वास्थ्य उपचार सेवा सम्बन्धी प्रदेशस्तरीय मापदण्ड निर्धारण, कार्यान्वयन, अनुगमन र नियमन ।
- जनसंख्या, बसाइँ सराइ र परिवार नियोजन सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन, अध्ययन तथा अनुसन्धान, सूचना प्रणालीको स्थापना र सञ्चालन क्षमता अभिवृद्धि र राष्ट्रिय संस्थाहरूसँगको सम्पर्क र समन्वय ।

१.६ संगठन संरचना तथा जनशक्ति:

प्रदेश सरकार (मन्त्रिपरिषद्) मिति २०७८ बैशाख ६ गतेको निर्णयानुसार प्रदेश सरकार कार्यविभाजन नियमावली २०७४ खारेज गरी २०७८ जारी गरेको छ। प्रदेश सरकार कार्यविभाजन नियमावली २०७८ अनुसार यस प्रदेशमा स्वास्थ्य क्षेत्र हेर्ने स्वास्थ्य, जनसङ्ख्या तथा परिवार कल्याण मन्त्रालय नयाँ स्थापना भएको छ। यस मन्त्रालयको संगठन संरचना तथा जनशक्ति संरचना अस्थायी स्वीकृत भै हाल मन्त्रालयमा कार्यरत कर्मचारीको हकमा नेपाल सरकार स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालयबाट खटाइएका स्वास्थ्य सेवा ११ औं तहका सचिव, बिगतमा सामाजिक विकास मन्त्रालयमा रहेको स्वास्थ्य तर्फका कर्मचारी र मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयबाट कामकाज गर्न खटाइएका प्रशासन तथा लेखा समूहका केही कर्मचारीहरू कार्यरत छन्।

१.७ मातहतका निकायहरुको दरबन्दी र पदपूर्तिको अवस्था:

सिनं.	नाम	स्वीकृत दरबन्दी	पदपूर्ति	रिक्त
१	स्वास्थ्य, जनसङ्ख्या तथा परिवार कल्याण मन्त्रालय, रुपन्देही	३३	७	२६
२	स्वास्थ्य निर्देशनालय, बुटवल, रुपन्देही	३२	१५	१७
३	प्रदेश जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला, बुटवल, रुपन्देही	११	२	९
४	प्रदेश स्वास्थ्य आपूर्ति व्यवस्थापनकेन्द्र, बुटवल, रुपन्देही	१७	८	९
५	स्वास्थ्य तालिम केन्द्र, बुटवल, रुपन्देही	१३	७	६
६	अर्घाखाँची अस्पताल, सन्धिखर्क, अर्घाखाँची	३२	१४	१८
७	कपिलवस्तु अस्पताल, तौलिहवा, कपिलवस्तु	३३	१६	१७
८	गुल्मी अस्पताल, तम्घास, गुल्मी	५९	१८	४१
९	पाल्पा अस्पताल, तानसेन, पाल्पा	१७	१५	२
१०	रामपुर अस्पताल, पाल्पा	५९	७	३९
११	पृथ्वी चन्द्र अस्पताल, नवलपरासी	५९	१४	४५
१२	प्युठान अस्पताल, बिजुवार, प्युठान	५९	२०	३४
१३	बर्दिया अस्पताल, गुलरिया, बर्दिया	५९	२८	३१
१४	भीम अस्पताल, भैरहवा, रुपन्देही	४२	२६	१६
१५	राप्ती प्रादेशिक अस्पताल, तुल्सीपुर, दाङ	६३	३३	३०
१६	रुकुम पूर्व अस्पताल, रुकुम पूर्व	३१	८	२३
१७	रोल्पा अस्पताल, रेउघा, रोल्पा	२७	१३	१४
१८	लुम्बिनी प्रादेशिक अस्पताल, बुटवल, रुपन्देही	३४०	१२७	२१३
१९	अर्घाखाँची आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, सन्धिखर्क, अर्घाखाँची	७	५	२
२०	कपिलवस्तु आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, तौलिहवा, कपिलवस्तु	७	५	२
२१	गुल्मी आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, तम्घास, गुल्मी	७	५	२
२२	पाल्पा आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, तानसेन, पाल्पा	७	४	३
२३	प्युठान आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, खलंगा, प्युठान	७	५	२
२४	प्रादेशिक आयुर्वेद चिकित्सालय, बिजौरी, दाङ	३५	२१	१४
२५	बर्दिया आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, गुलरिया, बर्दिया	७	६	१
२६	बाँके आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, नेपालगञ्ज, बाँके	७	५	२
२७	राप्ती आयुर्वेद चिकित्सालय, तुल्सीपुर, दाङ	७	३	३

सिनं.	नाम	स्वीकृत दरवन्दी	पदपूर्ति	रिक्त
२८	रोल्पा आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, लिवाङ, रोल्पा	७	४	३
२९	लुम्बिनी आयुर्वेद चिकित्सालय, बुटवल, रुपन्देही	७	५	१
३०	स्वास्थ्य कार्यालय, अर्घाखाँची	१२	१०	२
३१	स्वास्थ्य कार्यालय, कपिलवस्तु	१५	१०	५
३२	स्वास्थ्य कार्यालय, गुल्मी	१४	९	५
३३	स्वास्थ्य कार्यालय, दाङ	१५	१२	३
३४	स्वास्थ्य कार्यालय, नवलपरासी	१२	१०	२
३५	स्वास्थ्य कार्यालय, पाल्पा	१५	१३	२
३६	स्वास्थ्य कार्यालय, प्यूठान	१२	९	३
३७	स्वास्थ्य कार्यालय, बर्दिया	१५	१०	५
३८	स्वास्थ्य कार्यालय, बाँके	१५	१५	०
३९	स्वास्थ्य कार्यालय, रुकुम पूर्व	१२	६	६
४०	स्वास्थ्य कार्यालय, रुपन्देही	१५	१३	२
४१	स्वास्थ्य कार्यालय, रोल्पा	१२	६	६
४२	आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, रुकुमपूर्व	७	२	५
४३	आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, नवलपरासी बर्दघाट सुस्ता पश्चिम	७	२	५
	जम्मा	१२४९	५७३	६७६

९.८ चालु आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ फाल्गुन मसान्तसम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरू:

- विश्व स्वास्थ्य संगठनको मान्यता अनुसार वार्षिक बजेटमा १०% शुरु विनियोजन गर्ने पहिलो प्रदेश
- अत्यावश्यकिय निःशुल्क वितरणका लागि औषधी खरिद सम्पन्न।
- प्रदेश विपन्न नागरिक स्वास्थ्य उपचार आर्थिक सहूलियत कार्यक्रम (मुटुको भल्भ फेर्ने, मृगौला प्रत्यारोपण र क्यान्सर रोग): ६ वटा सेवा प्रदायक अस्पतालहरूसंग सम्झौता भई कार्यान्वयन भैरहेको
- स्वास्थ्य जनसङ्ख्या तथा परिवार कल्याण मन्त्रालयको कार्यालय व्यवस्थापन: कार्यालय राप्ती गाउँपालिकामा स्थापना भै सकेको
- लुम्बिनी प्रादेशिक अस्पतालमा क्याथ ल्याब सेवा संचालनको लागि खरिद सम्झौता भएको, ११ डायलाइसिस शैया थप, न्युरो सम्बन्धी ई ई जि सेवा शुरु भएको, १६ शैया इमरजेन्सी सेवा थप, २२ शैय्यायुक्त सःशुल्क EHS सेवा शुरुवात भएको, ३६ वटा आ ई

सि यु थप, मेडिकल बेड २६ वटा थप, ४ वटा न्युरो एच डि यु शैय्या थप, क्याबिन ३३ शैय्या थप

- कपिलवस्तुको चन्द्रौटामा सरुवा रोग अस्पतालको निर्माण कार्य शुरू
- प्रदेश जनस्वास्थ्य प्रयोगशालाको भवन ८५% निर्माण सम्पन्न भै यसै आ. ब. मा हस्तान्तरण हुने
- दाङको लमहीमा ट्रमा सेण्टरको भवन निर्माण कार्य डि पि सी कार्य भैरहेको
- रुकुम पूर्व अस्पताल पहिलो तलाको छत ढलान हुँदैछ।
- नवलपरासी र रुकुमपूर्वमा आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र स्थापना।
- भिम र पृथ्वीचन्द्र अस्पतालमा पहिलो तला ढलान हुँदैछ।
- कपिलवस्तु र बाँके आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र अस्पताल भवनको शिलन्यासको तयार हुँदैछ
- राप्ति प्रादेशिक अस्पताल तुल्सिपुरमा पेडियाट्रिक भवनको निर्माण अन्तिम अवस्थामा
- राप्ति प्रादेशिक अस्पतालमा योग भवन तयार भई सेवा संचालन शुरूवात भएको
- प्रादेशिक आयुर्वेद चिकित्सालय बिजौरीमा पञ्चकर्म सेवा भवन निर्माण सम्पन्न भई सेवा सुरुवात भैरहेको।
- प्रादेशिक आयुर्वेद चिकित्सालय बिजौरीमा प्रादेशिक औषधि उत्पादन केन्द्र भवन निर्माण सम्पन्नताको अन्तिम चरणमा रहेको।
- तराईका ६ जिल्लामा रहेका थारु समुदायमा सिकलसेल तथा थालेसेमिया रोगको सचेतना स्क्रनिङ्ग र जनचेतनामूलक अभियान सञ्चानमा रहेको।
- प्रादेशिक तथा स्थानिय तहका स्वास्थ्य संस्थाहरूका लागि ३४ वटा प्यासेन्ट मोनिटर, ३२ वटा एक्सरे मेशीन, ३४ वटा इसिजि मेशिन, ४ वटा डिफब्रिलेटर, ३३ वटा पोर्टेबल USG मेशिन लगायतको खरिद कार्य सम्पन्न
- धागो कारखानामा रहेको कोभिड-१९ विशेष अस्पताललाई लुम्बिनी प्रादेशिक अस्पताल र बेलझुण्डी दाङमा रहेको कोभिड-१९ विशेष अस्पताललाई तुल्सिपुर स्थित राप्ती प्रादेशिक अस्पतालको आफ्नै भवनबाट सेवा शुरूवात
- विभिन्न स्थानिय तह तथा संघ संस्थाको लागि विनियोजित भएको बजेट अख्तियारी प्रदान
- यस प्रदेशमा हालसम्म ३४९५००० जनाले कोभिड १९ विरुद्धको पुर्णमात्रा खोप प्राप्त गरेका छन् जुन नेपाल सरकारले खोप लगाउन आव्हान गरेको उमेरसमुहको ८८ प्रतिशत पुर्णता हो।
- प्रदेश सरकारको पहिलो निर्णयको कार्यान्वयन
 - विपन्न नागरिक उपचार कार्यान्वयन
 - घुम्ती टोली द्वारा कोभिड एन्टिजेन परिक्षण: १२ वटै जिल्लाबाट शुरु (३ लाख ९६ हजार ६ सय ७७ जनालाई परिक्षण गरिएको)
 - ग्रामिण अल्ट्रासाउण्डको लागि ३३ वटा पोर्टेबल यु एस जी मेशीन खरिद सम्पन्न
 - प्रादेशिक प्रेषण केन्द्र सञ्चालनमा रहेको (एम्बुलेन्स नेपाल नामक गुगल ऐप)

- कोभिड १९ उपचारको लागि तपसिल अनुसारको सुविधा थप
 - HDU-143, ICU-35, Ventilator-26 र Oxygen Plant- 14

९.९ तयार भएका ऐन नियमावली तथा कार्यविधिको विवरण:

यस मन्त्रालयद्वारा हालसम्म तयार गरिएका ऐन नियमावली तथा कार्यविधिको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ:

- प्रदेश स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन, नवीकरण तथा स्तरोन्नति ऐन २०७५ र सोको नियमावली, २०७७
- प्रदेश स्वास्थ्य नीति, २०७७
- आईसोलेसन सेन्टर स्थापना, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड, २०७७
- आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्साका माध्यमद्वारा कोरोना भाईरस महामारी रोकथाम तथा नियन्त्रण सम्बन्धी निर्देशिका, २०७७
- प्रदेश स्वास्थ्य उपचार विशेष आर्थिक सुविधा निर्देशिका, २०७८
- स्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन मार्गदर्शन, २०७८
- स्वास्थ्य क्षेत्रमा सामुदायिक संस्थालाई पूँजिगत अनुदान वितरण निर्देशिका, २०७६
- विपन्न नागरिकहरूका लागि दम तथा ब्रोङ्काईटिस रोग उपचार आर्थिक सहूलियत निर्देशिका, २०७६
- प्रदेश स्वास्थ्य तालिम सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७७
- ८४ बर्ष उमेर पुगेका ज्येष्ठ नागरिकहरूका लागि घरमा स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम सम्बन्धी निर्देशिका २०७६ र सोको संशोधन, २०७८
- Ayurveda Drug Manual for Health care workers in response to covid 19, 2077
- मनसून प्रतिकार्य योजना (स्वास्थ्य क्षेत्र)
- मधुमेह तथा उच्च रक्तचापको स्क्रिनिङ्ग कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७८
- कोभिड १९ महामारी रोकथाम तथा नियन्त्रण सम्बन्धी प्रतिकार्य योजना, २०७७
- प्रदेश निःशुल्क रक्तसञ्चार कार्यविधि, २०७८
- प्रदेश स्वास्थ्य उपचार विशेष आर्थिक सुविधा (पहिलो संशोधन) निर्देशिका, २०७८
- प्रदेश स्वास्थ्य साझेदारी कार्यक्रम सञ्चालन तथा व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७८
- सिकल सेल तथ थालेसिमिया रोग रोकथाम तथा उपचार सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका २०७८
- एन्टिजेन विधिद्वारा समुदायस्तरमा कोभिड १९ परीक्षण गर्ने कार्यविधि, २०७८

९.१० नीति तथा कार्यक्रमको फाल्गुन मसान्त २०७८ सम्मको प्रगति विवरण:

नीति तथा कार्यक्रमको बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्रगतिको विद्यमान अवस्था
७	कोभिड १९ रोकथाम निदान र नियन्त्रणक	कार्यान्वयन भैरहेको
१०	घरदैलोमा डाक्टर	कार्यान्वयन भैरहेको
११	निशुल्क रक्त संचार सेवा	कार्यान्वयनको चरणमा रहेको
१३	लुम्बिनि प्रादेशिक अस्पतालमा क्याथ ल्याव संचालन	खरिद भै जडान तथा सञ्चालनको क्रममा रहेको
११	प्रदेश विपन्न नागरिक स्वास्थ्य उपचार सहूलियत कार्यक्रम	प्रदेश स्वास्थ्य उपचार विशेष आर्थिक सुविधा निर्देशिका २०७८ प्रकाशित भई लागू भैरहेको
१४	लुम्बिनि प्रादेशिक अस्पताललाई MRI मेशिन किन्न रकम विनियोजन	खरिदको प्रक्रिया अन्तिम चरणमा रहेको
१५	जेष्ठ नागरिक सँग स्वास्थ्यकर्मी	जेष्ठ नागरिक सँग स्वास्थ्यकर्मी कार्यक्रम संचालन निर्देशिका २०७८ तयार गरि प्रकाशित भै कार्यान्वयनमा रहेको

९.११ आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ को विनियोजित बजेट र वित्तिय प्रगति:

रु हजारमा

बजेट शीर्षक	शुरु विनियोजित बजेट	वार्षिक खर्च	प्रतिशत
चालु	२६०४८२२	२०८८९८५	८०
पूँजिगत	१०७७१२७	६९८६९१	६५
जम्मा	३६८१९४९	२७८७६७६	७६

९.११ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा विनियोजित बजेट तथा खर्चको फाल्गुन मसान्त २०७८ सम्मको वित्तिय प्रगति:

(रु हजारमा)

बजेट शीर्षक	शुरु विनियोजित बजेट	हालको बजेट (थप सहित)	२०७८ फाल्गुन मसान्त सम्मको खर्च	प्रतिशत	२०७९ आषाढ मसान्त सम्म हुन सक्ने खर्च %
चालु	२९८९१०१	३१४५३४५	१४९०९४१.१३४	४७.४०	८५
पूँजिगत	११०९३२८	१६५४८२६	६५९२८२.८८३	३९.८३	७८
जम्मा	४०९८४२९	४८००१७१	२१५०२२४.०१७	४४.७९	८१

१.१२ आर्थिक बर्ष २०७८।७९ को फाल्गुन २०७८ मसान्त सम्म मन्त्रालयको श्रोतगत आय र व्ययको विवरण:

(रु हजारमा)

क्र.सं.	श्रोत	प्राप्त रकम	खर्च रकम
१	नेपाल सरकार समानीकरण अनुदान	२३७५००	३२०९४.५२४
२	नगद अनुदान दातृ गाभि, जेफम्याट	८४५००.००	४७४८६.२७७
३	नगद /प्रदेश सरकार (श्रोत नेपाल सरकार)	२५८५७२८	१०३१२८०.७९६
४	नेपाल सरकार सशर्त अनुदान	१५२०९४३	९७७३५३.००९
५	नेपाल सरकार समपुरक अनुदान	४१५००	२१०७३.०२८
६	नेपाल सरकार विशेष अनुदान	२७३९००	२४७००.६३५
७	सोधभर्ना हुने अनुदान(दाताको संयुक्त कोस)	३६१००	१४५२१.०४६
८	सोधभर्ना हुने ऋण(दाताको संयुक्त कोस)	२००००	१७१४.७०१

१.१३ आर्थिक बर्ष २०७८।७९ को स्वीकृत बाषिक कार्यक्रम मध्ये फाल्गुन मसान्त २०७८ सम्म को प्रगति विवरण:

(रु हजारमा)

क्र. सं.	कार्यक्रम/ क्रियाकलाप	बाषिक लक्ष्य		फाल्गुन मसान्त २०७८ सम्मको प्रगति				आषाढ मसान्त २०७९ सम्म हुन सक्ने प्रगति
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेट खर्च%	बजेट खर्च%
१	एकिकृत स्वास्थ्य तथा सरसफाइ	३०३	५७०८३६	१५९	५२.४७	१२०१९३.३४०	२१.०५	८५
२	प्रादेशिक अस्पताल सुदृढिकरण कार्यक्रम	२२४	१५३५४४७	१२७	५६.६९	३८६७४४.५६३	२५.१८	८०
३	आयुर्वेद सेवा कार्यक्रम (संघ शशर्त अनुदान)	१७६	१०९६००	१३५	७६.७०	४७२६९.१२७	४३.१२	९०
४	उपचारात्मक सेवा कार्यक्रम (संघ शशर्त अनुदान)	३६	५८१००	१९	५२.७७	२७५८८.५८१	४७.४८	९०
५	एकिकृत महिला स्वास्थ्य तथा प्रजनन् स्वास्थ्य	३०६	६३२३००	१९८	६४.७०	३३४६२७.३८३	५२.९२	९०

क्र. सं.	कार्यक्रम/ क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य		फाल्गुन मसान्त २०७८ सम्मको प्रगति				आषाढ मसान्त २०७९ सम्म हुन सक्ने प्रगति
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेट खर्च%	बजेट खर्च%
	कार्यक्रम(संघ शशर्त अनुदान)							
६	एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण (संघ शशर्त अनुदान)	३२	२९८००	१७	५३.१२	१३३३२.४६ ५	४४.७३	८५
७	क्षयरोग नियन्त्रण	६८	४६४००	३८	५५.८८	११८७६.७० ८	२५.१५ ९	९०
८	नर्सिङ तथा सामाजिक सुरक्षा सेवा कार्यक्रम (संघ शशर्त अनुदान)	२८	१०३५००	१७	६०.७१	३४५४८.०८ १	३३.३७	९०
९	महामारी तथा रोग नियन्त्रण कार्यक्रम (संघ शशर्त अनुदान)	११३	६३४६४३	६५	५७.५२	५५६७३०.६ ५३	८७.७२	९५
१०	राष्ट्रिय तालिम कार्यक्रम (संघ शशर्त अनुदान)	१२	५७००	२	१६.६६	१२९.३००	२.२६	९५
११	राष्ट्रिय स्वास्थ्य शिक्षा, सुचना तथा संचार केन्द्र (संघ शशर्त अनुदान)	७	७५००	३	४२.८५	१३५६.४७०	१८.०९	१००
१२	स्वास्थ्य व्यावस्थापन कार्यक्रम (संघ शशर्त अनुदान)	४९	३४०००	४१	८३.६७	१३६१६.२६ ३	४०.०४	९५

९.१४ आर्थिक बर्ष २०७८/७९ मा विनियोजित बजेट तथा खर्चको फाल्गुन मसान्त २०७८ सम्मको बित्तिय प्रगति:

(रु हजारमा)

बजेट शीर्षक	शुरु विनियोजित बजेट	हालको बजेट (थप सहित)	२०७८ फाल्गुन मसान्त सम्मको खर्च	प्रतिशत	२०७९ आषाढ मसान्त सम्म हुन सक्ने खर्च %
चालु	२९८९१०१	३१४५३४५	१४९०९४१.१३४	४७.४०	८५
पूँजिगत	११०९३२८	१६५४८२६	६५९२८२.८८३	३९.८३	७८
जम्मा	४०९८४२९	४८००१७१	२१५०२२४.०१७	४४.७९	८१

९.१५ नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका समस्या/कठिनाई:

- लोकसेवाबाट भएको जनशक्ति पदपूर्तिको बिज्ञापनको मुद्दा
- आयोजनाहरूको जग्गा प्राप्तीको कार्य
- नयाँ भवन बनाउन पुरानो संरचना सार्ने समस्या
- स्वास्थ्यका कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन गर्न आवश्यक सवारी साधनको अभाव
- सशर्त कार्यक्रमहरूमा सोधभर्ना र नगद अनुदानको स्रोत फुकुवा
- प्रादेशिक स्वास्थ्य संस्थाहरूको O&M सर्वे र दरबन्दी संरचना संशोधन
- होलिडिड सेण्टर व्यवस्थापनमा चुनौती
- लेखा प्रणाली संचालनमा एकीकृत सफ्टवेयर।

९.१६ समस्या समाधानका लागि चालिएका प्रयास तथा आगामी कदम:

क्र सं	समस्या	समस्या समाधानका प्रयास	आगामी कदम
१	प्रादेशिक निकायमा जनशक्तिको अभाव	दुर्गम र अपायक क्षेत्रमा विशेषज्ञ सेवा उपलब्ध गराउन विशेष प्रोत्साहन प्याकेजको व्यवस्था।	विशेष गरी नवौँ तहको विशेषज्ञ चिकित्सकको स्थायी पदपूर्ति नहुन्जेलसम्मका लागि करारबाट नियुक्ति हुन सहमति प्रदान गर्नुपर्ने
२	लोकसेवाबाट भएको जनशक्ति पदपूर्तिको बिज्ञापनको मुद्दा	रिक्त पदपूर्तिका लागि तालुक निकायमा माग/ सिफारिश गरिएको	सेवा प्रवाहलाई अविछिन्न गर्न यथाशिघ्र प्रशासनिक र कानूनी समन्वय गरी समस्याको हल गर्नुपर्ने
३	आयोजनाहरूको जग्गा प्राप्तीको कार्य	बहुसरोकारवालाहरू बीच समन्वय	अस्पतालहरूको निर्माणका सन्दर्भमा सहज जग्गा प्राप्ति कानून निर्माण
४	नयाँ भवन बनाउन पुरानो संरचना सार्ने समस्या	स्वास्थ्य संस्थाहरूको बहुजोखिम सुरक्षामा ध्यान दिदै भवन पूर्वाधारहरूको अधिकतम प्रयोग गरिएको	स्वास्थ्य संस्थाको गुरुयोजना अनुरूप अगाडी बढ्नुपर्ने
५	स्वास्थ्यका कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन गर्न आवश्यक सवारी साधनको अभाव	पुराना गाडीहरूको मर्मत संभार गरी सञ्चालनमा ल्याईएको	सवारी खरिदका लागि बजेट तथा कार्यक्रममा समावेश गरिनुपर्ने
६	सशर्त कार्यक्रमहरूमा सोधभर्ना र नगद अनुदानको स्रोत फुकुवा	संघीय सरकार समक्ष समन्वय गरिएको	सशर्त सम्बन्धी वित्तीय हस्तान्तरण विधीको पूनरावलोकन गर्नुपर्ने
७	प्रादेशिक स्वास्थ्य संस्थाहरूको O&M सर्वे र दरबन्दी संरचना संशोधन	केही अस्पतालहरूको थालनी गरिएको	सेवाग्राहीहरूको चाँप र सेवाको विशिष्टिकृतता बढेको हुनाले यथाशिघ्र सबै कार्यालयको दरबन्दी पुनरावलोकन गर्न बजेट तथा कार्यक्रममा समावेश
८	होलिडिड सेण्टर व्यवस्थापनमा चुनौती	जग्गा व्यवस्थापनका लागि बहुसरोकारवालाहरू बीच समन्वय गरिएको	सीमा नाकाहरूमा दरबन्दी सहितको छुट्टै संरचना खडा गर्न संघीय सरकार समक्ष अनुरोध गर्ने

९	लेखा प्रणालीमा एकिकृत प्रतिवेदन सफ्टवेयर नहुनु	विद्यमानमा प्रयोगमा आएको प्रतिवेदन प्रणालीलाई कार्यालयगतमा मात्र प्रभावकारी भएकोले समन्वय भैराखेको	एकिकृत प्रतिवेदन तयार हुने सफ्टवेयर को व्यवस्था हुनुपर्ने
---	--	--	---

९.१७ निष्कर्ष:

प्रदेशमा स्वास्थ्य सम्बन्धी विषय हेर्ने मन्त्रालयको स्थापना भए पछि संघीय नेपालको संविधानले परिकल्पना गरे अनुसार अरु प्रदेशहरूमा समेत स्वास्थ्य सम्बन्धी मन्त्रालयहरूको गठन भैरहेको छ। नेपालको संविधान र सोको कार्य विस्तृतिकरणमा प्रदेश सरकारको कार्यक्षेत्रमा तोकिएको स्वास्थ्य विषय र केहि साझा कार्यक्षेत्रका विषयलाई सम्बोधन गर्न यस मन्त्रालय प्रयासरत रहेको छ।

स्वास्थ्यमा सबैको सर्वव्यापी पहुँचलाई स्थापित गर्न, प्रदेशमा विशेषज्ञ र विशिष्टिकृत स्वास्थ्य सेवाको प्रवाहलाई सुदृढिकरण गर्न मन्त्रालयले आवश्यक नीति रणनीति वार्षिक कार्यक्रमहरूको व्यवस्था गरेको छ। प्रदेशको समग्र स्वास्थ्य सेवा प्रणालीलाई सुदृढ बनाउन प्रदेशको स्वास्थ्य नीति जारी गरिएको छ र नीति अनुरूप थप कार्यान्वयनको लागि नीतिको रणनीतिक कार्ययोजना तयार भैरहेको छ। साथै वार्षिक कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न निःशुल्क रक्तसञ्चार निर्देशिका, स्वास्थ्य साझेदारी निर्देशिका लगायत विभिन्न कार्यविधीहरूको निर्माण गरिएको छ।

नागरिकको गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा पहुँच सुनिश्चित अस्पतालहरूको सुदृढिकरण गरी यस प्रदेशका ६वटा अस्पतालहरूलाई समेत ५० शैय्यामा स्तरोन्नति गरी सञ्चालनमा ल्याइएको छ र यस प्रदेश मातहतका सबै अस्पतालहरूमा प्रसूतिको आकस्मिक शल्यक्रिया हुने वातावरण तयार भैरहेको छ। यस प्रदेशमा स्वास्थ्य पूर्वाधारहरू निर्माणको दशकका रूपमा अभियानमूलक हिसाबले विभिन्न स्वास्थ्यहरूको अत्याधुनिक भवन पूर्वाधार निर्माण भैरहेको छ। प्रदेशमा विशिष्टिकृत स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गर्न लुम्बिनी प्रादेशिक अस्पतालमा मुटुरोगको जटिल उपचार प्रबन्ध मिलाउन क्याथ ल्याब सेवा, न्यूरो सर्जरी सेवा, आई सि यू सेवा थप, एच आ ई भि र हेपाटाईटिस संक्रमितहरूको लागि समेत अत्याधुनिक सेवा सुविधा सहितको डाईलाइसिस सेवा सञ्चालन भएको छ। अत्याधुनिक निदान सेवाका लागि एम आर आई सेवा सञ्चालनको तयारी रहेको छ। सामाजिक, आर्थिक, धार्मिक र भौगोलिक हिसाबले पछाडी परेका लक्षित वर्गहरूको स्वास्थ्य सेवा प्राप्त गर्ने हकलाई सुनिश्चित गर्न घर दैलोमा डाक्टर कार्यक्रम ल्याई प्रभावकारी कार्यान्वयन भैरहेको छ। स्वास्थ्य सेवा प्रणालीलाई उत्थानशील, सुदृढ र मजबुत गराउन स्थानीय तहसँग समेत सहकार्य गर्न स्वास्थ्य साझेदारी कार्यक्रमको थालनी गरिएको छ।

दिगो विकासको लक्ष्य अनुरूप कसैलाई पनि कुनै पनि स्वास्थ्य सेवाबाट बञ्चित नहुनुपर्ने अवस्थाको अन्त्य गर्न बहुसरोकारवालाहरू बीच घनिष्ठ अन्तरसम्बन्ध कायम गर्न स्वास्थ्य ईतरका स्वास्थ्य संवेदनशील निकायहरू बीच तादाम्यता भएमा मात्र आम नागरिकहरूको गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा पहुँच स्थापित गरी अकालमा गर्भवती सुत्करी नवजात शिशु तथा बाल बालिकाको ज्यान जाने परिस्थितिको अन्त्य हुने कुरामा मन्त्रालय विश्वस्त रहेको छ। समग्र स्वास्थ्य सेवा प्रणालीलाई मजबुत बनाई बेला बखतमा देखिने विभिन्न खाले महामारी तथा विपद र हाल समुदायमा देखिएको नसर्ने रोगको भयावह अवस्थालाई न्यूनीकरण गर्न यहाँहरू सम्पूर्ण सरोकारवाला निकायबाट सल्लाह सुझाव र सहयोगको अपेक्षा सहित अगाडी बढ्दछ।

परिच्छेद-१० उर्जा, जलश्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालय

१०.१ पृष्ठभूमि:

प्रदेश सरकारको -" समृद्ध लुम्बिनी : आत्मनिर्भर प्रदेश " भन्ने सोचका साथसंविधानको अनुसूची-४ वमोजिम नवलपरासी [बर्दघाट सुस्ता पश्चिम], रूपन्देही, कपिलबस्तु, पाल्पा, अर्घाखाँची, गुल्मी, पूर्वी रुकुम, रोल्पा, प्यूठान, दाङ, बाँके, बर्दिया गरी बाह्र जिल्लाहरूको प्रतिनिधित्व गर्दै लुम्बिनी प्रदेशको स्थापना भएको छ । प्रदेश सरकारको एक अंग यस उर्जा, जलश्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालयको मूल ध्यय भनेको यस प्रदेशमा बसोवास गर्ने नागरिकहरूको प्राथमिक आवश्यकतालाई समयानुकूल पुरा गर्दै जनतालाई सरकारको जनतामा निहित कार्यको अनुभूति दिलाउनु हो । यसै सन्दर्भमा लुम्बिनी प्रदेशको उर्जा, जलश्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालयले चालु आ.व. २०७८/०७९ बाट उत्पादन र वितरणलाई प्राथमिकतामा राखी दक्षता अभिवृद्धिका साथै भइरहेका संरचनाको Rehabilitation तथाउज्यालो लुम्बिनी प्रदेश कार्यक्रम सुरु गरि आगामी ५ वर्ष भित्रमा प्रदेशलाई विद्युतमा पूर्ण आत्मनिर्भर प्रदेश बनाउने अवधारणा तयार पारेको छ ।

लुम्बिनी प्रदेशका १२ जिल्लाहरूमध्ये भौगोलिक जटिलताका कारण तराई क्षेत्रको तुलनामा पहाडी क्षेत्रका जिल्लाहरूमा विद्युतिकरण कम भएको पाईन्छ । नेपाल विद्युत प्राधिकरणको तथ्यांकका आधारमा रोल्पा तथा पूर्वी रुकुममा सबै भन्दा कम विद्युतीकरण भएको देखिन्छ । हाल यस प्रदेशमा जलविद्युत बाट ३६.४५ मेघावाट, सौर्यविद्युतबाट ९.६ मेघावाट र हाईब्रिड प्रविधिबाट ०.०२५ मेघावाट विद्युत उत्पादन भईरहेको छ ।

यस प्रदेशमा रहेका निर्माणाधिन विद्युत आयोजनाहरूमध्ये निकट भविष्यमै जलविद्युत आयोजनाबाट १५.९९ मेघावाट र सौर्य विद्युत आयोजनाबाट १६.९० मेघावाट गरी जम्मा ३२.८९ मेघावाट थप विद्युत उत्पादन हुने देखिन्छ । साथै यस प्रदेशमानेपाल सरकारको बास्केटमा रहेका साना जलविद्युत आयोजनाहरू बाट करिब ८४.४२ मेघावाट र सम्भावित ठूला जलविद्युत आयोजनाहरूबाट करिब ३००० मेघावाट विद्युत उत्पादन हुनुका साथै जलाशययुक्त आयोजनाबाट सिंचाइ प्रणालि विस्तार तथा पर्यटन प्रवर्द्धन समेत गर्न सकिने सम्भावना समेत रहेको छ ।

विद्युतको पहुँच नपुगेका वस्ती तथा समुदायहरूको पहिचान गरी नेपाल विद्युत प्राधिकरणको सहकार्यमा आवश्यकताअनुसार विद्युत लाईन विस्तार तथा भौगोलिक कठिनाई वा अन्य कारणबाट तत्काल विद्युत लाईन विस्तार गर्न सम्भव नभएका स्थानहरूको ऊर्जा संकटलाई समाधान गर्न बैकल्पिक ऊर्जाको माध्यमबाट दूरदराजका वस्तीहरूको घरघरमा उज्यालो पुर्याउने लक्ष सहित उज्यालो प्रदेश: लुम्बिनी प्रदेश भन्ने नाराका साथजलविद्युत, लघु तथा साना जलविद्युत, सौर्य विद्युतआयोजनाहरूको सम्भाव्यता अध्ययन गरी निर्माण कार्य अघि बढाउने लक्ष्यका साथ प्रदेश सरकार अघि बढिरहेको छ ।

यस प्रदेश अन्तर्गत रहेको करिव ६ लाख ५५ हजार हेक्टर सिंचाईयोग्य जमिनमध्ये सरदर ५७ प्रतिशत भू-भागमा मात्र सिंचाई सुविधा उपलब्ध छ भने २० प्रतिशत भू-भागमा मात्र बाह्रै महिना सिंचाई सेवा उपभोग गर्न सकिने अवस्था रहेको छ । प्रदेशको आर्थिक, सामाजिक तथा वातावरणीय प्रभावलाई समेत अनुकूलित गर्दै पानीको अधिकतम उपाभोग मार्फत कृषिको उत्पादकत्व बृद्धि गरी समग्र आर्थिक बृद्धिमा टेवा पुर्याउने तथा जलउत्पन्न प्रकोपको व्यवस्थापन तथा न्यूनिकरण गरी वातावरणीय दिगोपना कायम गर्ने प्रदेश सरकारको सोचलाई मूर्त रूप दिनको लागि उर्जा, जलश्रोत र सिंचाई मात्र हेर्ने गरी छुट्टै मन्त्रालयको स्थापना गरी " कृषिको आधार: सिंचाईको सुधार " भन्ने मूल नाराका साथ आफ्ना कामकारबाहीहरु अगाडी बढाईरहेको अवस्था छ ।

प्रदेश सरकार स्थापना भएपश्चात १२ बटै जिल्लामा सिंचाई सम्बन्धी विषयगत डिभिजन कार्यालयहरु स्थापना गरी उक्त कार्यालयहरु मार्फत १८५ वटा सिंचाई मुहान/बाँध निर्माण सम्पन्न भईसकेका छन । तराईका ३ जिल्लामा भूमिगत सिंचाई कार्यालयहरु मार्फत १५० वटा डिप ट्युबेल सिंचाई प्रणालीको विकास समेत भईसकेको अवस्था छ । प्रदेशस्तरबाट सञ्चालित उक्त सिंचाई आयोजनाहरुबाट हालसम्म ९४४६ हेक्टर थप जमिनमा सिंचाई सेवा विस्तार भएको छ । वर्षायाममा हुनसक्ने बाढी तथा खेतीयोग्य जमिनको कटान नियन्त्रण गर्नको लागि करिव ६५ कि.मि. नदी नियन्त्रण कार्य सम्पन्न भई त्यसबाट करिव १७३६ हेक्टर जमिन उकास भएको छ भने ९४३६ अति जोखिमयुक्त घरवस्ती संरक्षण हुनका साथै ८६११ हे खेतीयोग्य जमिनको समेत संरक्षण भएको छ ।

कृषिको प्रमुख आधारको रूपमा रहेको सिंचाई सेवाको लागि सतह सिंचाई योजनाका अतिरिक्त लिफ्ट, नयाँ प्रविधिमा आधारित सिंचाई, भूमिगत सिंचाई, जलासय निर्माण तथा पोखरी संरक्षण गरी जलवायु परिवर्तनको असरलाई न्यूनीकरण गर्ने तथा सौर्य र बायो ग्यास जस्ता बैकल्पिक उर्जाको उत्पादन गर्दै उर्जाको न्यूनतम पहुँच सुनिश्चित गरी उज्यालो प्रदेश को रूपमा स्थापित गराउने उद्देश्य रहेको छ ।

१०.२ दीर्घकालीन सोच:

- लुम्बिनी प्रदेश भित्र विधुतको पहुच पुर्याउने,
- प्रदेशलाई उर्जामा आत्मनिर्भर बनाउनका लागि उर्जा उत्पादन व्यवस्थापन तथा सदुपयोगको निति बनाउने,
- कृषियोग्य जमिनलाई सिंचाई सुविधा उपलब्ध गराई कृषि उत्पादनमा बृद्धि गर्ने ।

१०.३ उद्देश्य:

कृषिको प्रमुख आधारको रूपमा रहेको सिंचाई सेवाको लागि सतह सिंचाई योजनाका अतिरिक्त लिफ्ट, नयाँ प्रविधिमा आधारित सिंचाई, भूमिगत सिंचाई, जलासय निर्माण र पोखरी संरक्षण गरि जलवायु परिवर्तनको असरलाई न्यूनिकरण गर्ने तथा सौर्य र बायो ग्यास जस्ता बैकल्पिक उर्जाको उत्पादन गर्दै उर्जाको न्यूनतम पहुँच सुनिश्चित गरि उज्यालो प्रदेशको रूपमा स्थापित गराउने उद्देश्य रहेको छ ।

१०.४ रणनीतिहरू:

- कृषिको आधार:सिंचाइमा सुधार, भन्ने मुल नाराका साथ प्रदेश भित्र सिंचाई सम्बन्धि कार्यक्रमहरू सन्चालन गर्ने,
- उज्यालो प्रदेश:लुम्बिनी प्रदेश,मुल अवधारणका साथ उर्जा विकास सम्बन्धि कार्यक्रमहरू सन्चालन गर्ने।

१०.५ कार्यक्षेत्र:

यस लुम्बिनी प्रदेश भित्र रहेका १२ बटै जिल्लाका सबै स्थानिय निकायहरूका क्षेत्रहरू,सिमान्तकृत,दलित जनजाति गरिब तथा राज्यको सेवा सुबिधाबाट बिमुख रहेको बर्ग समुदाय बसोबास गर्ने क्षेत्रहरू साथै न्युन घरधुरि भएका कारण विधुत बिस्तार नभएका दुरदराजका बस्तिहरू उर्जा सम्बन्धी कार्य गर्नको लागि मन्त्रालय मातहतमा रहेको उर्जा महाशाखा मार्फत सम्पूर्ण कार्यक्रम सन्चालन गर्ने र मन्त्रालय र मातहतका ११ वटा जलश्रोत तथा सिंचाइ डिभिजन कार्यालयहरू,१ वटा जलश्रोता सिंचाइ बिकास सव डिभिजन कार्यालय ३ वटा भुमिगत जलश्रोत तथा सिंचाई डिभिजन कार्यालय ३ वटा ब्यवस्थापन कार्यालय र १ वटा आयोजना मार्फत प्रदेश भित्रको कृषिको प्रमुख आधारको रुपमा रहेको सिंचाइ सेवाको लागि सबै संभाव्य क्षेत्रहरूमा सतह सिंचाइ योजना, लिफ्ट प्रबिधिमा आधारित सिंचाइ योजना भुमिगत सिंचाई तथा जलासय तथा पोखरि संरक्षण जस्ता कार्यक्षेत्रहरू रहेका छन्।

१०.६ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरू:

- हाल सम्म संघीय कानुन अन्तरगत मन्त्रालयको कार्य सन्चालन भएको,
- मन्त्रालय अन्तर्गत विधुत ऐन र सिंचाइ ऐनको मसौदा तयार भई कानुन निर्माणको अन्तिम चरणमा पुगेको।

१०.७ संगठन संरचना तथा जनशक्ति विवरणः

तालिकानं: दरवन्दी र पदपूर्तिको अवस्था(मातहत कार्यालय समेत)

क्र. सं	पद	सेवा	समूह	उप-समूह	तह/श्रेणी	कुल स्वीकृतदर बन्दी	कुल पदपूर्तिसंख्या	कुल रिक्तसंख्या
१	सचिव(प्रा.)	इन्जि.	समूहकृतन हुने		रा.प.प्रथम	१	१	०
२	अधिकृत	प्रशासन	सा.प्र.		अधिकृतनवौं/दशौं	१	१	०
३	सि.डि.ई.	इन्जि.	सिभिल	ईरिगे शन	अधिकृतनवौं/दशौं	१३	९	४
४	सि.डि.ई.	इन्जि.	जियोलोजी	हा.जि.	अधिकृतनवौं/दशौं	४	३	१
५	सि.डि.ई.एगृ	इन्जि.	एग्रीइरिगेशन		अधिकृतनवौं/दशौं	२	२	०
६	अधिकृत	प्रशासन	सा.प्र.		अधिकृतसातौं/आठौं	२	०	२
७	लेखाअधिकृत	प्रशासन	लेखा		अधिकृतसातौं/आठौं	१	१	०
८	कानूनअधिकृत	न्याय	कानून		अधिकृतसातौं/आठौं	१	०	१
९	इन्जिनियर	इन्जि.	सिभिल	इरिगे शन	अधिकृतसातौं/आठौं	३९	२८	११
१०	इन्जिनियर	इन्जि.	सिभिल	हा.पा	अधिकृतसातौं/आठौं	१	०	१
११	इन्जिनियर	इन्जि.	सिभिल	एगृ	अधिकृतसातौं/आठौं	५	५	०
१२	इन्जिनियर	इन्जि.	सिभिल	मेका	अधिकृतसातौं/आठौं	१	०	१
१३	इलेक्ट्रिकलइन्जिनियर	इन्जि.	मेकानिकल	ज.ई.	अधिकृतसातौं/आठौं	१	१	०
१४	हाइड्रोजियोलोजिष्ट	इन्जि.	जियोलोजी	हा.जि.	अधिकृतसातौं/आठौं	७	५	२
१५	सहायक/अधिकृत	प्रशासन	सा.प्र.		स.पाचौं/अ.छैटौं	२०	१५	५
१६	सहायक/अधिकृत	प्रशासन	लेखा		स.पाचौं/अ.छैटौं	१८	१६	२
१७	कम्प्युटरअपरेटर	विविध			स.पाचौं/अ.छैटौं	९	४	५

१	सहायक कम्प्यूटर							
८	अपरेटर	विविध			चौथो/पाचौं	३	१	२
१	सब-इन्जिनियर	इन्जि.	सिभिल	इरिगे	स.पाचौं/अ.छै	६१	४८	१३
९	सब-इन्जिनियर	इन्जि.	सिभिल	शन	टौं			
२	सब-इन्जिनियर	इन्जि.	सिभिल	हा पा	स.पाचौं/अ.छै	१	०	१
०	सब-इन्जिनियर	इन्जि.	सिभिल	हा पा	टौं			
२	मे.सब-इन्जिनियर	इन्जि.	मे.का	नि.उ.	स.पाचौं/अ.छै	१	०	१
१	मे.सब-इन्जिनियर	इन्जि.	मे.का	स	टौं			
२	सब-इन्जिनियर	इन्जि.	इ.ले	जन.इ	स.पाचौं/अ.छै	१	०	१
२	सब-इन्जिनियर	इन्जि.	इ.ले	ले	टौं			
३	सि.ए.ओ.	इन्जि.	एगृइरिगेशन	न	स.पाचौं/अ.छै	८	४	४
२	सि.ए.ओ.	इन्जि.	एगृइरिगेशन	न	टौं			
४	जु.ए.ओ.	इन्जि.	एगृइरिगेशन		चौथो/पाचौं	६	५	१
२	असिस्टेन्टग्राउन्ड	इन्जि.	जियोलोजी	हा.जि.	स.पाचौं/अ.छै	३	१	२
५	वाटर हा.जि.	इन्जि.	जियोलोजी	हा.जि.	टौं			
२	सिनियरमेकानिक्स	इन्जि.	मेकानिक	नि.उ.	स.पाचौं/अ.छै	३	३	०
६	सिनियरमेकानिक्स	इन्जि.	ल	सं.	टौं			
२	इलेक्ट्रिकलओभर	इन्जि.	इले.	जन.इ	स.पाचौं/अ.छै	३	३	०
७	सियर	इन्जि.	इले.	ले.	टौं			
२	सहायक	प्रशासन	सा.प्र.		स.चौथौं/पाचौं	१	१	०
२	सहायक	प्रशासन	सा.प्र.		स.चौथौं/पाचौं	१	१	०
९	सह लेखापाल	प्रशासन	लेखा		स.चौथौं/पाचौं	१	०	१
३	ह.स.चा.					२१	२१	०
०	ह.स.चा.							
३	का.स.					३८	३८	०
१	का.स.							
					कुल जम्मा	२७७	२१६	६१

१०.८ चालु आ.व.२०७८/७९को फागुन मसान्तसम्मसम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरू:

- ७५९.५ हे. जमिनमा थप सिंचाइ सुविधा पुगेको,
- १७१४ हे. जमिनको सिंचाइ संरचना सुदृढीकरण गरेको,
- १६१ हे. जमिन उकास भएको,
- तटबन्धबाट २५५१ घर तथा ४९६ हे. खेतियोग्य जमिन सुरक्षित भएको,
- सार्वजनिक सम्पतिहरू, विद्यालय, बाटो, पुल, मन्दिर आदिको संरक्षणभएको।

१०.९ तयार भएका ऐन, नियमावली तथा कार्यविधिको विवरणः

- सिंचाइ ऐनको मस्यौदा तयार गरिएको,
- विद्युत ऐन तयार भएको।

१०.१० वार्षिकनीति तथा कार्यक्रमको ०७८ फागुन सम्मको प्रगति विवरणः

नीति तथा कार्यक्रमको बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
७१,७२ सिंचाइ	मझौला तथा वैकल्पिक प्रविधिमा आधारित सघन सिंचाइ कार्यक्रम	कुल २५१ योजनाहरूमध्ये ३७ वटा खरिद प्रकृत्यामा रहेका, १५९ वटा कार्यान्वयन भइरहेका, ४६ वटा सम्पन्न भइसकेका र ९ वटा कार्यान्वयन हुन नसकेका।
	सिंचाइ आयोजना मर्मत सुधार तथा विस्तार कार्यक्रम	कुल २९९ गोटा कुल योजनाहरूमध्ये २४ गोटा खरिद प्रकृत्यामा रहेका, २१२ गोटा कार्यान्वयन भइरहेका, ५९ गोटा सम्पन्न भएका र ४ गोटा योजना कार्यान्वयन हुन नसकेका
	जल उत्पन्न प्रकोप न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	कुल १८७ गोटा कुल योजनाहरूमध्ये १२ वटा खरिद प्रकृत्यामा रहेका, १०८ वटा कार्यान्वयन भइरहेका तथा ६७ वटा योजनाहरू सम्पन्न भइसकेका
	भूमीगत स्यालो तथा डिप ट्यूबवेल सिंचाइ आयोजना	कुल १७० योजनाहरूमध्ये १५ वटा खरिद प्रकृत्यामा रहेका, १२४ वटा कार्यान्वयन भइरहेका, १८ वटा सम्पन्न भएका र १३ वटा कार्यान्वयन हुन नसकेका
	जलाशय तथा पोखरी संरक्षण कार्य	कुल २ गोटा योजनाहरू मध्ये १ गोटा कार्यान्वयन भइरहेको तथा १ गोटा खरिद प्रकृत्यामा रहेको
	संघ शसर्त अनुदान तर्फका सिंचाइ योजनाहरू	२५८ वटा योजनाहरूमध्ये २२ गोटा खरिद प्रकृत्यामा रहेका, १४५ वटा कार्यान्वयन भइरहेका, ६७ वटा सम्पन्न भएका र २४ वटा कार्यान्वयन हुन नसकेका।
७३,७४ ऊर्जा	ग्रामिण, सामुदायिक एवं कृषि उद्योग- औद्योगिक विद्युतीकरण तथा काठको पोल विस्तापन, वितरण प्रणाली सुधार	पोल खरिद तथा विद्युतिकरण कार्यको टेण्डर आवहान भएको
	ट्रान्सफर्मर खरिद २५-२०० के.भि.ए. सम्म	ठेक्का सम्झौता भएको
	घरेलु सौर्य ऊर्जा प्रणाली जडान कार्य	
	सुधारिएको चुलो तथा Induction चुलो प्रविधि जडान	इन्डक्सन चुल्हो कार्यान्वयन कार्यविधिमा समस्या

नीति तथा कार्यक्रमको बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
	सौर्य ऊर्जा प्रविधि (ग्रिडमा आबद्ध नेटमिटरिङ तथा अफग्रिड सोलार ब्याकअप) प्रणाली जडान	टेण्डर आवहान सम्पन्न भएको
	वायोग्यास प्रणाली निर्माण तथा जडान	बाँसगढी न.पा. संगको सहकार्यमा बाँसगढी न.पा. वडा नं ७ यादव वस्तीमा निर्माण हुने
	लघु तथा साना जलविद्युत मर्मत सम्भार तथा संचालन	गौमुखी गा.पा. प्यूठान तथा निस्दी गा.पा. पाल्पामा रहेको जलविद्युत केन्द्रशहर मर्मत सम्भार गरिने ।
	जल विद्युत, लघु जलविद्युत, वायु एवं वायोग्यासमा आधारित आयोजना सम्बन्धि तथ्यांक संकलन, अध्ययन, नीति, कानून निर्माण, कार्यविधि तर्जुमा तथा अन्य पुँजीगत अध्ययन परामर्श कार्यहरू	पाल्पा जिल्लामा ऊर्जा तथ्यांक संकलन/ विद्युत विद्येयक मस्यौदा/ ऊर्जा सम्बन्धि कार्यविधि, नीति तर्जुमा/W2E (DFS)
	सार्वजनिक निकायहरूमा ईनर्जि अडिट	पाल्पा जिल्ला अस्पताल / भिम अस्पताल / विराट खानेपानी, कोहलपुर र सखुवानी डिप ट्युवेलमा ईनर्जि अडिट गरिने ।
	ऊर्जा दक्षता कार्यक्रम	लु.प्रा.अ. मा विद्युत आपूर्ति नियमित गर्नेसंयन्त्र निर्माण गर्ने, विद्युत वितरण प्रणाली सुधार तथा घरेलु विद्युत जडान सम्बन्धि तालिम र अध्ययन अवलोकन भ्रमण कार्य ।
	नवीकरणीय ऊर्जा प्रविधि जडान (वायोग्यास/विद्युतीय चुलो/सुधारिएको चुलो/सौर्य ऊर्जा/वायु ऊर्जा/मिनी ग्रिड साना जलविद्युत) अन्य सार्वजनिक निर्माण	सौर्य ऊर्जा प्रविधि जडान: ३ स्थान तोकिएकोमा उक्त स्थानहरूको पहिचान नभएको ।

१०.११ बजेट वक्तव्यको ०७८ फागुन सम्मको प्रगति विवरण:

ब. व.को बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था

१०.१२ आ.व.२०७८।०७९कोस्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमकोदोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति र असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान

(रु.हजारमा)

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %मा
१	मझौला तथा वैकल्पिक प्रविधिमा आधारित सघन सिंचाइ कार्यक्रम	२५१	९०२७००	४६	१९	३७९११९	३३.१३%	१६०	६३	५८६७००	६५
२	सिंचाइ आयोजना मर्मत सुधार तथा विस्तार कार्यक्रम	२९९	३९१०००	५९	२०	७७७११	१९.८८	२९५	९८	३९१०००	१००
३	जल उत्पन्न प्रकोप न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	१८७	५२२४००	६७	३६	२५९५८८	५०	१८७	१००	२५९६००	१००
४	भूमीगत स्यालो तथा डिप ट्यूबवेल सिंचाइ आयोजना	१७०	४४२६००	१८	११	५५०३७	३३.४२	९०	५६	२६५५००	६०
५	जलाशय निर्माण तथा पोखरी संरक्षण कार्य	२	१५५००	०	०	२८२५	१८.२३	२	१००	१५५००	१००
६	संघ शसर्त अनुदान तर्फका सिंचाइ आयोजनाहरू	२५८	९४३९००	६७	२६	२८००७०	३०	१७५	६८	६४१९००	६८
	जम्मा सिंचाइ तर्फ	११६७	३२१८१००	२५७		९७४३२९	३०.२८				
७	उर्जा तर्फका कार्यक्रमहरू	४९	८९५००	०	०	०	०	२०	४०	३५५००	४०

नोट: माथिको तालिकामा प्रगती परिमाण भनेको १००% प्रगती भएको अर्थात् निर्माण सम्पन्न भएको योजना संख्या लिइएको छ। क्रमागत योजनाहरूमा सम्पन्न योजना संख्या कम भए तापनि रकम खर्च देखिन्छ भने सालबसाली योजनाको हकमा बहुसंख्यक योजनाहरू सम्पन्न संख्यामै देखिन्छन्।

१०.१२ आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को विनियोजित बजेट तथा वित्तीय प्रगति:

रु. हजारमा

बजेट शीर्षक	विनियोजित बजेट रु हजारमा	वार्षिक खर्च	प्रतिशत
चालु	१८६३१२	१४९७२२	८०.३६
पूँजीगत	३०११३९२	२६८२९१०	८९.०९
जम्मा	३१९७७०४	२८३२६३३	८८.५८

१०.१३ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को विनियोजित बजेट तथा फागुनसम्मको वित्तीय प्रगति र ०७९ असारसम्मको अनुमानित खर्च:

रु. हजारमा

बजेट शीर्षक	विनियोजित बजेट	खर्च प्रतिशत	असार मसान्तसम्मको अनुमानित खर्च
चालु	२२८५५३	५३.६२	
पूँजीगत	३३९७९००	३०.२७	
संचित कोष	०	०	
जम्मा	३६२६४५३	३१.४७	

१०.१४ विकास आयोजना तथा कार्यक्रमहरूबाट सिर्जित रोजगारीको विवरण:

- यस मन्त्रालयबाट संचालन हुने बहुसंख्यक योजनाहरूमा मेसीनहरूको तुलनामा मानव जनश्रम नै बढी प्रयोग हुने हुँदा रोजगारी सिर्जनामा ठूलो टेवा पुगेको कुरामा दुइमत हुन सक्दैन। यद्यपि रोजगारी सिर्जनाको यकिन तथ्याङ्क नभए तापनि विकास निर्माणमा हुने कुल पूँजीगत खर्चको झण्डै ३५% खर्च मानव जनश्रममा हुने गरेको छ।

१०.१५ समस्या तथा चुनौतीहरू:

- संघीय सरकारबाट हस्तान्त्रित कार्यान्वयनमा रहेका ४९ वटा योजनाहरू वार्षिक कार्यक्रममा छुट भएको,
- संघीय सरकारबाट हस्तान्तरित योजनाहरूमा न्यून बजेट व्यवस्थापन भएको,
- क्रमागत प्रदेश समानिकरण अजुदान तर्फका योजनाहरूमा न्यून बजेट विनियोजन भएको हुदा अपेक्षित प्रगति हुन नसकेको,

- बाढि,पहिरो, डुवानका कारण सिंचाइका संरचनाहरूमा क्षति पुग्नुको साथै वस्ति र भौतिक संरचना जोखिममा रहेका,
- जिल्लागत कार्यालयहरूमा मौजुदा सवारी साधनहरू निकै पुराना र जिर्ण भएको।

१०.१६ माथि उल्लेखित समस्या समाधानका लागि चालिएका कदमहरू:

- छुट योजनाहरूलाई आगामी सम्भव भएसम्म यसै वर्ष नभएमा आगामी आ.व. मा समावेश गर्न विवरण लेखि पठाइएको,
- संघ शसर्त अनुदान तर्फका ठेक्का दायित्व भुक्तानीको लागि आवश्यक रकम माग गरि पठाइएको,
- प्रदेश समानिकरण अनुदान तर्फका क्रमागत योजनाहरूमा आवश्यक थप बजेटको लागि आर्थिक मामिला तथा सहकारी मन्त्रालय, मुकाम: बुटवल सँग समन्वय भइरहेको,
- नदी तथा पहिरो नियन्त्रण योजनाहरूलाई प्राथमिकिकरण गरि अघि बढाइएको,
- जिल्लास्थित कार्यालयहरूलाई सवारी साधन खरिदको लागि सहमति दिइएको तथा मन्त्रालयबाट मोटरसाइकल खरिद गरि जिल्लास्थित कार्यालयहरूलाई आवश्यकताका आधारमा हस्तान्तरण गरिएको।

१०.१७ आगामी कार्य दिशा:

- "कृषिको आधार: सिंचाइमा सुधार" अभियानलाई सार्थक तुल्याउन प्रदेश भित्रको समग्र जलश्रोतको अध्ययनका साथै सतह सिंचाइ योजनाहरू, भूमीगत सिंचाइ योजनाहरू, लिफ्ट तथा नयाँ प्रविधिमा आधारित सिंचाइ योजनाहरूएवं जलाशय निर्माण तथा पोखरी संरक्षण कार्यहरूलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयनमा लगिनेछ,
- जलवायू परिवर्तनको असरलाई न्यूनीकरण गर्दै वातावरण संरक्षणलाई प्राथमिकतामा राखी सौर्य तथा वैकल्पिक उर्जाको प्रयोग तथा पहुँचलाई सुनिश्चित गर्ने गरि कार्यक्रम अघि बढाइनेछ,
- "उज्यालो प्रदेश : लुम्बिनी प्रदेश" अवधारणालाई कार्यान्वयनमा लैजाने गरि विद्युत संरचनाहरूको स्तरउन्नतीका साथै लघुविद्युत तथा साना जलविद्युत, सौर्य विद्युत आयोजनाहरूको निर्माण कार्यलाई अघि बढाइनेछ,
- जल उत्पन्न प्रकोपको न्यूनीकरण र व्यवस्थापनलाई उच्च प्राथमिकता दिइनेछ। हरेक वर्ष आउने बाढी तथा पहिरोजन्य प्रकोपको न्यूनीकरणका लागि कार्ययोजना बनाइ वातावरणमैत्री नियन्त्रणका उपायहरू अबलम्बन गरिनेछ।

परिच्छेद-११

वन, वातावरण तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय मन्त्रालय

११.१ पृष्ठभूमी:

नेपालको संविधानले लुम्बिनी प्रदेशमा वन वन्यजन्तु जैविक विविधता तथा वातावरण क्षेत्रको विकास, विस्तार र समृद्धि गर्ने जिम्मेवारी रहेको यस मन्त्रालय स्थापना भई सञ्चालनमा रहेकोछ। प्रदेश भित्रको वातावरणीय संरक्षण तथा स्वच्छता सम्बन्धी प्रविधि विकास र व्यवस्थापन, वन, वनस्पति, वन्यजन्तु, जैविक विविधता, जलाधार व्यवस्थापनसम्बन्धी नियमन र व्यवस्थापन, वातावरणीय क्षेत्रको अध्ययन, अनुसन्धान, क्षमता अभिवृद्धि र नियमन गर्ने यस मन्त्रालयको मुख्य जिम्मेवारी रहेको छ।

११.२ दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य:

दीर्घकालीन सोच

- वातावरणीय सन्तुलन कायम राख्दै रोजगारी र आयआर्जन हुनेगरी वनको दिगो व्यवस्थापन गर्दै जडिबुटी तथा गैह्रकाष्ठ वनपैदावारको व्यावसायिक उत्पादन तथा प्रशोधन मार्फत अर्थतन्त्रमा योगदान।

लक्ष्य

- वनपैदावारहरूको समुचित प्रयोग, जैविक विविधता र जलाधारको समुचित संरक्षण, व्यवस्थापन र सदुपयोगबाट वातावरणीय सन्तुलन कायम गर्दै रोजगारी र आयआर्जनमा वृद्धि गर्ने।
- जडिबुटी तथा गैह्रकाष्ठ वनपैदावारको व्यावसायिक उत्पादन तथा प्रवर्द्धन गर्नुका साथै आय र रोजगारी बढाउने।

११.३ रणनीति:

- वनसम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून र उपयुक्त संरचना बनाउने ,
- विद्यमान वनक्षेत्र कायम राखी उत्पादकत्व वृद्धिका लागि वनको सहभागितामूलक, दिगो एवम् वैज्ञानिक व्यवस्थापन गर्ने,
- जैविक विविधता र जलाधारको दिगो व्यवस्थापन र उपयोगमा स्थानीय समुदायको पहुँच वृद्धि गर्ने एवम् पर्यापर्यटनका आधार क्षेत्रहरूलाई पुनःस्थापना तथा पुनःनिर्माण गर्ने,
- जलवायु परिवर्तनका असर तथा वायु प्रदूषणलाई मध्यनजर राख्दै वातावरण संरक्षण गर्ने,
- निजी तथा कृषि वन विकास तथा विस्तार गरी जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरणमा योगदान गर्नुका साथै कृषकको आमदानी तथा रोजगारीमा वृद्धि गर्ने,
- भौगोलिक विशेषता अनुरूप जडिबुटी तथा गैह्रकाष्ठ वनपैदावारको व्यावसायिक खेतीलाई प्रोत्साहन गर्ने,
- जडीबुटी तथा गैह्रकाष्ठ वनपैदावारको लागि आन्तरिक र बाह्य बजार प्रवर्द्धन गर्ने।

११.४ उद्देश्यहरु

- दीगो एवम् वैज्ञानिक वन व्यवस्थापनद्वारा वन क्षेत्रको उत्पादकत्व र वन पैदावारको उत्पादन वृद्धि गर्नु,
- जैविक विविधता र स्रोतको संरक्षणलगायत वातावरणीय सेवाबाट प्राप्त हुने लाभ वृद्धि गर्दै न्यायोचित वितरण सुनिश्चित गर्नु,
- जडिबुटीहरूको तथा गैहकाष्ठ वनपैदावारको व्यावसायिक खेती गरी उत्पादन र उत्पादकत्व अभिवृद्धि सहित रोजगारी सिर्जना गर्नु,
- जडिबुटी तथा गैहकाष्ठ वनपैदावारमा आधारित उद्योगहरूको स्थापना, मूल्य अभिवृद्धि तथा निर्यात प्रवर्द्धन गर्नु,
- दीगो विकासको लक्ष्य हासिल गर्न वातावरण संरक्षण गराउनु,
- वनजन्य वस्तुको उत्पादन विस्तार र यसमा आधारित उद्योगहरू स्थापना गरी रोजगारी सिर्जना गर्नु,
- भूसंरक्षण कायम गर्-स्खलन नियन्त्रण र भू-दै वातावरणीय सन्तुलन कायम गर्नु,
- जलवायु परिवर्तनका नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरण तथा अनुकूलन र विपद् जोखिम न्यूनीकरणका उपाय अवलम्बन गर्दै जल, जलस्रोत तथा भूमिको संरक्षणबाट भूमिको उत्पादकत्व वृद्धि गर्न जलाधार क्षेत्रको एकिकृत संरक्षण र व्यवस्थापन गर्नु,
- हरित विकासको अवधारणा अनुरूप मानवीय क्रियाकलाप र विकास प्रक्रियालाई जलवायु परिवर्तन अनुकूलित गराउनु,
- बढ्दो सहरीकरणबाट उत्सर्जित प्रदूषण न्यूनीकरण गराउनु।

११.५ कार्यक्षेत्र:

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली अनुसार यस मन्त्रालयको कार्यक्षेत्र अनुसारका कार्य मुख्य जिम्मेवारीहरू देहाय बमोजिम रहेका छन्।

- प्रदेशस्तरमा वन क्षेत्रको नीति, कानून, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- वन्यजन्तु र वन पैदावार ओसारपसारसम्बन्धी नियमन र अपराध नियन्त्रण,
- वन, वनस्पति, वन्यजन्तु र जैविक विविधतासम्बन्धी प्रादेशिक सङ्ग्रहालय व्यवस्थापन,
- प्रदेशस्तरमा संरक्षण क्षेत्र र चरन क्षेत्रको व्यवस्थापन,
- जैविक विविधता पार्क, हात्तीसार तथा चिडियाखानाको व्यवस्थापन,
- जडिबुटी खेती प्रविधि प्रवर्द्धन, विस्तार तथा बजारीकरण सम्बन्धी नीति तथा कानून तर्जुमा, तथा कार्यान्वयन र नियमन, अध्ययन अनुसन्धान तथा तथ्याङ्क संकलन,
- वन तथा वातावरणसम्बन्धी विषयमा प्राविधिक सूचना तथा सेवा प्रवाह,

- वन अतिक्रमण तथा वन डहेलो नियन्त्रण तथा रोकथाम सम्बन्धी नीति, समन्वय र सहयोग,
- प्रदेशस्तरका वनस्पति उद्यान तथा हर्वेरीयमहरूको व्यवस्थापन र वनस्पति पहिचान तथा अभिलेखीकरण सम्बन्धी नीति र व्यवस्थापन,
- प्रदेशस्तरमा जैविक विविधताको अध्ययन, अनुसन्धान, व्यवस्थापन, नियमन, संरक्षण एवम् लाभांश बाँडफाँट,
- प्रदेशस्तरमा जलाधार संरक्षण तथा जलउपयोग नीति, प्रविधि विकास, व्यवस्थापन,
- प्रदेशभित्र भूस्खलन नियन्त्रण,
- प्रदेशस्तरमा वातावरणीय संरक्षण तथा स्वच्छता सम्बन्धी प्रविधि विकास र व्यवस्थापन,
- प्रदेशस्तरमा वातावरण सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- प्रदेशस्तरमा वातावरणीय सूचना प्रणालीको स्थापना,
- प्रदेशस्तरमा वातावरणीय जोखिमका लागि तयारी तथा उद्धार,
- प्रदेशस्तरमा वातावरणीय प्रयोगशालाको स्थापना, सञ्चालन र व्यवस्थापन,
- प्रदेशस्तरमा ठोस, वायु, तरल, जल, ध्वनि तथा विद्युतीय लगायत प्रदुषणको मापदण्ड निर्धारण, कार्यान्वयन, अनुगमन र नियन्त्रण,
- प्रदेशस्तरमा न्यून कार्वनमुखी तथा वातावरणमैत्री विकास प्रक्रिया र हरित क्षेत्र प्रवर्द्धन,
- प्रदेशस्तरमा वातावरणीय संरक्षण क्षेत्र तथा प्राकृतिक सम्पदाको संरक्षण र सम्बर्द्धन,
- प्रदेशभित्र वातावरणीय क्षेत्रको अध्ययन, अनुसन्धान, क्षमता अभिवृद्धि, वातावरणीय सुशासन तथा परीक्षण,
- भूपरिधि क्षेत्र तथा वन क्षेत्रको पहिचान, बर्गीकरण, संरक्षण र व्यवस्थापन,
- संरक्षण क्षेत्र पहिचान र व्यवस्थापकीय पद्धति निर्धारण,
- अन्तरप्रदेशीय नदी उकास तथा सडक किनार वृक्षरोपण व्यवस्थापन,
- वृक्षरोपणको लागि दिगो तथा गुणस्तरीय बीउ उत्पादन, बीउबगैँचा स्थापना र व्यवस्थापन,
- प्रदेशभित्र वृक्षरोपण तथा सम्भार सम्बन्धी नीति, कानून तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- प्रदेशभित्र जडिबुटि तथा अन्य गैरकाष्ठ वन पैदावार सम्बन्धी व्यवस्थापन,
- वन्यजन्तु र चराचुरुङ्गी सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन आदी।

११.६ दरवन्दी र पदपूर्तिको अवस्था:

सि.नं.	मन्त्रालय/कार्यालयकोनाम/ठेगाना	स्वीकृत दरवन्दीसंख्या	पदपूर्ति	रिक्त
१	वन वातावरण तथा भूसंरक्षण मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश	४३	२८	१५
३	वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र बुटवल	१०	८	२
४	वन निर्देशनालय भैरहवा	२८	२२	६
५	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय पाल्पा	१७	१६	१
६	भू तथा जलाधार व्य.का.दाङ्ग	१७	१४	३
७	डिभिजन वन कार्यालय बाँके	९४	९१	३
८	डिभिजनवन कार्यालय बर्दिया	७८	७४	४
९	डिभिजनवनकार्यालय दाङ्ग(दाङ्ग)	११०	७०	४०
१०	डिभिजनवनकार्यालय रुकुम पूर्व	३४	१९	१५
११	डिभिजनवनकार्यालय रोल्पा	५५	४१	१४
१२	डिभिजनवनकार्यालय प्यूठान	४५	३७	८
१३	डिभिजनवनकार्यालय कपिलवस्तु (कपिलवस्तु)	९५	९५	
१४	डिभिजनवनकार्यालय रुपन्देही	९५	८५	१०
१५	डिभिजनवनकार्यालय परासी	७८	६४	१४
१६	डिभिजनवनकार्यालय गुल्मी	४५	४१	४
१७	डिभिजनवनकार्यालय अर्घाखाँची	५०	४५	५
१८	डिभिजनवनकार्यालय पाल्पा	६०	५४	६
१९	डिभिजनवनकार्यालयदाङ्ग देउखुरी	११०	७१	३९
२०	डिभिजनवनकार्यालय कपिलवस्तु (गौतमबुद्ध)	९४	८९	५

११.७ तयार भएका ऐन नियममवलि तथा कार्यबिधिको विवरण:

पारित भएका कानूनहरू

- वातावरण संरक्षण ऐन २०७७
- प्रदेश वन ऐन २०७८

प्रदेश सरकार, मन्त्रिपरिषदबाट र मन्त्रालयबाट स्वीकृत भएका नीति, कार्यविधी तथा निर्देशिकाहरू

- वातावरण संरक्षण नियमावली २०७७
- प्रदेश वन नियमावली २०७९
- नदीजन्य पदार्थ व्यवस्थापन कार्यविधी २०७५,
- वार्षिक कार्यक्रम संचालन कार्यविधी २०७९

११.८ चालु आ.व.२०७८/७९को फागुन मसान्तसम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरू:

- यस मन्त्रालयको मुख्य कार्य र जिम्मेवारी अन्तर्गत पर्ने वनवन्यजन्तु तथा जैविक विविधता , क्षेत्रहरूको नियमनको लागि आवश्यक अति महत्वपूर्ण कानून प्रदेश वन ऐन २०७८ पारित भइ लागु भएको,
- सामुदायिक वन उपभोक्ता समुहहरूले समुह बाहिर बिक्रिबितरण गर्ने वन पैदावारहरूको बिक्रिबितरणबाट प्राप्त हुने आम्दानीको २५ प्रतिशत रकम प्रदेश सन्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने प्रवधान कानुनीरूपमै लागु भइ प्रदेश सन्चित कोषमा ८ करोड जम्मा भएको,
- भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय थप २ जिल्ला अर्घाखाँची र रोल्पामा स्थापना भएको तथा भू क्षय रोकथामका लागि भू संरक्षण संबन्धी कृयाकलापहरू संचालन भइरहेको ,
- गत आवमा वृक्षारोपण भएका क्षेत्रहरूमा गोडमेल गरि सफल वृक्षारोपण अभियानलाई मूर्तरूप दिन मिति २०७८।०९।१९ गते विश्व माटो दिवशको अवसरमा माननिय वन वन वातावरण तथा भू-संरक्षण मन्त्रीबाट सप्ताहव्यापि गोडमेल अभियान शुरु भइ प्रदेशभरि पहिलोपटक अभियान कै रूपमा वृक्षारोपण स्थलहरूमा गोडमेल कार्यक्रम भएको,
- Wildlife rescue center स्थापनाको लागी शुरुवात भएको,
- प्रदेश वन नियमवलि २०७९ मन्त्रिपरीषदबाट स्वीकृत भएको,
- विभिन्न आयोजनाहरूका ६८ वटा वातावरणिय अध्ययन प्रतिवेदनहरू स्वीकृत गरिएको,
- जगदिशपुर ताललाई वर्ड सेन्चुरी घोषणाको काम अघि बढेको,
- रुकुम पुर्व,रोल्पा र प्यूठानमा ओखर रोपण कार्यक्रमको सुरुवात भएको,
- ४८ वटा स्थानिय तहमा कार्यक्रम "एक पालिका: एक नमूना कृषि वन" सन्चालन भइरहेको,
- कार्यक्रम "पीडित सँग प्रदेश सरकार" मार्फत बर्दियामा हात्ति छेकबार निर्माण भइरहेको तथा बन्यजन्तुको क्षतिको राहत स्वरुप रु २५ लाख बितरण भइसकेको,
- वनमा खेर गइरहेको पातपतिंगरबाट २० वटा प्राङ्गारिक मल उद्यम स्थापना भएको,
- २० वटा रिचार्ज पोखरी निर्माण भएको तथा २५ वटा सिमसार क्षेत्रहरूमा ब्यवस्थापनका कामहरू भएको,
- प्रदेशका परम्परागत रैथाने आँप बगैँचाहरूको अभिलेखीकरण र संरक्षणको काम सम्पन्न गरीएको,
- वनलाई पात्ल्याने कार्य थिनिड अभियानकैरुपमा सन्चालन गरिब करि ५०० हेक्टरमा सम्पन्न गरीएको।

११.९ नीति तथा कार्यक्रमको आठ महिनाको प्रगती:

नीति तथा कार्यक्रमको बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
१४६ र १४७	<p>वनको हैसियत तुलनात्मक रूपमा अब्बल रहेको यस प्रदेशमा उत्पादनशील सामुदायिक वन, साझेदारी वन, सरकारद्वारा व्यवस्थित र चकला वनको उत्पादन र उत्पादकत्व बढाई वन पैदावारमा आत्मनिर्भर हुन वन सम्बर्द्धन प्रणालीमा आधारित दिगो वन व्यवस्थापन गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ।</p> <p>वन क्षेत्रको संरक्षण र दिगो व्यवस्थापनमा निजी क्षेत्रको लगानी भित्र्याउन निजी क्षेत्रलाई सहभागी गराउँदै लगिनेछ। वनजन्य कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगहरू सञ्चालनका लागि निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गरिनेछ।</p>	<p>वन सम्बर्द्धन प्रणालीमा आधारित दिगो वन व्यवस्थापन कार्यक्रममा रु ९ करोड ८७ लाख रकमबाट १००० हेक्टर वनमा थिनिड कार्य अगाडी बढेकोमा हालसम्म ३८३ हेक्टर वनमा थिनिड कार्य सकीएको तथा ८ वटा साझेदारी र २ वटा चकला वनमा ९४ हेक्टरमा वन व्यवस्थापनको कार्य सम्पन्न भइरहेको ।</p> <p>वनमा आधारित वन उद्यम विकास तथा पर्यापर्यटनमा आधारित पर्यटन प्रबर्द्धनका लागि आवश्यक सहयोग तथा सवलिकरणका लागि मन्त्रालयले ३६ वटा उद्यमहरूसँग सम्झौता गरि कार्यक्रम कार्यान्वयन भइरहेको ।</p>
१४८ र १४९	<p>प्रदेशको एकल अधिकारको सूचीमा रहेका राष्ट्रिय वनको व्यवस्थापन सम्बन्धमा प्रदेशको अधिकार स्थापना हुने गरी वन सम्बन्धी कानून तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ। कबुलियती वन प्राप्त गर्ने प्रक्रियालाई सरलीकरण गरी वन, वन उद्यम तथा पर्यापर्यटनको विकासमा निजी क्षेत्रको लगानी अभिवृद्धि गरिनेछ । साथै बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज र बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्जलाई पर्यापर्यटनको प्रमुख गन्तव्यका रूपमा विकास गर्दै लगिनेछ ।</p> <p>वन व्यवस्थापनमा सामुदायिक वनले पुयाएको योगदानलाई थप प्रोत्साहन</p>	<p>प्रदेशको वन व्यवस्थापनको महत्वपूर्ण कानून वन ऐन २०७९ तथा प्रदेश वन नियमावली २०७९ सुवीकृत भई कार्यान्वयनमा गएको । २९०० सामुदायिक वनहरूको अनुगमन कार्य सम्पन्न भइ प्राप्त तथ्याँकको अथ्यावधिक भइरहेको तथा ९६ वटा सामुदायिक वनहरूमा शुसासन, लेखा तथा कार्यालय व्यवस्थापनको तालिम समन्न भएको।</p>

	<p>गरिनेछ। सामुदायिक वनको सक्रिय व्यवस्थापनका लागि उपभोक्ता समूहको क्षमता अभिवृद्धि, सुशासन र अन्य तहसंगको समन्वयलाई थप परिष्कृत र व्यवस्थित गरिनेछ।</p>	<p>पहिलो पटक सबडिभिजनहरूमा शुसासन सदृढिकरण कार्यक्रम सन्चालन भइरहेको । ३२० वटा कबुलियती वन समुहहरूमा विपन्नमुखी कार्यक्रमहरू सन्चालन भइरहेको ।</p>
<p>१५०</p>	<p>कृषि क्षेत्र भित्र रहेका आली, कान्ला, किनारा तथा बाँझो जग्गामा वृक्षारोपण मार्फत कृषकको आम्दानी अभिवृद्धि गर्न तराई तथा भित्री मधेशका ६ जिल्लाहरूमा अभियान के रूपमा "एक पालिका: एक नमुना कृषि वन कार्यक्रम" सञ्चालन गरिनेछ। कृषकलाई निःशुल्क बिरुवा उपलब्ध गराउने उद्देश्यले गत वर्षबाट प्रारम्भ गरिएको बहुवर्षीय बिरुवा उत्पादन कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ।</p>	<p>तराईका ६ जिल्लाका ४८ वटा स्थानिय तहमा नमुना कृषि वन कार्यक्रम सन्चालनको लागी फिल्ड भेरिफिकेसन तथा नक्साकनको काम सम्पन्न भएकोमा १२ वटा पालिकामा वृक्षारोपण कार्य सकि बाँकीमामा कार्यक्रम कार्यन्वयन भइरहेको। प्रदेशमा १७ लाख पहिलोपटक बहुवर्षीय बिरुवा उत्पादनको काम भइरहेको।</p> <p>६ जिल्लाले "एक पालिका: एक नमुना कृषि वन कार्यक्रम" कार्यन्वयनका लागी कृषि वन सहजकर्ता छनोट गरि वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रले तालिम समेत दिइसकेको।</p>

<p>१५१</p>	<p>'मालागिरी', टिमुर' र 'तेजपात'लाई प्रदेशको मुख्य चिनारी जडीबुटीको रूपमा विकास, विस्तार र प्रवर्द्धन गरिनेछ। प्रदेशका पहाडी जिल्लाहरूमा जडीबुटी पकेट क्षेत्रको विकास गरी "एक जिल्ला एक नमुना जडीबुटी उत्पादन" कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। जडीबुटी तथा गैरकाष्ठ वन पैदावारको दिगो संकलन, व्यवस्थापन, बजारीकरण र उद्यम विकासबाट स्थानीय रोजगारी र प्रादेशिक अर्थतन्त्रमा योगदान पुऱ्याइनेछ। चराहरूको संरक्षण र पर्यापर्यटन मार्फत स्थानीय रोजगारी सिर्जना र जीविकोपार्जनमा सहयोग गर्न जगदिशपुर ताल र आसपासका क्षेत्र समेटि चरा शिकार गर्न निषेध (Bird Sanctuary) घोषणा गरी विभिन्न संरक्षणमुखी तथा पर्यटन प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।</p>	<p>पाल्पामा तेजपात,दाङमा मालगिरी तथा रोल्पा र प्यूठानमा टिमुरको विकास, विस्तार र प्रवर्द्धनका लागि बृहत विरुवा उत्पादन कार्य भइरहेको । विशेष महत्वका ३ लाख २० हजार जडिबुटी तथा गहकाष्ठ वन पैदावार जन्य विरुवा उत्पादनको काम भईरहेकोमा हाल २ लाख ७४ हजार जडिबुटी तथा गहकाष्ठ वन पैदावार जन्य विरुवा उत्पादन भइरहेको । चराहरूको संरक्षण र पर्यापर्यटन विकासका लागि जगदिशपुर ताल र आसपासका क्षेत्र लाई (Bird Sanctuary) घोषणा गर्न डिबका कपिलवस्तुले तयार पारेको कार्यक्रम सन्चालन कार्यसुचि स्वीकृत गराई डिपिआर तयार पारीरहेको ।</p>
<p>१५२र१५३</p>	<p>प्रदेशमा वन डढेलो र यसबाट हुने जीउधनको क्षतिमा उल्लेखनीय रूपमा नियन्त्रण गरी वनको क्षयीकरण, जैविक विविधतामा हास तथा प्राकृतिक प्रकोपलाई न्यून गरिनेछ। जमीनको उर्वराशक्ति वृद्धिका लागि प्रत्येक जिल्ला समेट्ने गरी कम्तीमा १०० स्थानमा वन उपभोक्ता वा कृषक समूहहरू मार्फत प्राङ्गारिक मल उद्यम स्थापना गरी सञ्चालन गरिनेछ। प्रदेशका भित्रीमधेश र मध्य पहाडका वन बाक्लो हुदै जाँदा रुख विरुवा वृद्धिमा प्रतिकूल असर पर्दै गएको एवं डढेलो र मानव-वन्यजन्तु द्वन्द्वका घटना बढ्दै गएको अवस्थालाई कम गर्न थिनिड (वन पत्लाउने) अभियान सञ्चालन गरी प्राप्त वन पैदावारलाई उद्यम विकास र प्रवर्द्धन सँग जोड्दै लगिनेछ।</p>	<p>वन डढेलो नियन्त्रणका लागी वन डढेलो नियन्त्रण अभियान कार्यक्रम १४ वटा डिभिजन वन कार्यालयमा सन्चालनमा आई १५१ किमि अग्निरेखा निर्माण मध्ये ६१.३४ किमि अग्निरेखा निर्माण अन्तिम चरणमा रहेको तथा अन्य कृयाकलापहरू सुरु भएको । वनमा हने पतपतिडगरबाट प्राङ्गारिक मल उद्यम बनाउने कार्य १४ वटै डिभिजन वन कार्यालयमा अगाडी बढेको।हालसम्म ४ वटा डिभिजन वन कार्यालयहरूले पतपतिडगरबाट प्राङ्गारिक मल उद्यम निर्माण कार्य सम्पन्न भएको ४२ वटा उद्यमको समुहहरू</p>

		<p>मार्फत सम्झौता भइ कार्यन्वयन कार्य भइरहेको ।</p> <p>प्रदेशभरका घना १००० हेक्टर वनक्षेत्रमा थिनिङ (वन पत्लाउने) कार्य गर्नु पर्नेमा ४ डिभिजन वन कार्यालयहरूले ३८६ हेक्टर वनक्षेत्रमा काम सम्पन्न गरीसकेका तथा अन्यमा काम भइरहेको ।</p>
१५४ र १५५	<p>रणनीतिक वृक्षारोपण योजना बनाई बगर तथा नदी उकास जग्गा स्थानीय समुदायको आमदानी संग जोडी बहुआयामिक कृषि वन एवं वन क्षेत्रभित्र रहेका खाली र अनुत्पादित क्षेत्रमा चक्लाको रुपमा वृक्षारोपण गरिनेछ ।</p> <p>वन अतिक्रमण पूर्णरुपमा निषेध गरिनेछ । वन सम्पदाको संरक्षण सबैको साझा दायित्वको रुपमा स्थापित गरिनेछ । वासस्थानको दिगो र महत्तम व्यवस्थापन गरी मानव वन्यजन्तु द्वन्द्वलाई न्यूनीकरण गर्न प्रदेश र स्थानीय तहहरू बिच सहकार्य गरी विगतका वर्षहरूमा भन्दा कम्तीमा दुई गुणाले लगानी अभिवृद्धि गरिनेछ ।</p>	<p>५०० हेक्टर खाली वनक्षेत्र, २० हेक्टर अतिक्रमित वन क्षेत्र र १५० हेक्टर नदिउकास जग्गा तथा १२ किमि सडक सौंदर्यकरण वृक्षारोपणका लागी स्थान छनोट, वृक्षारोपण योजना बनाउने काम सन्चालन भइरहेको । हालसम्म ७.५६ हेक्टर अतिक्रमित वनक्षेत्र अतिक्रमण मुक्त गरीसकीएको ।</p>
१५६	<p>प्रचलित कानून बमोजिम संरक्षित वन्यजन्तुको सूचीमा नरहेका बँदेल, दुम्सी, निलागाई जस्ता वन्यजन्तुहरूको मानवसँगको द्वन्द्व कम गर्न वासस्थान व्यवस्थापन र संख्यालाई नियमन गर्ने उपायहरू अवलम्बन गरिनेछ । "पीडित सँग प्रदेश सरकार" भन्ने भावनाका साथ विभिन्न वन्यजन्तुको आक्रमणबाट ज्यान गुमाएका व्यक्तिको हकमा विद्यमान प्रक्रियालाई सरलीकृत गरी सङ्घीय निकायहरूबाट प्रदान गर्ने राहतका अलावा प्रदेश सरकारबाट पीडित परिवारलाई राहत उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।</p>	<p>मानवसँगको द्वन्द्व कम गर्न "पीडित सँग प्रदेश सरकार" कार्यक्रम सबै जिल्लामा सुरु भई बाँके जिल्लामा बाघको आक्रमणबाट मृत्यु हुने ३ जनालाई सङ्घीय निकायहरूबाट प्रदान गर्ने राहतका अलावा तत्काल जनहि रु ५० हजार राहत र पाल्पामा चितुवाको अक्रमणबाट भएको पशुचौपायको क्षतिको रु ५० हजार राहत वितरण भएको । साथै बर्दिया जिल्लामा हात्तीको क्षति कम गर्न आरसिसि हातिवार निर्माणको लागी फिल्डभेरिफिकेसन</p>

		सकीएको ।
१५७ र १५८	<p>यस प्रदेशमा रहेका महत्वपूर्ण जलाधारक्षेत्रहरू राप्ती, बबई, तिनाउ, बाणगंगा, रोहिणी जस्ता नदीप्रणालीहरूको संरक्षण, व्यवस्थापन, सदुपयोगको माध्यमबाट जलसंचय वृद्धि, प्राकृतिक विपद् तथा जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण गर्न वृहत रूपमा कार्यक्रम विस्तार गरी लागु गरिनेछ। राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास समिति, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहहरूको सहयोग र समन्वयमा रूपन्देहीको रोहिणी नदीमा एकीकृत संरक्षण, संवर्द्धन र पर्यापर्यटनको कार्य सञ्चालन गरिनेछ।</p> <p>प्रदेशको भित्री मधेश र मध्य पहाडी भेगमा पुर्खाहरूको कठोर मेहनतले रोपी हुर्काई संरक्षण गरेका नमूना कै रूपमा रहेका सार्वजनिक क्षेत्रका "आँप", "वर", "पिपल"का बगैँचा जस्ता सम्पदा र वंशाणु स्रोतको अभिलेखीकरण र दिगो संरक्षणका लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।</p>	<p>यस प्रदेशमा रहेका महत्वपूर्ण जलाधारक्षेत्रहरू राप्ती, बबई, तिनाउ नदिको १० बर्षे व्यवस्थापन योजना निर्माण भएको तथा बाणगंगा नदीप्रणालीहरूको व्यवस्थापकिय योजना निर्माणको काम अगाडी बढेको ।</p> <p>५वटा जिल्लामा परम्परागत रैथाने आँप बगैँचाहरूको अभिलेखीकरण र संरक्षण कार्यक्रम लागु भई पाल्पा र अर्घाखाची जिल्लाका सार्वजनिक क्षेत्रका "आँप" बगैँचाको अभिलेखीकरण र दिगो संरक्षणका कामहरू अन्तिम चरणमा रहेका ।</p>
१५९,१६० र १६१	<p>प्लाष्टिकको झोलालाई निरुत्साहित गर्दै वैकल्पिक झोलाहरूको प्रयोगलाई प्रेरित गरिनेछ। प्रयोग भएका वस्तुहरूको पुनःप्रयोगका लागि एकीकृत फोहोरमैला प्रशोधन केन्द्र र फोहोर पानी प्रशोधन केन्द्रको सम्भाव्यता अध्ययन भएका क्षेत्रहरूमा निर्माण कार्यका लागि स्थानीय तहसँग सहकार्य गरी काम अगाडि बढाइनेछ।</p> <p>वातावरणीय अध्ययन गरी सञ्चालनमा रहेका उद्योगहरूको वातावरणीय सूचकहरूको प्रभावकारी अनुगमन तथा मूल्याङ्कनबाट औद्योगिक वातावरणीय अनुशासन कायम गर्न प्रेरित गरिनेछ।</p> <p>क्षेत्रीयरूपमा वायुमण्डलमा फैलिने धुँवा तथा तुराँलो नियन्त्रण सम्बन्धी सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ। प्रदूषण मापन तथा वातावरणीय अध्ययन अनुसन्धानका लागि आवश्यक पर्ने उपकरणहरूको समेत व्यवस्था गरी कार्यालयको क्षमता अभिवृद्धि गरिने छ।</p>	<p>मन्त्रालयले प्लाष्टिकको झोलाको विकल्पका रूपमा वैकल्पिक झोलाहरूको निर्माण र अनुसन्धानमा काम गरीरहेको ।</p> <p>प्लाष्टिकजन्य पदार्थ नियन्त्रण र पुनः प्रयोग सम्बन्धि कार्यक्रम तय गरि प्रदेशको १० स्थानमा लागु गर्ने तयार गरेको ।</p> <p>वातावरणीय अध्ययन गरी सञ्चालनमा रहेका उद्योगहरूको वातावरणीय व्यवस्थापन योजनाको कार्यन्वयनको अवस्थाको अनुगमन गर्न स्थलगत परीक्षण शुरु भई १० वटा उद्योगको परीक्षण गरिएको ।</p>

११.१० बजेट व्यक्तव्यको आठ महिनाको प्रगती:

बजेट वक्तव्य बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
५४	पूर्व-पश्चिम राजमार्गमा पर्ने सुरई नाका, धानखोला र रिहारमा जलाशय निर्माण गर्न आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरेको छु। साथै पहाडि एवम् चुरे क्षेत्रमा रहेका खोचहरूमा बर्षे पानी भण्डार गरी सिँचाई तथा खानेपानी आपूर्ती गर्नुका साथै जैविक विविधता प्रवर्द्धन गर्ने कार्य अगाडि बढाउने प्रवन्ध गरेको छु।	पूर्व-पश्चिम राजमार्गमा पर्ने सुरई नाका, धानखोलामा जलाशय निर्माण गर्ने काम अगाडि बढेको । स्थान छनोट तथा प्राविधिक सर्वेक्षणका कार्यहरू सम्पन्न भएको ।
५५	जल उत्पन्न प्रकोपलाई नियन्त्रण गर्ने कार्य गर्दा वस्ती तथा सदरमुकामको संरक्षणलाई प्राथमिकता दिई विगत आर्थिक वर्षदेखि सञ्चालित नदी नियन्त्रण, पहिरो व्यवस्थापन जस्ता प्रकोप न्यूनीकरणको कार्यलाई माग र प्राथमिकताको आधारमा चालु आर्थिक वर्षमा समेत निरन्तरता दिइनेछ । यस कार्यक्रमका लागि रु. ५३ करोड १० लाख विनियोजन गरेको छु।	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय दाङ,पाल्पा,रोल्पा र अर्घाखाँचीले नदी नियन्त्रण, पहिरो व्यवस्थापन जस्ता भू संरक्षण र प्रकोप व्यवस्थापनका कामहरू भईरहेको । हालसम्म ३८ वटा पहिरो व्यवस्थापन, २३ वटा नदि व्यवस्थापन, २७ वटा मुहान तथा सिमसार संरक्षणका काम र ३३८० किमी तटबन्ध कार्य सम्पन्न भएको ।
७७.छ)	राष्ट्रिय वन प्रदेशको एकल अधिकार भएको सन्दर्भमा वनक्षेत्रलाई प्रदेश सरकारको आयश्रोतको प्रमुख क्षेत्र बनाउने गरी चालु आर्थिक वर्षमा वन सम्बन्धी विधेयक प्रदेश सभामा पेश भएकोले यसै अधिवेशनमा स्वीकृत हुने व्यवस्था मिलाएको छ। खोल्सा खोल्सी व्यवस्थापन कार्यक्रम समेतबाट थप आय प्राप्त हुने व्यवस्था मिलाइएको छ।	प्रदेश वन ऐन २०७८ पारीत भइ लागु भएको तथा वन नियमावलीको अन्तिम मसौदा तयार भएको । खोल्सा खोल्सी व्यवस्थापन कार्यक्रम लागु भइ कपिलवस्तुले उपभोक्ता समुह मार्फत खोला खोल्सि व्यवस्थापन भइरहेको

११.११ आ.व.२०७८।०७९को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति र असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान:

रु. हजारमा

सि.नं.	वार्षिक कार्यक्रम	वार्षिक कुल बजेट	दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगती		असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान	
			कुल खर्च	खर्च प्रतिशत	बजेट	खर्च प्रतिशत
१	वन, वन्यजन्तु, जैविक विविधता संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	२६५१००	११४६३७	४२.८	२२६९९६	६८.३
२	जडिवुटी तथा गैरकाष्ठ वन पैदावार विकास कार्यक्रम	६१४८०	११०६१	१८.८	४६०२३	१९.६
३	भु-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यक्रम	१८३७४३	९४६९३	५०.३	१८१४६६	९४.८
४	वन क्षेत्र भित्रका खोला खोल्सी व्यवस्थापन कार्यक्रम	४००००	२२	०.१	१५६०	९१.८
५	वातावरण तथा जलवायु अनुकूलन कार्यक्रम	२०९००	६९२	४.०	१२१६१	९३.२
६	वन उद्यम र पर्यापर्यटन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	७०७००	५८१४५	८२.२	६३९१३	८४.६
७	कृषि वन तथा बृहत्तर हरियाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम	१८८५००	४६८१९	२५.०	१५७४५४	८९.३

८	नेपाल जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रम (संघ शसर्त अनुदान)	१२४००	१४६९	११.८	८४६९	६८.३
९	सम्बृद्धिका लागि वन (संघ शसर्त अनुदान)	६००००	०	०.०	११७६०	१९.६
१०	वन तथा भू-संरक्षण (संघ शसर्त अनुदान)	९७९९८	७९६९७	८१.३	९२९०२	९४.८
११	राष्ट्रिय वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम (संघ शसर्त अनुदान)	८७०००	१७८२७	२०.५	७९८६६	९१.८
१२	जलाधार संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम (संघ शसर्त अनुदान)	५०५००	१७०४४	३३.८	४७०७१	९३.२
१३	जडिबुटी विकास कार्यक्रम (संघ शसर्त अनुदान)	२१८००	२६१९	१२.०	१८४४३	८४.६
१४	वातावरण (संघ शसर्त अनुदान)	२५०००	६०१३	२४.१	२२३२५	८९.३
	कार्यक्रम तर्फको जम्मा	११८५१२१	४५०७३८	३८.१	९७०४०९	८१.९
१५	वन, वातावरण तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	६७४१७	१६९२९	४५.१	२७५००	७३.२
१६	वन निर्देशनालय	१८६६९	१००१६	५२.०	१९२५४	१००.०
१७	डिभिजन वन कार्यालयहरु	५६७७५१	३३५२१०	५५.९	५१४०९८	८५.७

१८	भु तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयहरू	२०६००	१५६१८	७१.२	२०४१९	९३.१
१९	वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र	७९८६	६२२२	७५.३	८२६१	१००.०
	प्रशासनिक खर्चको जम्मा (रु.)	६८२४२३	३८३९९५	५५.९	२७५००	७३.२
	कुल जम्मा	१८६७५४४	८३४७३३	४४.६०	५८९५३१.६५	८५.८

११.१२ आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को विनियोजित बजेट तथा वित्तीय प्रगति:

रु. हजारमा

बजेट शीर्षक	विनियोजित बजेट	वार्षिक खर्च	प्रतिशत
चालु	१०६७२९६	१०२४६०४.१६	९५.९
पूँजीगत	१६७८५९०	१३६२११५.८४	८१.१५
जम्मा	२७४५८८६	२३८६७२०	८७

११.१३ राजस्व संकलनको विवरणः

आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को ०७८ फागुनसम्म राजस्व संकलन र ०७९असारसम्मको अनुमान

क्र.सं.	कार्यालय	राजस्व प्राप्त शीर्षकहरू					असार सम्मको अनुमान				
		काठ दाउरा (संघीय संचित कोष)	काठ दाउरा (प्रदेश संचित कोष)	जडिबुटी	खोटो	ढुङ्गा तथा बालुवा	काठ दाउरा (संघीय संचित कोष)	काठ दाउरा (प्रदेश संचित कोष)	जडिबुटी	खोटो	ढुङ्गा तथा बालुवा
१	नवलपरासी (ब.सु.प.)	२३२४४.८८६	८७९.६०७	०	०	०	८०००	५५००	७००		०
२	रुपन्देही	६६२०१.२३४	१९९५.९४१	०	०	०	७०००	३०००	६००		०
३	कपिलवस्तु	५१८७२.९८२	२६०७१.१९	०	०	०	४५००	२०००			१००००
४	गौतमबुद्ध	२६४२१.८७८	२४७०.३	३८	०	०	१२००	७००			०
५	दाङ	०	२३४८५.४१९	६५३	१९२.८५९	०	१५००	८००			०
६	देउखुरी	२३८५.१७३	१०३१.८८५	०	०	०	५००	४००			०
७	बाँके	४९.०३४	११२०.९६	०	०	०	७८००	६००			०
८	बर्दिया	११०१२.२३३	२०७९.१३२	१०	०	०	१२००	३००			०
९	रुकुम पूर्व		१०२५	१००७.८६२	०	०	०	०	३०००	२००	०
१०	रोल्पा	२४५.७४	३०४७.२३	१०९५.३३	१७९३.०९	०	२००	३००	४०००	६०००	०
११	प्यूठान	०	०	२३८.२५	२०१३.४५५	०	१२००	४००	५६००	७०००	०
१२	गुल्मी	०	०	०	०	०	१२००	४००	६००		०
१३	पाल्पा	१७१३.९३१	११५३१.०६	१८	०	०	२५००	१४००	११००	१८००	०
१४	अर्घाखाँची	९०८.३२३	५७०९.४९	०	२०८.०३९	०	२३००	१३००	६००	७००	०
	जम्मा	२३३०४०.३८	८०४४७.२१४	३०६०.४४२	४२०७.४४३	०	३९१००	१७१००	१६२००	१५७००	१००००

११.१४ विकास आयोजना तथा कार्यक्रमहरूबाट सिर्जित रोजगारीको विवरण:

वन व्यवस्थापन कार्यबाट	१,१६,०००
काठ दाउरा उत्पादनबाट	२०,०००
सामुदायिक वन हेरालु तथा कर्मचारी	५,३०,०००
साझेदारी वनको हेरालु तथा कर्मचारी	२०,०००
विरूवा उत्पादनबाट	९४०,०००
वृक्षारोपण	४१,०००
गैरकाष्ठ वन पैदावार सदुपयोग	७०,०००
व्यापारिक निजी वनको सदुपयोग	५०,०००
<u>वनजन्य उद्यम</u>	<u>१,५०,०००</u>

जम्मा: १४१०,००० श्रमदिन

११.१५ समस्याहरू:

- संघिय वन ऐन २०७६ अनुरूप मुद्दा हेर्ने अधिकारीको विषयमा दुबिधा रहेको हुँदा मुद्दाको निरूपण समयमा नहुँदा न्याय निरूपणको कार्यमा ढीलाइ भइ रहेको,
- वन ऐन, २०७६ बमोजिमको वन अपराधहरू नियन्त्रणको लागि सशस्त्र वन रक्षकहरूको परिचालनको कार्य विद्यमान डिभिजन वन कार्यालयहरूको प्रमुख डिभिजनल वन अधिकृतहरूबाट कानूनी रूपमा चेन अफ कमाण्ड प्रणालीमा नभएको,
- संघिय वन ऐन २०७६ र प्रदेश वन ऐन २०७८ बीचका वाझिएका विषयहरूको कार्यान्वयनमा व्यवहारिक कठिनाइ रहेको,
- ८६ जना फरेष्टरहरू फाजिलमा रहेको तर पदस्थापन हुन नसकेको ,
- १२ जिल्लाहरूमा केवल ४ वटा मात्र भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय रहेको छ । सेवा विस्तार तथा गुणस्तरीय सेवाको लागि उपयुक्त माग बमोजिमको सेवा प्रवाह गर्न नसकिएको,
- वन व्यवस्थापनको कार्य प्राविधिक विषय भएकोले प्राविधिक जनशक्तीको पुनर्ताजगी अभिमुखीकरण हुन नसक्दा वन व्यवस्थापन कार्ययोजनाहरूको गुणस्तरमा अपेक्षित सुधार हुन नसकेको,

- ३ वटा डिभिजन वन कार्यालयको आफ्नै भवन नभएको, ५ वटा डिभिजन वन कार्यालयको भवन जिर्ण रहेको। २९ वटा सब डिभिजनको आफ्नै भवन नभएको, ४० वटा सब डिभिजन कार्यालयको भवन जिर्ण रहेको,
- मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापनमा प्रदेश तहका कार्यालयहरूको संरचना नभएको तथा क्षमता पनि नभएको,
- भू स्खलन ठूला पहिरो नियन्त्रणको बजेट र क्षमताको अभाव,
- वन डढेलो व्यवस्थापन तथा नियन्त्रणको लागि आवश्यकप्रविधि तथा क्षमता उपभोक्ता स्तरमा नहुँदा वन डढेलो व्यवस्थापनको कार्य व्यवस्थित हुन नसकेको,
- वन उद्यमको विकासको लागि सहजिकरण गर्न वन क्षेत्रको कर्मचारीहरूमा क्षमताको विकास नभएको,
- भूमी समस्या सामाधान आयोगले भूमीहिन दलित भूमिहिन सुकुम्वासी र अव्यवस्थित वसोवासीहरूलाई पुर्जा दिने भनि लागत सकलन गरीरहेकोले वन क्षेत्र अतिक्रमण र फडानीको चपेटामा परेको।

११.१६ समस्या समधानका उपायहरू:

- मुद्धा हेर्ने अधिकारीको विषयमा संघिय ऐन र प्रदेश कानूनमा दुविधा रहेको हुँदा सो को निकासका लागि संघीय सरकारसग प्रदेश सरकारले पहल गर्नुपर्ने,
- वन सम्बर्धन प्रणालीमा आधारित वन व्यवस्थापन मार्फत वनहरूको उत्पादकत्व वृद्धि गरी काष्ठजन्य वन पैदावारको आन्तरिक मागलाई पूर्ति गर्दै विदेशबाट हुने काठ आयातलाई प्रतिस्थापन गर्न वनको बैज्ञानिक व्यवस्थापन गरि प्रदेश पुजि निर्माणको हिस्सा बनाउन वन कर्मचारीहरूको हौसला र भावना उच्च राख्न विशेष प्रोत्साहको व्यवस्था नितिगतरूपमा हुनु पर्ने स
- वनक्षेत्रको संस्थागत सुधारका लागि प्रदेशले लगानी बढाउनु पर्ने,
- वन प्रशासन र वन समूहहरू दुबैमा सुशासन सुदृढ बनाउने तथा आवश्यक ऐन नियम कार्यविधि तथा निर्देशिका तयार पार्ने,
- वन डढेलोलाइ रोकन तथा यसको व्यवस्थापन गर्ने काम उच्च प्राथमिकतामा राख्ने,
- तीन तहका सरकार (संघ), प्रदेश र स्थानीय तह(, वन समूहहरूर निजी क्षेत्र बीच प्रभावकारी समन्वय र सहकार्यमा वनको उचित व्यवस्थापन गर्ने,
- मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनिकरणको लागी कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा प्राथमिकता दिने।

११.१७ अन्य:

यस बर्षबाट मन्त्रालयले शुरु गरीएका नया तथा नविनतम कार्यक्रमहरू:

- वन सम्बर्धन प्रणालीमा आधारित दिगो वन व्यवस्थापन
- वर्ड स्यान्चुरी घोषणा

- विषालु सर्प उद्धार
- संरक्षित वन व्यवस्थापन
- मौवा, आँपको रैथाने वगैचा संरक्षण
- एक पालिका एक नमुना कृषि वन
- सडक किनारा तथा बृहत्तर हरियाली प्रवर्धन कार्यक्रम
- पिडितसँग प्रदेश सरकार
- वन डढेलोको प्रकोप रोक्न तथा वनमा खेर गइरहेको पात पतिगरबाट कम्पोष्ट मल निर्माण
- कबुलियती वन विकास कार्यक्रम
- हिमाली क्षेत्रमा ओखर बिकास कार्यक्रम

वन क्षेत्रको अवसर

प्रदेश सरकारका नीति तथा कार्यक्रमहरूले लिएका नीति, रणनीति, कार्यनीति, लक्ष्य, योजना तथा कार्यक्रमहरूलाई मध्यनजर गर्दै हालसम्मको उपलब्धी समेतलाई विचार गर्दा यस क्षेत्रको अवसर र मन्त्रालयको आगामी कार्यदिशा संक्षिप्तरूपमा निम्न बमोजिम रहेका छन्।

अवसर

- वन उद्यम बिकासबाट रोजगारी सृजना गर्ने तथा दिगो वन व्यवस्थापनमा टेवा पुर्याउने,
- प्रदेश स्तरमा प्राकृतिक स्रोतको सदुपयोग तथा प्रदेश आत्मनिर्भरको अवसरमा वन क्षेत्रको योगदान अभिवृद्धि गर्ने,
- जलवायु परिवर्तन अनुकूलनमा योगदान तथा कार्बन उत्सर्जन न्यूनिकरणमा योगदान गर्नुको साथै वातावरणीय सेवाको गुणस्तरमा अभिवृद्धि गर्ने,
- जडिबुटी तथा गैहकाष्ठ वन पैदावारको उत्पादकत्व वृद्धि तथा व्यवसायिकरण,
- जलाधार क्षेत्रको संरक्षण तथा व्यवस्थापनबाट भौतिक पूर्वाधारहरूको दिगो संरक्षणमा योगदान गर्ने अवसर,
- पर्यापर्यटनको बिकास र स्थानीय रोजगारीको सृजना।

११.१८ निष्कर्ष:

यो अबधिमा मन्त्रालयका महत्वपूर्ण कानुनकारूपमा रहेका वन ऐन तथा वन नियमावली निर्माण भइ कार्यन्वयनमा आएका छन्। ऐन तथा नियमावली कार्यन्वयनका लागि चाहिने प्रयास बजेट तथा कार्यक्रमहरूको व्यवस्था हुनुपर्ने देखिन्छ। प्रदेशको प्रमुख क्षेत्रकारूपमा रहेको वनक्षेत्रलाई कुशल व्यवस्थापन गरि प्रदेशलाई आत्मनिर्भर बनाउन आवश्यक कार्यक्रम तथा अन्य नितिगत व्यवस्थामा जोड दिन पर्ने देखिन्छ।

परिच्छेद-१२ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय

१२.१ पृष्ठभूमि:

नेपालको संविधान बमोजिम लुम्बिनी प्रदेशमा उद्योग तथा वाणिज्य क्षेत्रको विकास, विस्तार र समृद्धि गर्ने जिम्मेवारी रहेको यो मन्त्रालय वि.सं. २०७४ माघ देखि उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयका नाम बाट कार्य संचालन हुदै आएकोमा प्रदेश सरकार (मन्त्रपरिषद्) बाट मिति २०७८/५/१३ मा प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७८ मा भएको हेरफेर अनुसार मन्त्रालयहरूको पुनर्गठन तथा पुनर्संरचना भै उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयको स्थापना भएको हो। यस मन्त्रालयको मुख्य कार्यक्षेत्रमा स्वरोजगारका लागि उद्यमशिलता विकास; औद्योगिक प्रवर्द्धन र नियमन; वाणिज्य तथा आपूर्ति; खानी तथा खनिज पदार्थ अन्वेषण, उपभोक्ता हक अधिकार संरक्षण रहेका छन्। यस मन्त्रालय अन्तर्गत उद्योग, वाणिज्य तथा उपभोक्ता हित संरक्षण निर्देशनालय र १२ वटा घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालयहरू रहेका छन्।

१२.२ दीर्घकालीन सोच:

उद्योग, वाणिज्य तथा पर्यटन क्षेत्रको विकास तथा प्रवर्द्धन र दिगो व्यवस्थापन बाट समावेशी समृद्धि हासिल गर्दै " समृद्ध लुम्बिनी आत्मनिर्भर प्रदेश " प्रादेशिक लक्ष्य पूरा गर्न योगदान पुर्याउने।

१२.३ उद्देश्य:

- उद्योग क्षेत्रको उत्पादन वृद्धि गरी कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा योगदान बढाउनु ,
- उद्योगको विकास र प्रवर्द्धनका लागि लगानी मैत्री वातावरण सिर्जना गर्नु ,
- औद्योगिक बस्तुहरूको निर्यात वृद्धि गरी व्यापार घाटामा कमी ल्याउनु ,
- रोजगारको संख्या र गुणस्तरमा अभिवृद्धि गर्नु ,
- आन्तरिक व्यापार प्रवर्द्धन गर्दै स्थानीय कच्चापदार्थ र सिप बढी प्रयोग हुने बस्तुको निकासी प्रवर्द्धन मार्फत प्राप्त हुने लाभलाइ स्थानीय तहसम्म विस्तार गर्नु ,
- तुलनात्मक लाभका वस्तु तथा सेवाको मूल्य र गुणस्तरलाई प्रतिस्पर्धी बनाइ व्यापार घाटा कम गर्नु ,
- उपभोक्ताको हक हित संरक्षण गर्दै दैनिक उपभोग्य वस्तु तथा सेवा नियमित र सहज रूपमा आपूर्ति हुने व्यवस्था मिलाउनु।

१२.४ रणनीतिहरू:

- उद्योगलाई आवश्यक पर्ने पूर्वाधार तयार नीति निर्माण र कार्यान्वयनमा जोड दिने,
- स्थानीय श्रोत सिपको उपयोग गरी लघु, घरेलु, साना, मझौला र ठूला उद्योगको स्थापना र सन्चालनलाई प्रभावकारी बनाउने,

- लगानी मैत्री वातावरण सिर्जना गर्न आवश्यक नीतिगत, सस्थागत, कानूनी तथा प्रक्रियागत सुधार गर्ने,
- गुणस्तरयुक्त एवम् प्रतिस्पर्धात्मक औद्योगिक वस्तुको निर्यातलाई बढवा दिने,
- दैनिक उपभोग्य वस्तु तथा सेवालाई सुलभ बनाउन नियमित रूपमा बजार अनुगमन तथा बजार नियमन गर्ने।

१२.५ कार्यक्षेत्र:

सि.नं.	कार्य जिम्मेवारी
१.	व्यापार/ वाणिज्य र प्रतिस्पर्धा सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, मापदण्ड तथा योजनाको तर्जुमा, कार्यान्वयन एवं नियमन र सिन्डिकेट तथा कार्टेलिड नियन्त्रण
२.	प्रादेशिक व्यापार सम्बन्धी पूर्वाधार निर्माण, प्रवर्द्धन, सहजीकरण, बजार अनुगमन, समन्वय, तथ्याङ्क प्रणाली, बौद्धिक सम्पत्ति संरक्षण, अध्ययन तथा अनुसन्धान र नियमन
३.	ढुवानी/ परिवहन प्रणाली तथा कार्गो व्यवस्थापन
४.	नेपाल सरकारको सहमतिमा आर्थिक तथा औद्योगिक विषयका करारजन्य सम्झौता
५.	व्यापारिक फर्महरूको दर्ता, नविकरण, खारेजी र नियमन
६.	खानी तथा खनिज पदार्थको अन्वेषण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, मापदण्ड र योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन र नियमन एवं पूर्वाधार विकास, अनुसन्धान, सर्वेक्षण, लगत संकलन, अभिलेखाङ्कन, अन्वेषण, उत्खनन, प्रादेशिक प्रयोगशालाको स्थापना तथा सन्चालन र संघसंग समन्वय
७.	भौगर्भिक अध्ययन तथा अनुसन्धान र नक्सा सम्बन्धी
८.	कलकारखाना र औद्योगिककरण सम्बन्धी नीति, मापदण्ड र योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन
९.	उद्योग दर्ता, अनुमति, नविकरण एवं खारेजी र औद्योगिक विकास तथा औद्योगिक व्यवसायको प्रवर्द्धन र नियमन
१०.	प्रदेशस्तरको उद्योग क्षेत्रको भौतिक पूर्वाधार विकास सम्बन्धी योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन तथा औद्योगिक क्षेत्र र विशेष आर्थिक क्षेत्रको स्थापना, सन्चालन र विस्तार
११.	औद्योगिक वस्तुको निर्यात प्रवर्द्धन
१२.	सार्वजनिक सेवा, अत्यावश्यक सेवा र वस्तु आपूर्ति सम्बन्धी नीति तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन
१३.	उपभोक्ता हक अधिकार संरक्षण तथा प्रवर्द्धन, उपभोक्ता जागरण कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यान्वयन तथा अनुगमन
१४.	मुल्य र कालोबजारी तथा कृत्रिम अभाव नियन्त्रण एवं नियमन
१५.	संघीय मापदण्ड अनुसार स्टयाण्डर्ड वर्गिकरण, गुणस्तर परिक्षण र नियमन

१६.	अत्यावश्यक वस्तुहरूको प्रादेशिक माग र आपूर्ति व्यवस्था र आपूर्तिमा अन्तरप्रादेशिक र स्थानिय तहबीच समन्वय
१७.	उपभोक्ता अदालत र सन्चालन
१८.	लक्षित क्षेत्र र वर्गका लागि एजेन्सी सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
२०.	संघसगको समन्वयमा कम्पनी स्थापना सम्बन्धी नीति तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, नियमन र कम्पनी प्रशासन
२१.	दामसाहिमा परेका उद्योग, व्यवसायिक कम्पनी तथा फर्म व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन
२२.	प्रदेशस्तरमा हानिकारक पदार्थहरूको नियमन तथा व्यवस्थापन
२३.	प्रदेशस्तरमा इन्धनको गुणस्तर अनुगमन
२४.	प्रदेशभित्रका उद्योगहरू र साना, मझौला, घरेलु तथा लघु उद्योगहरू स्थापना र प्रवर्द्धन सम्बन्धमा नीति, तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन
२५.	औद्योगिक तथा व्यापार प्रदर्शनी आयोजना तथा व्यवस्थापन
२६.	उद्योगमा श्रममूलक प्रविधि र स्वदेशी श्रमिकको उपयोग
२७.	संघीय कानून बमोजिम क्यासिनो तथा चिट्ठा दर्ता, अनुमति र नियमन सम्बन्धी
२८.	पर्यटकिय होटल, रिसोट लज ट्राभल तथा ट्रेकिङ एजेन्सी, गाईड, च्यापिटड आदिको दर्ता, अनुमति, नविकरण र नियमन
२९.	स्वरोजगारको लागि अधमशीलता विकास, प्रशिक्षण, सहूलियत कर्जा र व्यवसाय प्रवर्द्धन तथा सहायता

१२.६ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरू:

यस मन्त्रालयको कार्य क्षेत्रभित्र पर्ने कार्यहरू सम्पादन तथा नियमन गर्नका लागि निम्न बमोजिम कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था गरिएको छ।

- खानी अन्वेषण र व्यवस्थापन सम्बन्धी ऐन २०७५
- औद्योगिक व्यवसाय ऐन २०७५
- प्रदेश पर्यटन ऐन २०७६
- प्राइभेट फर्म दर्ता ऐन २०७६
- साझेदारी ऐन २०७६
- बजार नियमन तथा प्रतिस्पर्धा प्रवर्द्धन ऐन २०७७
- प्राइभेट फर्म दर्ता नियमावली २०७६
- साझेदारी नियमावली २०७६

- उद्यम विकास कोष सन्चालन नियमावली २०७७

१२.७ संगठन संरचना तथा जनशक्ति विवरणः

दरबन्दी र पदपूर्तिको अवस्था (मातहत कार्यालय समेत)

क्र.स.	पद	सेवा	समुह	श्रेणी तह	कुलदरबन्दी सख्या	पदपूर्ति सख्या	रिक्तदरबन्दि सख्या	कैफियत
१	सचिव	प्रशासन	सा.प्र.	रा.प.प्रथम	१	१	०	
२	उपसचिव/नवौ/दशौ	प्रशासन	सा.प्र.	रा.प.द्वितीय	३	१	२	संघबाट एकजना कार्यरत
३	निर्देशक/नवौ/दशौ	प्रशासन	सा.प्र.	रा.प.द्वितीय	१	१	०	
४	प्रमुखउद्योग अधिकृत नवौ/दशौ	प्रशासन	सा.प्र.	रा.प.द्वितीय	३	१	२	संघबाट एकजना कार्यरत
५	शाखा अधिकृत/अधिकृतस्तर सातौ/आठौ	प्रशासन	सा.प्र.	रा.प. तृतीय/अधिकृत सातौ /आठौ	९	३	६	संघबाट दुईजना कार्यरत
६	उद्योग अधिकृत /अधिकृतस्तर सातौ/आठौ	प्रशासन	सा.प्र.	रा.प. तृतीय/अधिकृत सातौ /आठौ	१२	१०	२	
७	कानुनअधिकृत	कानुन	न्याय	रा.प. तृतीय/अधिकृत सातौ /आठौ	१	०	१	
८	लेखा अधिकृत सातौ/आठौ	प्रशासन	लेखा	रा.प. तृतीय/अधिकृत सातौ /आठौ	२	१	१	
९	मेकानिकल इन्जिनियर अधिकृतस्तर सातौ/आठौ	इन्जिनियरिड	मे.ई.	रा.प. तृतीय/अधिकृत सातौ /आठौ	१	०	१	
१०	खानीअधिकृत	इन्जिनियरिड	माइनिड	रा.प. तृतीय/अधिकृत सातौ /आठौ	१	०	१	
११	प्रशिक्षणअधिकृत	विविध	विविध	रा.प. तृतीय/अधिकृत सातौ /आठौ	२	०	२	
१२	लेखापाल/सहायक पाचौ /छैठौ	प्रशासन	लेखा	सहायकपाँचौ /छैठौ	११	४	७	
१३	नायब सुब्बा सहायक पाचौ /छैठौ	प्रशासन	सा.प्र.	सहायकपाँचौ /छैठौ	३७	१९	१८	अस्थायी दरबन्दी समेत
१४	नायब सुब्बा प्राविधिक सहायक पाचौ /छैठौ	इन्जिनियरिड	माइनिड	सहायकपाँचौ /छैठौ	२	०	२	

१५	प्रमुख शिक्षक प्राविधक	विविध		सहायकपाँचौ/छैठौ	१०	०	१०	
१६	शिक्षक	विविध		सहायकपाँचौ	३	०	३	
१७	सहायक चौथो/पाचौ (खरिदार)	प्रशासन	सा.प्र.	सहायकचौथो/पाचौ	२	०	२	
१८	सहलेखापाल चौथो/पाचौ	प्रशासन	लेखा	सहायकचौथो/पाचौ	२	१	१	
१९	उद्यम विकास सहजकर्ता			सहायकचौथो/पाचौ	१४	१२	२	
२०	कमप्यूटर अपरेटर.पाचौ/छैठौ		विविध	सहायकपाँचौ/छैठौ	१३	१२	१	
२१	टाइपिष्ट		विविध	वेग अनुसार	२	१	१	
२२	हलुकासवारि चालक	प्रशासन		श्रेणीविहिन	६	५	१	
२३	का.सहयोगी	प्रशासन		श्रेणीविहिन	३६	३४	२	
	जम्मा				१७४	१०६	६८	

१२.८ तयार भएका ऐन, नियमावली तथा कार्यविधिको विवरण:

हालसम्म तयार भएका ऐनहरू:

- खानी अन्वेषण र व्यवस्थापन सम्बन्धी ऐन २०७५
- औद्योगिक व्यवसाय ऐन २०७६
- प्राइभेट फर्म दर्ता ऐन २०७६
- साझेदारी ऐन २०७६
- बजार नियमन तथा प्रतिस्पर्धा प्रवर्द्धन ऐन २०७७

हालसम्म तयार भएका नियमावली

- प्राइभेट फर्म दर्ता नियमावली २०७६
- साझेदारी नियमावली २०७६
- उद्यम विकास कोष सन्चालन नियमावली २०७७

१२.९ आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा विनियोजित बजेट तथा २०७८ फागुन सम्मको वित्तीय प्रगति:

(रु. हजारमा)

बजेट शीर्षक	विवरण	विनियोजित बजेट	२०७८ फागुन सम्मको खर्च	प्रतिशत
३०७७००११	चालु	४५९०४	११२३८	२४.४८
	पुँजीगत	२४०००	३५३	१.४७
	जम्मा	६९४०४	११५९१	२५.९५
३०७०१०११	चालु	८८७१	३६२०	४०.८१
	पुँजीगत	२००	१३	६.५
	जम्मा	९०७१	३६३३	४७.३१
३०७०१०१२	चालु	७५४०६	३९७६८	५२.७४
	पुँजीगत	२४२००	२६३०	१०.८७
	जम्मा	९९६०६	४२३९८	४२.५७
३०७०००१६	चालु	४०२०५	७२०४	१७.९२
	पुँजीगत	१६०००	२९६०	१८.५०
	जम्मा	५६२०५	१०१६४	१८.०८
३०७०००१७	चालु	१५७७००५	४८८२२	३०.९६
	पुँजीगत	२८१००	२२३	०.७९
	जम्मा	१६०५१०५	४९०४५	२६.३९
	कूल जम्मा	४२००९१	११६८३१	२७.७८

(स्रोत:.....)

१२.१० आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को २०७८ फागुन मसान्त सम्म मन्त्रालयको श्रोतगत आय र व्ययको विवरण:

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	श्रोत	प्राप्त रकम	खर्च रकम
१	नेपाल सरकार समानीकरण अनुदान	१८५८५०	८०२४
२	नेपाल सरकार सशर्त अनुदान		
३	नेपाल सरकार समपूरक अनुदान		
४	नेपाल सरकार विशेष अनुदान		

५	प्रदेश सरकार (राजस्व वाँडफाँड समेत)	२३४२४१	४९०९०
---	-------------------------------------	--------	-------

१२.११ नीति तथा कार्यक्रमको २०७८ फागुन सम्मको प्रगति विवरण:

नीति तथा कार्यक्रमको बुदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
१२५	प्रदेशमा उपलब्ध कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगको उत्पादनलाई प्रोत्साहन गर्ने ।	विभिन्न जिल्लामा कोशेली घर संचालनमा सहयोगका लागि बजेट विनियोजन भै अर्घाखाँची र दाङ जिल्लामा संस्था छनौट र सम्झौता भएको । अन्य जिल्लाहरूमा संस्था छनौटको कार्य भै रहेको ।
१२६	चन्द्रौटा-कृष्णनगर कोरिडोरमा औद्योगिक क्षेत्रको संभाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।	अध्ययन सम्पन्न भएको ।
१२७	नेपाल सरकारसंगको समन्वय र सहकार्यमा रुपन्देहीको मोतिपुर, बाकेको नौवस्ता र दाङको लक्ष्मीपुरमा औद्योगिक क्षेत्र निर्माण कार्यलाई तिव्रता दिने ।	नेपाल सरकार संग समन्वय भै रहेको ।
१२८	संभाव्यता अध्ययन भै घोषणा भएका १० पालिकामा औद्योगिक पूर्वाधार निर्माण गर्न प्रोत्साहित गरिने ।	वार्षिक बजेटमा ६ वटा औद्योगिक ग्रामको पूर्वाधार निर्माणमा सहयोगका लागि बजेट विनियोजन भएको र अर्घाखाँची, नवलपरासी (व.सू.प), कार्यक्रम पूर्वाधार निर्माण भइरहेको ।
१२९	बिपन्न, महिला दलित मुक्त कर्मैया कम्लरी तथा सीमान्तकृत वर्ग जाती र समुदायहरूमा उद्यमशिलताको विकास मार्फत स्वरोजगार सिर्जना गर्ने । उद्योग दर्ता गर्दा लाग्ने शुल्क मिनाहा गर्ने ।	बिपन्न परिवारका लागि सिपविकास तालिम भइरहेको उद्योग दर्ता गर्दा लाग्ने शुल्क मिनाहा गरिएको ।
१३०	दाङ जिल्लालाई अल्लो र खुकुरी गुल्मीलाई कफी पाल्पालाई ढाका तथा करुवा उत्पादन र बर्दियालाई बेतबाँस उद्योग रूकुम पूर्वलाई उनीको कम्बल हवको रूपमा विकास गर्दै लगिनेछ । प्रदेशमा कागज उद्योग स्थापनाका लागि निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गरिने ।	दाङमा अल्लो र खुकुरी, गुल्मीलाई कफी, पाल्पालाई ढाका तथा करुवा उत्पादन, बर्दियालाई बेतबाँस उद्योग रूकुमपूर्वलाई उनी कम्बल हवको रूपमा विकास गर्न बजेट विनियोजन भै कार्यक्रम संचालन भैरहेको । कागज उद्योगको सहयोगका लागि बजेट विनियोजन भएको ।

१३१	बुद्धकालिन र बुद्ध संस्कृतिमा आधारित काष्ठकला ललितकला र मूर्तिकला सम्बन्धी शिल्पकार उत्पादन गर्न छात्रवृत्ति उपलब्ध गराइने ।	तालिम प्रदान गर्ने संस्था छनौट हुदै गरेको ।
१३२	उद्यम विकास कोषको परिचालन गरी उद्योगको विकास र विस्तारका लागि सरल कर्जा तथा व्याजमा अनुदान दिने नीती अवलम्बन गरिनेछ ।	२०७८ फागुन मसान्त सम्ममा ९७ वटा उद्यमलाई प्रवाह भएको कर्जाको ३६ लाख ३९ हजार २५० रुपैया व्याज अनुदान अनुदान दिइएको ।
१३३	प्रदेशमा उद्योग,पर्यटन खानी तथा खानीजन्य क्षेत्रबाट रणनीतिक हिसावले लाभ अधिवृद्धि गर्न अध्ययन अनुसन्धान र व्यवस्थापन गरिनेछ ।	
१३४	उपभोक्ताहरुले गुणस्तरीय र स्वस्थकर सामान प्राप्त गर्ने व्यवस्थाका लागि प्रदेशका सबै जिल्लाहरुमा त्रैमासिक रुपमा बजार अनुगमन गरिनेछ ।	बजार अनुगमन नियमित रुपमा भइरहेको ।
१३५	रुकुमपूर्वको पुथा उत्तरगंगा गाउपालिकामा खाद्य तथा व्यापार कम्पनी लिमिटेडसंगको सहकार्यमा गोदाम भवन निर्माण गरी चामल,दाल, नुन,चिनी,खाने तेल सहुलियत दरमा उपलब्ध गराइनेछ ।	बजेट विनियोजन भएको ।

(श्रोत:मन्त्रालय)

१२.११ बजेट वक्तव्यको २०७८ फागुन सम्मको प्रगति विवरण:

बजेट वक्तव्यको बुदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
२२	हरेक जिल्लाका एक पालिका छनौट गरी विपन्न घर परिवार लक्षित सस्तो मूल्यमा चामल,दाल,नुन,गहुँ र तेल जस्ता अत्यावश्यक खाद्यवस्तु उपलब्ध गराउन सार्वजनिक सुलभ पसल संचालन गरिनेछ ।	कार्यविधि भई तयारीको चरणमा रहेको ।
२७	विपन्न घरपरिवार मुक्त कमलरी कमैया हलिया जनजाती तथा भूमिहीन लगायतका लक्षित वर्गलाई सीपमूलक तालिम सहित उद्यम कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।	१२ जिल्लामा रहेका घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालयहरुबाट तालिम संचालन हुदै आएको ।

३४	कोभिडबाट प्रभावित लघु घरेलु तथा साना उद्यमीहरूलाई राहत उपलब्ध गराइने ।	तालिम तथा प्राविधिमा सहयोग भएको ।
३५	लुम्बिनी तथा स्वर्गद्वारी क्षेत्रमा स्थानीय समुदायको सहकारी वा सामूहिक कम्पनी मार्फत स्थानीय हस्तकलामा आधारित चिनो उद्योग स्थापना गर्न सहयोग गरिनेछ ।	कार्यविधि बनाउने क्रममा रहेको ।
३६	कपिलवस्तुमा कागज उद्योगको संभाव्यता अध्ययन गरी उद्योग स्थापनाको कार्य अघि बढाइनेछ ।	कागज उद्योग स्थापनाको गत आ.व. संभाव्यता अध्ययन भएको ।
३७	अनुचित मूल्य बृद्धि कालोबजारी तथा कृत्रिम अभाव सिर्जना गर्ने माथि कानून बमोजिम कारवाही गरिनेछ ।	१२ वटै जिल्लामा नियमित रूपमा बजार अनुगमन हुँदै आएको । पौष मसान्त सम्म ८९ पटक बजार अनुगमन भै रु ४,८५,०६९।- मूल्य बराबरको अखाद्य सामान नष्ट गर्नुका साथै रु ६९,६८०।- जरिवाना गरिएको ।

१२.१२ आ.व.२०७८।०७९को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको दोस्रो चैमासिक सम्मको प्रगति विवरण:

(क) औद्योगिक विकास तथा प्रवर्द्धन तर्फको कार्यक्रम प्रगति

(रु.हजारमा)

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य (रु. हजारमा)		दोस्रो चैमासिक प्रगति(रु. हजारमा)		
		परिमाण	बजेट	प्रगतिको अवस्था	बजेट	बजेटखर्च %
१.	गुणस्तरीय अफसेट मेसिन साझेदारीमा खरिद (रोल्पा)	१००	१०००	छलफलको चरणमा रहेको	०	०
२.	घोषित औद्योगिक ग्रामहरूको पूर्वाधार निर्माणमा सहयोग	६००	१५०००	कार्यविधि निर्माणको तयारीमा रहेको	०	०
३.	औद्योगिक ग्रामहरूको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयारी (वातावरणीय अध्ययन समेत)		३६००	कार्यक्रम संचालनको तयारीमा रहेको	२९	८१
४.	वुटवल धागो कारखाना,लुम्बिनी चिनी उधोग, छाला जुत्ता उधोग चन्द्रौटा कपासविकास समितिको अवस्था तथा सञ्चालन सम्बन्धी अध्ययन		१०००	छलफलको चरणमा रहेको ।	०	०
५.	चन्द्रौट-कृष्णनगर औद्योगिक कोरिडोर सम्भाव्यता अध्ययन		१०००	छलफलको चरणमा रहेको ।	०	०
६.	प्रदेशका तुलानात्मक लाभका उधोगहरूको अध्ययन (हाते कागज र अल्लोको समेत)		१०००	छलफलको चरणमा रहेको ।	०	०

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य (रु. हजारमा)		दोस्रो चैमासिक प्रगति(रु. हजारमा)		
		परिमाण	बजेट	प्रगतिको अवस्था	बजेट	बजेटखर्च %
७.	उधोग सफ्टवेयर संचालन		५००	कार्यक्रम संचालन भई रहेको	१९०	३८.८०
८.	कागज उधोग स्थापना/विकास सहयोग प्याकेज)		५०००	छलफलको चरणमा रहेको ।	०	०
९.	बुद्ध कालिन र बुद्ध संस्कृतिमा आधारित काष्ठकला , चित्रकला र मूर्तिकला सम्बन्धी तालिम तथा छात्रवृत्ती		२५००	कार्यक्रम संचालन भई रहेको	२०	०.८
१०.	उधमशीलता विकास सीप र प्रविधीमा आधारित नया उधमी तयार		१२०००	कार्यक्रम संचालन भई रहेको	३८२ ९	३१.९१
११.	मधेशी/मुस्लिम/पीछडा वर्ग महिला उधमीलाइ सीप र प्रविधी हस्तान्तरण		२९००	कार्यक्रम संचालन भई रहेको	९२८	३२
१२.	बायो त्रिकेट/बायो चार निर्माण सम्बन्धि तालिम र प्रविधीमा सहयोग		११००	कार्यक्रम संचालनको तयारीमा रहेको	०	
१३.	नेपाली नागरिकबाट सेलुन संचालन गर्न सीप विकास तालिम तथा प्रविधीमा सहयोग		३०००	जिल्लामा कार्यक्रम संचालन भइ रहेको ।	२७४ ९	९१.६३
१४.	सिट्रस प्रसोधन, चुक ,जुस र जाम उत्पादन तथा प्याकेजिडका लागि प्रविधीमा सहयोग		२५००	जिल्लामा कार्यक्रम संचालन भइ रहेको ।	३१०	१२.४०

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य (रु. हजारमा)		दोस्रो त्रैमासिक प्रगति(रु. हजारमा)		
		परिमाण	बजेट	प्रगतिको अवस्था	बजेट	बजेटखर्च %
१५.	आधुनिक चुलो प्रवर्धन(सीप विकास तथा प्रविधी सहयोग)		१०००	कार्यक्रम संचालनको चरणमा रहेको ।		
१६.	मसलाजन्य उधोगलाइ तालिम तथा प्रविधिमा सहयोग		२४००	कार्यक्रम संचालनको चरणमा रहेको ।		
१७.	केराबाट चिप्स बनाउने तालिम तथा प्रविधी सहयोग		१०००	जिल्लामा कार्यक्रम संचालन भइ रहेको ।	३००	३०
१८.	उधमीहरुलाइ व्यावसायीक योजना तयारी र ऋण प्राप्ती प्रक्रिया सम्बन्धी सहजीकरण कार्यक्रम		६००	कार्यक्रम संचालनको चरणमा रहेको ।		
१९.	आरान लाइ आधुनिकीकरण गर्न सिप तथा प्रविधिमा सहयोग		२०००	जिल्लामा तालिम संचालनमा आएको ।	१५२ ९	७६.४५
२०.	नेपाली हाते कागज उधोग स्थापना/ स्तर उन्नतीमा सहयोग		१०००	कार्यक्रम संचालनको चरणमा रहेको ।	०	

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य (रु. हजारमा)		दोस्रो त्रैमासिक प्रगति(रु. हजारमा)		
		परिमाण	बजेट	प्रगतिको अवस्था	बजेट	बजेटखर्च %
२१.	अम्लिसोबाट कूचो बनाउने कार्यका लागि तालिम तथा प्रविधीमा सहयोग		१२००	प्यूठान जिल्लामा तालिम संचालन भएको ।	२५०	२१
२२.	उनी कम्बल र गलैचा (रुकुम पूर्व,रोल्पा) प्याकेज		२०००	रुकुमपूर्वमा भैरहेको तथा रोल्पामा कार्यक्रम संचालनको चरणमा रहेको ।	५००	२५
२३.	गुन्द्री,ढकीया र थाकलबाट उत्पादित सजावट सामाग्रीहरु(प्याकेज)		८००	कार्यक्रम संचालनको चरणमा रहेको ।		
२४.	कफि (गुल्मी ,पाल्पा,अर्घाखाँची) प्याकेज		१०००	कार्यक्रम संचालनको चरणमा रहेको ।		
२५.	ग्रामिण क्षेत्रमा नवप्रवर्धनात्मक उधमलाइ सहयोग (प्याकेज)		१००००	कार्यक्रम संचालनको चरणमा रहेको ।	२९४	२.९४
२६.	उधोगी व्यावसायी,लघु घरेल् तथा साना उधोगीहरूसंग प्रदेशस्तरीय अन्तररकरीया कार्यक्रम		८००	छलफलको चरणमा रहेको		

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य (रु. हजारमा)		दोस्रो त्रैमासिक प्रगति(रु. हजारमा)		
		परिमाण	बजेट	प्रगतिको अवस्था	बजेट	बजेटखर्च %
२७.	लघु घरेलु तथा साना उद्योगमा कोभिड १९ ले पारेको प्रभाव र समाधानका उपाय सम्बन्धी प्रदेशस्तरीय अन्तरक्रिया		५००	छलफलको चरणमा रहेको		
२८.	लुम्बिनी प्रदेश उद्योग परिसंघ मार्फत उधमशिलता विकास तथा व्यवसाय व्यवस्थापन तालिममा सहयोग		१५००	कार्यविधि निर्माणको चरणमा रहेको ।		
२९.	रुपन्देही उद्योगसंग मार्फत रोजगार सूचना केन्द्र स्थापना र संचालन सहयोग		१५००	कार्यविधि निर्माणको चरणमा रहेको ।		
३०.	मझ्यौला तथा ठूला (पर्यटन समेत) उद्योगको प्रशासन तथा व्यवस्थापन		१५००	ऐन मस्यौदा पेश भएको	३६	२.४
३१.	पर्यटन प्रशासन(पररयटकीय होटल ,रिसोर्ट, लज,ट्रभल तथा ट्र्याकिङ एजेन्सी,गाइड ,र्याफिटङ आदी)		५००	कार्य संचालन भइरहेको	१०४	२०.८०
३२.	ठेकि एवं काष्ठजन्य भाडाकुडा, बाध्यवादन र उपहार सामग्री सम्बन्धी तालिम तथा प्रविधि सहयोग		२०००	तालिम संचालन भएको ।	९०३	४५.१५

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य (रु. हजारमा)		दोस्रो चैमासिक प्रगति(रु. हजारमा)		
		परिमाण	बजेट	प्रगतिको अवस्था	बजेट	बजेटखर्च %
३३.	गुण उत्पादन उखु क्रसिड एवं प्याकेजिडका लागि तालिम तथा प्रविधीमा सहयोग		२०००	नवलपरासी कार्यक्रम संचालनको चरणमा रहेको	२००	१०
३४.	स्लेट ढंगाको तयारी उपयोग सम्बन्धी सीप विकास तथा प्रविधीमा सहयोग		२०००	गुल्मी र रोल्पाभा भैरहेको अन्य जिल्लामा कार्यक्रम संचालनको चरणमा रहेको ।	६००	३०
३५.	ठुला उधमीसंग अन्तरक्रीया		३००	सम्पन्न भइसकेको ।	१८४	६१.३३
३६.	गुणस्तरीय अफसेट मेशिन साझेदारीमा खरीद(रोल्पा समाचार)		१०००	दोहोरिएको ।		
३७.	सुदरीखोला दालचीनी उत्पादन समुहलाई प्राविधिक सहयोग		१०००	छलफलको चरणमा रहेको ।		
३८.	सहिद,घाइते, बेपत्ता परिवार , दलित तथा महिलाका लागि उधमशिलता विकास कार्यक्रम बबइ दाड		२५००	कार्यक्रम संचालन भइ रहेको ।	११४ ०	४५.६०

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य (रु. हजारमा)		दोस्रो चैमासिक प्रगति(रु. हजारमा)		
		परिमाण	बजेट	प्रगतिको अवस्था	बजेट	बजेटखर्च %
३९.	लुम्बिनी तथा स्वर्गद्वारी क्षेत्रमा स्थानीय समुदायको सहकारी वा सामुहिक कम्पनी मार्फत स्थानीय हस्तकलामा आधारित चिनो (सोभिनियर) उद्योग स्थापना गर्न सहयोग गर्ने		१००००	छलफलको चरणमा रहेको।		
४०.	चुदरीखोला दालचीनी उत्पादन समुहलाई प्राविधिक सहयोग मल्लारानी गा.पा. १		१०००	दोहोरिएको।		
४१.	विपन्न तथा मुक्त कर्मैया माझि कुमाल, चुनारा एवं लोपन्मुख सिमान्तकर्तहरूलाई सीप मुलक तथा प्रविधी हस्तान्तरण तालिम		३०००	जिल्लामा तालिम संचालनमा आएको।	१३७०	४५.६७
४२.	उत्पादित बस्तुको गुणस्तर र लेवलिड सम्बन्धी तालिम र प्रविधी हस्तान्तरण		१२००	कार्यक्रम संचालन भइ रहेको।।	८१३	६७.७५
४३.	संचालित उद्योगहरूको स्तर उन्नती तालिम		३६००	कार्यक्रम संचालन भइ रहेको।।	११२८	३१.३३
४४.	भगत सर्वजित सीप विकास प्रवर्दन कार्यक्रम (दलित लक्षित)		१२०००	जिल्लामा संचालनमा आएको।	५६.६३	४७.१९

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य (रु. हजारमा)		दोस्रो त्रैमासिक प्रगति(रु. हजारमा)		
		परिमाण	बजेट	प्रगतिको अवस्था	बजेट	बजेटखर्च %
४५.	जिल्लास्तरमा लघु घरेलु तथा साना उधोगीहरुलाई प्रविधी हस्तान्तरण (आधुनिक प्रविधी भित्र्याउने उधोगलाई अनुदान समेत)		१३०००	जिल्लामा संचालनमा आएको ।	२५३	१.९५
४६.	अल्लो (दाड, गुल्मी, रोल्पा, प्यूठान, रूकुम पूर्व) (प्याकेज)		४०००	जिल्लामा संचालनमा आएको ।	८५०	२१.३०
४७.	खुकुरी र परम्परागत कृषि औजार (दाड, रोल्पा, प्यूठान)(प्याकेज)		२५००	कार्यक्रम संचालन भइ रहेको ।।	४२५	१७
४८.	ढाका, करुवा, पानस, अदुवार काँसका भाँडाकुडा (पाल्पा) (प्याकेज)		१५००	कार्यक्रम संचालन भइ रहेको ।।	३००	२०
४९.	वेतबाँस बर्दिया (प्याकेज)		१०००	कार्यक्रम संचालनको चरणमा रहेको ।		
५०.	गुन्द्री, ढकिया र थाकलबाट उत्पादित सजावट सामग्रीहरु (प्याकेज)		१२००	कार्यक्रम संचालन भइ रहेको ।	३५८	२९.८३

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य (रु. हजारमा)		दोस्रो चैमासिक प्रगति(रु. हजारमा)		
		परिमाण	बजेट	प्रगतिको अवस्था	बजेट	बजेटखर्च %
५१.	कफि (गुल्मी ,पाल्पा,अर्घाखाँची) प्याकेज		२०००	कार्यक्रम संचालन भइ रहेको ।		
५२.	योजना तर्जुमा गोष्ठी (मन्त्रालय)		६००	योजना तर्जुमा हुने		
५३.	चौमासिक र वार्षिक प्रगति समिक्षा गोष्ठी (निर्देशनालय)		१००	प्रथम चौमासिक समिक्षा गोष्ठी सम्पन्न ।	३७१	४१.२२
५४.	लघु घरेलु तथा साना उद्योगहरुको अनुगमन निरीक्षण सहजीकरण र प्रतिवेदन		२०००	अनुगमन निरीक्षण निरन्तर भइरहेको	५०४	२५.२०
५५.	विद्यमान कार्यालयको संरचनामा रूपान्तरण र सेवा प्रभावमा प्रभाव कारिता		२५००	कार्यसन्चालनको चरणमा रहेको	०	०
५६.	वाणिज्य तथा उद्योग सम्बन्धी कानून, कार्यविधी,		१५००	कार्यविधी तयार भएको	०	०

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य (रु. हजारमा)		दोस्रो चैमासिक प्रगति(रु. हजारमा)		
		परिमाण	बजेट	प्रगतिको अवस्था	बजेट	बजेटखर्च %
५७.	उद्यमी महिलाहरूसँग अन्तरजिल्ला अन्तरक्रिया गोष्ठी		८००	तयारको चरणमा रहेको	०	०
५८.	विभिन्न दिवस समारोह प्याकेज		६५०	उद्योग दिवस सम्पन्न भएको	५७२	८८
५९.	भगत सर्वजित उत्कृष्ट उद्यमी सम्मान प्याकेज		१००		०	०
६०.	उद्यमीहरूलाई व्यवसायीक योजना तयारी र ऋण प्राप्ति प्रकृया सम्बन्धी सहजीकरण कार्यक्रम		१४००	उद्यमीहरूलाई व्यवसायीक योजना तयारी र ऋण प्राप्ति प्रकृया सम्बन्धी सहजीकरण सन्चालन भइरहेको ।	६०४	४३.१४
६१.	स्थानीय उत्पादनमा आधारित कोसेली घर सञ्चालनमा सहयोग		७२००	जिल्लाबाट कार्यक्रम सन्चालन भइरहेको ।	१०३ ९	४३.४३
६२.	उद्यम विकास कोष व्यवस्थापन (लघु, घरेलु तथा साना उद्योग) (प्याकेज)		२००००	उद्यम विकास कोषको खातामा रकम ट्रान्सफर गरी जिल्लामा अख्तियारी प्रदान गरिएको ।	२०० ००	१००

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य (रु. हजारमा)		दोस्रो चैमासिक प्रगति (रु. हजारमा)		
		परिमाण	बजेट	प्रगतिको अवस्था	बजेट	बजेट खर्च %
	जम्मा		१८५८५०		४८३५१	२६.०२

(ख) वाणिज्य तथा आपूर्ति व्यवस्थापन तर्फको कार्यक्रम प्रगति

(रु. हजारमा)

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य (रु. हजारमा)		दोस्रो चैमासिक प्रगति (रु. हजारमा)		
		परिमाण	बजेट	प्रगतिको अवस्था	बजेट	बजेट खर्च %
१.	खाद्यबस्तुको गणस्तर मापन प्रयोगशाला भवन निर्माण क्रमागत, रूपन्देही		५०००	भवन निर्माणको काम अन्तिम चरणमा रहेको ।	२९६०	५९.२
२.	खाद्य आपूर्ति केन्द्र स्थापना, संचालनमा सहयोग (रु कुम पूर्व)		१००००	छलफलको चरणमा रहेको ।	०	०
३.	बजार नियमन सम्बन्धी गुनासो व्यवस्थापनका लागि हटलाइन सञ्चालन		१०००	छलफलको चरणमा रहेको ।	०	०

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य (रु. हजारमा)		दोस्रो चैमासिक प्रगति (रु. हजारमा)		
		परिमाण	बजेट	प्रगतिको अवस्था	बजेट	बजेटखर्च %
४.	उद्योग तथा वाणिज्य सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धी कार्यक्रम (बुलेटिन, ब्रोसर, पम्पलेट, टेलिभिजन, रेडियो, पत्रपत्रिका आदि)		२४००	जिल्लामा कार्य संचालनमा रहेको ।	३२५	१३.५४
५.	उद्योग तथा वाणिज्य मेला प्रदर्शनी		२२००	कार्यक्रम संचालन भइ रहेको ।	३२६	१४.८२
६.	विद्यालय तथा समुदायस्तरमा उपभोक्ताशिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने		२१००	कार्यक्रम संचालन भइ रहेको ।	१०३०	५०.२
७.	वाणिज्य बजार अनुगमन (बजार, खाद्य वस्तु, औषधी तथा प्रयोगशाला, एग्रीभेट, पेट्रोलपम्प लगायत)		४५००	सबै जिल्लामा कार्य संचालन भएको । ८९ पटक बजार अनुगमन भै रु. ४८५०६१ मुल्य बराबरको अखाद्य समान नष्ट गरि रु. ६९६८० जरिवाना गरिएको	१०७४	२३.९
८.	प्रदेशस्तरीय आपूर्ति संयन्त्र सञ्चालन तथा व्यवस्थापन		१५००	कार्य तयारीको चरणमा रहेको ।	०	०

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य (रु. हजारमा)		दोस्रो चैमासिक प्रगति (रु. हजारमा)		
		परिमाण	बजेट	प्रगतिको अवस्था	बजेट	बजेटखर्च %
९.	उद्योग तथा वाणिज्य फर्मसँग गुणस्तरीय वस्तु से वा विषयक कार्यशाला		६००	जिल्लामा कार्य संचालनमा भएको ।	२७७	४६.२
१०.	उद्योग तथा वाणिज्य फर्मको तथ्याङ्कहरूको अपडेट		३०००	निरन्तर भैरहेको ।	१०६१	३५.३७
११.	नेपाल सरकारबाट व्यवस्थापन हुँदै आएको स्थानीय ब्यापार सम्बन्धी वाणिज्य फर्महरूको प्रशासन तथा व्यवस्थापन		२५००	मिति २०७८।१२।१ देखि सन्चालनमा आउने	०	०
१२.	स्थानीय तहसँगको सहकार्यमा जिल्लाको कुनै एक दुर्गम स्थानीय तहमा सस्तो पसल संचालनमा सहयोग		१००००	कार्यक्रम संचालन गर्ने चरणमा रहेको ।	२६६	२.६६
१३.	उद्योग तथा वाणिज्य प्रशासन		४०००	निरन्तर भैरहेको ।	१३४९	३३.७२
१४.	रुपन्देही उद्योग संघलाई सहायता		२५००	कार्य विधि निर्माण गर्ने विषयमा छलफल भइरहेको ।	०	०
१५.	रुपन्देही व्यापार संघलाई सहायता		२५००	कार्य विधि निर्माण गर्ने विषयमा छलफल भइरहेको	०	०

क्र स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य (रु. हजारमा)		दोस्रो त्रैमासिक प्रगति (रु. हजारमा)		
		परिमाण	बजेट	प्रगतिको अवस्था	बजेट	बजेटखर्च %
१६.	बुटवल उद्योग वाणिज्य संघलाई सहायता		२५००	कार्य विधि निर्माण गर्ने विषयमा छलफल भइरहेको	०	०
जम्मा			५६२५०		८६६८	१५.४१

१२.१३ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को दोस्रो चैमासिक राजस्व संकलनको विवरण अनुमानः

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	शीर्षक	लक्ष्य	प्राप्त रकम	प्रतिशत
१	वाणिज्य प्रशासन तर्फ		३३८०३	
२	उद्योग प्रशासन तर्फ		२२३४९	

१२.१४ आर्थिक वर्ष २०७८/७९मा २०७८ दोस्रो चैमासिक सम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरूः

(क) महत्वपूर्ण कार्यहरूको विवरण (बुंदागत रूपमा)

- प्रदेश अन्तर्गत निकायहरूबाट यस अवधिमा लघु, घरेलु तथा साना उद्योग गरी जम्मा ९९६६ वटा उद्योग दर्ता भएका र सो बाट ३७७६६ जनामा रोजगारी श्रृजना भएको, यस अवधिमा अन्तरगत निकायहरूबाट ४४९६ वटा वाणिज्य फर्महरू दर्ता भएका,
- उद्यमी श्रृजना तथा रोजगार अभिवृद्धि गर्न सिप मुलक तालिम तथा प्रविधि हस्तान्तरणको कार्यक्रम चलिरहेको।

(ख) खण्ड मा उल्लेखित (क)कार्यक्रमले प्रदेश अर्थतन्त्रमा पु-याएको योगदान(तथ्याङ्क सहित/तथ्य)

- मन्त्रालय अन्तरगत उद्योग तथा वाणिज्य प्रशासनबाट प्रदेश कोषमा ५२ लाख ६९ करोड ५ हजार जम्मा भएको।

१२.१५ नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका समस्या/कठिनाई(यदि भए)

- नयाँ गठन भएको मन्त्रालयमा मन्त्रालय व्यवस्थापन तथा स्वीकृत दरबन्दी अनुसार कर्मचारी पदपूर्ति हुन नसकेको हुँदा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा केही समस्या देखिएको।

१२.१६ माथि उल्लेखित समस्या समाधानका लागि चाल्नु पर्ने कदम (प्रस्तावित)

- मन्त्रालय र मातहत निकायहरूको स्वीकृत अस्थायी संरचना र दरबन्दी अनुसारको जनशक्ति व्यवस्थापन हुनु पर्ने।

१२.१७ अन्य/विविध (दोस्रो चैमासिक प्रतिवेदनमा समेट्ने उपयुक्त देखिएका अन्य कुनै विवरण)

उद्यम विकास कोष सन्चालन नियमावली अनुसार उद्यमीहरूका लागि व्याज अनुदान कार्यक्रम मार्फत हालसम्म ३ वर्ष सम्मको व्याज अनुदान प्राप्त गर्ने गरी ९७ जना उद्यमीहरूले २० लाख सम्म कर्जा प्राप्त हुने व्यवस्था रहेको।

परिच्छेद-१३

कानून महिला बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय

१३.१ पृष्ठभूमि:

नेपालको संविधानको धारा ५६ ले संघिय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको मुल संरचना संघ, प्रदेश र स्थानिय तह गरी तिन तहको हुने व्यवस्था गरेको छ। लुम्बिनी प्रदेश सरकारको कार्यविभाजन नियमावली, २०७८ बमोजिम यस मन्त्रालयको कार्यक्षेत्र मुख्यतया तिनवटा तोकिएको छ। जसअनुसार कानून, महिला बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक एवम भाषा तथा संस्कृती रहेका छन।

१३.२ दीर्घकालीन सोच:

जनमुखी कानून, सामाजिक कल्याण तथा प्रदेशवासीको जीवनस्तरमा आमूल परिवर्तन।

१३.३ उद्देश्य:

- प्रदेशका जनताको आकांक्षा बमोजिम कानूनी संरचना, न्याय अनुभूत गर्न सक्ने प्रबन्ध र प्रदेश सञ्चालनको लागि आवश्यक कानून निर्माण गर्ने,
- प्रादेशिक ऐन, अध्यादेश नियम र गठन आदेश बनाउने सन्दर्भमा परामर्श दिने, मस्यौदा जाँच गर्ने, प्रदेशको लागि आवश्यक पर्ने प्रादेशिक तथा कानूनी विवादको सम्बन्धमा आवश्यक राय परामर्श दिने,
- महिला बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिकलाई सामाजिक सुरक्षा प्रदान गर्ने,
- प्रदेशका साँस्कृतिक सम्पदा तथा भाषिक सम्पतीको संरक्षण गर्ने।

१३.४ रणनीतिहरू:

- संघिय सरकार प्रदेश सरकार स्थानीय तह र अन्य सरोकारवालाहरूको सहयोग समन्वय र सहकार्यमा कानूनी सचेतना सम्बन्धी कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने,
- सहयोगापेक्षी वर्गहरूको लागि अल्पकालिन तथा दीर्घकालिन आश्रयस्थलहरूको निर्माण तथा संचालन गरी पारिवारिक पुनर्मिलन गराउने,
- प्रदेशका भाषा संस्कृति तथा धार्मिक सम्पदाहरूको अभिलेखिकरण, प्रचारप्रसार गरी तिनिहरूको संरक्षण तथा सम्बर्द्धन गर्ने,
- महिलाहरूको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने तथा निर्णय प्रक्रियामा सहभागी गराउन सिप विकास तथा आयआर्जनमा जोड दिई विभिन्न किसिमका विभेदबाट मुक्त गराउने,
- बालबालिकाहरूको अधिकार प्रत्याभूत गराउने खालका कार्यक्रम संचालन गरी निर्णय प्रक्रियामा उनीहरूको सक्रिय सहभागिताको सुनिश्चतता गराउने।

१३.५ कार्यक्षेत्र:

- नेपालको संविधान बमोजिम प्रदेशको अधिकार अन्तर्गतको कानून निर्माण गर्ने,
- प्रदेश मन्त्रिपरिषदमा पेश हुने विधेयक तर्जुमा र प्रमाणिकरण, नियम आदेश तर्जुमा तथा स्वीकृती प्रदान गर्ने,
- विभिन्न विषयका कानून निर्माण सम्बन्धी विवादको विषयमा राय परामर्श उपलब्ध गराउने,
- स्थानिय तहका कर्मचारी र कार्यालयको व्यवस्था सम्बन्धि कानून तर्जुमा तथा प्रमाणीकरण
- पारिवारिक मामिला सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड तर्जुमा कार्यन्वयन र नियमन,
- महिला हक सम्बन्धी प्रादेशिक नीति कानून मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा एवं कार्यन्वयन र नियमन,
- लैंगिकहिंसा, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार सम्बन्धी नीति तथा कार्ययोजना तर्जुमा र कार्यन्वयन,
- महिला शसक्तिकरण लैंगिक समानता सम्बन्धी अध्यायन अनुसन्धान, लैंगिक उत्तरदायि बजेट र लैंगिक परिक्षण,
- बालबालिकाको हकहित संरक्षण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा, कार्यन्वयन र नियमन, बालमैत्री शासकिय प्रवन्ध र सेवा प्रवाह, बाल उद्धार कोष व्यवस्थापन र बाल सुधार र पुनर्स्थापना,
- प्रदेश स्तरमा जेष्ठ नागरिक अपाङ्गता भएका व्यक्ति, अशक्त, बालबालिका र महिला सम्बन्धी कार्यहरुको अनुगमन तथा मूल्यांकन,
- समाज कल्याण संघ संस्था सम्बन्धी कार्यहरुको अनुगमन तथा मूल्यांकन,
- सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी प्रादेशिक नीति कानून तथा मापदण्डको निर्माण तथा कार्यन्वयन, कोष व्यवस्थापन, नियमन, राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक निकाय तथा संघ सस्था संग सम्पर्क समन्वय र सहकार्य,
- भाषा, लिपि, संस्कृति, ललितकला र धर्मको संरक्षण र प्रयोग सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा कार्यन्वयन र नियमन,
- ऐतिहासिक, धार्मिक, सांस्कृतिक एवं कला र वास्तु दृष्टिकोणले महत्व बोकेका प्रदेशस्तरका दरवार हरुको संरक्षण संभार तथा व्यवस्थापन,
- प्रदेशस्तरका संग्रहालयहरुको स्थापना, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन,

- प्रदेश स्तरका पुरातात्विक स्थल, ऐतिहासिक र धार्मिक सांस्कृतिक सम्पदाहरू, प्राचिन स्मारकहरू, संग्रहालय, सांस्कृतिक धरोहर सम्बन्धी नीति कानून मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा र सम्पदाहरूको मर्मत संभार, अध्यायन अनुसन्धान उत्खनन तथा पुनर्निर्माण,
- धर्म परम्परा अनुसार चलि आएका विभिन्न जात्रा तथा पर्वहरूको संचालन र व्यवस्थापन।

१३.६ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरू:

- मुलुकी देवानी संहिता २०७४
- मुलुकी अपराध संहिता ऐन २०७४
- मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता २०७४
- संग्रहालय सवलीकरण अनुदान निर्देशिका, २०७५
- ८४ वर्ष उमेर पुगेका ज्येष्ठ नागरिकलाई घरमै स्वास्थ्य सेवा पुर्याउने निर्देशिका २०७५
- महिला बालबालिका तथा समाज कल्याण क्षेत्रमा काम गर्ने संस्थालाई दिइने अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि २०७५
- बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७६
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको लागि समुदायमा आधारित पुनर्स्थापना कार्यक्रम संचालन कार्यविधि २०७७
- प्रदेश शिशुस्याहार केन्द्र स्थापना र संचालन कार्य विधि २०७७
- ऐतिहासिक धार्मिक सांस्कृतिक तथा पुरातात्विक महत्वका स्थलहरूको मर्मत संभार तथा पुनर्निर्माण कार्यका लागि आर्थिक सहयोग सम्बन्धी निर्देशिका २०७५

१३.७ संगठन संरचना तथा जनशक्ति विवरण:

तालिकानं: दरबन्दी र पदपूर्तिको अवस्था(मातहत कार्यालय समेत)

कानून, महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय

क्र. सं.	पद	तह	सेवा	समूह/उपसमूह	स्वीकृत दरबन्दी संख्या	पदपूर्ति संख्या	रिक्त पद संख्या	कैफियत
१.	सचिव		न्याय	कानून	१	१	-	थप जिम्मेवारी
२.	उपसचिव	नवौ/दशौ	शिक्षा	पुरातत्व	१	-	१	
३.	उपसचिव	नवौ/दशौ	न्याय	कानून	१	१	-	
४.	उपसचिव	नवौ/दशौ	विविध	-	१	१	-	
५.	अधिकृत	सातौ/आठौ	प्रशासन	सा.प्र.	१	१	-	कामकाज
६.	अधिकृत	सातौ/आठौ	शिक्षा	पुरातत्व	२	-	२	
७.	लेखा अधिकृत	सातौ/आठौ	प्रशासन	लेखा	१	-	१	
८.	कानून अधिकृत	सातौ/आठौ	न्याय	कानून	५	२	३	१ थप जिम्मेवारी
९.	अधिकृत	सातौ/आठौ	विविध	-	२	१	१	
१०.	आर्किटेक्ट इन्जिनियर	सातौ/आठौ	इन्जि.	सिभिल/वि. एण्ड आर्कि.	१	-	१	
११.	अधिकृत/सहायक	पाँचौ/छैटौ	विविध	-	२	२	-	
१२.	कम्प्युटर अपरेटर/अधिकृत	पाँचौ/छैटौ	विविध	-	३	१	२	
१३.	सहायक/अधिकृत	पाँचौ/छैटौ	प्रशासन	सा.प्र.	४	१	३	
१४.	सहायक/अधिकृत	पाँचौ/छैटौ	शिक्षा	पुरातत्व	२	१	१	
१५.	सहायक	चौथो	प्रशासन	लेखा	१	१	-	थप जिम्मेवारी
१६.	का.स.	विहीन	प्रशासन	सा.प्र.	५	४	१	
१७.	ह.स.चा.	विहीन	ईन्जि.	ज.मे.	४	१	३	
	जम्मा				३७	१८	१९	

पाल्पा दरवार संग्रहालय, पाल्पा

क्र. स.	पद	सेवा	समूह	श्रेणी/तह	कूल दरवन्दी संख्या	पदपूर्ति संख्या	रिक्त	कैफियत
१.	संग्रहालय प्रमुख	शिक्षा	पुरातत्व	रा.प.तृतीय	१	१	-	डिभिजन वन कार्यालय प्रमुख/ दोहोरो जिम्मेवारी
२.	पथ प्रदशक/ रा प अन प्रथम	शिक्षा	पुरातत्व	रा प अन प्रथम	१	-	१	
३.	ग्यालरी सहायक	शिक्षा	पुरातत्व	रा.प.अनं द्वितीय	१	-	१	
४.	सह लेखापाल	प्रशासन	लेखा	रा.प.अनं द्वितीय	१	१	-	नापि कार्यालय पाल्पामा कार्यरत/दोहोरो जिम्मेवारी
५.	खरिदार	प्रशासन	सा.प्रशासन	रा.प.अनं द्वितीय	१	-	१	
६	का स	श्रेणिविहिन		श्रेणीविहिन	२	२	-	करार
	जम्मा				७	४		३

१३.८ तयार भएका ऐन, नियमावली तथा कार्यविधिको विवरणः

- संग्रहालय, पुरातात्विक, साँस्कृतिक तथा धार्मिक स्थल (निर्माण तथा संरक्षण) कार्यविधि, २०७८
- ऐतिहासिक र पुरातात्विक सम्पदा (संरक्षण तथा मर्मत संभार) तथा संग्रहालय (व्यवस्थापन तथा संरक्षण) कार्यविधि, २०७८

१३.९ आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा विनियोजित बजेट तथा दोस्रो चैमासिक वित्तीय प्रगतिः

(रु. हजारमा)

बजेट शीर्षक	विनियोजित बजेट	२०७८ फागुन सम्मको खर्च	प्रतिशत
चालु	२५९१४८	८५५९	३.३ %
पूँजीगत	४१७७५०	११३४	०.३%
जम्मा	६७६८९८	९६९३	१.४%

१३.१० आर्थिक वर्ष २०७८/०७९को दोस्रो चैमासिक मसान्त सम्म मन्त्रालयको श्रोतगत आय र व्ययको विवरण:

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	श्रोत	प्राप्त रकम	खर्च रकम
१	नेपाल सरकार समानीकरण अनुदान	१०००००	०
२	नेपाल सरकार सशर्त अनुदान		
३	नेपाल सरकार समपूरक अनुदान		
४	नेपाल सरकार विशेष अनुदान		
५	प्रदेश सरकार (राजश्व वॉडफाँड समेत)	५७६८९८	९६९३

१३.११ नीति तथा कार्यक्रमको फागुनमसान्तको प्रगति विवरण:

नीति तथा कार्यक्रमको बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
४९	लैङ्गिक हिंसा प्रभावितहरुको लागि दीर्घकालिन पुनर्स्थापना गृह निर्माण, दाङ	दाङको घोराही उपमहानगर वडा नं १७ मा जग्गाप्राप्तीको लागि प्रकृया अगाडि बढेको, DPR निर्माण भईनेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको सहमतीमा ADB बाट निर्माण गर्नेगरी संभाव्यता अध्ययन भई आयोजना स्वीकृती र संझौताका लागि पूर्वतयारीको कार्य संघ बाट भईरहेको ।
५०	एकल महिला, महिला, दलित तथा अति विपन्न महिला	
	अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु लगायतको सीप विकास तालिम	तालिम सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधि निर्माणको कार्य

नीति तथा कार्यक्रमको बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
		अन्तिम चरणमा पुगेको ।
५०	छुवाछुत बिरुद्ध सचेतना कार्यक्रम	सञ्चालन भई नसकेको
५१	प्रदेश स्तरीय बाल संरक्षण गृह निर्माण (बहुवर्षीय/भवन निर्माण)- कपिलवस्तु	जग्गा प्राप्तीको लागि बाणगङ्गा- ७ मोतिपुर कपिलवस्तुमा जग्गाप्राप्तीको लागि प्रकृया अगाडि बढेको, DPR निर्माण भईसकेको
५१	सडक बालबालिकाहरुको उद्धारको लागि संघसस्थाहरुलाई अनुदान कार्यक्रम	सञ्चालन भई नसकेको
	१२ जिल्ला समुदायमा आधारित पुनर्स्थापना कार्यक्रम (CBR)	१२ जिल्लास्तरमा CBR कार्यक्रम संचालन गर्ने संस्थाहरुसंग संझौता भएको
५२	प्रदेश स्तरीय निकायका लैङ्गिक सम्पर्क व्यक्तिको क्षमता अभिवृद्धि तालिम	लैङ्गिक सम्पर्क व्यक्तिको सूची तयार भई तालिम सञ्चालनका लागि आवश्यक तयारी भईरहेको ।
५३	सहयोगापेक्षी सडकमानव मुक्त प्रदेशनिर्माण कार्यक्रम	तथ्याङ्क संकलन भइरहेको
५४		पूर्व स्वीकृत कार्यक्रम तथा बजेट पछि काटिएको
१३९	प्रसिद्ध धार्मिक, साँस्कृतिक, ऐतिहासिक, पुरातात्त्विक तथा जैविक विविधता संरक्षण तथा निर्माण	२४९ उपभोक्ता समिति तथा लाभग्राही समुदायहरुसंग संझौता भइ कार्यन्वयन भइरहेको
१४४	साहित्य, कला, संस्कृति तथा साँस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण, सम्बर्द्धन र विकास	प्रादेशिक साहित्यकला विद्येयक र गठन आदेश निर्माण भइसकेको एकेडेमी स्थापनाको चरणमा रहेको।
१४५	थारु संस्कृतिको संरक्षण र विकास	थारु संस्कृति संरक्षण सम्बन्धि सबै योजनाहरु कार्यन्वयनको लागि उपभोक्ता समिति तथा लाभ ग्राही समुदायसंग संझौता सम्पन्न भइ कार्यन्वयनको चरणमा रहेको

१३.१२ बजेट वक्तव्यको दोस्रो चैमासिक प्रगति विवरण:

ब. व.कोबुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
२४	कोभिड १९ तथा घरेलु हिंसा विरुद्धको महिला सचेतना कार्यक्रम	६ वटा सचेतना कार्यक्रम सम्पन्न भएको
२५	जेष्ठ नागरिक ग्राम निर्माण	लागत इष्टिमेट तयार हुँदै
७१	सीपमुलक कार्यक्रम	कार्यविधिको मस्यौदा अन्तिम चरणमा पुगेको
३९	प्रदेशभित्रका ऐतिहासिक गढी कोट दरवार तथा मन्दिरहरूको संरक्षण	सझौता सम्पन्न भइ कार्यन्वयनको चरणमा रहेको
७२	भाषा कला साहित्यको संरक्षण र प्रवर्द्धन	विधेयक र गठन आदेश निर्माण भएको र प्रतिष्ठानको स्थापनाको चरणमा रहेको।
७३	पाल्पा दरवार संग्रहालय तथा अन्य दरवार संग्रहालयहरूको मर्मत सुधार स्तरोन्नती	कार्यन्वयन भइरहेको।

१३.१३ आ.व.२०७८/०७९को स्वीकृत कार्यक्रमको दोश्रो चौमासिक सम्मको प्रगती र असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान:

(रु.हजारमा)

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य		फागुन सम्मको प्रगति				असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %
१	कोभिड १९ तथा घरेलु हिंसा विरुद्ध महिला सचेतना कार्यक्रम	२४	२४००	६	२५	५५०	२३	१२	५०	१०००	४१.७
१. २	दिवसीय कार्यक्रम तथा अभियान कार्यक्रम		१३००	२		२०८	१६			५००	३८.५

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य		फागुन सम्मको प्रगति				असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %
२.	३		१०००			१००				३००	३०
३.	१		८००००							७५०००	९३.७५
४.	२	१	२००००							१००००	५०
५.	३		२००००							१००००	५०
६.	४		१४०००							१००००	७१.४२
७.	५		१००००							८०००	८०

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य		फागुन सम्मको प्रगति				असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %
८. ६	पाल्पा दरवार संग्रहालयको मर्मत संभार तथा संरचनात्मक निर्माण	१	१००००							१००००	१००
९. ७	प्रदेश प्रज्ञा प्रतिष्ठानको स्थापना र संचालन	१	३०००							३०००	१००
१०. ८	चुङ्गवाड लाखर सांस्कृतिक संग्रहालय मास्टर प्लान तथा डिपिआर निर्माण	१	५०००							५०००	१००
११. ९	थारु सांस्कृतिक संग्रहालय चर्खौरा दाङ्ग	१	६०००							६०००	१००
१२	धार्मिक तथा पुरातात्त्विक सम्पदाहरुको मर्मत संभार संरक्षण		२१०१५०							२०००००	९५.१७
१३	१२ जिल्ला समुदायमा आधारित पुनर्स्थापना कार्यक्रम (CBR)	१२	३०००					१२	१००	३०००	१००

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य		फागुन सम्मको प्रगति				असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %
१४	थारु संस्कृति संरक्षण केन्द्र दाङ्ग महिला उद्यमि तालिम तथा सामाग्री तुल्सीपुर दाङ्ग	१	५०००							५०००	१००
१५	थारु संस्कृति संथारक्षण केन्द्र दाङ्ग परम्परागत माटोको भाडो निर्माण तालिम दंगिशरण चखौरा दाङ्ग		१०००							१०००	१००
१६	महिला पत्रकारहरुलाई लैगिक मैत्रि समाचार संप्रेषण सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धी तालिम		५००							५००	१००
१७	महिला उद्यमि प्रवर्धन कार्यक्रम		२०००							५००	२५
१८	प्रदेश तथा जिल्लास्तरिय लैगिक सम्पर्क व्यक्तिहरुको चौ बैठक		१५००			१५०				५००	३३.३३
१९	दलित शसक्तिकरण सिलाइ/कटाइ कपलु सेसन कपिलवस्तु		५००							५००	१००

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य		फागुन सम्मको प्रगति				असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %
२०	किशोरीहरूको आत्मरक्षा तालिमको लागि खेलकुद सामग्री वितरण तेकान्दो संघ गुल्मी		५००							५००	१००
२१	थारु सामुदायिक विकास मन्चलाई महिला सशक्तिकरण ठाकुरबाबा/१		१०००							१०००	१००
२२	स्थानिय महिलाहरूसंगको सहकारीमा कोभिड-१९ र घरेलु हिंसा विरुद्ध महिला सचेतना कार्यक्रम		१००००							५०००	५०
२३	लैंगिक हिंसा घरेलु हिंसा प्रभावित महिलाहरूका लागि जिल्लास्तरीय सेवा केन्द्रलाई संचालन अनुदान		१०००							१०००	१००
२४	प्रादेशिक बाल क्लब सञ्जालको चौमासिक बैठक		४००							२००	५०
२५	आपतकालिन बाल उद्धार सहायता		२४००							१०००	४१.६७

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य		फागुन सम्मको प्रगति				असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %
२६	कोभिड वाट अभिभावक गुमाएका विपन्न बालबालिका लागि सहयोग		५०००							५०००	१००
२७	अपांगता भएका व्यक्तिहरुको लागि सहायता सामग्री वितरण		७५००							५०००	६६.६७
२८	बृद्धा आश्रम लाई चालु अनुदान		१०००							१०००	१००
२९	अपांगता भएका व्यक्तिहरुको कार्यक्रम संचालनका लागि सस्थागत अनुदा		५०००							५०००	१००
३०	अपांगता सहायता सामग्रीहरु निशुल्क वितरणका लागि चालु अनुदान आशा अपांग केन्द्र गुल्मी र बाके (डेक)		१०००							१०००	१००
३१	संरक्षित क्षेत्रका महिला बालबालिका अपांग व्यक्तिहरुका लागि सहायता कार्यक्रम		१२००							१०००	८३.३३

क्र स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य		फागुन सम्मको प्रगति				असार मसान्तसम्मको खर्चको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %
३२	बौद्धिक अपांगता अभिभावक संघ गुल्मलाई भवन निर्माण पूँजिगत अनुदान		२५००							२५००	१००

१३.१४ आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को विनियोजित बजेट तथा फागुनसम्मको वित्तिय प्रगती र ०७९ असारसम्मको अनुमानित खर्च:

(रु. हजारमा)

बजेट शिर्षक	विनियोजित वजेट	वार्षिक खर्च	प्रतिशत	असारसम्मको अनुमान
चालु	२५९१४८	२१५०००	८३	२०००००
पूँजिगत	४१७७५०	३३००००	७९	३२८८००
संचित कोष				
जम्मा	६७६८९८	५४५०००		५३००००

१३.१५ विकास आयोजना तथा कार्यक्रमबाट सिर्जित रोजगारीको विवरण:

हालसम्म विकास आयोजनाहरू करिब २५० संग संझौता सम्पन्न भइ कार्य सम्पादन भइरहेकोले छोटो अवधिको रोजगारी सिर्जना भएको।

१३.१६ समस्या र चुनौतिहरू:

- कार्यक्रम संचालनको लागि कार्यसंचालन स्तरमा कार्यालय नभएको,
- स्वीकृत दरवन्दी अनुसार कर्मचारीको पदपूर्ति नभएको,
- मन्त्रालयको भौतिक व्यवस्थापनमा ढिलाई हुदाँ कार्यक्रम कार्यान्वयनमा अलमल भएको,
- नयाँ मन्त्रालय भएकोले कार्यसूचारु गर्न ढिलाई भएको।

१३.१७ माथि उल्लेखित समस्या समाधानका लागि चाल्नु पर्ने कदम (प्रस्तावित)

- जिल्लास्तर स्तरमा कार्यालयस स्थापना गर्नुपर्ने,
- जिल्ला स्थित अन्य कार्यालयहरूलाई कार्यक्रम संचालन को लागि कार्यक्रम तथा बजेट स्थानान्तरण गर्नुपर्ने,
- स्वीकृति दरवन्दी अनुसार कर्मचारी पदपूर्तीको व्यवस्था हुनुपर्ने।

१३.१८ अन्य /विविध प्रतिवेदनमा समेटने उपयुक्त कुनै विवरण:

१३.१९ निष्कर्ष:

मन्त्रालय नयाँ स्थापना भएसंगै यसको कार्यक्षेत्र विस्तृत भएको कार्यसञ्चालन स्तरमा कार्यालय नभएकोले योजना कार्यान्वयन गर्नको लागि कठिनाइ भएको र मन्त्रालयमा पनि जनशक्तिको अप्रयासा रहेकोले वित्तिय प्रगती न्यून हुन पुगेको छ।

परिच्छेद-१४

कृषि, खाद्य प्रविधि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय

१४.१ पृष्ठभूमि:

कृषिको व्यवसायिकरण मार्फत समग्र प्रदेशको विकास गर्ने मान्यतालाई आत्मसात गर्दै लुम्बिनी प्रदेश, बुटवलमा कृषि, खाद्य प्रविधि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालयको स्थापना वि.सं. २०७४ साल फाल्गुण महिनामा भएको हो। “समृद्ध लुम्बिनी, आत्मनिर्भर प्रदेश” बनाउने आकांक्षालाई अङ्गिकार गर्दै यस मन्त्रालयले कृषि, पशुपालन, मत्स्य, भूमि क्षेत्रको वैज्ञानिक व्यवस्थापन, विकास तथा प्रवर्द्धनको अभिभारा लिएको छ।

१४.२ दीर्घकालिन सौच:

प्रदेशको समग्र कृषि क्षेत्रको विकास तथा भू-उपयोग नीतिलाई आत्मसात गर्दै कृषि एवं पशुपन्छीजन्य उत्पादन/उत्पादकत्वको दिगो वृद्धि, यान्त्रिकीकरण, व्यावसायिकीकरण, बजारीकरण, विविधिकरण र आधुनिकीकरणका माध्यमबाट तुलनात्मक लाभ र प्रतिस्पर्धात्मक अवस्थाको सृजना गरी यस क्षेत्रको रूपान्तरण गर्दै खाद्य तथा पोषण सुरक्षाको सुनिश्चितता र रोजगारीको अवसर सृजना गर्ने।

१४.३ लक्ष्य:

भूमिको वैज्ञानिक व्यवस्थापन र भू-उपयोगका माध्यमबाट कृषि क्षेत्रसँग सम्बन्धित सरोकारवालाहरू परिचालन गरी प्रदेशको कृषि एवं पशुपन्छीजन्य उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गरी स्वच्छ, स्वस्थ र गुणस्तरीय खाद्य वस्तुको आपूर्तिमा आत्मनिर्भरता हासिल गरी यस क्षेत्रको उत्पादनलाई निर्यातयोग्य अवस्थामा पुऱ्याउने।

१४.४ उद्देश्य

- कृषि उत्पादन, उद्यम प्रवर्द्धनका लागि प्रविधि र प्राविधिक सेवाको व्यवसायिक क्षमतामा विकास र सेवा प्रवाहमा विस्तार गरी प्रदेशको दिगो र समतामूलक आर्थिक सामाजिक रूपान्तरणमा योगदान पुर्याउने,
- कृषि क्षेत्रमा गुणस्तरीय उत्पादन सामाग्री र आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गर्दै प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता हासिल गरी उत्पादन र उत्पादकत्व अभिवृद्धि गर्नुका साथै कृषिजन्य उद्योगलाई प्रवर्द्धन गर्ने,
- पशुपन्छी तथा मत्स्यपालनमा प्रविधिको प्रयोगलाई प्रोत्साहन गर्दै व्यवसायिक, प्रतिस्पर्धी एवं स्वच्छ, स्वस्थ पशुपन्छी उत्पादनको सुनिश्चितता एवं पशुपन्छीजन्य उत्पादनमा आत्मनिर्भरता हासिल गरी यस क्षेत्रलाई आय आर्जनका साथै रोजगारीको माध्यमका रूपमा विकास गर्ने,
- भूमिको वैज्ञानिक व्यवस्थापन, वर्गीकरण र समुचित उपयोग, संरक्षण र दिगो व्यवस्थापन गरी चक्राबन्दी मार्फत व्यवसायिक कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धिमा टेवा पुर्याउने।

१४.५ कार्यक्षेत्र:

प्रदेश सरकार नियमावली (कार्य विभाजन), २०७८ बमोजिम यस मन्त्रालयको कार्य जिम्मेवारीहरू देहाय बमोजिम रहेका छन्:-

- कृषि, कृषि उत्पादन, कृषि औद्योगिकरण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यविधि, निर्देशिका निर्माण एवं यससँग सम्बन्धित योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन गर्ने,
- पशुपन्छी सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड, निर्देशिका कार्यविधि निर्माण गर्ने,
- स्वस्थ एवं व्यावसायिक पशुपन्छी उत्पादनका लागि रोग नियन्त्रण र नश्ल सुधार, बजार विकास तथा विस्तार, अध्ययन अनुसन्धान, तालिम एवं क्षमता विकास सम्बन्धी कार्य गर्ने गराउने,
- प्रादेशिक खाद्य सुरक्षा एवं पोषण अधिकार, खाद्य सम्प्रभुता र खाद्य गुणस्तर निर्धारण सम्बन्धी कार्य गर्ने गराउने,
- भूमि व्यवस्थापन, भूमि प्रशासन र जग्गा नापजाँच, भूमिसुधार, भू-उपयोग, गुठी तथा गुठी जग्गा व्यवस्थापन, भूमिहिन सुकुम्बासी, दलित आदि वर्गको बसोबास, जिविकोपार्जन, र पुनःस्थापना, सरकारी जग्गा भाडामा दिने, सुरक्षित बसोबास सम्बन्धी प्रादेशिक नीति कानून तथा मापदण्डको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन सम्बन्धी कार्य गर्ने गराउने।

१४.६ कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्था:

- प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रम र संविधान अनुरूपको कार्य विस्तृतिकरण अनुसारको कार्यसम्पादन गर्न स्थापना कालदेखि हालसम्ममा बीउ विजन ऐन २०७५, दाना पदार्थ ऐन, २०७५, पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा ऐन, २०७५, पशु वधशाला तथा मासु जाँच ऐन, २०७५, मल ऐन, २०७५ स्वीकृत भइसकेकोमा बीउ विजन नियमावली, २०७८, दाना पदार्थ नियमावली, २०७८, पशु वधशाला तथा मासु जाँच नियमावली, २०७८, पशु स्वास्थ्य नियमावली, २०७८, भू उपयोग व्यवस्था सम्बन्धी मापदण्ड र भू उपयोग ऐन, २०७८, पन्छी नीति, २०७८ लुम्बिनी प्रदेश खाद्य परिषद् गठन र सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७८, कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन, २०७८ विधेयकका साथै आवश्यक कार्यविधि तथा निर्देशिकाहरू लगायतका कानुनी आधारहरूको विकास गरिएको छ। जीवनाशक विषादी नियमन गर्न बनेको विधेयक, २०७८ प्रदेश संसद सचिवालयमा दर्ता भएको छ।

१४.७ संगठन संरचना तथा जनशक्ति विवरण:

क्र.सं.	कार्यलयको नाम	कुल दरबन्दी	कार्यरत क. संख्या	जम्मा रिक्त
१	कृषि, खाद्य प्रविधि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय	७१	२९	४२
२	कृषि विकास निर्देशनालय	३८	१८	२०
३	पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास निर्देशनालय	२४	१६	८
४	कृषि ज्ञान केन्द्र गुल्मी	१५	८	७
५	कृषि ज्ञान केन्द्र अर्घाखाँची	१५	११	४

क्र.सं.	कार्यलयको नाम	कुल दरबन्दी	कार्यरत क. संख्या	जम्मा रिक्त
६	कृषि ज्ञान केन्द्र दाङ्ग	१६	१२	४
७	कृषि ज्ञान केन्द्र रोल्पा	१५	११	४
८	कृषि ज्ञान केन्द्र पाल्पा	१५	७	८
९	कृषि ज्ञान केन्द्र नवलपरासी	१७	१५	२
१०	कृषि ज्ञान केन्द्र बाँके	१७	१३	४
११	कृषि ज्ञान केन्द्र कपिलवस्तु	१६	१६	०
१२	कृषि ज्ञान केन्द्र रुपन्देही	९	४	५
१३	भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र रोल्पा	१०	६	४
१४	भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र पाल्पा	१२	९	३
१५	भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र कपिलवस्तु	१५	७	८
१६	भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र रुपन्देही	१५	१०	५
१७	भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र दाङ्ग	१४	१०	४
१८	भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र बाँके	१४	८	६
१९	भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र गुल्मी	१०	४	६
२०	भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र अर्घाखाँची	१०	४	६
२१	भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र नवलपरासी	१०	४	६
२२	कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन सहयोग तथा तालिम केन्द्र, बाँके	१६	११	५
२३	कुखुरा विकास फर्म बाँके	१०	९	१
२४	पशु सेवा तालिम केन्द्र, बाँके	१२	६	६
२५	मत्स्य विकास केन्द्र शम्शेरगंज, बाँके	११	८	३
२६	बीउ विजन प्रयोगशाला बाँके	११	८	३
२७	बीउ विजन प्रयोगशाला रुपन्देही	११	८	३
२८	बाली संरक्षण प्रयोगशाला बाँके	८	६	२
२९	माटो तथा मल परीक्षण प्रयोगशाला खजुरा बाँके	१०	५	५
३०	एकीकृत कृषि तथा पशुपन्छी विकास कार्यालय प्युठान	८	६	२
३१	एकीकृत कृषि तथा पशुपन्छी विकास कार्यालय बर्दिया	११	८	३
३२	एकीकृत कृषि तथा पशुपन्छी विकास कार्यालय रुकुम	७	४	३

क्र.सं.	कार्यलयको नाम	कुल दरबन्दी	कार्यरत क. संख्या	जम्मा रिक्त
३३	पशुरोग अन्वेषण प्रयोगशाला नवलपरासी	४	१	३
जम्मा		४९७	३०२	१९५

१४.८ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा विनियोजित बजेट तथा अष्टमासिक वित्तीय प्रगति:

बजेट (रु. हजारमा)

वार्षिक विनियोजित बजेट	चालु बजेट	पूँजीगत बजेट	चालु खर्च बजेट	पूँजीगत खर्च बजेट	कूल खर्च बजेट
३४०३०८५	३१५२०४४	२५१०४१	५२५४२१	९६८५७	६२२२७८
खर्च प्रतिशत			१६.६६	३८.५८	१८.२८

क्र.सं.	स्रोत	प्राप्त रकम	खर्च रकम
१	नेपाल सरकार समानीकरण अनुदान	४८१०००	६०७०
२	नेपाल सरकार सशर्त अनुदान	३६६०००	२२८६
३	प्रदेश सरकार (राजश्व बाँडफाँड)	२८८५४८५	२४७४३९

१४.९ आ.व. २०७८/७९ को स्वीकृत अष्टमासिक कार्यक्रमको प्रगति विवरण:

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	कार्यक्रम/ब.उ.शी.नं.	बजेट उपशीर्षक	वार्षिक लक्ष्य		फागुनसम्मको प्रगति		असार मसान्त सम्मको अनुमानित खर्च प्रतिशत
			परिमाण	बजेट	बजेट	खर्च प्रतिशत	
	३१२०००१२	कृषि उत्पादन, खाद्य तथा पोषण सुरक्षा कार्यक्रम		५६६०५३	१२२७०	२.११	५८
	३१२०००१३	स्मार्ट कृषि गाँउ कार्यक्रम		३५१७८६	१०४७४	२.९७	५५

	३१२०००१४	मत्स्य विकास तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम		३१७७१	३७१०	११.६७	६०
	३१२०००१५	भूमि तथा गुठी व्यवस्थापन कार्यक्रम		४६०६०	१३९१५	३०.२१	७०
	३१२०००१७	अभियानमुखि (मिसन) कृषि/पशुपन्धि विकास कार्यक्रम		१४७४७५	३७३९	२.५३	५५
	३१२०००१८	कृषि तथा पशुपन्धी स्रोत तथा प्रविधि सेवा टेवा विस्तार		५८८४६२	४४१६४	५.५०	५५
	३१२०००१९	कृषि तथा पशुपन्धीजन्य उद्योग, यन्त्र पूर्वाधार विकास		३९५३०७	१४०९२	३.५६	५५
	३१२०००२०	युवा लक्षित कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन कार्यक्रम		७७७०६	३२०२	४।१२	५०
	३१२०००२१	पशुपन्धी विकास तथा पशु स्वास्थ्य नियमन कार्यक्रम		९१४४१	७८५०	८.५८	५०
	३१२०००२२	कृषि क्षमता अभिवृद्धि तथा सीप विकास तालिम कार्यक्रम		२५३८८	१४५२७	५७.२१	८०

	कृषि, खाद्य प्रविधि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय (संघ शसर्त)	३६६०००	२२८६	०.६२	५०
	साधारण कार्यक्रम	७०३२६२	२२५०७१	३२	७५

१४.१० मन्त्रालयमा रहेको मुख्य मुख्य कार्यक्रमको प्रगति अवस्था:

क्र.सं.	आयोजना तथा कार्यक्रमको नाम	बजेट रू. लाखमा	हालको अवस्था
१	नमुना एकिकृत सामुहिक कृषि कम्पनी स्थापना	३००	मिति २०७८/१०/१८ गते कार्यविधि स्वीकृत भएकोमा बर्दियामा २ करोड बजेट रहेको र मन्त्रालयमा १ करोड बजेट रहेकोमा कार्यान्वयनका लागि जिल्लामा पठाउने तयारी भइरहेको।
२	लुम्बिनी दुग्ध वितरण आयोजनाको क्षमता विस्तारमा सहयोग(कृषि - खेतीको साथै सिंचाई प्रयोजन र पशु चिकित्सा सम्बन्धी उपकरण तथा मेशीन औजार)	१००	कार्यविधि स्वीकृत भइसकेको र कार्यक्रमसम्झौता भएको
३	निजि तथा सहकारीको साझेदारीमा दुग्ध प्रशोधन तथा विविधिकरण उद्योग स्थापना (अन्य)	१००	मिति गते १ महिने सूचना प्रकाशन भई २०७८/१०/१८ मन्त्रालयमा प्रस्ताव संकलन भइरहेको।

४	सार्वजनिक नीजि साझेदारीमा शहिद, द्वन्द्वपिडित, पूर्व जनमुक्ति सेना तथा लोकतान्त्रिक योद्धा परिवार, सुकुम्बासी समुदायका लागि कृषि उत्पादनमूलक रोजगार कार्यक्रम(कृषि विकास कार्यक्रम)	२००	जिल्लास्थित कार्यालयबाट कार्यान्वयन हुनका लागि मन्त्रालयले बजेट बाडफाँड गरी स्वीकृतीको लागि आर्थिक मामिला तथा सहकारी मन्त्रालयमा पठाइसकिएको।
५	कृषि उपजहरूको उत्पादन गर्ने कृषि सहकारी/ कृषक समूहलाई ढुवानी साधनमा अनुदान	३००	निजी उद्यमी तथा फर्महरूलाई समेत कार्यक्रममा सहभागी गराउनका लागि मा. मन्त्रीज्यूको निर्देशन अनुसार कार्यक्रमको नाम संशोधनको लागि मन्त्रालयको मिति २०७८/१०/२३ गतेको निर्णयानुसार आर्थिक मामिला तथा सहकारी मन्त्रालयमा पठाइएको।
६	कृषक उद्यमी, समूह सहकारी तथा स्थानीय तहको लागत साझेदारीमा कृषि तथा पशुपन्छी व्यवसाय प्रवर्द्धन कार्यक्रम	३००	कार्यविधि स्वीकृत भइसकेकोमा आवश्यकता आधारमा जिल्लास्थित कार्यालयहरूमा रकमान्तरका लागि तयारी भइरहेको।

१४.११ मुख्य मुख्य आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको उपलब्धि:

स्मार्ट कृषि गाँउ कार्यक्रम:

स्मार्ट कृषि गाउँ कार्यक्रमलाई मन्त्रालयकै गौरवको आयोजनाका रूपमा लिई शिक्षा, प्रसार र अनुसन्धानलाई एकीकृत गर्दै हालसम्म करिब ७५०० घरधुरी समेटी ११६ वटा गाउँहरूमा एकीकृत मोडल सहितको कार्यक्रम संचालन भैरहेको छ।

आ.व. २०७५/७६ देखि हालसम्मको खर्च विवरण	
हालसम्मको विनियोजित बजेट	हालसम्मको खर्च
१ अर्ब ३९ करोड २४ लाख मात्र।-	८० करोड ३९ लाख मात्र।(५७.७३%)

आ.व. २०७८/७९ अष्टमासिक खर्च विवरण	
वार्षिक विनियोजित बजेट	अष्टमासिक खर्च
३५३९१५	१०४७३ (२.९५%)
जिल्लास्थित कार्यालयहरुबाट मन्त्रालयमा प्राप्त ८० वटा स्मार्ट कृषि गाउँ कार्यक्रमको कार्य योजना मध्ये ८० वटा सहमति प्रदान गरिसकिएको।	

१४.१२ स्रोत केन्द्र स्थापनाका लागि हालसम्म गरिएका प्रयासहरु:

बाली/वस्तु	जिल्ला
पुष्प	सुनवल, नवलपरासी पश्चिम
फलफुल	कपिलवस्तु
मौरी, Tissue Culture	घोराही, दाङ्ग
एकिकृत	रुन्टीगढी, रोल्पा
बाखा	मालारानी, अर्घाखाँची

१४.१३ हालसम्मका प्रगतिहरु:

- बाखा स्रोत केन्द्र, अर्घाखाँचीको जग्गा तारबार कार्य सम्पन्न भई जग्गा प्राप्तिको प्रक्रिया समेत पूरा भई DPR कार्य शुरु भएको,
- पुष्प स्रोत केन्द्र, सुनवल, नवलपरासीको जग्गा प्राप्तिको प्रक्रियामा रहेको,
- कपिलवस्तु र दाङ्ग (मौरी) को स्रोत केन्द्रको जग्गा प्राप्तिका लागि संघिय सरकारमा पेश भएको।

१४.१४ प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना संघीय सशर्त कार्यक्रम (ब्लक विकास)

आ.व. २०७८/७९ अष्टमासिक खर्च विवरण	
वार्षिक विनियोजित बजेट (रु. हजारमा)	अष्टमासिक खर्च (रु. हजारमा)
२८३२००	१५५२ (०.५४%)

१४.१५ शीत भण्डार निर्माण कार्यक्रम:

आ.व. २०७८/७९ अष्टमासिक खर्च विवरण	
वार्षिक विनियोजित बजेट (रु. हजारमा)	अष्टमासिक खर्च (रु. हजारमा)
१०००००	५४७४ (५.४८%)

जम्मा स्वीकृत आयोजना	१९
२०७५।७६ मा सम्पन्न योजना	३ (१२५ मे.टन.)
२०७६।७७ सम्म सम्पन्न भएका आयोजनाहरू	४ (४०० मे.टन.)
२०७७।७८ मा सम्पन्न भएका आयोजनाहरू	२ (५५० मे.टन.)
आ.व. २०७८/७९ मा सम्पन्न हुने आयोजनाहरू:	१० (१०३५० मे.टन.)

१४.१६ चालु आ.व. २०७८/७९ मा सम्पन्न हुने शीत भण्डार आयोजनाहरू:

सि.नं.	विवरण	क्षमता (मे.टन.)
१	किसानका लागि कृषक समूह, गगादेव गाँउपालिका वडा नं. ३	२००
२	सिजन कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड, शिवराज नगरपालिका ५	२५०

३	गुमानसिंह कोल्ड स्टोरेज प्रा लि, शिवराज ६, गडगौडा	३००
४	नुवागाँउ साना किसान कृषि सहकारी संस्था लि., त्रिवेणी गाँ.पा. रोल्पा	५००
५	महाकल्प कृषि सहकारी संस्था लि, शुद्धोधन गाँउपालिका ५	१००
६	भवानी स्ववलम्बन बहुउद्देशिय सहारी संस्था, सम्मरीमाई-५ रुपन्देही	५००
७	साना किसान कृषि सहकारी संस्था लि, मधुवन नगरपालिका वडा नं ८	२००
८	श्री राज एगो टेड लिंक प्रा लि, कपिलवस्तु नगरपालिका वडा नं १	५००
९	शिवशक्ति मिश्रित कृषक समूह, पाणिनी गाँउपालिका १, अर्घाखाँची	३००
१०	नेपालगंज कोल्ड स्टोरेज एण्ड वयर हाउस प्रा.लि., खजुरा, बाँके	७५००

१४.१७ सुलभकर्जा सहजिकरण तथा व्याजमा अनुदान कार्यक्रमः

विनियोजित बजेटः २५ करोड (शुलभ कर्जा व्याज अनुदान कोष)

चालु आ.व. २०७८/७९ मा १० लाख बजेट विनियोजित

जिल्ला	स्वीकृत भई हालसम्म भुक्तानी भएको संख्या	ब्याज अनुदान वापत भुक्तानी रकम रु.
अर्घाखाँची	४	७२७२५
नवलपरासी	४	१२३०००
कपिलवस्तु	१४	३६९०००
पाल्पा	५	४१७०००
प्यूठान	५	११४०००
रुपन्देही	६	४३८५०६
दाङ्ग	३	५१४१३

बाँके	४	२५५०००
गुल्मी	९	४२७४८२
जम्मा	५४	२२६९४३६

१४.१८ पशुपन्छी तर्फ नियमन कार्यक्रम:

क्र.सं.	क्रियाकलाप विवरण	इकाई	हालसम्मको प्रगति	कैफियत
१	कृत्रिम गर्भाधान सेवा	संख्या	३४९२८	गाई(२९२२३), भैसी(१९३३२), बाखा(१८९१)
२	उपचार सेवा	संख्या	४२६००	मेडिकल(२९६००), सर्जिकल(३०००), गाइनेकोलोजी(७५९४), बन्ध्याकरण(२४०६)
३	प्रयोगशाला सेवा	संख्या	७९०४	गोबर(७९५०), पिसाव(७८), दुध(५९९), रगत(३९), छाला(४८) र सब परीक्षण(७८)
४	खोप सेवा	संख्या	२५७९००	रेत्रिज(२२८३), डिस्टेम्पर(४८०), पिपिआर(४०६३७), खोरत(२०८०००), रानीखेत(६५००)
५	परजिवी नियन्त्रण	संख्या	६८७४०	आन्तरिक परजिवी(३७५९०) र बाह्य परजिवी(३११५०)

१४.१९ कृषि तर्फ बीउ बिजन तथा माटो प्रयोगशालाहरुबाट प्रवाह भएका सेवा:

कार्यक्रम	खजुरा, बाँके	भैरहवा, रुपन्देही	जम्मा
बीउ नमुना परिक्षण	४९२ नमुना	१०३४ नमुना	१४४६ नमुना
बीउ प्रमाणीकरण	८७.२४ मे.टन	२५८.९ मे.टन.	३४६.१४ मे.टन.
बीउ बाली निरिक्षण	५७५.४ हे.	४०८ हे	९८३.४ हे.

जम्मा राजस्व संकलन (कूल)- रु. ९९९६३०९.५।—

सि.नं.	कार्यालयको नाम	राजस्व आम्दानी रु.
१	कुखुरा विकास फार्म खजुरा बाँके	४५१०९५८।-
२	मत्स्य विकास केन्द्र शम्सेरगञ्ज बाँके	९९३१२३.५०।-
३	कृषि ज्ञान केन्द्र, विज्ञान केन्द्र तथा अन्य कार्यालयहरु	१५०९३२८।-
४	सेवा करारमा ना.प्रा.स./ना.प.से.प्रा चौथो तहको आवेदन दर्ताबाट प्राप्त राजस्व)	२०७०९००।-
५	सेवा करारमा शुलभ कर्जा सहजकर्ताको आवेदन दर्ताबाट प्राप्त राजस्व	११२०००।-
	जम्मा	९९९६३०९.५।-
अक्षरेपि मात्र एकानब्बे लाख छयानब्बे हजार तिन सय नौ रुपिया पचास पैसा मात्र।		

१४.२० नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका समस्या तथा समस्या समाधानका लागि चाल्नुपर्ने कदम:

आयोजना कार्यान्वयनमा देखिएका मुख्य मुख्य समस्याहरु	समस्या समाधान गर्न गरिएका प्रयासहरु	समस्या समाधानको लागी सुझाव
<u>नीतिगत तथा कानुनी समस्या</u> ८ वटा अस्थायी कार्यालय मार्फत सेवा संचालन गर्नु परेको अनुदान ऐनको व्यवस्था नभएको नेपालको संविधान बमोजिम संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कार्यविस्तृतिकरण बमोजिम बजेट/कार्यक्रम कार्यान्वयन नभएको।	संघीय सरकारसँग ऐन तर्जुमा सम्बन्धी समन्वय भएको	O and M स्वीकृत गरी स्थायी दरबन्दी श्रृजना गर्नुपर्ने संघ, प्रदेश र स्थानीय तहसँग एक रुपता हुने गरी एकीकृत अनुदान व्यवस्थापन ऐन बन्नुपर्ने। संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको ३ वटै तहको कार्यक्रम/बजेटको सिमा निर्धारण हुनुका साथै कार्यक्रममा दोहोरोपना पर्न नहुने।

<p>कार्यगत तथा व्यवस्थापकिय प्राकृतिक रुपमा हुने बाढी, पहिरो, अतिवृष्टि, अनावृष्टि, डढेलो, आगलागी, चट्याङ्ग आदिबाट हुने विपदको राहत वितरण प्रणाली एकद्वार मार्फत नभएको। शुल्भकर्जा ब्याजमा अनुदान कार्यक्रमको कार्यविधि झन्झटिलो भएकोले कार्यान्वयन प्रभावकारी नरहेको।</p>	<p>कार्यविधि संशोधनको मस्यौदा तयार गरी सहमतिको लागि पठाइएको</p>	<p>प्रदेशस्तरको विपद व्यवस्थापन समिति गठन गरी कृषिलाई उक्त समितिमा समावेश गरी एकद्वार प्रणालीबाट राहत वितरण हुनुपर्ने। सरल र प्रभावकारी कार्यविधि बनाई सबै मन्त्रालयलाई समावेश गरी एकै खालको ब्याज अनुदान सिलिङ्ग निर्धारण गरेर प्रदेशस्तरीय एकीकृत ब्याजमा अनुदान कार्यविधि तयार गर्नुपर्ने</p>
<p>कार्यगत तथा व्यवस्थापकिय नयाँ स्थापना भएमा कार्यालयमा प्राविधिक जनशक्ति अभाव कर्मचारी उत्प्रेरित नहुनु ✓ वृत्तिविकास नहुनु ✓ क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमको अभाव</p>		<p>दरबन्दी बढाई स्थायी पदपुर्ति गर्नुपर्ने। कर्मचारीको लागि अध्ययन, तालिमका कार्यक्रमहरू नियमित गरिनुपर्ने।</p>

परिच्छेद-१५

श्रम, रोजगार तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय

१५.१ पृष्ठभूमि:

लुम्बिनी प्रदेश सरकार मन्त्रिपरिषदको मिति २०७८/०१/०६ को निर्णयानुसार स्वीकृत प्रदेश सरकार कार्याविभाजन नियमावली, २०७८ को नियम ७ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी मिति २०७८ भदौ १८ गते प्रदेश राजपत्र खण्ड ५ संख्या ८ मा प्रकाशन भए बमोजिम साविकको शिक्षा तथा सामाजिक विकास मन्त्रालयअर्न्तगतको श्रम तथा रोजगार शाखा र आन्तारिक मामिला तथा कानून मन्त्रालयअर्न्तगत रहेका यातायात व्यवस्था कार्यालयहरू र सेवा कार्यालयहरू समेत समावेश गरी मन्त्रालय स्थापना भई कार्यारम्भ भएको छ। प्रदेशस्तरीय श्रम, रोजगार, सामाजिक सुरक्षा, यातायात व्यवस्था सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना निर्माण, कार्यान्वयन, नियमन लगायतका कार्य मन्त्रालयको कार्यक्षेत्रमा रहेका छन्। प्रदेश भित्र श्रम, रोजगार तथा यातायात क्षेत्रको व्यवस्थापन र नियमन गरी सुशासन कायम गर्न गराउन मन्त्रालय प्रतिबद्ध रहेको छ।

१५.२ दीर्घकालीन सोच:

मर्यादित श्रम र रोजगारको सिर्जना र प्रभावकारी यातायात व्यवस्थापन गर्ने।

लक्ष्य:

प्रदेशभित्रको श्रमशक्ति, व्यवस्थापन र सुरक्षित रोजगारीको सिर्जना, सामाजिक सुरक्षा सहितको उन्नत जीवनयापन तथा सहूलियतपूर्ण सार्वजनिक यातायात सेवा र अनुशासित यातायात प्रणालीको स्थापना गर्ने।

उद्देश्य:

प्रदेशभित्रै रोजगारीको वातावरण सिर्जना गरी श्रमशक्तिको सहज व्यवस्थापन गर्दै सामाजिक सुरक्षालाई प्रभावकारी बनाउने र सार्वजनिक यातायातलाई व्यवस्थित गर्दै यातायात क्षेत्रको सुरक्षा, व्यवस्थापन र नियमन मार्फत यातायात क्षेत्रलाई चुस्त बनाउने।

१५.३ कार्यक्षेत्र:

(क) यातायात व्यवस्था, चालक अनुमतिपत्र, श्रमबजार, श्रमिक तथा श्रमप्रदायक निकाय सम्बन्धी:

- सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी प्रादेशिक नीति तथा मापदण्डको निर्माण तथा कार्यान्वयन, कोष व्यवस्थापन, नियमन, राष्ट्रिय र प्रादेशिक निकाय तथा संघ संस्थासँग सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य,
- श्रमिक एवं श्रमिकको सामाजिक सुरक्षा तथा ट्रेड युनियन सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, मापदण्ड र नियमन,
- श्रमशक्ति, श्रम बजार सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान र श्रमशक्ति योजना,
- औद्योगिक विवाद समाधान, श्रम सम्बन्धमा सुधार र न्यायिक निरूपण,
- कार्यस्थल सुरक्षा, कारखाना निरीक्षण तथा नियमन,
- प्रदेशस्तरको यातायात सम्बन्धी नीति, मापदण्ड र योजनाको तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, अध्ययन, अनुसन्धान र नियमन,

- प्रदेशभित्रको सवारी दर्ता र नवीकरण, चालक अनुमति र नवीकरण,
- प्रदेशभित्र सार्वजनिक यातायातको रुट अनुमति, मापदण्ड, गुणस्तर र भाडा दर निर्धारण र अनुगमन तथा नियमन,
- वातावरणमैत्री, अपाङ्गतामैत्री र लैङ्गिकमैत्री यातायात प्रणालीको प्रवर्द्धन,
- प्रदेश तहमा यातायात सुरक्षा र सवारी प्रदुषण नियन्त्रण सम्बन्धी योजना निर्माण र कार्यान्वयन।

(ख) मन्त्रालय अर्न्तगत रहेका यातायात व्यवस्था कार्यालय र सेवा कार्यालयहरू:

- यातायात व्यवस्था कार्यालय, सवारी चालक अनुमति पत्र, बुटवल, रुपन्देही
- यातायात व्यवस्था कार्यालय, सवारी, मणिग्राम, रुपन्देही
- यातायात व्यवस्था कार्यालय, दाङ्ग
- यातायात व्यवस्था कार्यालय, नेपालगंज, बाँके
- यातायात व्यवस्था सेवा कार्यालय, पाल्पा
- यातायात व्यवस्था सेवा कार्यालय, भैरहवा
- यातायात व्यवस्था सेवा कार्यालय, भालुवाङ्ग
- यातायात व्यवस्था सेवा कार्यालय, नवलपरासी (.प.सु.ब)
- यातायात व्यवस्था सेवा कार्यालय, कपिलवस्तु

१५.४ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरू:

१५.५ संगठन संरचना तथा जनशक्ति विवरण:

तालिका: दरवन्दी र पदपूर्तिको अवस्था (मातहत कार्यालयसमेत)

क्र. स.	पद	सेवा	समूह	श्रेणी/तह	कूल दरवन्दी संख्या	पदपूर्ति संख्या	रिक्त
१	सचिव	प्रशासन		रा.प.प्रथम	१	१	०
२	उपसचिव	प्रशासन	सा.प्र.	नवौं/दशौं	६	३	३
३	शाखा अधिकृत	प्रशासन	सा.प्र.	सातौं/अठौं	२३	१९	४
४	लेखा अधिकृत	प्रशासन	लेखा	सातौं/अठौं	२	०	२
५	मेकानिकल इन्जिनियर	इन्जिनियरिङ	मेकानिकल	सातौं/अठौं	४	१	३
६	आइटी इन्जिनियर	विविध		सातौं/अठौं	१	०	१
७	अधिकृत/ सहायक	प्रशासन	सा.प्र.	पाँचौं/छैटौं	३५	३१	४
८	लेखा अधिकृत/ सहायक	प्रशासन	लेखा	पाँचौं/छैटौं	६	६	०
९	मेकानिकल सुपरभाइजर	इन्जिनियरिङ	मेकानिकल	पाँचौं/छैटौं	११	९	२

१०	कम्प्युटर अपरेटर	विविध		पाँचौं/छैटौं	११	१२	+१
११	खरिदार	प्रशासन	सा.प्र.	चौथो/पाँचौं	२१	१४	७
१२	सहलेखापाल	प्रशासन	लेखा	चौथो/पाँचौं	९	१०	+१
१३	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	विविध		चौथो/पाँचौं	०	०	०
१४	हलुका सवारी चालक	इन्जिनियरिङ	मेकानिकल	श्रेणीविहीन	३	२	१
१५	कार्यालय सहयोगी	प्रशासन	सा.प्र.	श्रेणीविहीन	३०	२९	१
जम्मा					१६३	१३७	२६

(श्रोत: श्रम, रोजगार तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय)

१५.६ तयार भएका ऐन, नियमावली तथा कार्यविधिको विवरण:

- सडक सवारी, यातायात तथा परिवहन ऐन, २०७६
- व्यावसायिक तथा सीपमूलक तालीम संचालन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७८
- श्रम बजार अध्ययन, कार्यस्थल सुरक्षा तथा कारखाना निरीक्षण सम्बन्धी कार्यविधि, २०७८

१५.७ आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा विनियोजित बजेट तथा फागुन मसान्तसम्मको वित्तीय प्रगति:

रु. हजारमा

बजेट शीर्षक	विनियोजित बजेट	२०७८ फागुन सम्मको खर्च	प्रतिशत
३७१०००१२३	१४१९७६.०	५५३३६.०	३९
३७१०००११३	३४३७९.०	७३४८.५७	२१.३७
३७१०००१३३	५९५२.०	२००९.१२	३३.७५
३७१०००१३४	८४५०.०	०.०	०
३७१०००१२४	१२८६०.०	४६९२.०	३६.४८
३७१०००१४३	४०९००.०	८००.०	२
३७१०००२७३	१०००.०	२४६.५०	२४.६५
३७१०००११४	९७८००.०	३२११.६०	३.२
३५००००१८३	१६०.०	०.०	०
जम्मा	३४३४७७.०	६८९९८.७१	२०

(श्रोत: श्रम, रोजगार तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय)

१५.८ आर्थिक वर्ष २०७८/०७९को फागुन मसान्त सम्म मन्त्रालयको श्रोतगत आय र व्ययको विवरणः

रु.हजारमा

क्र.सं.	श्रोत	प्राप्त रकम	खर्च रकम
१	नेपाल सरकार समानीकरण अनुदान	—	—
२	नेपाल सरकार सशर्त अनुदान	१०००.०	२४६.५
३	नेपाल सरकार समपूरक अनुदान	—	—
४	नेपाल सरकार विशेष अनुदान	—	—
५	प्रदेश सरकार (राजश्व बाँडफाँट समेत)	३४२४७७.०	६८७५२.२१

१५.९ बजेट वक्तव्यको २०७८ फाल्गुन मसान्तसम्म प्रगति विवरणः

नीति तथा कार्यक्रमको बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
ब.उ.शी.नं. ३७१०००१४ श्रम तथा रोजगार व्यवस्थापन कार्यक्रमः		
बजेटको बुँदा नं. १ (ख. शी. नं. २२५१२)	युवाहरुलाई स्वरोजगार तुल्याउन सीपमूलक प्रशिक्षण सञ्चालन (३ महिने)	<ul style="list-style-type: none"> • "व्यावसायिक तथा सीपमूलक तालिम सम्बन्धी कार्यविधि, २०७८" स्वीकृति भई लुम्बिनी प्रदेशका १२ जिल्लामा सिपमुलक तालिम संचालनको लागि प्रस्ताव आव्हान गरिएकोमा छनौट भएका तालिम प्रदायक संस्था सँग सम्झौता समेत भई • ३ महिने तालिम २५ स्थानीय तहमा • १ महिने तालिम १८ स्थानीय तहमा संचालन भईरहेको।
बजेटको बुँदा नं. २ (ख. शी. नं. २२५१२)	विपन्न घरपरिवार, मुक्त कमलरी, कमैया, हलिया, दलित, जनजाति तथा भूमिहिन र मुस्लिम लगायतका लक्षित वर्गलाई सीपमूलक तालिमसहित उद्यम शुरु गर्न सहयोग (३ महिने ६ महिने)	
बजेटको बुँदा नं. २ (ख. शी. नं. २२५१२)	जनयुद्ध, जनआन्दोलन तथा मधेश आन्दोलनका शहिद, घाइते, बेपत्ता परिवारका लागि व्यावसायिक तथा प्राविधिक तालिम सहितको उद्यमशीलता विकास गर्न द्वन्द प्रभावित परिवार रोजगार कार्यक्रम सञ्चालन	
बजेटको बुँदा नं.	३ महिने प्लम्बिङ्ग तालिम दिई तालिम पश्चात न्युनतम पारिश्रमिक सहित	

नीति तथा कार्यक्रमको बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
४ (ख. शी. नं. २२५१२)	कार्यस्थलमा ३ महिना कार्यस्थलमा खटाउने।	स्वीकृति भई लुम्बिनी प्रदेशका १२ जिल्लामा सिपमुलक तालिम संचालनको लागि प्रस्ताव आव्हान गरिएकोमा छनौट भएका तालिम प्रदायक संस्था सँग सम्झौता समेत भई
बजेटको बुँदा नं. ३ (ख. शी. नं. २२५१२)	व्यवसायिक तथा प्राविधिक तालिम सहितको उद्यमशीलता विकास गर्न द्वन्द प्रभावित परिवार रोजगार कार्यक्रम सञ्चालन	<ul style="list-style-type: none"> • ३ महिने तालिम २५ स्थानीय तहमा • १ महिने तालिम १८ स्थानीय तहमा संचालन भईरहेको।
बजेटको बुँदा नं. ५ (ख. शी. नं. २२५२२)	श्रम तथा सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा मापदण्डको निर्माण तथा कार्यान्वयन	<ul style="list-style-type: none"> • श्रम नीतिको मस्यौदा तयार भई एक चरण छलफल भईसकेको। • यातायात नियमावलीको मस्यौदा तयार भएको।
बजेटको बुँदा नं. ६ (ख. शी. नं. २२५२२)	श्रमिक र रोजगारदाताबीच सामाजिक सुरक्षा तथा श्रम सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन	<ul style="list-style-type: none"> • १२ वटै जिल्लामा कार्यक्रम संचालन गर्ने गरी कार्यक्रम स्वीकृत भएको। • कार्यक्रम संचालनको प्रक्रियामा रहेको।
बजेटको बुँदा नं. ७ (ख. शी. नं. २२५२२)	श्रम बजार सम्बन्धी अध्ययन, कार्यस्थल सुरक्षा, कारखाना निरीक्षण तथा नियमन	<ul style="list-style-type: none"> • कार्यस्थल सुरक्षा कार्यविधि स्वीकृत भई अनुगमन शुरु भएको। • कार्यस्थल सुरक्षा अध्ययन गर्न रुपन्देही जिल्लाका ओमसतिया र रोहिणी गा.पा.मा रहेका र नवलपरासी जिल्लाका १२ उद्योग तथा कारखानामा अनुगमन, निरीक्षण गरिएको।
ब.उ.शी.नं. ३७१०००११ श्रम तथा रोजगार व्यवस्थापन कार्यक्रम:		
बजेटको बुँदा नं. १ (ख. शी. नं. २२५२२)	सवारी दुर्घटना न्यूनीकरण र सवारी व्यवस्थापन	<ul style="list-style-type: none"> • ३ कार्यक्रममा १ कार्यक्रम सम्पन्न। (३३% प्रगति) बाँकी २ कार्यक्रम संचालनको क्रममा रहेका।
बजेटको बुँदा नं.	डिजिटल ट्रायल सेन्टर निर्माण गरी प्रयोगात्मक परीक्षा	<ul style="list-style-type: none"> • रुपन्देहीको बेलवासमा सबै किसिमका सवारी साधनको आफ्नै ट्रायल

नीति तथा कार्यक्रमको बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
२ (ख. शी. नं. २२५२२)		सेन्टरमा संचालन भई रहेको । • डिजिटल ट्रायल सेन्टर निर्माण अध्ययनको चरणमा रहेको ।
बजेटको बुँदा नं. ३ (ख. शी. नं. २२५२१)	इलेक्ट्रिक बस सञ्चालनमा निजी क्षेत्रसँग सहकार्य	• विद्युतीय बस सञ्चालन सम्बन्धमा लुम्बिनी प्रदेश यातायात लिमिटेड स्थापना गर्न सैद्धान्तिक सहमति प्राप्त भएको र प्रबन्धपत्र र नियमावलीको मस्यौदा तयार गर्ने काम अन्तिम चरणमा रहेको
ब.उ.शी.नं. ३७१०००१२ यातायात व्यवस्था कार्यालयहरु:		
बजेटको बुँदा नं. १ (ख. शी. नं. २२५२२)	यातायात व्यवस्था कार्यालयहरुको अभिलेख व्यवस्थापन ।	यातायात व्यवस्था कार्यालय (स.चा.अ.) बुटवलबाट ढड्डा व्यवस्थापनको लागी (Paper Card Entry) स्वीकृत गरिएको ।
बजेटको बुँदा नं. २ (ख. शी. नं. २२५२२)	अभिलेख व्यवस्थापन (कम्प्यूटर इन्ट्री)	यातायात व्यवस्था विभागसँग समन्वय भईरहेको । software हस्तान्तरण हुनासाथ सुरु गरीने ।
ब.उ.शी.नं. ३७१०००१३ यातायात व्यवस्था तथा सुदृढीकरण कार्यक्रम:		
बजेटको बुँदा नं. २ (ख. शी. नं. २२५२२)	चालक सचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम	नवलपरासी पश्चिम, रुपन्देही गुल्मी र रोल्पा जिल्लामा कार्यक्रम सम्पन्न भएको । अन्य जिल्लामा संचालनको क्रममा रहेको ।

(श्रोत: श्रम, रोजगार तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय)

१५.१० आ.व.२०७८/०७९ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको फागुन मसान्तसम्मको प्रगति

विवरण:

(रु.हजारमा)

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्त सम्मको ख		
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेट खर्च %	परिणाम	परिणाम %	बजेट
१.	युवाहरुलाई स्वरोजगार तुल्याउन सीपमूलक प्रशिक्षण सञ्चालन (३ महिने)	१५	१५०००	सुचना प्रकाशन	१०%	-	-	१५	१००%	१२५०
२.	विपन्न घरपरिवार, मुक्त कमलरी, कमैया, हलिया, दलित, जनजाति तथा भूमिहिन र मुस्लिम लगायतका लक्षित वर्गलाई सीपमूलक तालिमसहित उद्यम शुरु गर्न सहयोग (३ महिने ६ महिने)	३ महिने ७ वटा	१००००	सुचना प्रकाशन	१०%	-	-	७	१००%	६००
३.	जनयुद्ध, जनआन्दोलन तथा मधेश आन्दोलनका शहिद, घाइते, बेपत्ता परिवारका लागि व्यवसायिक तथा प्राविधिक तालिम सहितको उद्यमशीलता विकास गर्न द्वन्द प्रभावित परिवार रोजगार कार्यक्रम सञ्चालन	१ महिने २० वटा	१००००	सुचना प्रकाशन	१०%	-	-	१७	८५%	७००
४.	३ महिने प्लम्बिङ्ग तालिम दिई तालिम पश्चात न्यूनतम पारिश्रमिक सहित कार्यस्थलमा ३ महिना कार्यस्थलमा खटाउने ।	१ वटा	१४००	सुचना प्रकाशन	१०%	-	-	१	१००%	९००

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्त सम्मको ख		
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेट खर्च %	परिणाम	परिणाम %	बजेट
५.	श्रम तथा सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा मापदण्डको निर्माण तथा कार्यान्वयन	४ वटा (श्रम नीति, ऐन तथा नियमावली तयार गर्ने)	१०००	-	-	-	-	२	५०%	५००
६.	श्रमिक र रोजगारदाताबीच सामाजिक सुरक्षा तथा श्रम सम्बन्धी समन्वयत्मक कार्यक्रम	५ वटा	१५००	-	-	-	-	४	८०%	१००
७.	श्रम बजार सम्बन्धी अध्ययन, कार्यस्थल सुरक्षा, कारखाना निरीक्षण तथा नियमन	कार्यविधि -१, मापदण्ड -१, निरीक्षण- १५	२०००	-	-	-	-	७	४०%	८००
८.	सवारी दुर्घटना न्यूनीकरण र सवारी व्यवस्थापन	३ पटक	२०००	१ पटक	३४%	५००	२५%	२	१००%	२००
९.	डिजिटल ट्रायल सेन्टर निर्माण गरी प्रयोगात्मक परीक्षा सञ्चालन गर्ने	नियमित कार्यक्रमको रूपमा	५०००	-	-	-	-	-	-	-
१०.	इलेक्ट्रिक बस सञ्चालनमा निजी क्षेत्रसँग सहकार्य	भैरहवा-बुटवल, कोहलपुर-नेपालगंज, घोराही-तुल्सीपुर तथा लमही- भालुवाङ खण्ड	७००००	-	-	-	-	१	१००%	७०००
११.	यातायात व्यवस्था कार्यालयहरुको अभिलेख व्यवस्थापन	कार्यालयहरु/ सेवा कार्यालयहरुमार्फत नियमित रूपमा	६०००	-	-	-	-	-	-	-
१२.	अभिलेख व्यवस्थापन (कम्प्यूटर इन्ट्री)	कार्यालयहरु/ सेवा कार्यालयहरुमार्फत नियमित रूपमा	४०००	-	-	-	-	-	-	-

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्त सम्मको ख		
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेट खर्च %	परिणाम	परिणाम %	बजेट
१३.	चालक सचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम	५ पटक (नियमित रूपमा गर्न सकिने)	१०००	-	-	-	-	५	१००%	१०००
१४.	ब्लु बुक तथा अन्य छपाई	नियमित रूपमा	४९५२	५५	२७.५%		३०%	२ लाख	१००%	४९५२
१५.	अन्य विविध उपकरण तथा मेशिनरी औजार		२०००	-	-	-	-	१	१००%	२०००
१६.	प्रदेश तहमा निर्वाचित प्रतिनिधि तथा प्रशासनिक कर्मचारीलाई वैदेशिक रोजगारी सम्बन्धी प्रशिक्षण/अभिमुखीकरण तथा नीति, नियमावली, निर्देशिका र कार्यविधि निर्माण सम्बन्धी कार्य		७५०	१	३३%	२१५.०	२८%	१	१००%	७५०

१५.११ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को फागुन मसान्त सम्मको राजस्व संकलनको विवरण
अनुमान: रु. हजारमा)

क्र. सं.	शीर्षक	लक्ष्य	प्राप्त रकम	प्रतिशत
१	यातायात क्षेत्रको आम्दानी	—	१९६६०७६०८९.०	—

१५.१२ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा २०७८ फागुन मसान्तसम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरू:

(क) महत्वपूर्ण कार्यहरूको विवरण (बुँदागत रुपमा)

- यातायात व्यवस्था सेवा कार्यालय नवलपरासी पश्चिम (ब.सु.प) र कपिलवस्तु जिल्लाको संगठन संरचना र दरबन्दी स्वीकृत भई मन्त्रपरिषदबाट प्रस्ताव पारित भएको,
- यातायात व्यवस्था सेवा कार्यालय नवलपरासी पश्चिम (ब.सु.प) र कपिलवस्तु कार्यालय स्थापना गरिएको,
- यातायात सेवा कार्यालय पाल्पामार्फत ट्रायल सेन्टर स्थापनाका लागि स्थलगत अनुगमन र निरीक्षण पश्चात् जग्गा प्राप्तिको काम सम्पन्न भएको,
- "व्यावसायिक तथा सीपमूलक तालिम सम्बन्धी कार्यविधि, २०७८" स्वीकृति भई लुम्बिनी प्रदेशका १२ जिल्लामा सिपमूलक तालिम संचालनको लागि प्रस्ताव आव्हान गरिएको,
- प्रदेश श्रम सल्लाहकार परिषदको बैठक बसी प्रदेशस्तरीय श्रम नीति, कानून, कार्यविधि तयार गर्ने निर्णय भए बमोजिम प्रदेशस्तरीय श्रम नीति तयारीको चरणमा रहेको,
- सार्वजनिक सवारी व्यवस्थापन र सवारी दुर्घटना न्यूनीकरण सम्बन्धमा सरोकारवालासँग २ दिवसीय अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सञ्चालन,
- विद्युतीय बस सञ्चालन सम्बन्धमा सरोकारवालासँग छलफल भएको,
- यातायात व्यवस्था कार्यालय (स.चा.अ.) बुटवलबाट ढड्ढात व्यवस्थापनको लागि (Paper Card Entry) शुरु भएको।

(ख) खण्ड (तथ्याङ्कसहित/तथ्य) मा उल्लेखित कार्यक्रमले प्रदेश अर्थतन्त्रमा पुऱ्याएको योगदान (क)

१५.१३ नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका समस्या/कठिनाई (यदि भए)

प्रमुख समस्या

मन्त्रालयसँग सम्बन्धित समस्या:

- मन्त्रालय स्थापना पश्चात सामान्य व्यवस्थापकीय काम मात्र भईरहेकोले आवश्यक कर्मचारी व्यवस्थापन गर्न समस्या भएको,
- मन्त्रालय बसेको भवन साँघुरो भएकोले भौतिक तथा प्रशासनिक व्यवस्थापन सहज हुन नसकेको।

यातायात तथा सवारी क्षेत्रमा देखिएका समस्याहरू:

१. नीतिगत तथा कानूनी समस्या :

- प्रदेशको यातायात सम्बन्धि ऐनलाई पूर्ण कार्यान्वयनमा ल्याउन प्रदेशको आफ्नै नियमावली तथा कार्यविधि नहुनु,
- कानूनहरूमा समसामयिक सुधार हुन नसक्नु ,
- प्रदेशको यातायात कानूनमा भएका व्यवस्था अनुकूल यातायात सम्बन्धी सेवा प्रवाहमा प्रयोग हुने सफ्टवेयर नभएको ।

२. सवारी चालक अनुमतिपत्र सँग सम्बन्धित समस्या:

- सवारीचालक अनुमतिपत्रको Software Operating system मा प्रदेशको Access नभएकोले कार्यालयबाट सामान्य प्राविधिक समस्या पनि समाधान गर्न नसकिएको,
- लामो समयसम्म पनि लाइसेन्स प्रिन्ट भएर नआउनु ,
- EDLVRs System मा प्रदेश सरकारको कानून/निर्णय बमोजिम स.चा.अ.प. सम्बन्धी शुल्क तथा दस्तुरहरू निर्धारण गर्न नसक्दा प्रदेश सरकारका कानून तथा निर्णयहरू कार्यान्वयनमा जटिलता भएको,
- प्रयोगात्मक परीक्षा सञ्चालन सम्बन्धी जारी भएको नयाँ निर्देशिका बमोजिम परीक्षा गर्न जनशक्ति अभाव रहेको ।

३. सवारीसँग सम्बन्धित समस्याहरू:

- EDLRS मा जस्तो VRS प्रणालीमा शुल्क तथा सवारी करको निर्धारण प्रचलित कानूनहरूको आधारमा System बाट Automatically गणना हुने गरी प्रणालीको विकास नहुँदा यातायात कार्यालयहरूद्वारा निर्धारण गरिएको कर तथा दस्तुरको सम्बन्धमा सेवाग्राहीको विश्वसनीयता कम भएको तथा शुल्क तथा कर निर्धारण गर्न समय बढी लाग्दा कार्यसम्पादनमा बढी समय लाग्ने गरेको,
- सवारी दर्ताको अभिलेख प्रणाली व्यवस्थित हुन नसकेको,
- VRS लाई अनलाइनमा रूपान्तरण गर्न नसक्नु,
- यातायात सम्बन्धी सेवा प्रवाह VRS प्रविधिमा आधारित रहेको तथा सबै कर्मचारीहरू प्रविधिमैत्री नहुँदा कार्यसम्पादनमा प्रभावकारी हुन नसकेको ।

४. सार्वजनिक यातायातसँग सम्बन्धित:

- विद्युतीय सवारी साधनको प्रयोग बढाउन नसक्नु,
- सार्वजनिक यातायात जनमैत्री, सुरक्षित र भरपर्दो नहुनु,
- रात्रीकालिन प्रदेशस्तरीय सार्वजनिक यातायात संचालन गर्न नसक्नु,
- ट्राफिक व्यवस्थापन प्रभावकारी नहुनु,
- सार्वजनिक सडकमा छाडा गाई बस्तु चौपाया नियन्त्रण गर्न नसक्दा दुर्घटना बढ्दै जानु ,
- ट्याक्सीहरूमा मिटर जडान नभएको तथा कुनै निश्चित भाडा कायम नभएको,
- मालवाहक सवारीले तोकिएको भन्दा अधिक भारवहन गरी यात्रा गर्ने गरेको,
- भारतबाट आउने भारतीय यातायातका साधनको नेपालमा हुने निर्वाध प्रवेश रोक्न नसकिएको,

- ई रिक्सा तथा टेम्पो आदिलाई व्यवस्थित गर्न नसकिएको।

१५.१४ चुनौतीहरू:

श्रम तथा सामाजिक सुरक्षातर्फ:

- श्रम क्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रदेश नीति, ऐन, कानून तथा कार्यविधिहरू तयार गरी कार्यान्वयन गर्नु गराउनु,
- सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी नीति, मापदण्ड तथा कार्यविधि तयार गरी सामाजिक सुरक्षाको विषयमा रोजगारदाता, श्रमिक र सरकारबीच सुमधुर श्रम सम्बन्ध कायम गर्नु,
- प्रदेशभित्रै रोजगारी सिर्जना गर्ने गरी श्रम तथा सीपमूलक व्यवसायिक तालीम, स्वरोजगार सिर्जना लगायतका विषयमा युवाहरूलाई जागरुक बनाई आन्तरिक श्रममा विश्वस्त गराउनु,
- वैदेशिक रोजगारीमा जाने क्रम घटाउनुका साथै वैदेशिक रोजगारीबाट स्वदेश फिर्ता भएका जनशक्तीको सीप प्रयोग गरी उत्पादनमूलक क्षेत्रमा क्रियाशिल गराउनु,
- उद्योगधन्दा, कलकारखाना लगायतका क्षेत्रलाई सुरक्षित, व्यवस्थित र मर्यादित बनाउँदै कार्यस्थल सुरक्षामा प्रभावकारिता कायम गर्नु,
- अनौपचारिक क्षेत्रमा काम गर्ने श्रमशक्तिलाई अद्यावधिक गरी उनीहरूको श्रमको मूल प्रवाहीकरण गर्दै सामाजिक सुरक्षासँग आवद्ध गराउनु।

यातायात व्यवस्थापन तर्फ:

- प्रदेशस्तरको यातायात सम्बन्धी नीति, मापदण्ड र योजनाको तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, अध्ययन अनुसन्धान र नियमन गर्नु,
- प्रदेशभित्रको सवारी दर्ता र नवीकरण, चालक अनुमति र नवीकरण गर्नु,
- प्रदेशभित्र सार्वजनिक यातायातको रुट अनुमति, मापदण्ड, गुणस्तर र भाडा दर निर्धारण र अनुगमन तथा नियमन गर्नु,
- वातावरणमैत्री, अपाङ्गतामैत्री र लैङ्गिकमैत्री यातायात प्रणालीको प्रवर्द्धन गर्नु,
- प्रदेश तहमा यातायात सुरक्षा र सवारी प्रदुषण नियन्त्रण सम्बन्धी योजना निर्माण र कार्यान्वयन गर्नु।

१५.१५ अवसर:

- श्रम, रोजगार र यातायात व्यवस्थापन सम्बन्धी विषयमा विभिन्न नीतिहरू तर्जुमा गरी कानूनी प्रक्रिया मार्फत यस प्रदेशको श्रम व्यवस्थापन, आन्तरिक रोजगारी सिर्जना, वैदेशिक रोजगारीलाई क्रमशः न्यूनीकरण गर्दै स्वदेशमै श्रमशक्तिको व्यवस्थापन गर्ने,
- श्रम सम्बन्ध, सामाजिक सुरक्षा, कार्यस्थल सुरक्षा समेतलाई व्यवस्थित गर्दै प्रभावकारी श्रम व्यवस्थापन गर्ने,
- प्रदेशमा यातायात सम्बन्धी नीति, मापदण्ड र योजना तर्जुमा गर्ने तथा सवारी दर्ता र नवीकरण, रुट व्यवस्थापनका कार्यलाई व्यवस्थित गर्ने,

- सार्वजनिक यातायातलाई व्यवस्थापन र नियमन गर्दै यातायात क्षेत्रमा रहेका समस्याहरूको समाधान गरी चुस्त र वातावरणमैत्री सवारी व्यवस्थापन गर्ने,
- सवारीचालक अनुमति पत्र वितरण प्रणालीलाई सरल पारदर्शी र समय सापेक्ष बनाउँदै व्यवस्थित गर्ने।

१५.१६ भावी कार्यदिशा:

- प्रदेशस्तरीय श्रम नीति, कानून तथा मापदण्डहरूको तर्जुमा गर्ने,
- श्रम तथा सीपमूलक तालिममार्फत व्यवसायिक, उद्यमशीलता तथा स्वरोजगारी सिर्जना गर्न जोड दिने,
- आन्तरिक रोजगारी सिर्जनाका लागि युवाहरूमा सचेतना जगाउँदै स्वालम्बनमा प्रोत्साहन गर्ने,
- मन्त्रालय अन्तर्गत रहेका यातायात व्यवस्था कार्यालय तथा सेवा कार्यालयहरूलाई स्तरोन्नति तथा आधुनिक प्रविधिक युक्त बनाउँदै यातायात क्षेत्रको सेवाप्रवाह चुस्त र प्रविधिमैत्री बनाउने,
- यातायात क्षेत्रमा देखिएका समस्या तथा चुनौतिको छिटो छरितो रूपमा सम्बोधन गरी सेवाग्राहीबाट प्राप्त गुनासोहरूको यथाशीघ्र सम्बोधन गर्ने व्यवस्था मिलाउने।

परिच्छेद-१६

शिक्षा विज्ञान युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय

१६.१ पृष्ठभूमि:

संघीयता कार्यान्वयनसँगै २०७४ सालमा स्थापना भएको प्रदेश सरकारको संगठन संरचना बमोजिम स्वास्थ्य, शिक्षा, समाजकल्याण, महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरीक, श्रम तथा रोजगार, भाषा, कला, संस्कृति, युवा तथा खेलकुद र सरसफाई जस्ता क्षेत्रहरूमा काम गर्नको लागि सामाजिक विकास मन्त्रालयको गठन भएको हो। २०७८ साल बैशाख ६ गते संशोधित कार्य विभाजन अनुसार यस मन्त्रालयलाई शिक्षा तथा सामाजिक विकास मन्त्रालय र स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय गरी २ मन्त्रालयमा विभाजन भएको तथा २०७८ साल श्रावण २६ गते संशोधित कार्य विभाजन अनुसार यस मन्त्रालयलाई शिक्षा, विज्ञान, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय, कानून, महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय र श्रम, रोजगार तथा यातायात मन्त्रालय गरी पुन ३ वटा मन्त्रालयमा विभाजन भई यस मन्त्रालयलाई शिक्षा, विज्ञान, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालयको रूपमा नामाकरण भएको छ।

१६.२ दीर्घकालीन सोच:

स्वस्थ, शिक्षित, सुसंस्कृत, सुरक्षित, अनुशासित, कर्मशील युवा समृद्ध आत्मनिर्भर प्रदेश।

१६.३ उद्देश्य:

- समावेशी, समतामूलक, प्रविधियुक्त जीवन पर्यन्त गुणस्तरीय शिक्षा र उच्च शिक्षा प्रदान गर्नु,
- सक्षम, सीपयुक्त, अनुशासित र कर्मशील युवा शक्तिको विकास गर्नु।

१६.४ रणनीतिहरू:

- स्टेम शिक्षाको अवधारणा र प्रविधिलाई शिक्षाको गुणस्तर विकासमा उपयोग गर्ने,
- गुणस्तरीय प्राविधिक तथा उच्च शिक्षाको लागि प्रदेश विश्वविद्यालयको स्थापना र संचालन गर्ने,
- विद्यालयहरूमा पूर्वाधारको विकास गरी तालिम प्राप्त सक्षम शिक्षकबाट प्रभावकारी सिकाइ सुनिश्चित गर्ने,
- धार्मिक तथा विशेष शिक्षालाई मूलप्रवाहीकरण गर्ने र मदरसामा अध्ययनरत छात्राहरूको लागि छात्रावासको विस्तार गर्दै जाने,
- खेलकुद संरचनाहरूको निर्माण गर्ने र खेलकुदलाई वृत्ति विकाससँग समेत जोड्ने,
- विभिन्न कार्यक्रमहरू मार्फत युवा विकास सम्बन्धी कार्यहरू अगाडी बढाउने।

१६.५ कार्यक्षेत्र:

यस मन्त्रालयको कार्य विभाजन यस प्रकार रहेको छ:

- प्रदेशस्तरको विश्वविद्यालय तथा उच्च शिक्षा सम्बन्धी नीति, कानून तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- शैक्षिक परामर्श सेवाको मापदण्ड निर्धारण, अनुमति तथा नियमन,
- प्रदेशस्तरमा पुस्तकालय, संग्रहालय, अभिलेखालय सम्बन्धी नीति, कानून तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,

- प्रादेशिकशिक्षा, प्राविधिक तथा व्यवसायिक तालिम र छात्रवृत्ति सम्बन्धी नीति, कानून तथा मापदण्ड निर्धारण, कार्यान्वयन र नियमन तथा पाठ्यक्रम, पाठ्य पुस्तक तथा पाठ्यसामग्री निर्माण, उत्पादन र वितरण,
- प्रदेशस्तरको मानव संसाधनको आवश्यकता प्रक्षेपण तथा शैक्षिक योजना निर्माण र कार्यान्वयन,
- प्रदेशस्तरमा विद्यालय तहको शिक्षकको सेवा शर्त, योग्यता, क्षमता र शिक्षक व्यवस्थापनको मापदण्ड निर्धारण र नियमन,
- माध्यमिक तहको परिक्षा व्यवस्थापन,
- प्रदेशस्तरमा प्राज्ञिक अनुसन्धान तथा शैक्षिक तथ्याङ्क व्यवस्थापन,
- युवा सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन, युवा वैज्ञानिक प्रोत्साहन,
- खेलकूद सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा मापदण्ड निर्धारण, कार्यान्वयन र नियमन, खेलकूद तथा खेलकूद पूर्वाधारको विकास र प्रवर्द्धन,
- खेलकूद प्रशासन र संघसंस्थाको समन्वय र नियमन,
- राष्ट्रिय र प्रादेशिक खेलकूद प्रतियोगिता तथा कार्यक्रम आयोजना र सहभागिता,
- प्रदेशस्तरमा विज्ञान प्रविधिको विकास तथा विस्तार, सो सम्बन्धी तथ्याङ्क संकलन, प्रशोधन र सर्वेक्षण तथा जनशक्ति विकास र उपयोग,
- वैज्ञानिक अध्ययन अनुसन्धान एवं विज्ञान र प्रविधिको आविष्कार, उन्नयन र विकास,
- विज्ञान संग्रहालय र प्लानेटोरियमको स्थापना, सञ्चालन र व्यवस्थापन।

१६.६ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरु

१६.७ संगठन संरचना तथा जनशक्ति विवरणः

तालिकानं: दरवन्दी र पदपूर्तिको अवस्था (मातहत कार्यालय समेत)

क्र.स.	पद	सेवा	समूह	श्रेणी/तह	कूल दरवन्दी संख्या	पदपूर्ति संख्या	रिक्त
१	प्रदेश सचिव	प्रशासन	प्रशासन	राप प्रथम	१	१	
२	निर्देशक	शिक्षा	शिक्षा प्रशासन	अधिकृत एघारौं	१	०	१
३	उपसचिव	शिक्षा	शिक्षा प्रशासन	अधिकृत नवौं/दशौं	३	३	०
४	उपनिर्देशक	शिक्षा	शिक्षा प्रशासन	अधिकृत नवौं/दशौं	४	३	१
५	तालिम प्रमुख	शिक्षा	शिक्षा प्रशासन	अधिकृत नवौं/दशौं	१	१	
६	उपसचिव	प्रशासन	प्रशासन	अधिकृत नवौं/दशौं	१	०	०

७	डिभिजन प्रमुख	शिक्षा/प्रशासन	शिक्षा प्रशासन	अधिकृत नवौ/दशौ	६	२	२ काज
८	शाखा अधिकृत	प्रशासन	प्रशासन	सातौ/आठौ	३	१	२
९	प्रशिक्षक	शिक्षा	शिक्षा प्रशासन	सातौ/आठौ	६	३	३
९	शाखा अधिकृत	शिक्षा	शिक्षा प्रशासन	सातौ/आठौ	१४	१२	२
१०	शाखा अधिकृत	शिक्षा	शिक्षा प्रशासन	सातौ/आठौ	६	५	५ जना काजमा
११	प्राविधिक सहायक	शिक्षा	शिक्षा प्रशासन	पाचौ/छैठौ	१६	३	१३
१२	प्राविधिक सहायक	शिक्षा	शिक्षा प्रशासन	पाचौ/छैठौ	६	०	अस्थायी दरबन्दी
१३	नायब सुब्बा	प्रशासन	प्रशासन	पाचौ/छैठौ	३	१	२
१४	ड्राइभर	प्रशासन		श्रेणी विहिन	८	८	
१५	पियन	प्रशासन		श्रेणी विहिन	११	११	
१६	ड्राइभर	प्रशासन		श्रेणी विहिन	६	६	अस्थायी दरबन्दी
१७	पियन	प्रशासन		श्रेणी विहिन	६	६	अस्थायी दरबन्दी

(श्रोत: शिक्षा विज्ञान युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय)

१६.८ चालु आ.व. २०७८।७९ को फागुन मसान्त सम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरू:

महत्वपूर्ण कार्यहरूको विवरण (बुंदागत रूपमा)

- ६२ वटा सामुदायिकक्याम्पसहरूमा पुर्वाधारमा सहयोग
- विद्यालयहरूमा २१ वटा शौचालयहरू निर्माण हुने।
- १०० विद्यालयहरूमा कम्पाउण्डवाल निर्माण हुने।
- ७९ विद्यालयहरूमा बिज्ञान/स्टेम ल्याब स्थापना हुने।
- २० वटा प्राविधिक विद्यालयमा उपकरण तथा वर्कसप निर्माणमा सहयोग हुने।
- ११५ धार्मिक विद्यालयहरूले अनुदान पाउने।
- १२० विद्यालयमा पुस्तकालय स्थापना र स्तरोन्नति हुने।
- १२७ विद्यालयहरूको खेलमैदान स्तरोन्नति हुने।
- १६ वटा सार्वजनिक पुस्तकालयहरूमा सहयोग हुने।
- २८० वटा कक्षाकोठाहरू निर्माण हुने।
- २५ वटा विशेष विद्यालय र स्रोत कक्षाहरूमा सहयोग हुने।
- २ वटा मुस्लिम छात्राछात्रावास निर्माण हुने।
- १३३ विद्यालयमा स्वच्छ खानेपानीको व्यवस्थापन हुने।
- १०९ पालिकाबाट शिक्षक कर्मचारीहरू पुरस्कृत हुने र जिल्लामा १ विद्यालय पुरस्कृत हुने।
- १७ वटा विषयमा अनुसन्धान हुने।
- १४ उत्कृष्ट वालविकासहरू बनाउन सहयोग हुने।
- धार्मिक तथा सांस्कृतिक महाविद्यालय बारे संभाव्यता अध्ययन हुने।

- १५०० जनाले उच्च शिक्षा छात्रवृत्ती पाउने।
- ६ वटा शैक्षिक संस्थाहरूले विद्यार्थी बस खरिद गरेको हुने।
- १० जना युवालाई प्रतिभाको प्रोत्साहन भएको हुने।
- १२ वटा विद्यालयमा नमुना विद्यालय निर्माणको लागि दोस्रो वर्षको कार्यक्रम सञ्चालन हुने।
- २०० जना विद्यार्थीहरूलाई कर्मैया मुस्लिम र दलितछात्राछात्रवृत्ती
- २००० जना छात्रालाई कक्षा ११ र १२ मा विज्ञान अध्ययन छात्रवृत्ती
- कान्ति मावि बुटवलमा विज्ञान भवन र छात्रावास निर्माण निरन्तर।
- तुल्सिपुर प्राविधिक शिक्षालयको निर्माण निरन्तर।
- रुकुमको भुमेमा प्राविधिक शिक्षालय निर्माण निरन्तर।
- १५० जना स्वयमसेवक परिचालन।

१६.९ तयार भएका ऐन, नियमावली तथा कार्यविधिको विवरण:

यस मन्त्रालयले आफ्नो कार्य सम्पादनमा अवलम्बन गर्ने विशिष्ट नीति तथा कानूनहरू निम्नानुसार रहेका छन्।

- संग्रहालय सवलीकरण अनुदान निर्देशिका, २०७५
- मुख्यमन्त्री रनिङ शिल्ड प्रतियोगिता सञ्चालन निर्देशिका, २०७५
- खेल सम्बन्धी इन्डोर तथा अउटडोर संरचना निर्माण साझेदारी कार्यक्रम व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७५
- रङ्गशाला मर्मत कार्यक्रम व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७५
- स्वयंसेवक परिचालन कार्यविधि, २०७५
- प्रदेश खेलकुद विकास ऐन, २०७६
- प्रस्तावमा आधारित नयाँ तथासंचालनमा आएका प्राविधिक तथा बहुप्राविधिक शिक्षालयहरूलाई सहयोग निर्देशिका, २०७६
- पाठ्यक्रम तथा पाठ्यसामग्रीविकास कार्यविधि, २०७६
- उच्च शिक्षामा विपन्न लक्षितछात्रवृत्ति व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७६
- युवा, खेलकुद, भाषा तथा लिपिसम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन मार्गदर्शन आर्थिक वर्ष २०७६७७/
- एक शैक्षिक संस्था एक उद्यमकार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७६
- सामुदायिक क्याम्पसको पूर्वाधार विकास सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७६
- प्रदेशस्तरीय मदरसा शिक्षाव्यवस्थापन कार्यविधि, २०७६
- शैक्षिक परामर्श सेवा तथा भाषाशिक्षणसम्बन्धी कार्यविधि, २०७६
- विशेष शिक्षा सहयोग निर्देशिका, २०७६
- युवा प्रतिभा पहिचान निर्देशिका, २०७६
- नमुना विद्यालय छनौट निर्देशिका २०७६
- उत्कृष्ट शिक्षक तथा विद्यालय छनौट निर्देशिका २०७७
- स्टेम शिक्षा व्यवस्थापन निर्देशिका २०७७
- उत्कृष्ट शिक्षक कर्मचारी तथा शैक्षिक संस्थाहरूलाई प्रोत्साहन कार्यक्रम संचालन मार्गदर्शन २०७८ २०७७

- विश्वविद्यालय ऐन २०७८
- प्रदेश खेलकुद विकास नियमावली २०७८
- स्वयंसेवक परिचालन कार्यविधि (पहिलो संशोधन), २०७८
- प्रदेशस्तरीय मदरसा शिक्षाव्यवस्थापन (पहिलो संशोधन) कार्यविधि, २०७८
- प्रदेश खेलकुद विकास (पहिलो संशोधन) अध्यादेश २०७८

१६.१० बार्षिक नीति तथा कार्यक्रमको २०७८ फागुन सम्मको प्रगति विवरणः

नीति तथा कार्यक्रमको बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
३१	प्रदेश शिक्षा नीति तर्जुमा गर्नुका साथै प्रादेशिक शिक्षाका लागि आवश्यक मापदण्ड र कार्यविधि निर्माण	प्रदेश शिक्षा नीतिको ड्राफ्ट तयारी, बालविकास रणनीति ड्राफ्ट, कार्यक्रम सञ्चालन मार्गदर्शन तयारी भई कार्यान्वयनमा रहेको।
३२	विज्ञान, प्रविधि, इन्जिनियरिङ्ग र गणित (STEM) सम्बन्धी परियोजना सञ्चालन	प्रत्येक जिल्लामा स्टेमका १० वटा कृयाकलापहरू सञ्चालन भैरहेका।
३३	कक्षा ११ र १२ मा विज्ञान विषय पठनपाठन गर्ने सामुदायिक विद्यालयहरूलाई नमूना विद्यालय कार्यक्रम	विज्ञान विषयको पठनपाठनसञ्चालनमा रहेका विद्यालयहरूमा तालिम तथा प्रयोगशाला सामग्री सहयोग भएको।
३४	<ul style="list-style-type: none"> • कक्षा १०कोपरीक्षासञ्चालन, व्यवस्थापन • पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक विकास 	<ul style="list-style-type: none"> • कक्षा १० को परीक्षा व्यवस्थापनको तयारी • विज्ञ तथा रोष्टरहरूको सूची तयार
३५	<ul style="list-style-type: none"> • मातृभाषामापाठ्यसामग्रीविकास • मुस्लिम महिलाछात्रावास निर्माण 	<ul style="list-style-type: none"> • सामग्री विकासका लागि रोष्टर तयारी • २ वटा छात्रावास निर्माण हुँदै
३६	प्रदेश प्राविधिक विश्वविद्यालय स्थापना गरी प्राविधिक विषयमा पठनपाठन सञ्चालन	<ul style="list-style-type: none"> • उच्च शिक्षाको छाता ऐनको निर्माण • उच्च शिक्षाको छाता नियमावली निर्माण • लुम्बिनी प्राविधिक विश्वविद्यालयको विधान निर्माण अन्तिम चरणमा रहेको।
३७	आवासीय सुविधासहितको विशेष विद्यालय (सुस्तःमनस्थिति) निर्माण	डीपीआर पुनरावलोकन गरी बहुवर्षीय श्रोत सुनिश्चितता लिने क्रममा रहेको।
३८	<ul style="list-style-type: none"> • प्रदेशविज्ञानप्रविधिप्रतिष्ठानस्थापना • भुमेमा प्राविधिक शिक्षालय स्थापना 	<ul style="list-style-type: none"> • विज्ञान, प्रविधि तथा बहुप्राविधिक प्रतिष्ठान विधेयक प्रदेश सभामा विचाराधिन रहेको • भवन निर्माण अन्तिम चरणमा पुगेको • प्राविधिक शिक्षालय निर्माणाधिन रहेको
३९	राप्ती प्राविधिक शिक्षालयलाई थप पुर्वाधारको व्यवस्था सहित गढवा गाउँपालिकामा स्थानान्तरण, विस्तार, विकास र व्यवस्थापन	बजेट खण्डीकरण गरीबिभिन्न कामको टेण्डर आह्वान भई काम शुरु भएको।
४०	वैज्ञानिक अनुसन्धान र नवप्रवर्द्धन	विज्ञान, प्रविधि तथा बहुप्राविधिक प्रतिष्ठान विधेयक

नीति तथा कार्यक्रमको बुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
		प्रदेश सभामा विचाराभिन रहेको
४१	युवा स्वरोजगार कार्यक्रम	प्रदेश युवा परिषद् गठन गरी कार्यक्रम संचालनको तयारी हुदै
४२	<ul style="list-style-type: none"> • खेलकुदपूर्वाधारकोनिर्माण • रङ्गशालाहरुको निर्माण • मुख्यमन्त्री रनिडसिल्ड 	<ul style="list-style-type: none"> • पुर्वाधारहरु निर्माणको चरणमा • उजिरसिंह रङ्गशालाको जग्गा प्राप्तिको कार्य हुदै। • खेलहरु सञ्चालन हुने क्रममा रहेको।
४३	नेत्रलाल अभागी रङ्गशाला	रङ्गशालाको रिटेनीङ्गवालको काम हुँदै गरेको।
४५	नमुना बालविकास केन्द्र निर्माण	१२ बालविकास केन्द्रहरु निर्माण र २वटा स्रोत केन्द्रहरु निर्माण हुँदै गरेको।
४७	विद्यालयहरुको पुर्वाधार निर्माण र स्वच्छ खानेपानी	संझौता भई काम सुरु भएको।
५५	स्काउट तालिमहरु	६ जिल्लामा सञ्चालन हुदै।

(श्रोत:मन्त्रालय)

१६.११ बजेट वक्तव्यको २०७८ फागुन सम्मको प्रगतिविवरण:

ब. व.कोबुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
१७	प्रदेशमा अध्ययन-अनुसन्धान तथा व्यावहारिक सीपमा आधारितगुणस्तरीय उच्चशिक्षा प्रदान गर्नको लागि लुम्बिनी विश्वविद्यालय स्थापना रसञ्चालनका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन	<ul style="list-style-type: none"> • प्रदेश विश्वविद्यालय ऐन र नियमावलीनिर्माण भएको र विधान निर्माणको चरणमा।
१८	प्राविधिक तथा व्यावसायिक विषयमा प्रशिक्षण तथा शैक्षिक कार्यक्रमसञ्चालन गर्न प्युठान जिल्लामा लुम्बिनी सीप विकास प्रतिष्ठानको स्थापना र सञ्चालन	<ul style="list-style-type: none"> • आवश्यक कानुनको तयारी
१९	युवाहरुलाई खेलकुद तथा शारीरिक सुगठन सम्बन्धी तालिम सञ्चालनकालागि बजेट विनियोजन	<ul style="list-style-type: none"> • योजना निर्माण मात्र भएको।
२०	विद्यालय खेलकुद संरचना र खेलमैदान निर्माण, मर्मत तथा स्तरोन्नतिकोलागि बजेट व्यवस्था। क्यानसँगको सहकार्यमा क्रिकेटएकेडेमी र एन्फासँगको सहकार्यमा फुटवल एकेडेमी सञ्चालन गर्न बजेटव्यवस्था।	<ul style="list-style-type: none"> • संझौता र निर्माणको चरणमा।
२१	धार्मिक तथा सांस्कृतिक विषयमा उच्च शिक्षा अध्ययनको लागि संभाव्यताअध्ययन।	<ul style="list-style-type: none"> • आशयपत्र जारी हुदै। • निवेदन माग गरिदै।

ब. व.कोबुँदा नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
	मुक्त कमलरी तथा मुस्लिम छात्राहरूलाई उच्च शिक्षाअध्ययन गर्न छात्रवृत्तिको लागि बजेट विनियोजन ।	
२६	युवाहरूलाई स्वरोजगार तुल्याउन विभिन्न विषयका सीपमूलक प्रशिक्षणकार्यक्रम सञ्चालनका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन ।	<ul style="list-style-type: none"> संस्थागत संयन्त्रको निर्माणमा कानुन बन्दै ।

१६.१२ आ.व.२०७८।७९ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति र असार मसान्त सम्मको खर्चको अनुमान:

कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्त सम्मको खर्चको अनुमान			
	परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेट खर्च %	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेट खर्च %
शिक्षा,विज्ञान,युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	५	५४६१५	२	४०	१६९४९	३१.०३	४	८०	३२७७५	६०
शिक्षा,विज्ञान,युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	१	९८००	०.०६	६	४५०	४.५९	०.८०	८०	८०००	८२
शैक्षिकविकास तथा प्राविधिक शिक्षा	१५९	७१७१५०	६५	४०	८४४३४	११.७७	१४७	९२	६४५५००	९०
शैक्षिकविकास तथा प्राविधिक शिक्षा	१२२	५६४४००	५०	४०	११३७०९	२०.१५	११०	९०	५१००००	९०
युवा तथाखेलकुद कार्यक्रम	४९	१५४१००	१५	३०	४१४३	२.६९	४२	८५	१३१०००	८५
युवा तथाखेलकुद कार्यक्रम	५६	२३९९५०	२२	४०	१०७०६	४.४६	५१	९०	२१६०००	९०

उच्चशिक्षा	१६	१६५३००	७	३५	२५०३५	१५.१५	१४	८८	१४१०००	८५
उच्चशिक्षा	१	१५०००	०.४	४०	५२४४	३४.९६	०.९	९०	१३५००	९०
नमुनाविद्यालय तथा विशेष शिक्षा	२९	८३४००	१२	४०	११३३०	१३.५९	२८	९७	७९२३०	९५
नमुनाविद्यालय तथा विशेष शिक्षा	१	५००	१	१००	४८०	९६.००	१	१००	४८०	९६
विज्ञानतथा प्रविधि विकास	६	५०००	०	०	००	०.००	५	८३	४०००	८०
विज्ञानतथा प्रविधि विकास	१	७६००	०.३३	३३	३३	०.४३	१	१००	७६००	१००
शिक्षा तथासामाजिक विकास निर्देशनालय	१	१९८९९	०.४०	४०	६९९६	३५.१६	०.८	८०	१३५००	६८
शिक्षा तथासामाजिक विकास निर्देशनालय	१	३९८०	०.१	१०	३९	०.९८	१	१००	३९८०	१००
सामाजिकविकास कार्यालयहरु	६	३९९३६	४.८	६६	१४६९१	३६.७९	६	१००	२३९००	६०
सामाजिकविकास कार्यालयहरु	६	४६००	४.८	६०	१२३५	२६.८५	६	१००	४६००	१००
शिक्षातालिम केन्द्र	१	२१६२९	०.४५	४५	८७१४	४०.२९	०.८५	८५	१६४००	८५
शिक्षातालिम केन्द्र	१	१५००	०.७४	७४	११०८	७३.८७	१	१००	१५००	१००

राष्ट्रीययुवा परिचालन कार्यक्रम सशर्त	१००	३२४००	३२	३२	१०२३४	31.59	७७	७७	२५०००	७७
राष्ट्रीयखेलकुद परिषद सशर्त	७	७३००	०	०	०	०.००	६.३	९०	६५७०	९०
राष्ट्रीयखेलकुद परिषद सशर्त	१७	१७५००	४	२०	२७२४	१५.५७	१६	९४	१६४५०	९४
राष्ट्रीययुवा परिषद सशर्त	५	१९००	०	०	०	०.००	१	१००	१७१५	८५
सबैका लागिशिक्षा शिशु विकास कार्यक्रम संघ सशर्त	१	२२००	०	०	०	०.००	०.८	८०	१७६०	८०
विद्यालयक्षेत्र विकास कार्यक्रम सशर्त	११	१०८९५३	२	१८	१५८२६	१४.५३	८	७३	७६२६८	७०
विद्यालयक्षेत्र विकास कार्यक्रम सशर्त	२	२००००	०	०	०	०.००	१	५०	१००००	५०
राष्ट्रीयपरीक्षा बोर्ड सशर्त	१	४१२००	०.०२	२	४२२	१.०२	१	१००	४१२००	१००
प्राविधिकशिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद सशर्त	९	५३००००	४.५	५०	२४५३३८	४६.२९	९	१००	५०३५००	९५
प्राविधिकशिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद सशर्त	९	१३७०००	४.६८	५२	७०१८२	५१.२३	९	१००	१३७०००	१००
जम्मा	६२४	३००६८१२	२३३	३७।३४	६५००२२	२१.६२	५४९	८८	२६७२४२८	८९

१६.१३ आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ को विनियोजित बजेट तथा वित्तीय प्रगति:

रु. हजारमा

बजेट शीर्षक	विनियोजित बजेट	वार्षिक खर्च	प्रतिशत
चालु	१९४७६७१	१२८२३४०	६५.८४
पुँजीगत	५२६६०९	३३१२५९	६२.९
जम्मा	२४७४२८०	१६१३५९९	६५.२१

१६.१४ आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को विनियोजित बजेट तथा फागुन मसान्तसम्मको वित्तीय प्रगति र २०७९ असारसम्मको अनुमानित खर्च:

रु. हजारमा

बजेट शीर्षक	विनियोजित बजेट	खर्च प्रतिशत	असार मसान्तसम्मको अनुमानित खर्च
चालु	२१२१९८२	२१.०	
पुँजीगत	८८४८३०	२३.२७	
संचित कोष	०	०	
जम्मा	३००६८१२	२१.६२	

१६.१५ राजस्व संकलनको विवरण:

आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को २०७८ फागुनसम्म राजस्व संकलन विवरण र २०७९ असारसम्मको अनुमान

(रु. हजारमा)

शीर्षक	लक्ष्य	प्राप्त रकम	प्रतिशत	असार मसान्तसम्मको अनुमान
१४२२३	९००००	१२०००	१३.३	

१६.१६ विकास आयोजना तथा कार्यक्रमहरूबाट सिर्जित रोजगारीको विवरण:

शिक्षा तथा खेलकुद क्षेत्रमा गरेको लगानीले तत्काल प्रदेश अर्थतन्त्रमा योगदान दिएको नदेखिने भए पनि यी क्षेत्रहरू लगानीका क्षेत्रहरू भएकोले भविष्यमा समृद्ध र आत्म निर्भर प्रदेश बनाउन सहयोग गर्दछन्। मन्त्रालयबाट संचालित विकास आयोजनाहरूबाट सिर्जित रोजगारीमा १७१ जना स्वयमसेवकहरू, २० जना स्कुल नर्स, १२ जना खेलकुद प्रशिक्षकहरूले प्रत् रोजगारीमा छन्। सामाजिक विकास डिभिजन कार्यालयहरूले शिक्षालयहरूका पुर्वाधारहरूको निर्माण गर्दा कामको समयमा प्रसस्त रोजगारहरू सिर्जना हुने गर्दछन्। यी रोजगारीका अवसरहरू प्रदेशका दुरदराजका ठाउँहरूमा सञ्चालन हुन्छ। डेढ अरब रुपैयाको विकास निर्माण हुदा कम्तिमा ३५ करोड देखि ४० करोड जनशक्तिमा खर्च हुने र यसबाट ३५ लाख दिन बराबरको रोजगारी सिर्जना हुने अनुमान गर्न सकिन्छ। यो मोटामोटी रुपमा १०००० मानिसलाई बर्षभर दिन सकिने रोजगारी हो। प्राविधिक तथा व्यावसायिक तालिम परिषद मार्फत दिइने ८००० भन्दा बढीलाई तालिम प्राप्त गरी स्वरोजगार हुन सहयोग पुराएको छ ।

१६.१७ समस्या तथा चुनौतीहरू:

- सङ्घिय सरकारले निर्माण गर्नुपर्ने ऐन नियमहरू नबन्दा प्रदेशले आफ्ना कानून बनाउन नपाउँदा कतिपय कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न नसकिएको । जस्तै: शिक्षा ऐन ,
- प्रदेश स्तरमा निर्माण गरिने कार्यविधि तथा निर्देशिकाहरू पूर्ण रुपमा निर्माण नभैसकेको कारण कार्यक्रम कार्यान्वयनमा ढिलाई,
- खरिद प्रक्रिया परामर्श सेवा अनुसन्धान जस्ता विषयको प्रक्रिया लामो हुदा समयमा काम गर्न नसक्नु
- कार्यान्वयन तहमा रहेर कार्य सम्पादन गरेको जनशक्तिलाइ नीति निर्माण तहको कार्य सम्पादन गर्ने सीप तथा क्षमता विकासका तालिम गोष्ठिको कमी,
- कार्यान्वयन गर्ने संरचना ढिलो स्थापना हुनु र स्थापित निकायमा कर्मचारी पदपूर्ति समयमा हुन नसक्नु ,
- कतिपय क्षेत्रमा बजेटको अभाव तथा बजेट निर्माण हुदा बस्तुगत बनाउन नसकिएको कारणले समेत कार्यक्रम संचालनमा कठिनाई,
- कार्यक्रम सञ्चालनको मानक न्युन हुनु र कार्यक्रमकै गुणस्तर घट्नु,
- निर्माण गरिने संरचनाहरूको विस्तृत लागत अनुमान तथा EIE नहुनु,
- निर्माण गरिने संरचनाको जग्गा प्राप्तिमा समस्या,
- लेखा प्रणाली संचालनमा एकिकृत सफ्टवेयरको अभाव ।

माथि उल्लेखित समस्या समाधानका लागि चालिएका कदमहरू

- सङ्घिय सरकारले निर्माण गर्नुपर्ने ऐन नियमहरू समयमा नै निर्माणको लागि संघीय सरकारलाई अनुरोध गर्ने,
- खरिद प्रक्रिया परामर्श सेवा अनुसन्धान जस्ता विषयको प्रक्रिया लामो हुदा समयमा काम गर्न कठिन भएकोले समयानुकूल परिमार्जनका लागि पहल गर्ने,
- कार्यन्वयन गर्ने संरचना स्थापना गर्ने र स्थापित निकायमा कर्मचारी पदपुर्ति समयमा गर्ने,
- कार्यक्रम सञ्चालनको मानक समय अनुसार अपडेट गर्ने,
- जग्गा प्राप्ति विना आयोजनाहरूको बजेट विनियोजन नगर्ने,
- लेखा प्रणाली संचालनमा एकिकृत सफ्टवेयरको र पीएलएमबीआईएसमा सबै खाले पहुच मन्त्रालयहरूलाई दिने।

परिच्छेद-१७

मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय

१७.१ पृष्ठभूमी:

नेपालको संविधान भाग १२ धारा १६० मा महान्यायाधिवक्ताको मातहतमा रहने गरि प्रत्येक प्रदेशमा एक मुख्य न्यायाधिवक्ता रहने व्यवस्था छ। मुख्य न्यायाधिवक्ता को नियुक्ती सम्बन्धित प्रदेशको मुख्यमन्त्रीको सिफारिसमा प्रदेश प्रमुखबाट हुने व्यवस्था रहेको छ। मुख्य न्यायाधिवक्ता प्रदेश सरकारको मुख्य कानूनी सल्लाहकार हुने छ र संबैधानिक एवं कानूनी विषयमा प्रदेश सरकार वा प्रदेश सरकारले तोकिएको अन्य अधिकारीलाई राय सल्लाह दिनु पर्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। प्रदेश सरकारको हक हित वा सरोकार निहित रहेको मुद्दामा मुख्य न्यायाधिवक्ता वा निजको मातहतका सरकारी वकीलबाट प्रदेश सरकारको प्रतिनिधित्व गरिने व्यवस्था रहेको छ। उक्त संबैधानिक व्यवस्था बमोजिम लुम्बिनी प्रदेशमा मिति २०७४ चैत्र २ गतेबाट मुख्य न्यायाधिवक्ताको नियुक्ती भए देखि मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय स्थापना भई कार्य संचालन भई रहेको छ। नेपालको संविधानको धारा १६० को उपधारा ७ मा मुख्य न्यायाधिवक्ताको पारिश्रमिक तथा अन्य सुबिधा उच्च अदालतको न्यायाधीस सरह हुने र मुख्य न्यायाधिवक्ता काम कर्तव्य र अधिकार तथा सेवाका अन्य शर्त प्रदेश कानून बमोजिम हुनेछ भन्ने व्यवस्था छ। सोही अनुसार लुम्बिनी प्रदेशको प्रदेश सभाले मुख्य न्यायाधिवक्ता काम, कर्तव्य अधिकार र सेवाका अन्य शर्त सम्बन्धि ऐन, २०७५ मिति २०७५/०४/०८ मा प्रमाणिकरण भई लागु भएको अवस्था विद्यमान छ।

१७.२ दिर्घकालिन सोच:

स्वच्छ, निशपक्ष, न्यायापूर्ण समाजको निर्माण गरि कानूनी राज्यको अवधारणालाई व्यवहारमा लागु गर्नु।

१७.३ उद्देश्य:

- व्यवसायिक कानूनी राय प्रदान गरि प्रदेश सरकार प्रतिको जनविश्वास बडाउने।
- प्रभावकारी रूपमा प्रदेश सरकारको प्रतिरक्षा गर्ने तथा प्रदेश सरकारको तर्फबाट मुद्दा दायर गर्ने।

१७.४ रणनीतिहरू:

- प्रदेश सरकार र यस मातहतका निकायबाट माग भएमा व्यवसायिक कानूनी राय प्रदान गर्ने,
- ऐन नियम र कार्यविधि बडाउने कार्यमा प्रदेश सरकारका मन्त्रालय तथा अन्य कार्यालयलाई राय सुझाव दिने,
- प्रदेश सरकारलाई विपक्षी बनाई दायर भएका मुद्दा एवं रिटको प्रभावकारी प्रतिरक्षा एवं मुद्दा दायर गर्ने,
- फैसलाको प्रभावकारी कार्यन्वयन गर्ने गराउने,
- मानव अधिकारको रक्षाको लागि आवश्यक कार्य गर्ने,
- हिरासत तथा थुनुवा कक्षको अनुगमन र निरीक्षण गर्ने,

- पुस्ताकालय व्यवस्थापन गर्ने,
- मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा कार्यरत सरकारी वकील तथा कर्मचारीहरूको आचार
- संहिता बनाई लागु गर्ने।

१७.५ कार्यक्षेत्र:

मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयको मुख्य कार्यक्षेत्र भनेको प्रदेश सरकार र यस मातहतमा रहेका कार्यालयहरूलाई विपक्षी बनाएर दायर भएका मुद्दामा प्रदेश सरकारको तर्फबाट प्रतिरक्षा तथा बहस पैरवी गर्ने साथै प्रदेश सरकार, प्रदेश सरकारको कार्यालय वा प्रदेश सरकारले तोकिदिएको अधिकारीलाई कुनै संबैधानिक वा कानूनी प्रश्नमा राय माग गरेमा कानूनी राय दिने रहेको छ। सोही अनुरूप प्रदेश सरकार र यस मातहतका निकायलाई विपक्षी बनाएका मुद्दामा सर्वोच्च अदालत, उच्च अदालत तुलसीपुर, उच्च अदालत तुलसी पुर बुटवल इजलास, उच्च अदालत तुलसीपुर नेपालगञ्ज इजलास , विभिन्न जिल्ला अदालतहरूमा उपस्थित भई बहस पैरवी गर्ने गरिएको।

१७.६ कानूनी तथा नितिगत व्यवस्थाहरू :

नेपालको संविधानको धारा १६० को उपधारा ७ मा मुख्य न्यायाधिवक्ताको पारिश्रमिक तथा अन्य सुविधा उच्च अदालतको न्यायाधीस सरह हुने र मुख्य न्यायाधिवक्ताको काम कर्तव्य र अधिकार तथा सेवाका अन्य शर्त प्रदेश कानून बमोजिम हुनेछ भन्ने व्यवस्था छ। सोही अनुसार लुम्बिनी प्रदेशको प्रदेश सभाले मुख्य न्यायाधिवक्ताको काम कर्तव्य अधिकार र सेवाका अन्य शर्त सम्बन्धि ऐन २०७५ मिति २०७५८ मा प्रमाणिकरण/४/ भई लागु भएको अवस्था विद्यमान छ।

१७.७ संगठन संरचना तथा जनशक्ती विवरण:

तालिका: दरबन्दी र पदपूर्तिको अवस्था (मातहत कार्यालय समेत)

क्र.सं.	पद	सेवा	समूह	श्रेणीतह/	कूल दरबन्दी	पदपूर्ति संख्या	रिक्त
१	उप न्यायाधिवक्ता	न्याय	सरकारी वकील	राद्वितीय .प.	१	१	-
२	सहायक न्यायाधिवक्ता	न्याय	सरकारी वकील	रातृतीय.प.	३	२	१
३	ना.सु.	प्रशासन	सा.प्र.	राप्रथम.अनं.प.	२	१	१
४	लेखापाल	प्रशासन	लेखा	राप्रथम.अनं.प.	१	१	-
५	कम्प्युटर अपरेटर	विविध			१	०	१
६	ह.चा.स.	इन्जिनिरिङ्ग	मेमे.ज/		१	१	-
७	का.स .	प्रशासन	सा.प्र.	श्रेणी विहिन	२	२	-
जम्मा					११	८	३

१७.८ चालु आ.व. २०७८/०७९ मा २०७८ फागुन मसान्त सम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरु:

(क) बहस एवं प्रतिरक्षा तर्फ

अदालत	गत आ.व.बाट जिम्मेवारी सरी आएका	चालु आ.व.मा थप भएका	जम्मा मुद्दा	फछ्यौट विवरण			बाँकी	कैफियत
				गत आ.व.का	यस आ.व.का	जम्मा फछ्यौट		
सर्वोच्च अदालत	४०	२३	६३	२	१	३	६०	
उच्च अदालत तुलसीपुर बुटवल इजलास	११	७	१८	९	५	१४	४	
उच्च अदालत तुलसीपुर	४	०	४	३	०	३	१	
उच्च अदालत तुलसीपुर नेपालगञ्ज इजलास	६	२	८	३	०	३	५	
दाङ जिल्ला अदालत घोराही	०	१	१	०	१	०	१	
उच्च अदालत पाटन	०	१	१	०	१	१	०	
प्रशासकीय अदालत	१	१	२	०	०	०	२	
जम्मा	६२	३५	९७	१७	८	२४	७३	

(ख) यस लुम्बिनी प्रदेश अन्तर्गतका तीन वटा जिल्ला नवलपरासी (बसुप), अर्घाखाँची र प्युठानमा रहेका कारागार तथा हिरासत कक्षको अनुगमन गरिएको।

१७.९ तयार भएका ऐन नियमावली तथा कार्यविधिको विवरणः

- ऐन नियमावली तथा कार्यविधि हालसम्म नबनेको।

१७.१० वार्षिक निति तथा कार्यक्रमको ०७८ फागुन सम्मको प्रगति विवरणः

निति तथा कार्यक्रमको बुदाँ नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
	कुनै कुरा उल्लेख नभएको ।	

१७.११ बजेट बक्तव्यको ०७८ फागुन सम्मको प्रगति विवरणः

ब.ब.को बुदाँ नं.	कार्यक्रम	लक्ष्य प्राप्तिको विद्यमान अवस्था
	कुनै कुरा उल्लेख नभएको ।	

१७.१२ आ.व. २०७८/०७९ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति र असार सम्मको खर्चको अनुमानः

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति				असार मसान्त सम्मको खर्चको अनुमान			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च %मा	परिमाण	परिमाण%	बजेट	बजेट खर्च% मा
१	रिट प्रतिरक्षा लिखित जवाफको स्तारियता तथा कानुनी राय विषयमा प्राथमिकता विषय गोष्ठी	३	२४०	०%	०%	०	०%	३	१००%	२४०	१००%
२	हिरासत तथा कारागार व्यवस्थापन सम्बन्धि अन्तरक्रिया कार्यक्रम ।	१	१५०	०%	०%	०	०%	१	१००%	१५०	१००%
३	अन्तर प्रदेश स्तारिय अध्ययन, अनुगमन तथा अनुभव आदान प्रदान	३	३००	०%	०%	०	०%	३	१००%	३००	१००%
४	प्रदेश प्यारोल प्रोवेशन समिति गठन	१	२००	०%	०%	०	०%	१	०%	०	०%

१७.१३ आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा विनियोजन बजेट तथा वित्तीय प्रगति:

(रु.हजारमा)

बजेट शीर्षक	विनियोजित बजेट	वार्षिक खर्च	प्रतिशत
चालु	१४४७६१-	७९२५१-	५४.७५
पूँजीगत	८५०१-	७७४१-	९१.१०
जम्मा	१५३२६१-	८६९९१-	५६.७५

१७.१४ आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को विनियोजित बजेट तथा फागुन सम्मको वित्तीय प्रगति र ०७९ असार सम्मको अनुमानित खर्च:

(रु. हजारमा)

बजेट शीर्षक	विनियोजित बजेट	दोस्रो चौमासिक सम्मको खर्च	खर्च प्रतिशत	असार मसान्त सम्मको अनुमानित खर्च
चालु	११,४४०१-	५८६२१-	४३.०४	५९४८१-
पूँजीगत	३००१-	१९११-	५४.७९	१०६१
संचित कोष	-			
जम्मा	११७४०१-	६०५३१	५१.५५	६०५४१

१७.१५ राजस्व संकलनको विवरण:

आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को फागुन सम्म राजस्व संकलन र असार सम्मको अनुमान

(रु. हजारमा)

शीर्षक	लक्ष्य	प्राप्त रकम	प्रतिशत	असार सम्मको अनुमान
	राजस्व संकलन नभएको ।			

१७.१६ विकास आयोजना तथा कार्यक्रमहरूबाट सिर्जित रोजगारीको विवरण:

- रोजगार सिर्जना नभएको।

१७.१७ समस्या तथा चुनौतीहरू:

- प्रदेश सरकार अन्तर्गतका निकायहरूले कानूनी पक्ष संग जोडिएको महत्वपूर्ण विषयहरूमा निर्णय लिनु अगाडि सरोकारवाला निकायहरू संग प्रभावकारी समन्वय ,रायसल्लाह लिने नगरिएकोले , प्रदेश सरकार विरुद्धका मुद्दाहरूको चाप दिनप्रतिदिन बढ्दै गएको,
- प्रदेश सरकारका विभिन्न निकायहरूले लिखित जवाफ तयारी रिट प्रतिरक्षाको सिलसिलामा यस कार्यालय संग प्रभावकारी समन्वय नगर्दा प्रतिरक्षामा कठिनाई हुने गरेको,
- प्रदेश सरकार अन्तर्गतका निकायमा कार्यरत जनशाक्तीलाई लिखित जवाफ तयारीकानूनी राय , माग गर्दा अवलम्बन गरिनुपर्ने प्रक्रिया लगायतका विषयमा दक्षता अभिवृद्धि गर्नुपर्ने।

१७.१८ माथि उल्लेखित समस्या समाधानका लागि चल्नु पर्ने कदम:

- प्रदेश सरकार अन्तर्गतका निकायहरूमा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई समय समयमा लिखित जवाफ तयारी रिट कानूनी राय माग गर्दा अवलम्बन गरिनुपर्ने प्रक्रियाका अन्तरक्रिया कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने।

१७.१९ निष्कर्ष:

संघिय लोकतन्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्थालाई व्यवस्थित गर्न जारी भएको नेपालको संविधानको भाग १२ धारा १६० मा मुख्य न्यायाधिवक्ता सम्बन्धी व्यवस्था गरे बमोजिम २०७४ चैत्र २ गते लुम्बिनी प्रदेशको मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय स्थापना भएको हो र २०७५/४/२८ गते बाट लागु भएको मुख्यान्यायाधिवक्ताको काम, कर्तव्य, अधिकार सेवाका अन्य शर्त सम्बन्धी ऐन २०७५को दफा ४ ले मुख्य न्यायाधिवक्ताको काम, कर्तव्य र अधिकारको स्पष्ट व्यवस्था गरिनुका साथै सोही ऐनको दफा ११ बमोजिम न्यायाधिवक्ताको काम कार्यवाहीको वार्षिक प्रतिवेदन सम्बन्धी व्यवस्था गरेको पाईन्छ।

नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषदबाट निर्णय भए बमोजिम तत्कालीन अवस्थामा न्यायाधिवक्ताको कार्यालयको दरबन्दी स्वीकृत भइ संगठनात्मक स्वरुप ग्रहण गरेको देखिन्छ। नेपाल संविधानको धारा १६० को उपधारा ६ मा मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय अन्तर्गतका कर्मचारीहरूको व्यवस्था महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयले गर्ने भन्ने व्यवस्था भए बमोजिम राजपत्रांकित कर्मचारीहरूको व्यवस्था भएको देखिन्छ । प्रदेश सरकारको वार्षिक विनियोजन बजेटबाट कार्यालय संचालन भइरहेको अवस्था छ भने यस कार्यालयको आफ्नै भवन अभावका कारण मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयको पहिलो तलामा कार्यालय स्थापना गरिएको छ । मुख्य न्यायाधिवक्ताको काम, कर्तव्य र अधिकारहरूमा उल्लेख भए बमोजिम श्री सर्वोच्च अदालत, उच्च अदालतहरू र जिल्ला अदालतमा समेत दर्ता हुन आएका प्रदेश सरकार विरुद्धका रिट निवेदनहरूमा मुख्य न्यायाधिवक्ता कार्यालयको तर्फबाट बहस पैरवी तथा प्रतिरक्षा भइरहेको तथा

त्यस्ता प्रदेश सरकार अन्तर्गतका कार्यालयबाट माग भइ आएका विषयहरूमा कानूनी राय समेत प्रदान गरिदै आइरहेको अवस्था छ।

बदलिदो समय परिस्थिति अनुसार प्रदेश सरकार बिरुद्धमा दर्ता हुने रिटको संख्यमा भएको बढहोत्तरी र कार्यालयको कर्मचारीहरूको दरबन्दी संख्याको कमीको कारण बहस पैरवी प्रतिरक्षालाई अझ मजबुत बनाउदै लैजानको लागि यस कार्यालयको कार्यबोझ बिश्लेषण सहितको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण प्रतिवेदन तयार गरि महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा पेश गरिएको छ।

कार्यालय संचालनको दौरानमा आइपरेका विविध समस्याहरूलाई अगामी दिनहरूमा महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयका निर्देशनहरू, प्रदेश सरकारका निर्णयहरू, मौजुदा ऐन कानुनहरूमा हुने संसोधनहरू र प्रभावकारी कर्मचारी व्यवस्थापन समेतबाट समाधान गर्दै जाने अवस्था देखिन्छ।

परिच्छेद-१८ प्रदेश योजना आयोग

१८.१ पृष्ठभूमि:

प्रदेश सरकार (मन्त्रपरिषद) को मिति २०७४ चैत्र ६ गतेको निर्णय अनुसार प्रदेश नं.५ प्रदेश योजना आयोग (गठन तथा कार्य सञ्चालन) आदेश, २०७४ स्वीकृत भई सोही मितिको निर्णयानुसार प्रदेश योजना आयोगको गठन गरिएको हो।

प्रदेश योजना आयोग विकासमा आधारित संस्था हो। प्रदेशको दूरगामी सोच सहित विकासको अवधारणा तयार गर्ने, योजनाको लक्ष्य तथा उद्देश्य निर्धारण गर्ने, दीर्घकालिन र अल्पकालिन नीति, रणनीति तथा योजना तर्जुमा गर्ने र प्रदेश सरकारका महत्वपूर्ण नीति तथा कार्यक्रम र आयोजनाहरूको अध्ययन, अनुसन्धान, अनुगमन तथा मुल्याङ्कनको माध्यमबाट सूचनाहरूको अध्ययन एवम् विश्लेषण गरी प्रदेश सरकारलाई आवश्यकता अनुसार सल्लाह, सुझाव र सहयोग प्रदान गर्ने संस्थाको रूपमा प्रदेश योजना आयोग गठन भएको हो।

आयोगको संरचना

प्रदेश योजना आयोग (गठन तथा कार्य संचालन) आदेश, २०७४ बमोजिम आयोगको संरचनामा देहाय बमोजिमका पदाधिकारीहरू रहेने व्यवस्था छ।

• मुख्यमन्त्री -	अध्यक्ष
• प्रदेश सरकारबाट नियुक्त १ जना —	उपाध्यक्ष
• प्रदेश सरकारबाट नियुक्त कम्तिमा १ महिला सहित बढीमा ४ जना —	सदस्य
• प्रदेश सचिव, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय —	सदस्य
• प्रदेश सचिव, मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालय —	सदस्य सचिव

उपाध्यक्ष, सदस्यको नियुक्ति गर्दा देहायका विषय, क्षेत्र लगायतको प्रतिनिधित्व हुने गरी गर्नुपर्ने र उपाध्यक्ष र सदस्यले आयोगको पूर्णकालीन पदाधिकारीको रूपमा कार्य गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ।

१८.२ दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य:

- प्रदेशको समग्र समृद्धिकालागि दूरगामी सोच सहितको दीर्घकालिन लक्ष्य, मार्गचित्र, नीति तथा योजना तर्जुमा गर्ने,
- आर्थिक, सामाजिक, भौतिक पूर्वाधार, पर्यावरणीय र सुशासनका क्षेत्रमा रणनीतिक प्रकृतिका आवधिक नीति तथा योजना तयार गर्ने,
- लाभ लागत लगायतका विविध विश्लेषणको आधारमा आयोजना बैंक(प्रोजेक्ट बैंक) निर्माण गर्ने, गराउने,
- राष्ट्रिय स्रोतको अनुमान, प्रक्षेपण र वितरण, आयोजनाको आर्थिक, सामाजिक वित्तीय, प्राविधिक र वातावरणीय विश्लेषणको लागि प्रादेशिक मापदण्ड तयार गर्न लगाउने,

- अध्ययन, अनुसन्धान तथा तथ्यपरक नीति निर्माण प्रक्रियालाई अवलम्बन गरी विभिन्न क्षेत्रगत नीतिहरूको निर्माण तथा तिनको कार्यान्वयनको समन्वय र सहजीकरण गर्ने,
- अर्थतन्त्रका समष्टिगतक्षेत्रहरूमा अध्ययन गरी त्यस बमोजिमको नीति तथा योजनाहरूको तर्जुमा गर्ने, गराउने,
- वार्षिक तथा आवधिक प्रतिवेदन तयार गर्ने।

१८.३ कार्यक्षेत्र:

प्रदेश योजना आयोग (गठन तथा कार्य संचालन) आदेश, २०७४ बमोजिम यस आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकार अन्य प्रचलित कानूनका अतिरिक्त देहाय बमोजिम हुने व्यवस्था रहेको छ।

(क) दीर्घकालीन सोच, तथ्यपरक नीति तथा योजना तर्जुमा:

- प्रदेशको समग्र समृद्धिका लागि दूरगामी सोंच सहितको दीर्घकालिन लक्ष्य, मार्गचित्र, नीति तथा योजना तर्जुमा गर्ने,
- आर्थिक, सामाजिक, भौतिक पूर्वाधार, पर्यावरणीय र सुशासनका क्षेत्रमा रणनीतिक प्रकृतिका आवधिक नीति तथा योजना तयार गर्ने,
- लाभ लागत लगायतका विविध विश्लेषणको आधारमा आयोजना बैंक (प्रोजेक्ट बैंक) निर्माण गर्ने, गराउने,
- राष्ट्रिय स्रोतको अनुमान, प्रक्षेपण र वितरण, आयोजनाको आर्थिक, सामाजिक वित्तीय, प्राविधिक र वातावरणीय विश्लेषणको लागि प्रादेशिक मापदण्ड तयार गर्ने वा गर्न लगाउने,
- अध्ययन, अनुसन्धान तथा तथ्यपरक नीति निर्माण प्रक्रियालाई अवलम्बन गरी विभिन्न क्षेत्रगत नीतिहरूको निर्माण तथा तिनको कार्यान्वयनको समन्वय र सहजीकरण गर्ने,
- अर्थतन्त्रका समष्टिगत क्षेत्रहरूमा अध्ययन गरी त्यस बमोजिमको नीति तथा योजनाहरूको तर्जुमा गर्ने, गराउने,
- प्रदेशको स्थिति पत्र, श्वेतपत्र तयार गर्ने,
- वार्षिक तथा आवधिक प्रतिवेदन तयार गर्ने।

(ख) अनुगमन तथा मूल्यांकन:

- अनुगमन, मूल्यांकन मापदण्ड, कार्यविधि ढाँचा बनाउने,
- प्रदेशको विकाससम्बन्धी नीति, योजना, कार्यक्रम तथा आयोजनाको कार्यान्वयनको अवस्था र प्रतिफल तथा प्रभावको प्रभावकारी अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रणालीको विकास गर्ने तथा त्यसलाई प्रदेश सरकारका विभिन्न निकायहरूमा लागू गरी संस्थागत गराउने,
- मूल्यांकनका लागि आवश्यक मापदण्ड र प्रक्रिया निर्धारण गरी विषयक्षेत्रगत नीतिहरू र प्राथमिकताप्राप्त कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूको प्रभाव मूल्यांकन गर्ने, गराउने र त्यसको आधारमा नीति तथा कार्यान्वयनको तहमा गर्नुपर्ने सुधारका सम्बन्धमा सुझाव दिने,
- अनुगमन तथा मूल्यांकनको विषयमा सरकारी, सार्वजनिक, स्वतन्त्र मूल्यांकनकर्ता तथा विषयगत पेशागत संघ संस्था, नागरिक समाज र विकासका साझेदार बीच सञ्जालको विकास र यससम्बन्धी अनुभवको आदान प्रदान गरी विशेषज्ञताको विकास गर्ने, गराउने।

(ग) तहगत समन्वय:

- प्रदेश र स्थानीय तहको विकाससम्बन्धी नीति तथा योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनमा समन्वय, सहयोग र सहजीकरण गर्ने ।

(घ) अध्ययन, अनुसन्धान तथा अन्वेषण:

- कुनै प्रादेशिक नीतिको सान्दर्भिकता वा विकास योजना तथा कार्यक्रमका विभिन्न पक्षको विषयमा स्वतन्त्र विज्ञ व्यक्ति, निकाय वा संस्थाबाट अन्तर्राष्ट्रिय, राष्ट्रिय स्तरको शोध तथा अनुसन्धान गर्ने गराउने र तत्सम्बन्धी प्रणालीको विकास गर्ने,
- (१५) प्राज्ञिक, सार्वजनिक, निजी क्षेत्र तथा गैर सरकारी क्षेत्रको साझेदारीमा नीति तथा योजनाको विकास तथा कार्यान्वयनको क्षेत्रमा हुने अनुसन्धान तथा अध्ययनमा प्रोत्साहन तथा सहजीकरण गर्ने,
- (१६) आर्थिक विकास, सामाजिक विकास, भौतिक पूर्वाधार, जलस्रोत तथा उर्जा, प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन र सुशासन तथा व्यवस्थापन लगायत विभिन्न विषयगत क्षेत्रको उत्पादन र व्यवसायको संरचना, ढाँचा तथा प्रविधिमा रूपान्तरण गर्नुपर्ने विषयका लागि तथ्यपरक नीति, सुझाव तथा प्रस्तावहरू सिफारिस गर्ने ।

(ङ) लगानीका लागि आवश्यक समन्वय, परामर्श गरी लगानीको वातावरण तयार गर्ने ।

१८.४ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरू:

- प्रदेश योजना आयोग) गठन तथा कार्य सञ्चालन (आदेश, २०७४ (प्रथम संशोधन मिति: २०७५/०४/२३ र दोस्रो संशोधन मिति: २०७६/०५/३०)
- प्रदेश अनुगमन तथा मूल्यांकन दिग्दर्शन , २०७५

१८.५ संगठन संरचना तथा जनशक्ति विवरण:

क्र.स.	पद	सेवा	समूह	श्रेणी/तह	कूल दरवन्दी संख्या	पदपूर्ति संख्या	रिक्त
१	प्रशासकीय प्रमुख	प्रशासन	सा.प्र.	नवौं/दशौं	१	०	१
२	सहायक प्रशासकीय प्रमुख	प्रशासन	सा.प्र.	सातौं/आठौं	१	१	-
३	सहायक/अ.छैठौं	प्रशासन	सा.प्र.	पाचौं/छैठौं	२	२	-
४	लेखापाल सहायक/अ.छैठौं लेखा	प्रशासन	लेखा	पाचौं/छैठौं	१	१	-
५	कम्प्युटर	विविध		पाचौं/छैठौं	१	१	करार
६	ह.स.चा.				३	३	करार
७	का.स.				२	२	करार
जम्मा					११	१०	

१८.६ तयार भएका ऐन, नियमावली तथा कार्यविधिको विवरणः

- प्रदेश अनुगमन तथा मूल्यांकन दिग्दर्शन, २०७५
- प्रदेश गौरवका आयोजना निर्धारण सम्बन्धी मापदण्ड, २०७६
- बहुवर्षिय आयोजना स्विकृती तथा ठेक्का सम्बन्धी मापदण्ड, २०७६
- शोधवृत्ति सम्बन्धी कार्यविधि, २०७८
- परियोजना अध्ययन मार्ग दर्शन, २०७८ (प्रकाशनको चरणमा रहेको)

१८.७ आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा विनियोजित बजेट तथा दोस्रो चौमासिक वित्तीय प्रगतिः

(रु. हजारमा)

बजेट शीर्षक	विनियोजित बजेट	२०७८ फागुन सम्मको खर्च	प्रतिशत
चालु	२६२९५०	८३९२३	३१.९१
पुँजीगत	१३६०००	११४५६	८.४३
जम्मा	३९८९५०	९४३७९	२३.९०

(स्रोतः.....)

१८.८ आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को फागुन मसान्त सम्म मन्त्रालयको श्रोतगत आय र व्ययको विवरणः

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	श्रोत	प्राप्त रकम	खर्च रकम
१	नेपाल सरकार समानीकरण अनुदान		
२	नेपाल सरकार सशर्त अनुदान		
३	नेपाल सरकार समपूरक अनुदान		
४	नेपाल सरकार विशेष अनुदान		
५	प्रदेश सरकार (राजस्व वाँडफाँड समेत)	३९८९५०	९४३७९

१८.९ आ.व. २०७८।०७९ को स्वीकृत फागुन मसान्त सम्मको कार्यक्रमको प्रगति विवरणः

(रु. हजारमा)

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %
१	सवारी साधन		८०००००.००	०	०	०	०
२	मेसिनरी औजार		५०००००.००	०	०	०	०
३	फर्निचर तथा फिक्चर्स		३०००००.००	०	०	३८२१९	१३%
४	फर्निचर तथा फिक्चर्स (पदाधिकारी)		२५००००.००			२०००००.००	८०%
५	लुम्बिनी प्रदेशको प्रथम आवधिक योजना (आ.व. २०७६/७७ - आ.व. २०८०/८१) को मध्यावधि समिक्षा		१००००००.००	Inception Report प्राप्त भएको		२१८९५३	२१.९%
६	अध्ययन अनुसन्धान		१५०००००.००	०	०	०	०
७	प्रदेशको पर्यटन प्रवर्द्धनमा संस्कृति, कला, साहित्यको महत्व र सम्भावना सम्बन्धी अध्ययन		१००००००.००	०	०	०	०
८	रा.यो.आ. सँगको सहकार्यमा लुम्बिनी प्रदेशको गरिबी र रोजगारीबारे विश्लेषणात्मक अध्ययन		७५००००.००	०	०	०	०
९	प्रदेशमा सीप आवश्यकताको पहिचान र सिफारिस सम्बन्धी अध्ययन		५०००००.००	०	०	०	०
१०	अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार प्रवर्द्धनका लागि प्रदेशभित्रका सीमानाकामा व्यावसायिक भवन निर्माणको सम्भाव्यता र वित्तीय विश्लेषण अध्ययन		१००००००.००	०	०	०	०

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %
११	समसामयिक आर्थिक विषयमा अध्ययन-अनुसन्धान, नीति विश्लेषण तथा मापदण्ड निर्धारण गर्ने कार्य		२००००००.००	०	०	०	०
१२	लुम्बिनी प्रदेशको १० वर्षे रणनीतिक गुरुयोजना निर्माण		२००००००.००	Inception Report प्राप्त भएको		४३८५००	२१.९३
१३	आयोजना तथा कार्यक्रमको प्रभाव मुल्यांकन		१००००००.००	०	०	०	०
१४	शोध अनुसन्धान वृत्ति		१००००००.००			२५००००	२५%
१५	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च		३०००००.००	०	०	०	०
१६	आयोगको मासिक बुलेटि छपाई		५०००००.००			२३२६६०	४६.५३%
१७	पुस्तक तथा प्रतिवेदन प्रकाशन		५०००००.००	०	०	०	०
१८	सूचना प्रकाशन		५०००००.००			५२४४२.००	१०.५%
१९	सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर सञ्चालन		१०००००.००			२७५४०.००	२७.५%
२०	योजना निर्माण सम्बन्धी अभिमुखिकरण कार्यक्रम		४०००००.००	०	०	०	०
२१	अनुगमन मुल्यांकन खर्च		७५००००.००			४५४४६४.००	६०.६%
२२	आन्तरिक तथा वैदेशिक भ्रमण		४६७०००.००			१४१२५.००	३.०२%

क्र स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिकलक्ष्य		दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	परिमाण %	बजेट	बजेटखर्च %
२३	प्रदेश तथ्याङ्क कार्यालय स्थापना		२००००००.००	०	०	०	०

१८.१० आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को विनियोजित बजेट तथा फागुनसम्मको वित्तिय प्रगति र ०७९ असार सम्मको अनुमानित खर्च:

बजेट शिर्षक	विनियोजित बजेट	खर्च प्रतिशत	असारमसान्त सम्मको अनुमानित खर्च
चालु	२६२९५०	३१.९१	६०%
पूजीगत	१३६०००	८.४३	६०%
संचित कोष	०	०	
जम्मा	३९८९५०	२३.९०	६०%

१८.११ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा २०७८ फागुन सम्म सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरूः
महत्वपूर्ण कार्यहरूको विवरण (बुंदागत रूपमा)

- प्रदेश स्तरीय विकास समस्या समाधान समिति (PDAC) को बैठकबाट राष्ट्रिय स्तरीय विकास समस्या समाधान समिति (NDAC) मा ७ बुँदे सुझावहरू पेश गरिएको,
- योजना बुलेटिन (हाल ३२ पेजको) प्रकाशन,
- प्रदेश सरकार मातहतका मन्त्रालय/ केन्द्रिय निकायहरूको वार्षिक विकास कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्ययोजना पुस्तिका निर्माण गरी प्रकाशन गरिएको,
- आ.व. २०७७/७८ को प्रदेश योजना आयोगको वार्षिक प्रतिवेदन माननीय मुख्यमन्त्रीज्यू समक्ष पेश गरिएको,
- सरोकारवाला निकाय सँग विभिन्न विषयमा १० वटा बैठक सम्पन्न,
- प्रदेश योजना आयोग (गठन तथा कार्य संचालन) आदेश परिमार्जन गरी मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयमा पेश गरिएको।

१८.१२ नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका समस्या/कठिनाई(यदि भए)

- प्रदेश सरकार अन्तरगतका मन्त्रालयहरूका बीचमा कार्यक्रम छनौट सम्बन्धी समन्वयको अभाव देखिएको जसका कारण मन्त्रालयहरू बिचमा कार्यक्रमहरूको दोहोरोपना देखिएको,
- विभिन्न आयोजनाहरूमा संघ, प्रदेश र स्थानिय तह गरि तिनैवटा सरकारहरूबाट बजेट लगानी हुने गरेकाले एउटै योजनामा लगानीको दोहोरोपना देखिएको,
- प्रदेश सरकारको लगानी रहेका आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको अनुगमन तथा प्रभाव मूल्याङ्कन कार्यका लागि आवश्यक पर्ने प्राविधिक तथा प्रशासनिक जनशक्तिको अभाव रहेको,
- "बहुवर्षिय आयोजना स्विकृती तथा ठेक्का बन्दोवस्त सम्बन्धी मापदण्ड, २०७६" र प्रदेश गौरवका आयोजना निर्धारण सम्बन्धी मापदण्ड निर्माण भैसकेको सन्दर्भमा सम्बन्धित मन्त्रालयहरूबाट उल्लेखित मापदण्डहरूको आवश्यक अध्ययन बिना नै आयोजना तथा कार्यक्रम स्वीकृत गरी कार्यान्वयन गर्ने गरिएको,
- परियोजनाको प्रकृति अनुरूप DPR निर्माणमा एकरूपता कायम गर्नुपर्नेमा त्यस्तो नगरिएकोले DPR को संरचनामा आवश्यक सुधार गर्नुपर्ने देखिएको,
- संघीयता कार्यान्वयनको क्रममा संघीय सरकार र प्रदेश सरकारबीच औपचारिक सम्बन्ध स्थापना गर्ने संरचना राष्ट्रिय :ईकाईको अभाव । जस्तै/ योजना आयोग र प्रदेश योजना आयोगबीच औपचारिक सम्बन्ध स्थापना गर्ने कानूनी संरचनाको अभाव।

१८.१३ माथि उल्लेखित समस्या समाधानका लागि चाल्नु पर्ने कदम (प्रस्तावित)

- प्रदेश सरकार अन्तरगतका मन्त्रालयहरूका बीचमा योजना छनौट सम्बन्धी समन्वय स्थापित गर्ने,
- संघ, प्रदेश र स्थानिय तह गरि तिनैवटा सरकारहरूबाट योजना छनौट सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था गरि कार्यान्वयन गर्ने,
- कर्मचारी व्यवस्थापन कार्यलाई व्यवस्थित र वैज्ञानिक बनाउने।

परिच्छेद-१९ निष्कर्ष र सुझाव

देशको सन्तुलित र समानुपातिक विकासको लागि संघीय शासन प्रणालीको अवधारणा अनुरूप तीन तहको सरकार रहेको र प्रदेश तहबाट मूलतः विकास निर्माणका कार्यलाई अगाडि बढाउन महत्वपूर्ण भूमिका रहेको छ।

प्रदेश सरकार स्थापनाको ५ वर्ष पुग्न लाग्दा प्रदेश अन्तर्गतको विकास निर्माण र सेवा प्रवाहको लागि आवश्यक पर्ने संगठन संरचनाको संख्या वृद्धि भएको छ। कानून निर्माण कार्यले गति लिदैछ।

प्रदेशको प्रथम पञ्चवर्षीय योजना आ.व. २०७६/०७७ - २०८०/०८१ तयार भई कार्यान्वयन भइरहेको छ। मध्यमकालीन खर्च संरचना, वार्षिक नीति कार्यक्रम तथा बजेट लगायतका प्रदेशले गर्नुपर्ने कार्यको स्पष्ट मार्गदर्शन प्राप्त भएको छ।

यस आ.व. २०७८/०७९ को दोस्रो चौमासिक अवधिसम्म आइपुग्दा विनियोजित बजेटमध्ये २६.४२% खर्च भएको छ।

विकास निर्माण र सेवा प्रवाहको कार्यलाई तीन तहबीचको समन्वय, सहकार्य र सहअस्तित्वको भावनालाई आत्मसात् गरी अगाडि बढाउने, प्रदेश लोकसेवा आयोगबाट पदपूर्ति गरी जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने तथा यस प्रदेशको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गरी कर्मचारीलाई Right-Sizing गर्नुपर्ने लगायतका पक्षमा सुधार गर्न सके आगामी दिनमा बजेट कार्यान्वयनको अवस्था थप सुदृढ भई “समृद्ध लुम्बिनी: आत्मनिर्भर प्रदेश” को नारा पूरा गर्न सहयोग पुग्ने अपेक्षा गर्न सकिन्छ।

समाप्त